

อิทธิพลของนิทานพื้นบ้านและวรรณคดีเกี่ยวกับมนุษย์ในเรื่องสั้นเรื่อง “คะซิกะชิยะมะ”,
“เคียวกุนตัน”, “ชะรุกะนิงซุเซ็น” และ “โมะโมะตะโร” ของ อะกุตะงะวะะ ริวโนะซุเกะ

นางสาวเพ็ญพร แก้วฟูงรัมย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ภาควิชาภาษาตะวันออก
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

**THE INFLUENCE OF FOLK TALES AND VIEWS ON HUMAN BEINGS IN
AKUTAGAWA RYŪNOSUKE' S SHORT STORIES: “KACHIKACHIYAMA”,
“KYŌKUNDAN”, “SARUKANIGASSEN” AND “MOMOTARŌ”.**

Miss Penporn Kaewfoongrunsi

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Japanese

Department of Eastern Languages

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2011

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

อิทธิพลของนิทานพื้นบ้านและวรรณคดีเกี่ยวกับมนุษย์ในเรื่องสั้นเรื่อง “กะชิกะชียะมะ”, “เตียวกุนตัน”, “ชะรุกะนิงซ์เซิน” และ “โมะโมะตะโร” ของ อะกุตะงะวะะ ริวโนะซุเกะ

โดย

นางสาวเพ็ญพร แก้วฟุ้งรังษี

สาขาวิชา

ภาษาญี่ปุ่น

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ มณฑา พิมพ์ทอง

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพจน์ อัสวีรุพการ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดือนเต็ม กฤษดาธานนท์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ มณฑา พิมพ์ทอง)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.วรลักษณ์ โคนะจิ)

เพ็ญพร แก้วฟุ้งรังษี : อิทธิพลของนิทานพื้นบ้านและวรรณคดีเกี่ยวกับมนุษย์ในเรื่องสั้น เรื่อง “คะซิกะชิยะมะ”, “เคียวกุนดัน”, “ชะรุกะนิงซเซ็น” และ “โมะโมะตะโร” ของ อะคุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ. (THE INFLUENCE OF FOLK TALES AND VIEWS ON HUMAN BEINGS IN AKUTAGAWA RYŪNOSUKE'S SHORT STORIES: “KACHIKACHIYAMA”, “KYŌKUNDAN”, “SARUKANIGASSEN” AND “MOMOTARŌ”.) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ. มณฑา พิมพ์ทอง, 223 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านที่มีต่อเรื่องสั้น เรื่อง “คะซิกะชิยะมะ” “เคียวกุนดัน” “ชะรุกะนิงซเซ็น” “โมะโมะตะโร” และวิเคราะห์วรรณคดีเกี่ยวกับมนุษย์ของ อะคุตะงะวะ ริวโนะซุเกะที่ปรากฏในเรื่องสั้นดังกล่าว ในการศึกษาอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านนั้น ผู้วิจัยจะเปรียบเทียบเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่องกับนิทานพื้นบ้าน เพื่อศึกษาความเหมือนและความแตกต่างระหว่างนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้น การเปรียบเทียบดังกล่าวจะทำให้ผู้วิจัยสามารถทราบรายละเอียดที่เปลี่ยนแปลงไปของเรื่องสั้นที่ได้รับอิทธิพลจากนิทานพื้นบ้าน และนำไปสู่การวิเคราะห์วรรณคดีเกี่ยวกับมนุษย์ของอะคุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ

จากการศึกษาพบว่า เรื่องสั้นเรื่อง “คะซิกะชิยะมะ” “ชะรุกะนิงซเซ็น” “โมะโมะตะโร” ของ อะคุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ ได้รับอิทธิพลบางส่วนจากนิทานพื้นบ้านในด้านเนื้อเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร การดำเนินเรื่อง และฉาก ส่วนเรื่องสั้นเรื่อง “เคียวกุนดัน” ได้รับอิทธิพลบางส่วนจากนิทานพื้นบ้านเช่นเดียวกัน แต่ไม่ได้รับอิทธิพลเลยในด้านการดำเนินเรื่อง ส่วนที่เรื่องสั้น “ไม่” ได้รับอิทธิพลเลย คือ แก่นเรื่อง โดยแก่นเรื่องของเรื่องสั้นที่เปลี่ยนแปลงไปสะท้อนให้เห็น วรรณกรรมมนุษย์ 2 ประเด็น ได้แก่ มนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลว และมนุษย์ใช้สัญชาตญาณคิดเพื่อตอบสนองความต้องการของตน ของ อะคุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ ซึ่งต่างจากนิทานพื้นบ้านที่มีแก่นเรื่องหลัก คือ การทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว แสดงให้เห็นว่าผู้ที่ทำดีควรได้รับสิ่งตอบแทนและความสุข ส่วนผู้ที่ประพฤติชั่วย่อมต้องได้รับการลงโทษ การศึกษา วรรณกรรมมนุษย์ดังกล่าว นอกจากจะทำให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจนักเขียนชื่อ อะคุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ มากยิ่งขึ้นแล้ว ยังได้ความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคมในยุคสมัยทะอิโหม และยังเป็นประโยชน์ต่อการศึกษารื่องสั้นเหล่านี้ และผลงานเรื่องอื่นๆของอะคุตะงะวะ ริวโนะซุเกะต่อไปในอนาคต

ภาควิชา.....ภาษาตะวันออก.....ลายมือชื่อนิสิต.....
 สาขาวิชา.....ภาษาญี่ปุ่น.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
 ปีการศึกษา..2554.....

5180174122 : MAJOR JAPANESE

KEYWORDS: KACHIKACHIYAMA / KYŌKUNDAN / SARUKANIGASSEN / MOMOTARŌ / FOLK TALES / VIEWS ON HUMAN BEINGS / AKUTAGAWA RYŪNOSUKE

PENPORN KAEWFOONGRUNGSI : THE INFLUENCE OF FOLK TALES AND VIEWS ON HUMAN BEINGS IN AKUTAGAWA RYŪNOSUKE' S SHORT STORIES : “KACHIKACHIYAMA”, “KYŌKUNDAN”, “SARUKANIGASSEN” AND “MOMOTARŌ”. ADVISOR : ASSOC.PROF. MONTHA PIMTHONG, 223 pp.

The objectives of this thesis were to study the influence of folktales on the short stories “Kachikachiyama” “Kyōkundan” “Sarukanigassen” and “Momotarō”, written by Akutagawa Ryūnosuke, and to analyze his views on human beings based on different characters in these short stories. A detailed comparison was made between short stories and folktales in order to find both similarities and differences. Based on such comparisons and analyses, changed details in the short stories influenced by the folktales were revealed, and these differences led into the analysis of human beings from Akutagawa Ryūnosuke’s point of view.

The results showed that “Kachikachiyama” “Sarukanigassen” and “Momotarō” were influenced by the folktales in aspects of story plot, story details, characters, setting and narration. “Kyōkundan” was influenced the same way except for the narration. And the themes were not influenced by folktales. The changes of the themes in each short story clearly reflected the writer’s viewpoints on “Ethics” and “Instinct” of human beings, which were different from the folktales’ themes that showed “As you sow, so you reap”. The findings may create a better understanding and appreciation of Akutagawa Ryūnosuke’s works as well as the history of the Taishō period for Thai readers. They may also be a useful resource for further study of these short stories and other works of Akutagawa Ryūnosuke.

Department : Eastern Languages Student’s Signature

Field of Study : Japanese Advisor’s Signature

Academic Year : .. 2011

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ มณฑา พิมพ์ทอง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นอย่างสูง ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ กรุณาเอาใจใส่และเสียสละเวลาอันมีค่าช่วยตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง ตลอดช่วงเวลาที่ทำวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดือนเต็ม กฤษดาธารนนท์ และอาจารย์ ดร.วรลักษณ์ โคนะจิ ที่ได้สละเวลาอันมีค่ามาเป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยาณี สิตสุวรรณ อาจารย์ อิวะอิ ฌิเงกิ รวมทั้งคณาจารย์ทุกท่านในหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ ผู้ได้ประสาทวิชาความรู้ คอยให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา ตลอดจนคำแนะนำและความช่วยเหลือต่างๆ แก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ศึกษาและทำวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณเจแปนฟาวน์เดชัน กรุงเทพฯ (The Japan Foundation, Bangkok) และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยและเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยมีโอกาสเดินทางไปเก็บข้อมูลสำหรับทำวิทยานิพนธ์ที่ญี่ปุ่น ทำให้ผู้วิจัยได้รับความรู้และและได้ค้นคว้าข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่การทำวิทยานิพนธ์

ท้ายที่สุดขอขอบพระคุณคุณพ่อและคุณแม่ที่คอยเป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้านแก่ผู้วิจัยจนกระทั่งสำเร็จการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งและกำลังใจจากทุกๆ ท่านข้างต้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2. วัตถุประสงค์การวิจัย.....	6
1.3. สมมุติฐานการวิจัย.....	6
1.4. ขอบเขตการวิจัย.....	6
1.5. วิธีดำเนินการวิจัย.....	7
1.6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
1.7. ข้อตกลงเบื้องต้น.....	7
1.8. ปรีกษณ์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	10
1.9. ข้อตกลงเกี่ยวกับการศึกษาอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านใน “กะชิกะชียะมะ” “เกี่ยว กุนตัน” “ชะรุกะนิงซเซ้น” และ “โมะโมะตะโร”.....	15
บทที่ 2 ประวัติของอะกุดะงะวะ ริวโนะซุเกะและบริบททางสังคม.....	17
2.1. ประวัติของอะกุดะงะวะ ริวโนะซุเกะ.....	17
2.1.1 ช่วงชีวิตในวัยเยาว์.....	17
2.1.2 ช่วงชีวิตในวัยรุ่น.....	18
2.1.3 ชีวิตนักเขียนช่วงแรก.....	20
2.1.4 ชีวิตนักเขียนช่วงกลาง.....	27
2.1.5 ชีวิตนักเขียนช่วงปลาย.....	31
2.2. บริบททางสังคมกับชีวิตของอะกุดะงะวะ ริวโนะซุเกะ.....	33
2.2.1 การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งจักรวรรดิญี่ปุ่น.....	35
2.2.2 คดีไม่เคารพจักรพรรดิ.....	36

บทที่	หน้า
2.2.3 สงครามญี่ปุ่น-จีน.....	38
2.2.4 สงครามญี่ปุ่น-รัสเซีย.....	39
2.2.5 คดีกบฏ.....	40
2.2.6 การเคลื่อนไหวเพื่อปกป้องรัฐธรรมนูญครั้งที่1.....	42
2.2.7 สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง.....	42
2.2.8 เหตุการณ์แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในเขตคันโต.....	44
2. 2.9 การเคลื่อนไหวเพื่อปกป้องรัฐธรรมนูญครั้งที่2.....	45
บทที่ 3 นิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “กะซิกะซิชะมะ”.....	47
3.1.อิทธิพลของนิทานพื้นบ้านในเรื่องสั้น “กะซิกะซิชะมะ”.....	47
3.1.1 เนื้อเรื่อง.....	47
3.1.2 ตัวละคร.....	52
3.1.3 โครงเรื่อง.....	62
3.1.4 การดำเนินเรื่อง.....	65
3.1.5 ฉาก: เวลาและสถานที่.....	66
3.1.6 แก่นเรื่อง.....	70
3.1.7 สรุป.....	70
3.2. ทรรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ในเรื่อง“กะซิกะซิชะมะ”ของ อะกุตะงะวะ ริว โนะซุเกะ.....	71
3.2.1 มนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลว.....	72
3.2.1.1 ชายชรากับความดี-เลวของทะนุกิและกระต่าย.....	72
บทที่ 4 นิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “เคียวกุนตัน”.....	80
4.1.อิทธิพลของนิทานพื้นบ้านในเรื่องสั้น “เคียวกุนตัน”.....	80
4.1.1 เนื้อเรื่อง.....	80
4.1.2 ตัวละคร.....	85
4.1.3 โครงเรื่อง.....	88
4.1.4การดำเนินเรื่อง.....	91
4.1.5 ฉาก: เวลาและสถานที่.....	93
4.1.6 แก่นเรื่อง.....	94
4.1.7 สรุป.....	94

บทที่	หน้า
6.1.6 แก่นเรื่อง.....	175
6.1.7 สรุป.....	176
6.2. ทรรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ในเรื่อง “โมะ โมะตะ โร” ของอะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ.....	177
6.2.1 มนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลว.....	177
6.2.1.1 การกำหนดความดี-เลวกับพฤติกรรมของโมะ โมะตะ โร.....	178
6.2.1.2 การกำหนดความดี-เลวกับพฤติกรรมของยักษ์.....	182
6.2.2 มนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน.....	184
6.2.2.1 สัญชาตญาณดิบกับพฤติกรรมของโมะ โมะตะ โร.....	184
6.2.2.2 สัญชาตญาณดิบในเรื่องผลประโยชน์กับพฤติกรรมของสุนัขและลิง.....	186
6.2.2.3 สัญชาตญาณดิบในเรื่องเพศกับพฤติกรรมของลิง.....	187
บทที่ 7 บทสรุป.....	190
รายการอ้างอิง.....	194
บรรณานุกรม.....	198
ภาคผนวก.....	199
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	223

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1	ตารางถอดอักษรภาษาญี่ปุ่น..... 8
ตารางที่ 2	ตารางเปรียบเทียบเนื้อเรื่องนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง“กะชิกะชियะมะ”..... 47
ตารางที่ 3	ตารางเปรียบเทียบตัวละครของนิทานพื้นบ้านและเรื่องสั้นเรื่อง“กะชิกะชियะมะ” 52
ตารางที่ 4	แผนผังเปรียบเทียบโครงเรื่องของนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง“กะชิกะชियะมะ”..... 64
ตารางที่ 5	ตารางเปรียบเทียบอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านในเรื่องสั้น“กะชิกะชियะมะ”..... 71
ตารางที่ 6	ตารางเปรียบเทียบเนื้อเรื่องนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง“เกียวกุนคัน”..... 80
ตารางที่ 7	ตารางเปรียบเทียบตัวละครของนิทานพื้นบ้านและเรื่องสั้นเรื่อง“เกียวกุนคัน”.... 85
ตารางที่ 8	แผนผังเปรียบเทียบโครงเรื่องของนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง“เกียวกุนคัน”... 90
ตารางที่ 9	ตารางเปรียบเทียบอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านในเรื่องสั้น“เกียวกุนคัน”..... 94
ตารางที่ 10	ตารางเปรียบเทียบเนื้อเรื่องนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง“ชะรุกะนิงซ์เซิน”..... 104
ตารางที่ 11	ตารางเปรียบเทียบตัวละครของนิทานพื้นบ้านและเรื่องสั้นเรื่อง“ชะรุกะนิงซ์เซิน”..... 112
ตารางที่ 12	แผนผังเปรียบเทียบโครงเรื่องของนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง“ชะรุกะนิงซ์เซิน”..... 124
ตารางที่ 13	ตารางเปรียบเทียบอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านในเรื่องสั้นเรื่อง“ชะรุกะนิงซ์เซิน”.. 129
ตารางที่ 14	ตารางเปรียบเทียบเนื้อเรื่องนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง“โมะโมะตะโร”..... 141
ตารางที่ 15	ตารางเปรียบเทียบตัวละครของนิทานพื้นบ้านและเรื่องสั้นเรื่อง“โมะโมะตะโร”.. 148
ตารางที่ 16	แผนผังเปรียบเทียบโครงเรื่องของนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง“โมะโมะตะโร”..... 170
ตารางที่ 17	ตารางเปรียบเทียบอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านในเรื่องสั้นเรื่อง“โมะโมะตะโร”.... 176
ตารางที่ 18	ตารางเปรียบเทียบอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านในเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่อง..... 190

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อะคุตะงะวะ ริวโนะซุกะ (Akutagawa Ryūnosuke:芥川龍之介) เป็นนักเขียนสำคัญคนหนึ่งในสมัยทะอิโธ(Taishō: 大正時代) ผลงานของเขาเป็นที่นิยมชื่นชอบของผู้อ่านเป็นอย่างยิ่ง แม้กระทั่งในปัจจุบัน อะคุตะงะวะมีชีวิตอยู่ในช่วงปีค.ศ.1892(ปีเมจิที่25)ถึงปีค.ศ.1927(ปีโชวะที่2) ซึ่งเป็นยุคที่สังคมรับเอาวัฒนธรรม และความรู้มาจากทางตะวันตกเป็นอย่างมาก แม้จะมีการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว แต่ขณะเดียวกันก็เกิดปัญหาทั้งทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง คนในสังคมมีความสับสนระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมกับวัฒนธรรมตะวันตก สังคมวุ่นวายไปด้วยการจลาจลต่างๆ เหตุการณ์สำคัญซึ่งส่งผลต่องานเขียนของนักเขียนในสมัยนั้นรวมทั้งอะคุตะงะวะ ริวโนะซุกะได้แก่ การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งจักรวรรดิญี่ปุ่น* (Dainipponteikokukenpō:大日本帝国憲法) สงครามญี่ปุ่น-จีน** (Nisshin Sensō:日清戦争) สงครามญี่ปุ่น-รัสเซีย*** (Nichiro Sensō:日露戦争) คดีกบฏ† (Taigyaku Jiken:大逆事件) การเคลื่อนไหวเพื่อปกป้องรัฐธรรมนูญครั้งที่1†† (Daiichi Goken Undō:第一次護憲運動) สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง††† (Daiichiji Sekaitaisen:第一次世界大戰) เหตุการณ์แผ่นดินไหวครั้งใหญ่

* วันที่ 11 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1889(ปีเมจิที่ 22)มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งจักรวรรดิญี่ปุ่นหรือรัฐธรรมนูญสมัยเมจิ (Meijikenpō:明治憲法) โดยใช้รัฐธรรมนูญแห่งประเทศเยอรมนีเป็นแม่แบบเพื่อยกระดับให้ญี่ปุ่นมีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น

** เกิดขึ้นในปีค.ศ.1894 (ปีเมจิที่ 27) ถือเป็นสงครามกับต่างประเทศครั้งแรกในช่วงต้นยุคสมัยใหม่ของญี่ปุ่น เนื่องจากญี่ปุ่นไม่พอใจการเข้ามาจัดการเกาหลีของจีนซึ่งส่งผลให้ผลประโยชน์ที่ญี่ปุ่นเคยได้รับลดลง การรบในครั้งนี้ญี่ปุ่นเป็นฝ่ายชนะ ทำให้ญี่ปุ่นได้รับเงินค่าชดเชยเป็นจำนวนมหาศาล และได้หันมาครอบครอง

*** เป็นสงครามที่เกิดขึ้นในปีค.ศ.1904 (ปีเมจิที่37) เพื่อแย่งกันครอบครองเกาหลี และ แมนจูเรีย ซึ่งเป็นพื้นที่ด้านตะวันออกเฉียงเหนือของจีนในสมัยนั้น

† เกิดขึ้นในปีค.ศ. 1910 เป็นการเปิดโปงแผนการลอบปลงพระชนม์จักรพรรดิของนักสังคมนิยม (Shakaishugisha:社会主義者) และผู้ไม่นิยมการปกครองโดยรัฐบาล (Museumishugisha:無政府主義者)

†† เกิดขึ้นในปีค.ศ. 1913(ปีทะอิโธที่2) การประท้วงเป็นไปเพื่อให้เกิดการปกครองอย่างถูกต้องภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยการนำของโอะซะกิ ยูกิโอะ(Ozaki Yukio: 尾崎行雄) และอินุกะอิ ทซุโยะชิ (Inukai Tsuyoshi:犬養毅) จนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเมืองในสมัยทะอิโธ (Taishō Seihen:大正政変)

††† เกิดในปีค.ศ. 1914 (ปีทะอิโธที่3) เป็นความขัดแย้งระหว่างฝ่ายสัมพันธมิตร ประกอบด้วยเยอรมนี อิตาลีและออสเตรีย กับฝ่ายไตรภาคีหรือมหาอำนาจกลาง ประกอบด้วย สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส และรัสเซีย

ในเขตคันโต* (Kantōdaishinsai: 関東大震災) การเคลื่อนไหวเพื่อปกป้องรัฐธรรมนูญครั้งที่ 2** (Daiichi Goken Undō: 第二次護憲運動) (ดูรายละเอียดในบทที่ 2 ประวัติอะกุตะงะวะะ ริวโนะซุเกะและบริบททางสังคม) จึงส่งผลให้งานเขียนของอะกุตะงะวะะนั้นมีลักษณะเสียดสีเหตุการณ์บ้านเมือง รวมทั้งการวิพากษ์วิจารณ์มนุษย์ด้วย

อะกุตะงะวะะมีผลงานทั้งเรื่องสั้น และบทกลอนต่างๆรวมราวกว่า 150 เรื่อง ซึ่งได้ประพันธ์ไว้ในช่วงระยะเวลาเพียง 10 กว่าปีก่อนที่จะทำอัตวินิบาตกรรม โดยผลงานส่วนใหญ่เป็นเรื่องสั้นอิงประวัติศาสตร์ หรือที่เรียกว่า เระกิชิชะเซทซุ (Rekishishōsetsu: 歴史小説) ซึ่งแบ่งตามที่มาของเรื่องต้นฉบับได้ 5 ประเภท¹ ดังนี้

1. โอโชโมะโนะ (ōchōmono: 王朝物) คือ เรื่องสั้นที่ใช้นิทานญี่ปุ่นในสมัยเฮอันโดยดัดแปลงมาจาก นิทานคนจะกุโมะโนะงะตะริ (Konjakumonogatari: 「今昔物語」) นิทานอุจิฉูอิ (“Ujishūimonogatari”: 「宇治拾遺物語」) เช่นเรื่อง “ราโชมอน” (Rashōmon: 「羅生門」) “ฮะนะ” (Hana: 「鼻」) เป็นต้น

2. คิริชิตันโมะโนะ (Kirishitanmono: 切支丹物) คือ เรื่องสั้นที่เขียนเกี่ยวกับศาสนาคริสต์ เช่นเรื่อง “คะมิกะมิ โนะ บิโง” (Kamigami no bishō: 「神々の微笑」) “โฮเกียวนิน โนะ ชิ” (Hōkyōnin no shi: 「奉教人の死」) “ฮะงุระมะ” (Haguruma: 「齒車」) “เซะอิโฮ โนะ ฮิโตะ” (Seihō no hito: 「西方の人」) “โสะกุซะอิโฮ โนะ ฮิโตะ” (Zokusaihō no hito: 「続西方の人」) เป็นต้น

3. เอะโดะจิคะอิโมะโนะ (Edojidaimono: 江戸時代物) คือ เรื่องสั้นที่ใช้นิทานในสมัยเอะโดะ เช่นเรื่อง “เกะซะกุสุมะอิ” (Gesakuzanmai: 「戯作三昧」) เป็นต้น

4. เมจิคาเคกิโมะโนะ (Meijikaikakimono: 明治開花期物) คือ เรื่องสั้นที่ใช้นิทานในสมัยเมจิตอนต้นช่วงที่ญี่ปุ่นเปิดประเทศรับวัฒนธรรมจากประเทศยุโรป เช่นเรื่อง “บุโตะกะอิ” (Butōkai: 「舞踏会」) “โอะโตะมิ โนะ เทะอิโซ” (Otomi no Teisō: 「お富の貞操」) เป็นต้น

5. ชูโงะกุโมะโนะ (Chūgokumono: 中国物) คือ เรื่องสั้นที่ดัดแปลงมาจากนิทานโบราณของจีน เช่นเรื่อง “บิเซะอิ โนะ ชิโน” (Bisei no shin: 「尾生の信」) “โทะชิฉุน” (Toshishun 「杜氏春」) เป็นต้น

* เกิดในวันที่ 1 เดือนกันยายน ปีค.ศ. 1923 (ปีทะอิโงที่12) เป็นต้นเหตุทำให้เกิดไฟไหม้ลุกลามเป็นบริเวณกว้าง ส่งผลให้มีคนเสียชีวิตกว่าหนึ่งแสนคน

** เกิดในปีค.ศ. 1924 (ปีทะอิโงที่13) เนื่องจากการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคิโยะอูระ เคะอิโงะ (Kiyoura Keigo: 清浦圭吾) ทำโดยไม่ผ่านสภาผู้แทนราษฎร แต่กลับให้กลุ่มบุคคลชั้นสูงเป็นผู้จัดการ จึงสร้างความไม่พอใจให้แก่ประชาชนเป็นอย่างมาก

¹ 林和利・小林幸夫 (編著者), 『整理と鑑賞 精選日本文学史』第13刷 (桐原書店, 2001年5月1日)

นอกจากนี้ยังมีเรื่องที่ใช้ฉากสมัยปัจจุบัน เช่นเรื่อง “โอะจิจิ” (Ojigi: 「お時儀」) “อะบะบะบะบะ” (Ababababa: 「あばばば」) และเรื่องที่เขียนเกี่ยวกับตนเอง เช่นเรื่อง “เก็นกะกุซังโบ” (Genkusanbō: 「玄鶴山房」) “กัปปะ” (Kappa: 「河童」) รวมไปถึงงานวรรณกรรมสำหรับเด็ก เช่นเรื่อง “คุโมะ โนะ อิโตะ” (Kumo no ito: 「蜘蛛の糸」 เป็นต้น

โดยเฉพาะเรื่องสั้นอิงประวัติศาสตร์นั้นได้รับการประเมินคุณค่าอย่างสูงทางด้านการวิจัย และเป็นที่ยอมรับของผู้อ่านอย่างมาก การวิจัยส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะการเปรียบเทียบเนื้อหาระหว่างต้นฉบับวรรณคดีโบราณกับเรื่องสั้นที่ดัดแปลงมา นอกจากนี้เรื่องสั้นอิงประวัติศาสตร์ เช่น เรื่อง “ราโชมอน” และเรื่องสั้นสำหรับเด็ก เช่น เรื่อง “โทะฉิมุเน” “คุโมะ โนะ อิโตะ” ยังได้ถูกนำมาใช้ในตำราเรียนวิชาภาษาญี่ปุ่นสมัยหลังสงครามอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม อะกุตะงะวะยังมีผลงานที่ได้ดัดแปลงมาจากนิทานพื้นบ้านอีกด้วย ผลงานดังกล่าวมีทั้งหมด 4 เรื่อง ได้แก่ “คะชิกะชิยะมะ”* (Kachikachiyama: 「かちかち山」) “เคียวกุนดัน”** (Kyōkundan: 「教訓談」) “ชะรุกะนิงซเซ็น”*** (Sarukanigassen: 「猿蟹合戦」) และ “โมะโมะตะโร”† (Momotarō: 「桃太郎」) แต่จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าเรื่องสั้น 4 เรื่องยังมีผู้สนใจทำการวิจัยน้อย งานวิจัยส่วนมากจะเป็นของเรื่อง “โมะโมะตะโร” สาเหตุที่ผลงานทั้ง 4 เรื่องไม่ค่อยมีการวิจัยมากนักอาจเป็นเพราะเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” เป็นเพียงฉบับร่าง และอีก 3 เรื่องไม่ได้มีการตีพิมพ์ออกมาเป็นรูปเล่ม รวมทั้งผลงานทั้ง 4 เรื่องมักถูกนำไปวิจัยในแง่การล้อเลียนนิทานพื้นบ้าน ดังนั้นการประเมินผลงานจึงเน้นว่าเรื่องดังกล่าวสามารถล้อเลียนนิทานพื้นบ้านอย่างไร และประสบความสำเร็จหรือไม่

สำหรับเรื่องสั้นที่ดัดแปลงมาจากนิทานพื้นบ้านทั้ง 4 เรื่องนี้ อะกุตะงะวะเขียนขึ้นโดยเรื่องสั้นเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” ดัดแปลงมาจากนิทานพื้นบ้านเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” เรื่องสั้นเรื่อง “เคียวกุนดัน” ดัดแปลงมาจากนิทานพื้นบ้านเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” เรื่องสั้นเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซ็น” ดัดแปลงมาจากนิทานพื้นบ้านเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซ็น” และเรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร” ดัดแปลงมาจากนิทานพื้นบ้านเรื่อง “โมะโมะตะโร”

นิทานพื้นบ้านทั้ง 4 เรื่องดังกล่าว เป็นนิทานพื้นบ้านที่แพร่หลายในญี่ปุ่นและเล่าขานสืบต่อกันมาจนได้รับการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรในภายหลัง ดังนั้นจึงเป็นนิทานพื้นบ้านที่คน

* “คะชิกะชิยะมะ” เขียนขึ้นในปีค.ศ.1919

** “เคียวกุนดัน” ตีพิมพ์ปีค.ศ.1923

*** “ชะรุกะนิงซเซ็น” ตีพิมพ์ปีค.ศ.1923

† “โมะโมะตะโร” ตีพิมพ์ปีค.ศ.1924

ญี่ปุ่นทั่วไปรู้จักกันดี อะกุตะงะวะได้นำนิทานพื้นบ้านที่รู้จักกันเป็นอย่างดีมาดัดแปลงให้เกิดความแปลกใหม่ในเนื้อหา เพื่อวิพากษ์วิจารณ์มนุษย์ในเรื่องการกำหนดคุณค่าทางศีลธรรม“ดี-เลว” และการใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตนผ่านตัวละคร แม้เรื่องสั้นที่ดัดแปลงมาจากนิทานพื้นบ้านทั้ง 4 เรื่องจะไม่ค่อยได้รับการวิจัย และเป็นที่ยู่อักน้อยแม้กระทั่งในประเทศญี่ปุ่นเองก็ตาม แต่ผู้วิจัยเห็นว่า การดัดแปลงนิทานพื้นบ้านของอะกุตะงะวะนั้นเป็นไปอย่างชาญฉลาด มีเอกลักษณ์โดดเด่น และมีลักษณะเนื้อหารวมไปถึงการสร้างตัวละครที่แตกต่างไปจากนิทานพื้นบ้านต้นฉบับ ตลอดจนได้สะท้อนให้เห็นทรรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ทำให้ผู้อ่านจำต้องถูกคิดถึงความเป็นมนุษย์ของตน นอกเหนือไปจากนั้น การใช้ตัวละคร ฉาก หรือเรื่องราวจากนิทานพื้นบ้านของอะกุตะงะวะยังมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการใส่มุมมองและความคิดของตนเองที่มีต่อมนุษย์ในฐานะนักเขียนสมัยทะอิโฆลงไป เนื่องด้วยในสมัยทะอิโฆ เป็นยุคสมัยที่สังคมกำลังเผชิญหน้ากับปัญหาที่เกิดจากการปฏิรูปอุตสาหกรรมอันเป็นผลต่อเนื่องมาจากการปฏิรูปสมัยเมจิ เพื่อให้เป็นไปตามแบบอย่างตะวันตก สังคมจึงเกิดความเปลี่ยนแปลงมากมายและผู้คนเริ่มสงสัยในความเป็นมนุษย์ อะกุตะงะวะเองก็เป็นนักเขียนคนหนึ่งที่มีการวิพากษ์วิจารณ์มนุษย์ผ่านงานเขียนของตนมาโดยตลอด เช่นเรื่อง “ราโซมอน” หรือ “คัปปะ” ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาเรื่องสั้นเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” “เคียวกุนตัน” “ชะรุกะนิงซเซ็น” และ “โมะโมะตะโร” นี้ อย่างลึกซึ้ง เพื่อศึกษาทรรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่อะกุตะงะวะได้แสดงผ่านเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่องนี้

การวิจัยเรื่องสั้นเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” “เคียวกุนตัน” “ชะรุกะนิงซเซ็น” และ “โมะโมะตะโร” ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเริ่มต้นจากการศึกษาอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านในเรื่องสั้นแต่ละเรื่อง โดยทำการเปรียบเทียบระหว่างนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นแต่ละเรื่อง เพื่อค้นหาความเหมือนและความแตกต่างและเพื่อการวิเคราะห์ทรรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ของอะกุตะงะวะที่อยู่ในเรื่อง

อย่างไรก็ตามการศึกษาอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านในเรื่องสั้น “คะชิกะชิยะมะ” “เคียวกุนตัน” “ชะรุกะนิงซเซ็น” และ “โมะโมะตะโร” ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่ใช่การศึกษาที่มุ่งค้นหาโครงเรื่องสากลของนิทานพื้นบ้านที่ปรากฏในเรื่องสั้นของอะกุตะงะวะ แต่เป็นการเปรียบเทียบเพื่อศึกษาทรรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ด้านการวิพากษ์วิจารณ์มนุษย์ของผู้เขียน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้นิทานพื้นบ้านซึ่งมีเนื้อหาเป็นที่รู้จักกัน โดยทั่วไปมาใช้ในการเปรียบเทียบกับเรื่องสั้น นิทานพื้นบ้านที่ผู้วิจัยเลือกใช้ คือ นิทานพื้นบ้านจากหนังสือ *นิฮอนมูกะชิบันะชิ* (Nihonmukashibanashi: 『日本昔噺』) ของ อิวะยะ ซะสะนะมิ (Iwaya Sazanami: 巖谷小波) ฉบับปรับปรุงโดย อุเอะคะ โนะบุมิชิ

(Ueda Nobumichi: 上田信道)² ที่ได้รวบรวมนิทานพื้นบ้านสำคัญของญี่ปุ่นเอาไว้ รวมทั้งนิทานพื้นบ้านทั้ง 3 เรื่องที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วย

นิทานมุกะมิยะนะมิ ฉบับแรกมีทั้งหมด 24 เล่ม ได้รับการตีพิมพ์ในช่วงปีค.ศ.1894-1896 เซตะ เทะอิจิ* (Seta Teiji: 瀬田貞二, ค.ศ.1916-1979) นักวรรณกรรมเยาวชนได้กล่าวถึง นิทานมุกะมิยะนะมิ ของ อิวะยะ ซะสะนะมิ เอาไว้ว่า การจัดทำหนังสือเล่มนี้ขึ้นเป็นการตอบสนองกระแสของสังคมในช่วงปีค.ศ.1887 (ปีเมจิที่20) ที่เริ่มกำหนดให้มีการศึกษาทั่วประเทศ โดยการนำนิทานพื้นบ้านที่เล่าต่อกันปากต่อปากมาทำให้อยู่ในรูปของหนังสือเพื่อคนหนุ่มสาวจำนวนมากที่พร้อมจะเรียนรู้หนังสือ³ นอกจากนี้ คัน ทะคะมิชิ (Kan Tadami: 菅忠道, ค.ศ.1909-1979) ยังแสดงความเห็นเอาไว้ว่า ในช่วงของกระแสอารยธรรมตะวันตกเช่นนี้นั้นอาจทำให้นิทานมุขปาฐะต้องสูญหายไป ดังนั้นการนำเอาหนังสือสำหรับเด็กมาปรับให้มีรูปแบบทันสมัยนั้นเป็นการสร้างจิตสำนึกด้านชนชาติให้เพิ่มมากขึ้น แม้ว่าจะไม่ใช่การรวบรวมนิทานของบุคคลใดบุคคลหนึ่งอย่างเช่นเทพนิยายกริมม์** แต่หนังสือเล่มนี้เป็นการรวบรวมนิทานเด็กของประชาชนทั่วไป จึงถือได้ว่า การรวบรวมนิทานพื้นบ้านเอาไว้ในหนังสือเล่มนี้เป็นการสร้างรูปแบบให้กับนิทานเด็กของประชาชนในประเทศญี่ปุ่น⁴ ดังนั้นจึงอาจอนุมานได้ว่านิทานพื้นบ้านที่ถูกรวบรวมเอาไว้ในหนังสือนิทานพื้นบ้าน นิทานมุกะมิยะนะมิ น่าจะเป็นรูปแบบของนิทานพื้นบ้านที่คนญี่ปุ่นส่วนใหญ่รู้จักโดยเฉพาะคนญี่ปุ่นที่เติบโตตั้งแต่ยุคเมจิเป็นต้นมา รวมไปถึงอะกุตะฮะวะ (เกิดปีค.ศ. 1892) ผู้วิจัยจึงเลือกใช้นิทานพื้นบ้าน นิทานมุกะมิยะนะมิ ของอิวะยะ ซะสะนะมิ (Iwaya Sazanami: 巖谷小波) มาเปรียบเทียบกับเรื่องสั้นเพื่อหาอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านที่มีต่อเรื่องสั้น

จากการศึกษาโดยการเปรียบเทียบดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่าเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่องได้รับอิทธิพลจากนิทานพื้นบ้านในด้านเนื้อหา ตัวละคร โครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง และฉาก ในแง่การตัดหรือเพิ่ม เนื้อหา ตัวละคร โครงเรื่อง การดำเนินเรื่องและฉาก บางส่วนให้แตกต่างไปจากนิทานพื้นบ้านเดิม ผู้เขียนใช้การดัดแปลงเนื้อหาและตัวละครเป็นหลักเพื่อนำเสนอแก่นเรื่องที่แตกต่างไปจาก

² 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 『日本昔噺 (東洋文庫 692)』 (平凡社、2001年)

* เป็นนักวรรณกรรมเยาวชนของญี่ปุ่น นักแปล นักวิจัยสาขาวรรณกรรมเยาวชน

³ 瀬田貞二, 『落ち穂ひろい』 (福音館書店, 1982年) อ้างถึงใน 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 『日本昔噺 (東洋文庫 692)』 (平凡社、2001年), p. 474.

** รวบรวมขึ้นจากคำบอกเล่าที่ได้ฟังมาโดยสองพี่น้อง เจคอบ กริมม์ (Jacob Grimm) และวิลเฮล์ม กริมม์ (Wilhelm Grimm) ชาวเยอรมันและได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1812 ด้วยชื่อ Children's and Household Tales (นิทานสำหรับเด็กและนิทานประจำบ้าน) ซึ่งในภาษาอังกฤษมักเรียกกันว่า Grimm's Fairy Tales (เทพนิยายกริมม์)

⁴ 菅忠道, 『日本の児童文学 (増補改訂版)』 (大月書店, 1966年) อ้างถึงใน 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 『日本昔噺 (東洋文庫 692)』 (平凡社、2001年), p. 474.

แก่นเรื่องเดิมของนิทานพื้นบ้าน ซึ่งให้ข้อคิดเรื่อง “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” แก่นเรื่องที่อะกุดะงะวะ นำเสนอนั้นเป็นทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ด้านการวิพากษ์วิจารณ์มนุษย์ โดยแบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ มนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดี หรือ ความเลว และมนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน ในการวิจัยเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่องนี้ ผู้วิจัยจะมุ่งประเด็นการวิจัยไปที่ ทรศนะมนุษย์ด้านการวิพากษ์วิจารณ์มนุษย์ของอะกุดะงะวะใน 2 ประเด็นดังกล่าว

1.2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านที่มีต่อเรื่องสั้นเรื่อง “กะซิกะซิชะมะ” “เกียวกุนตัน” “ชะรุ กะนิงซ์เซิน” และ “โมะโมะตะโร” ของ อะกุดะงะวะ ริวโนะซุเกะ
2. วิเคราะห์ทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง “กะซิกะซิชะมะ” “เกียวกุนตัน” “ชะรุ กะนิงซ์เซิน” และ “โมะโมะตะโร” ของ อะกุดะงะวะ ริวโนะซุเกะโดยเปรียบเทียบกับ ทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

1.3. สมมุติฐานการวิจัย

1. เรื่องสั้นเรื่อง “กะซิกะซิชะมะ” “เกียวกุนตัน” “ชะรุ กะนิงซ์เซิน” และ “โมะโมะตะโร” ของอะ กุดะงะวะ ริวโนะซุเกะได้รับอิทธิพลจากนิทานพื้นบ้านบางส่วนทั้งในด้านโครงเรื่อง เนื้อหา ฉาก การดำเนินเรื่อง และตัวละคร โดยอะกุดะงะวะ ริวโนะซุเกะยังคงไว้ซึ่งโครงเรื่อง เนื้อหา ฉาก การดำเนินเรื่อง และตัวละครของนิทานพื้นบ้านเดิม แต่เปลี่ยนโครงเรื่องบางส่วน เพิ่มเนื้อหา ฉาก เปลี่ยนลักษณะการดำเนินเรื่อง และสร้างลักษณะตัวละครให้แตกต่างไปจากนิทานพื้นบ้านเดิม
2. เรื่องสั้นเรื่อง “กะซิกะซิชะมะ” “เกียวกุนตัน” “ชะรุ กะนิงซ์เซิน” และ “โมะโมะตะโร” ของอะ กุดะงะวะ ริวโนะซุเกะนำเสนอทรศนะที่ว่ามนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดี หรือ ความ เลว และมนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตนซึ่ง แตกต่างจากนิทาน พื้นบ้านที่มุ่งนำเสนอแนวคิดเรื่อง “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว”

1.4. ขอบเขตการวิจัย

1. ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องสั้นเรื่อง “กะซิกะซิชะมะ” “เกียวกุนตัน” “ชะรุ กะนิงซ์เซิน” และ “โมะโมะตะโร” ของอะกุดะงะวะ ริวโนะซุเกะ และศึกษาบทวิเคราะห์วิจารณ์อื่นๆเกี่ยวกับเรื่องสั้น เหล่านี้
2. ศึกษาชีวประวัติของอะกุดะงะวะ ริวโนะซุเกะและภูมิหลังทางสังคมใน “ช่วงปีค.ศ.1919 ถึง ปีค.ศ.1924” ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เขียนเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่องนี้

3. ศึกษาแนวคิดด้านปรัชญาเกี่ยวกับมนุษย์ที่ปรากฏในเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่องนี้ รวมทั้งผลงานอื่นๆ ของอะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ ที่ปรากฏพรรณนาเกี่ยวกับมนุษย์ด้านการวิพากษ์มนุษย์เพื่อช่วยในการวิเคราะห์แนวความคิดของผู้เขียน

1.5. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ค้นหาและคัดเลือกนิทานพื้นบ้านที่จะนำมาใช้เป็นต้นฉบับในการเปรียบเทียบกับเรื่องสั้นของอะกุตะงะวะ
2. เปรียบเทียบนิทานพื้นบ้านต้นฉบับกับเรื่องสั้นของอะกุตะงะวะ เพื่อค้นหาส่วนที่เหมือนและต่างระหว่างนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้น
3. นำส่วนที่ต่างจากนิทานพื้นบ้านหรือส่วนที่อะกุตะงะวะดัดแปลงในเรื่องสั้นมาวิเคราะห์พรรณนาเกี่ยวกับมนุษย์ของอะกุตะงะวะที่ปรากฏในเรื่องสั้น
4. ศึกษาแนวคิดด้านปรัชญาเกี่ยวกับมนุษย์ในเรื่องสั้น รวมถึงหนังสือและเอกสารงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้แต่งและเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่อง
5. ศึกษาผลงานอื่นๆ ซึ่งปรากฏพรรณนาเกี่ยวกับมนุษย์ในลักษณะเดียวกัน เพื่อทำความเข้าใจแนวความคิดของอะกุตะงะวะซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์พรรณนาเกี่ยวกับมนุษย์ของอะกุตะงะวะที่ปรากฏในเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่องนี้

1.6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการศึกษาอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านในวรรณกรรมญี่ปุ่น
2. เป็นแนวทางในการศึกษาผลงานของอะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะแนวอื่นต่อไป

1.7. ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การถอดอักษรจากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้ระบบถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นซึ่งเป็นผลงานวิจัยของอาจารย์สาขาภาษาญี่ปุ่น (ผศ.ดร.กัลยาณี สัตตสุวรรณ, ผศ.สุชาดา สัตยพงศ์, ผศ.เสาวลักษณ์ สุริยะวงษ์ไพศาล ปัจจุบันคือ รศ.ดร.สิริมนพร สุริยะวงษ์ไพศาล) อาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ (ผศ.ดร.สุดาพร ถักณีนานาวิณ) และอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย (ผศ.คุณฉวีพร ชำนิโรคศาสตร์) แห่งคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย *

* ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์ทุกท่านที่กล่าวถึง ณ ที่นี้เป็นตำแหน่งทางวิชาการ ในปีพ.ศ.2530 ซึ่งเป็นปีที่จัดทำ

ระบบถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นนี้ กำหนดการถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นที่เขียนด้วยอักษรโรมัน (อักษรโรมะจิ) เป็นอักษรไทยซึ่งขออธิบายโดยสังเขปดังนี้

ตารางที่ 1: ตารางถอดอักษรภาษาญี่ปุ่น
(*คือส่วนที่ผู้อ่านทั่วไปอาจยังไม่คุ้นเคยนัก)

สระ	
อักษรโรมะจิ	อักษรไทย
(สระเสียงสั้น, สระเสียงยาว)	
a, ā	อะ, อา
i, ī	อิ, อี
u, ū	อุ, อู
e, ē	เอะ, เอ
o, ō	โอะ, โอ
-ya, -yā	เอียะ, เอีย
-yu, -yū	อิ้ว, อี้ว
*-yo, -yō	เอียว, เอียว

พยัญชนะ	
อักษรโรมะจิ	อักษรไทย
p เมื่อเกิดต้นคำ เมื่อเกิดที่อื่น ๆ	พ ป
b	บ
m	ม
f	ฟ
w	ว
t เมื่อเกิดต้นคำ เมื่อเกิดที่อื่น ๆ	ท ต

ระบบถอดอักษรที่อ้างอิง

พยัญชนะ	
อักษรโรมัน	อักษรไทย
ts	ท้ซุ
ch	ช
d	ด
n	น
n (ที่เป็นพยัญชนะก่อกำหนดที่คล้ายตัวสะกด) เมื่อเกิดหน้า p,b,m, เมื่อเกิดหน้า k,g,w,	ม ง
n เมื่อเกิดที่อื่น ๆ	น
n (ทำหน้าที่เป็นตัวสะกดและตามด้วยสระ)	น
s	ซ
*sh	ฌ
*z	ซ
j	จ
r	ร
y	ย
k เมื่อเกิดต้นคำ เมื่อเกิดที่อื่น ๆ	ค ก
g เมื่อเกิดต้นคำ เมื่อเกิดที่อื่น ๆ	ก ง
h	ฮ

หมายเหตุ

- (1.) คำบางคำที่ใช้แพร่หลายมากแล้ว ยังคงใช้ตามความนิยมเช่นเดิม เช่น ซามูไร เกียวโต โตเกียว เมจิ เซอัน เป็นต้น
- (2.) ในการถอดอักษรจากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยจะกำกับอักษร โรมันและอักษรคันจิไว้ในวงเล็บด้านหลังเพื่อความสะดวกสำหรับผู้อ่านในการค้นหาชื่อ การกำกับอักษรโรมันและอักษรคันจินั้น หากอยู่ในบทเดียวกันจะกำกับไว้ที่ตำแหน่งแรกของชื่อภาษาญี่ปุ่นในบทนั้น

เท่านั้น ส่วนบทถัดไปหากมีการกล่าวถึงชื่อนั้นอีกก็จะกำกับเฉพาะที่ตำแหน่งแรกเช่นกัน หากต้องการตรวจสอบอักษร โรมะจิและอักษรคันจิของชื่อภาษาญี่ปุ่นในตำแหน่งอื่น โปรดดูภาคผนวก

2. ในส่วนที่เป็นประวัติของอะคุตะงะวะ ริวโนะซุเกะที่มีการกล่าวถึงนักเขียนญี่ปุ่นคนอื่นๆ ผู้วิจัยได้ไล่ค.ศ. ปีเกิดและเสียชีวิตของนักเขียนที่มีชื่อเสียงไว้ด้านหลังชื่อนักเขียนเหล่านั้นเพื่อความสะดวกแก่ผู้ศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ในการเปรียบเทียบช่วงเวลาที่คาบเกี่ยวกับระหว่างอะคุตะงะวะ กับนักเขียนเหล่านั้น

3. การเขียนชื่อ-นามสกุลของคนญี่ปุ่นในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้วิธีเขียนนามสกุลก่อนตามแบบญี่ปุ่น เช่น อะคุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ

4. ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยจะใช้ชื่อ-นามสกุลของอะคุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ ตามความนิยม โดยไม่ได้ถอดเสียงตามข้อกำหนดในตาราง โดยใช้อะคุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ แทน อะคุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ (Akutagawa Ryūnosuke : 芥川龍之介)

5. เนื้อเรื่องของเรื่องสั้น “คะซึกะซึยะมะ” “เคียวกุนคัน” “ซะรุกะนิงซึเซ็น” และ “โมะโมะตะโร” ที่อ้างอิงในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อ้างอิงจาก *อะคุตะงะวะ ริวโนะซุเกะเซ็นจู* (Akutagawa Ryūnosuke zenshū: 芥川龍之介全集) เล่มที่ 3 และ เล่มที่ 4 ของสำนักพิมพ์ชิคุมะ โมะโอบะ (Chikumashobō: 筑摩書房) ปีค.ศ.1971⁵ ส่วนคำแปลภาษาไทยของเนื้อเรื่องนั้นแปลโดยผู้วิจัย

1.8. ปรีทัศน์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาประวัติการวิจัยที่ผ่านมา พบว่าเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่องนี้ยังมีนักวิจัยวรรณคดีญี่ปุ่นสนใจศึกษาน้อย นอกจากเรื่อง “โมะโมะตะโร” แล้วแทบจะไม่ปรากฏงานวิจัยของเรื่องอื่นๆ เลย สำหรับการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องสั้นของอะคุตะงะวะที่คัดแปลงจากนิทานพื้นบ้านนั้น ช่วงระยะเวลาก่อนปีค.ศ. 1980 เรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่องยังไม่ได้ถูกนำมาเอามาทำการวิจัย แต่นับจากปีค.ศ. 1981 เป็นต้นมา หลังจากงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “โมะโมะตะโร” ของ นะเมะกะวะ มิชิโอะ (Namekawa Michio: 滑川道夫) นักวิจัยสาขาวรรณกรรมเยาวชน ก็ได้ปรากฏงานวิจัยเรื่อง “โมะโมะตะโร” ออกมาอย่างต่อเนื่องโดยกลุ่มนักวิจัยผลงานอะคุตะงะวะระดับต้นๆ เช่น เซะกิงุชิ ยะซึโยะชิ (Sekiguchi Yasuyoshi: 関口安義) เป็นต้น

⁵ 芥川龍之介, 『芥川龍之介全集 (筑摩類聚全集) 第三卷, 第四卷』 (筑摩書房, 1971 年)

ในการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น ผู้วิจัยจะศึกษาประเด็นการวิจัยสำคัญ โดยแบ่งศึกษาตามแต่ละเรื่อง ได้แก่ “คะซิกะชิยะมะ” “เคียวกุนตัน” “ชะรุกะนิงซึเซ็น” “โมะโมะตะโร” ตามลำดับ

1.8.1 งานวิจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง“คะซิกะชิยะมะ”

สำหรับเรื่อง“คะซิกะชิยะมะ”นั้นยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แต่มีงานวิจัยอื่นที่ได้กล่าวถึงเรื่องสั้นเรื่องนี้ ประเด็นสำคัญคือ สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ได้แก่ งานวิจัยของ ชะโต ทซุงิโอะ (Satō Tsugio: 佐藤嗣男)

ชะโต ทซุงิโอะ กล่าวว่า เหตุการณ์ในเรื่องสั้นเรื่อง “คะซิกะชิยะมะ” ที่ชายชราารู้สึกยินดีกับการฆ่ากันของสัตว์ (กระต่าย-ห่าน) โดยการชูสองมือขึ้น สอดคล้องกับเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่หนึ่งที่เกิดขึ้นในช่วงปีค.ศ.1914-1918 ซึ่งเป็นช่วงเวลาใกล้เคียงกับที่เขียนเรื่องสั้นเรื่องนี้ โดยประเทสญี่ปุ่นและชาวญี่ปุ่นยินดีกับความโชคที่ได้เป็นฝ่ายชนะในสงคราม และการเข้าไปยึดครองจีน⁶

1.8.2 งานวิจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง“เคียวกุนตัน”

สำหรับเรื่อง“เคียวกุนตัน”ก็ไม่ปรากฏงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่นเดียวกับเรื่อง “คะซิกะชิยะมะ” แต่มีงานวิจัยอื่นที่ได้กล่าวถึงเรื่องสั้นเรื่อง “เคียวกุนตัน” ประเด็นสำคัญคือ การกล่าวถึงเรื่องการกินเนื้อมนุษย์ในนิทานพื้นบ้านเรื่อง “คะซิกะชิยะมะ” ได้แก่ งานวิจัยของ ชะโต ทซุงิโอะ (Satō Tsugio: 佐藤嗣男)

ชะโต ทซุงิโอะกล่าวว่า การที่มนุษย์อาจจะผลอกินเนื้อมนุษย์ นอกจากจะเป็นเพราะความขาดแคลนอาหารแล้ว ยังแสดงนัยยะถึงการฆ่า หรือการแบ่งชนชั้นในสงครามอันเกิดจากสัญชาตญาณดิบที่อยู่ในตัวมนุษย์⁷

⁶ 佐藤嗣男, 「芥川龍之介『桃太郎』—お前たちも悪戯すると、人間の島へやつてしまうふよ」『文学と教育』第201号(2005年5月20日), p. 53.

⁷ Ibid., p.53-54.

1.8.3 งานวิจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง“ชะรุกะนิงซเซิน”

สำหรับเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซิน” นั้นยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอยู่เป็นจำนวนน้อย ประเด็นที่งานวิจัยกล่าวถึง คือ ประเด็นเรื่องปัญหาสังคม ได้แก่ งานวิจัยของ โยะมิตะ เซะอิชิ (Yoshida Seiichi: 吉田精一) และ ชะโต ทัซุงิโอะ (Satō Tsugio: 佐藤嗣男)

โยะมิตะ เซะอิชิ กล่าวว่า อะกุตะงะวะ ได้แสดงให้เห็นถึงความใส่ใจปัญหาทางสังคม ผ่านการสร้างตัวละครในเรื่อง เช่น ตัวละครปู้ที่ได้รับผลกระทบจากแนวคิดอันตราย รวมไปถึง ตัวละครต่อต้านแนวคิดอันตราย เป็นต้น⁸

ชะโต ทัซุงิโอะ กล่าวว่า ประโยคต่างๆ ที่ปรากฏในเนื้อเรื่องนั้นส่วนแต่อย่างอิงมาจาก คติกบฏ* (Taigyakujiken: 大逆事件)⁹

1.8.4 งานวิจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง“โมะโมะตะโร”

สำหรับประเด็นสำคัญในเรื่อง “โมะโมะตะโร” ที่นักวิจัยมักนำมาวิจัยนั้นแบ่งออกได้เป็น 4 ประเด็น คือ 1. ประเด็นเรื่องการล่อเลียนนิทานพื้นบ้าน 2. ประเด็นเกี่ยวกับเหตุการณ์สงครามในประเทศจีน 3. ประเด็นเกี่ยวกับการไปเยือนประเทศจีนของอะกุตะงะวะ 4. ประเด็นเกี่ยวกับลัทธิจักรวรรดินิยม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประเด็นเกี่ยวกับการล่อเลียนนิทานพื้นบ้าน ได้แก่ งานวิจัยของ นะเมะกะวะ มิชิโอะ

(Namekawa Michio: 滑川道夫)

นะเมะกะวะ มิชิโอะ กล่าวว่า แม้ว่า“โมะโมะตะโร” ของอะกุตะงะวะจะนำโครงเรื่องจากนิทานพื้นบ้านเรื่อง “โมะโมะตะโร” มาใช้ แต่เรื่องนี้เป็นเรื่องแรกที่เขียนแนวเสียดสีล่อเลียนโดยสร้างให้ยักษ์เป็นผู้รักสันติสุข และสร้างให้โมะโมะตะโรเป็นผู้รุกราน¹⁰

⁸ 吉田精一 (著), 『芥川龍之介』(新潮文庫, 1958年) อ้างถึงใน 吉田俊彦・菊地弘・久保田芳太郎・関口安義編著, 『芥川龍之介事典』(明治書院, 1985年12月), p. 218.

* เหตุการณ์นี้เป็นการเปิดโปงแผนการลอบฆ่าจักรพรรดิของนักสังคมนิยม (Shakaishugisha: 社会主義者) และผู้ไม่นิยมการปกครองโดยรัฐบาล (Museifushugisha: 無政府主義者) ส่วนหนึ่งในขณะนั้น ส่งผลให้กลุ่มคนดังกล่าวจำนวน 26 คนถูกจับดำเนินคดีในศาล แต่สุดท้ายแล้วโดนประหารทั้งหมด 12 คน

⁹ 佐藤嗣男, 「芥川龍之介『桃太郎』—お前たちも悪戯すると、人間の島へやつてしまうふよ」『文学と教育』第201号(2005年5月20日), p. 55.

¹⁰ 滑川道夫, 『桃太郎像の変容』(東京書籍, 1981年3月)

2. ประเด็นเกี่ยวกับเหตุการณ์สงครามในประเทศจีน ได้แก่ งานวิจัยของนะกะมูระ เซะอิชิ

(Nakamura Seishi: 中村青史)

นะกะมูระ เซะอิชิ กล่าวว่า เหตุการณ์ที่ปรากฏในเรื่อง “โมะโมะตะโร” นั้น เป็นการคาดการณ์การเกิดเหตุการณ์ปฏิวัติงานกึ่งและสงครามในประเทศจีนที่เกิดขึ้นภายหลัง โดยเปรียบเทียบกับสิ่งที่ปรากฏในเรื่องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงซึ่งเป็นประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่น¹¹

3. ประเด็นเกี่ยวกับการไปเยือนประเทศจีนของอะกุตะงะวะ ได้แก่ งานวิจัยของ 1.เซะกิงุชิ ยะซุโยะชิ (Sekiguchi Yasuyoshi: 関口安義) 2.มะทซึสะวะ ฉินซุเกะ (Matsuzawa Shinsuke: 松澤信祐)

1. เซะกิงุชิ ยะซุโยะชิ กล่าวว่า จากบันทึก“โจเซะอิเกะอิโซ”(Joseikaizō: 『女性改造』) (ช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนกันยายน ปีค.ศ.1924) ซึ่งเป็นบันทึกขณะเดินทางไปเมืองจินของอะกุตะงะวะ กล่าวว่า เมื่ออะกุตะงะวะได้เข้าทำงานเป็นนักข่าวของสำนักพิมพ์มะอินิชิมิบุนของโอซาก้าแล้ว เขาต้องออกเดินทางไปทำงานที่ประเทศจีนตั้งแต่ช่วงปลายเดือนมีนาคม จนถึงปลายเดือนกรกฎาคม ปีค.ศ.1921¹² ในช่วงระยะเวลานั้นเองอะกุตะงะวะได้พูดคุยกับผู้มีความรู้สามคนที่เชี่ยวชาญ โดยนักปฏิวัติคนหนึ่งในจำนวนนั้น กล่าวว่า ชาวญี่ปุ่นที่น่าเกลียดชังที่สุดคือ โมะโมะตะโร ผู้เดินทางไปปราบยักษ์ที่เกาะโอะนิงะมิมะ เขารู้สึกต่อต้านชาวญี่ปุ่นที่รักโมะโมะตะโร จึงสันนิษฐานว่า ด้วยอิทธิพลจากเรื่องดังกล่าว อะกุตะงะวะจึงเขียนเรื่อง “โมะโมะตะโร” ในลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ลัทธิจักรวรรดินิยมของญี่ปุ่นในฐานะผู้รุกรานเอเชีย หลังกลับมาจากประเทศจีน¹³

2. มะทซึสะวะ ฉินซุเกะ วิเคราะห์ว่าเรื่อง “โมะโมะตะโร” ได้รับอิทธิพลจากการเดินทางไปเมืองจินของอะกุตะงะวะโดยสนับสนุนความคิดทั้งหมดของเซะกิงุชิ ยะซุโยะชิ¹⁴

4. ประเด็นเกี่ยวกับลัทธิจักรวรรดินิยม ได้แก่ งานวิจัยของ 1. เซะกิงุชิ ยะซุโยะชิ (Sekiguchi Yasuyoshi: 関口安義) 2.ทซึชิยะ ฉินโนะบุ (Tsuchiya Shinobu: 土屋忍) 3. เอะบิอิ เอะอิจิ (Ebi Eiji: 海老井英次) 4. หวง เซียวโป (Huang Xiaobo: 黄晓波)

1. เซะกิงุชิ ยะซุโยะชิ (Sekiguchi Yasuyoshi: 関口安義) 2.ทซึชิยะ ฉินโนะบุ (Tsuchiya Shinobu: 土屋忍) 3. เอะบิอิ เอะอิจิ (Ebi Eiji: 海老井英次) 4. หวง เซียวโป (Huang Xiaobo: 黄晓波)

11 中村青史, 「『桃太郎』論」 『方位』 (1982年5月)

12 関口安義, 『芥川龍之介とその時代』 (筑摩書房, 1999年3月)

13 関口安義, 「よみがえる芥川龍之介」(NHKライブラリー, 2006年6月), p. 250-251

14 松澤信祐, 『新時代の芥川龍之介』 (洋々社, 1999年11月)

1. เซะกิซุชิ ยะซุโยะฉิมิ วิเคราะห์ว่า การวิพากษ์วิจารณ์โมะโมะตะโรของนักปฎิวัติชาวจีนที่อะกุตะงะวะไปพบที่เซียงไฮ้ นั้น เห็นได้ชัดว่าเป็นการวิพากษ์วิจารณ์การบุกรุกของลัทธิจักรวรรดินิยมในสมัยนั้น อะกุตะงะวะรับรู้ได้ถึงเรื่องดังกล่าวจึงได้เขียนเรื่อง “โมะโมะตะโร” ขึ้นหลังจากกลับจากเมืองจีน 3 ปี¹⁵

2. ทังซุชิยะ ฉิมโนะบุ กล่าวว่ “เกาะโอนิงะฉิมะ” ของอะกุตะงะวะทำให้นึกถึงภาพของ “เกาะใต้” * (Nanyō: 南洋) จึงทำให้สามารถตีความได้ว่า “เกาะใต้” นั้นถูกรุกรานโดย “ประเทศญี่ปุ่น” ซึ่งอะกุตะงะวะอาจจะมุ่งนำเสนอเรื่องมนุษยนิยมด้านการใช้ความรุนแรงและความเท่าเทียมกัน ผ่านการสร้างภาพให้เห็นถึงลัทธิจักรวรรดินิยมของญี่ปุ่น¹⁶

3. อะบิอิ อะอิชิ กล่าวว่ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างฉบับร่าง กับฉบับสมบูรณ์ของ “โมะโมะตะโร” แล้ว จะเห็นได้ว่า ฉบับสมบูรณ์นั้นนำเสนอความกลัวของโมะโมะตะโรที่ถูกถูกยึดกุมตามล่าเอาชีวิตหลังจากกลับจากไปปราบยักษ์ได้มากกว่า¹⁷

4. หวง เซียวโป (Huang Xiaobo: 黄晓波) เห็นด้วยกับทฤษฎีที่ผ่านมาทั้งหมด และเสริมขอบเขตของทฤษฎีให้กว้างมากยิ่งขึ้นอีกด้วย หวง เซียวโป (Huang Xiaobo: 黄晓波) เห็นด้วยกับเซะกิซุชิ ยะซุโยะฉิมิ ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นตามบันทึกการเดินทางไปเมืองจีนของอะกุตะงะวะนั้นมีอิทธิพลต่อการสร้างเรื่อง “โมะโมะตะโร” แต่ก็พยายามหาสาเหตุว่าทำไมอะกุตะงะวะจึงต้องใช้เวลาราว 3 ปีหลังจากกลับจากเมืองจีนจึงจะเขียนเรื่องนี้สำเร็จ สาเหตุนั้นก็คือ การเกิดสงครามเกาหลีในปีค.ศ. 1919 การเกิดไฟไหม้เนื่องจากแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในปีค.ศ.1923 และการเกิดการจลาจลในช่วงหลังจากนั้น จึงทำให้งานเขียนของอะกุตะงะวะขึ้นล่าช้า ดังนั้นนอกเหนือจาก การรุกราน “เกาะใต้” อย่างที่ทังซุชิยะ ฉิมโนะบุ ได้กล่าวไว้แล้ว ยังเป็นการเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นกับ “เกาหลี” ด้วย¹⁸

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องสั้น “คะชิกะชิยะมะ” “เคียวกุนตัน” “ชะรุกะนิงซึเซ็น” และ “โมะโมะตะโร” ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องสั้น “คะชิกะชิยะมะ” “เคียวกุนตัน” “ชะรุกะนิงซึเซ็น” นั้นยังมีอยู่เป็นจำนวนน้อยและการศึกษาวิจัยส่วนใหญ่จำกัดอยู่ที่การเอาเนื้อเรื่องไปเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ทางสังคม เช่น สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง หรือ

15 関口安義編, 『芥川龍之介新辞典』(翰林書房, 2003年12月), p. 594-595.

* ย่อมาจากคำว่า 南洋群島 (The South Sea Islands) หมายถึง หมู่เกาะไมโครนีเซีย (Micronesia) ซึ่งเคยเป็นเมืองขึ้นของประเทศญี่ปุ่นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 และได้รับเอกราชคืนโดยอเมริกา ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2

16 土屋忍, 「大正期『南洋論』の展開—鶴見祐輔と芥川龍之介—」『社会文学』第19号(日本社会文学会, 2003年9月)

17 海老井英次, 「芥川龍之介の桃太郎論」『民主文学』(日本民主主義文学会, 1982年11月)

18 黄晓波, 「隠蔽されたストーリー—芥川『桃太郎』の生成について—」『文学研究論集』第25号(筑波大学比較・理論文学会, 2007年3月), p. 102.

เหตุการณ์ลอบปลงพระชนม์พระจักรพรรดิ เป็นต้น แม้จะพบว่านักวิจัยส่วนใหญ่นิยมศึกษาเรื่อง “โมะโมะตะโร” แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตการเปรียบเทียบนิทานพื้นบ้านเพื่อดูการสร้างเรื่องที่เป็น การเสียดสีล้อเลียน หรือเป็นการศึกษาโดยเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ เช่น ไฟไหม้ สงคราม การเดินทางไปประเทศจีนของผู้เขียน เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ เรื่องสั้นที่ดัดแปลงมาจากนิทานพื้นบ้านของอะกุตะงะวะนั้นนอกจากจะได้รับความสนใจด้านการ วิจัยน้อยแล้ว การศึกษาวิจัยยังส่วนใหญ่จำกัดอยู่เพียงแค่การศึกษาเนื้อเรื่องโดยนำไปอ้างอิงกับ ประวัติศาสตร์หรือเพื่อศึกษาเชิงวิพากษ์วิจารณ์ลัทธิจักรวรรดินิยมของญี่ปุ่น แต่ยังไม่มีการศึกษา เรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่องโดยอาศัยวิธีเปรียบเทียบเรื่องสั้นกับนิทานพื้นบ้านเพื่อค้นหาทฤษฎีเกี่ยวกับ มนุษย์ของอะกุตะงะวะที่ปรากฏในเรื่องสั้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะเป็น งานวิจัยชิ้นแรกที่ทำการศึกษาเปรียบเทียบเรื่องสั้นที่ดัดแปลงมาจากนิทานพื้นบ้านทั้ง 4 เรื่องของอะกุตะ งะวะ และเป็นงานวิจัยเล่มแรกที่ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่ามนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหน คือความดี หรือ ความเลว และมนุษย์ใช้สัญชาตญาณคิดเพื่อตอบสนองความต้องการของตนที่ ปรากฏในเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่องนี้ ซึ่งการวิจัยลักษณะนี้ทำให้ผู้วิจัยค้นพบทฤษฎีเกี่ยวกับมนุษย์ที่ อะกุตะงะวะต้องการจะนำเสนอผ่านเรื่องสั้นที่ดัดแปลงมาจากนิทานพื้นบ้าน ซึ่งยังไม่มี ผู้ทำการวิจัยมาก่อน และทำให้เรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่องมีคุณค่าสูงขึ้น รวมทั้งเป็นที่รู้จักในแวดวง วรรณกรรมมากขึ้น

1.9. ข้อตกลงเกี่ยวกับการศึกษาอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านใน “คะชิกะชิยะมะ” “เคียวกุนตัน” “ชะ รุกะนิกัสเซ็น” และ “โมะโมะตะโร”

1.9.1 วิธีการเปรียบเทียบนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้น

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นที่ผ่านมาพบว่า มี วิทยานิพนธ์เรื่อง “อิทธิพลของนิทานพื้นบ้านและทฤษฎีเกี่ยวกับมนุษย์ใน “โอะโตะงิโตมิ” ของ คะสะอิ โอะซะมุ” ของธารทิพย์ มาพิบูลธัญชาติ¹⁹ได้เปรียบเทียบนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นของคะ สะอิ โอะซะมุ ไว้โดยกำหนดหัวข้อเปรียบเทียบดังต่อไปนี้

1. เนื้อเรื่อง
2. โครงเรื่อง
3. ตัวละคร
4. การดำเนินเรื่อง

¹⁹ ธารทิพย์ มาพิบูลธัญชาติ. “อิทธิพลของนิทานพื้นบ้านและทฤษฎีเกี่ยวกับมนุษย์ใน “โอะโตะงิโตมิ” ของคะสะอิ โอะซะมุ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาภาษาและวรรณคดีญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548).

5. ฉาก: เวลาและสถานที่

6. แก่นเรื่อง

เนื่องจากแนวทางการวิเคราะห์มีลักษณะเดียวกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะศึกษาเปรียบเทียบนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นของอะกุตะงะวะ โดยใช้หัวข้อเดียวกัน

เนื้อหาของงานวิจัยฉบับนี้ประกอบไปด้วยเนื้อหาทั้งหมด 7 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำซึ่งประกอบไปด้วยรายละเอียดที่กล่าวมาข้างต้น

บทที่ 2 การศึกษาประวัติของอะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ และเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3-6 การวิเคราะห์อิทธิพลของนิทานพื้นบ้านและวรรณคดีเกี่ยวกับมนุษย์ของอะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ ที่ปรากฏในเรื่องสั้นที่มีโครงเรื่องมาจากนิทานพื้นบ้าน โดยจะวิเคราะห์เรื่องสั้นทีละเรื่องตามลำดับดังนี้

บทที่ 3 นิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ”

บทที่ 4 นิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “เคียวกุนคัน”

บทที่ 5 นิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “ชะรุกะนิงซุเซ็น”

บทที่ 6 นิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร”

ในแต่ละบทผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยในลักษณะเดียวกันคือเริ่มต้นจากการวิเคราะห์และสรุปอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านที่ปรากฏในเรื่องสั้นก่อน แล้วตามด้วยการวิเคราะห์วรรณคดีเกี่ยวกับมนุษย์ของอะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ โดยศึกษารายละเอียดของเรื่องสั้นที่มีการดัดแปลงมาจากนิทานพื้นบ้าน รวมไปถึงวิเคราะห์เพิ่มเติมในส่วนของบริบททางสังคมที่เกี่ยวข้องด้วย

บทที่ 7 สรุป

บทที่ 2

ประวัติอะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะและบริบททางสังคม

ในบทนี้จะเป็นการศึกษาประวัติของอะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ (Akutagawa Ryūnosuke: 芥川龍之介) ซึ่งเป็นผู้เขียนเรื่องสั้นเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” (Kachikachiyama: 「かちかち山」) “เคียวกุนตัน” (Kyōkundan: 「教訓談」) “ซะรุกะนิงซุเซ็น” (Sarukanigassen: 「猿蟹合戦」) “โมะโมะตะโร” (Momotarō: 「桃太郎」) รวมทั้งศึกษาถึงบริบททางสังคมเพื่อเป็นพื้นฐานในการวิจัยต่อไป

2.1.ประวัติของอะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ

2.1.1 ช่วงชีวิตในวัยเยาว์

อะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ เกิดวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ.1892 (ปีเมจิที่ 25) ที่หมู่บ้าน 8 ตำบลอิริฟุเนะ (Irifunechō: 入船町) อำเภอเคียวบะชิ (Kyōbashiku: 京橋区) โตเกียว (ปัจจุบันคือตำบลอะกะชิ (Akashichō: 明石町) เขตชูโอ (Chūōku: 中央区) โตเกียว) เป็นลูกชายคนโตของ นิฮาระ โทะชิโตะ (Niihara Toshizō: 新原敏三) กับฟูกุ (Fuku: フク) มีพี่สาวสองคน ชื่อ ฮะทซุ (Hatsu: ハツ) กับฮิซะ (Hisa: ヒサ) แต่ฮะทซุพี่สาวคนโตเสียชีวิตเมื่ออายุได้ 6 ปีด้วยโรคไขกาทหลังแอ่น ในปีค.ศ.1891ซึ่งเป็นหนึ่งปีก่อนอะกุตะงะวะเกิด ตัวอักษร ริว (Ryū: 龍) ในชื่อของอะกุตะงะวะซึ่งมีความหมายว่า มังกร นั้น ถูกตั้งขึ้นเพื่อแสดงปีเกิดเดือนเกิดและเวลาเกิดของอะกุตะงะวะซึ่งเกิดปีมะโรง วันที่ 1 มีนาคม เวลาประมาณ 7-9 โมงเช้าอันอยู่ในช่วงเวลาเกิดของมังกร ซึ่งเรียกในภาษาญี่ปุ่นว่า ฉินเน็น ฉินเกะทซุ ฉินนิชิ ฉินโกะกุ (Shinnen Shingetsu Shinnichi Shinkoku: 辰年辰月辰日辰刻) อะกุตะงะวะเกิดในช่วงที่พ่ออายุ 43 ปี และ แม่อายุ 33 ปี จึงถือว่าอะกุตะงะวะเป็นเด็กที่เกิดมาในปีที่แย่ที่สุด เนื่องจากในญี่ปุ่นนั้นถือว่าผู้ชายที่อายุ 43 ปี และผู้หญิงที่อายุ 33 ปีนั้นเป็นปีที่โชคร้ายที่สุดนั่นเอง จากความเชื่อโบราณที่ต้องมีพิธีแก้เคล็ดด้วยการทิ้งเด็กผู้นั้น อะกุตะงะวะจึงถูกทิ้งตามความเชื่อดังกล่าว แล้วผู้ที่เก็บไปเลี้ยง คือ มะทซุมุระ อะซะจิโร (Matsumura Asajirō: 松村浅二郎) เพื่อนของนิฮาระพ่อแท้ๆของอะกุตะงะวะ แม้ว่าการถูกทิ้งในวัยเยาว์ของอะกุตะงะวะจะเป็นเพียงการทำตามพิธีความเชื่อโบราณ แต่เรื่องราวดังกล่าวก็ได้

กลายเป็นปมในใจของอะกุตะงะวะตลอดมา¹ หลังจากคลอดอะกุตะงะวะได้ 8 เดือน ฟุคุเกิดเสียชีวิตอย่างไม่ทราบสาเหตุซึ่งในเวลานั้นฟุคุมีอายุเพียง 33 ปี สันนิษฐานว่าสาเหตุนั้นเกิดจากการสูญเสียลูกสาวคนโต และให้กำเนิดริวโนะซุเกะในปีที่ไม่คินัก รวมทั้งการเสียชีวิตของพี่ชายแท้ๆที่นับถือเป็นอย่างมากในปีค.ศ.1892 ในขณะที่ฟุคุมีอาการทางประสาทดังกล่าวนั้นฮิซะพี่สาวคนรองของอะกุตะงะวะมีอายุ 4 ปีเต็ม

เมื่อฟุคุเริ่มมีอาการเสียชีวิตอะกุตะงะวะจึงถูกนำไปฝากไว้กับอะกุตะงะวะ โดโม (Akutagawa Dōshō:芥川道章) ซึ่งเป็นพี่ชายของฟุคุ หรือลุงของอะกุตะงะวะให้เลี้ยงดู โดโมกับภรรยาซึ่งชื่อ โทะโมะ(Tomo:壽) นั้นไม่มีลูก อีกทั้งที่บ้านโดโมยังมีน้องสาวของแม่อะกุตะงะวะชื่อ ฟุกิ (Fuki:フキ) ที่ยังเป็นโสดอยู่ จึงสามารถเลี้ยงดูอะกุตะงะวะได้อย่างไม่มีปัญหา ทุกคนในบ้านอะกุตะงะวะรักและเลี้ยงดูอะกุตะงะวะราวกับเป็นลูกของตน

กิจการทางครอบครัวนี้ชะงักงันมากหลังจากญี่ปุ่นได้รับอิทธิพลจากทางตะวันตกจึงทำให้ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับนมวัวและเนยยิ่งเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น ดังนั้นหลังจากที่ฟุคุได้เสียชีวิตไปแล้ว ฟุยุ (Fuyu:フユ) ซึ่งเป็นน้องสาวของฟุคุจากบ้านอะกุตะงะวะจึงได้มาช่วยงานที่บ้านนี้ชะระ ต่อมาฟุยุได้กลายเป็นภรรยาอีกคนของนิชะระ และได้ให้กำเนิดลูกชายหนึ่งคนชื่อ โทะกุจิ (Tokuji:得二) ในปีค.ศ.1899 (ปีเมจิที่ 32) ในขณะที่ฟุคุแม่แท้ๆของอะกุตะงะวะก็ยังคงมีชีวิตอยู่ จึงทำให้ชื่อของฟุยุยังไม่อยู่ในทะเบียนบ้าน ฟุคุใช้ชีวิตที่เหลืออยู่บนชั้นสองของบ้านนิชะระจนเสียชีวิตในวันที่ 28 พฤศจิกายน ปีค.ศ.1902 (ปีเมจิที่ 35) ขณะอายุได้ 42 ปี เมื่อฟุคุเสียชีวิตไปแล้ว ฟุยุจึงได้เป็นภรรยาถูกต้องตามกฎหมายของนิชะระในเดือนสิงหาคม ปีค.ศ.1904 (ปีเมจิที่ 37) ในขณะที่นั้นอะกุตะงะวะมีอายุได้ 12 ปี จึงทำให้อะกุตะงะวะมีพ่อสองคน คือ พ่อแท้ๆ และพ่อบุญธรรม และมีแม่ถึงสี่คน ได้แก่ ฟุคุ (แม่แท้ๆ) โทะโมะ (ภรรยาของโดโม) ฟุกิ (ป้า) ฟุยุ (น้าและแม่เลี้ยง)

เนื่องจากบ้านอะกุตะงะวะนั้นมีความสนใจทั้งวรรณคดี ศิลปะ และการแสดงของสมัยเอะโดะเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอะกุตะงะวะ โดโมเจ้าของบ้าน จึงทำให้อะกุตะงะวะเติบโตมาจากครอบครัวที่รักวรรณคดี²

2.1.2 ช่วงชีวิตในวัยรุ่น

อะกุตะงะวะเข้าเรียนชั้นอนุบาลที่โรงเรียนประถมเอะฮิเงะฉิมิจิน โจ (Ehigashijinjoshōgakkō: 江東尋常小学校) และเข้าเรียนระดับประถมต้นที่โรงเรียนประถมเอะฮิเงะฉิมิจิน โจ ในเดือนเมษายน

¹ 佐藤亮一, 『新潮日本文学アルバム 13 芥川龍之介』 (新潮社, 1983 年), p. 6.

² Ibid., p. 6.

ปีค.ศ.1898 (ปีเมจิที่31) ช่วงชีวิตนักเรียนประถมของอะกุตะงะวะนั้นก็เหมือนเด็กๆทั่วไปที่ไปดูการแสดง หรือวิ่งเล่นกับเด็กผู้ชายแถวบ้านแต่เนื่องจากอะกุตะงะวะเติบโตมาในครอบครัวที่รักในวรรณคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากฟูกิ(ป้า) ซึ่งปลูกฝังวิชาการหลายๆด้านให้กับอะกุตะงะวะ อะกุตะงะวะจึงมีโอกาสดูได้เรียนรู้เกี่ยวกับหนังสืออย่างหลากหลาย เช่น *ไซยูกิ* (Saiyūki: 『西遊記』) และ *ซุอิโกะเด็น* (Suikoden: 『水滸伝』) เป็นต้น อะกุตะงะวะมีผลการเรียนดีเยี่ยมทุกวิชา และเริ่มมีความสนใจหนังสือมากยิ่งขึ้น โดยได้รับอิทธิพลเป็นอย่างดีจากร้านหนังสือในละแวกนั้น ดังที่อะกุตะงะวะเขียนไว้ในบทความเรื่อง “เฮกิเก็น” (Hekiken: 『僻見』) ในวารสาร *โจเซอิไกโซ* (Joseikaizō: 『女性改造』) ฉบับตีพิมพ์เดือนมีนาคม-กันยายน ปีค.ศ. 1924 ว่า “ความรู้ทางด้านวรรณคดีที่ผมได้รับนั้นไม่ได้มาจากมหาวิทยาลัย ไม่ได้มาจากห้องสมุด แต่แท้จริงแล้วได้มาจากร้านหนังสือนั่นเอง ผมเรียนรู้อย่างไม่มีความเบื่อจากการอ่านหนังสือที่เรียงรายอยู่ในร้านนั้น”³

นอกจากนี้อะกุตะงะวะยังเข้าห้องสมุดและเรียนรู้วรรณคดีสมัยเอโดะ รวมไปถึงอ่านผลงานของนักเขียนสมัยใหม่อีกด้วย ความสนใจในหนังสือและการเขียนของอะกุตะงะวะนั้นเริ่มพัฒนามากขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งเมื่ออะกุตะงะวะเรียนอยู่ชั้นประถมปีที่ 4 โรงเรียนประถมเอะฮิงะมิจินโจ ได้ร่วมกับเพื่อนๆจัดทำวารสารเวียนชื่อ *ฮิโนะเดกะอิ* (Hinodekai: 『日の出界』) ขึ้นในเดือนเมษายน ปีค.ศ.1902 (ปีเมจิที่ 35) และจัดทำวารสารเวียนชื่อ *จิทซุวะบุงโกะ* (Jitsuwabunko: 『実話文庫』) ในช่วงประถมปลาย จึงกล่าวได้ว่าอะกุตะงะวะมีโอกาสดัมผัสประสบการณ์ด้านการทำวารสารเวียนตั้งแต่สมัยประถม นับตั้งแต่ฟูกุแม่แท้ๆของอะกุตะงะวะได้เสียชีวิตไป ปีค.ศ.1902 (ปีเมจิที่ 35) อะกุตะงะวะได้มีโอกาสเรียนภาษาอังกฤษและภาษาจีนจากครอบครัวอะกุตะงะวะ

ในเดือนมีนาคม ปีค.ศ.1905 (ปีเมจิที่ 38) อะกุตะงะวะเรียนจบชั้นประถมปลายจากโรงเรียนประถมเอะฮิงะมิ โดยใช้เวลาทั้งหมด 3 ปี ทั้งๆที่ในช่วงนั้นสามารถเรียนจบภายใน 2 ปี แต่เนื่องจากร่างกายที่อ่อนแอ รวมทั้งปัญหาทางด้านสำมะโนครัวจึงทำให้อะกุตะงะวะเรียนจบช้าไปกว่าปกติ 1 ปี และเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมต้นที่โรงเรียนมัธยมต้นโตเกียวฟุริทซุเดอิซัง (Tokyofuritsudaisanchūgakkō: 東京府立第三中学校) (ปัจจุบันคือโรงเรียนมัธยมปลายโตเกียวโตะริทซุเรียวกะกุ (Tokyotoritsuryōkokukōtōgakkō: 東京都立両国高等学校)) ในเดือนเมษายนปีเดียวกัน (ปีค.ศ.1905) ในช่วงระยะเวลาสามปีในการเรียนชั้นมัธยมต้น อะกุตะงะวะยังคงทำวารสารเวียนอยู่อย่างต่อเนื่อง ผลงานที่ถือได้ว่าเป็นผลงานชิ้นเอกของอะกุตะงะวะในช่วงที่เริ่มเข้า

³ 芥川龍之介, 『僻見』 『女性改造』 (1924年) อ้างถึงใน 関口安義, 『芥川龍之介』 (岩波書店, 1995年), p. 12-13.

คู่มือการวรรณคดีคือ บทความเรื่อง “โยะฉินะกะรอน” (Yoshinakaron: 「義仲論」) ที่ลงในวารสารของโรงเรียนมัธยมต้นโตเกียวฟุริทซุคะอิซังชื่อ *กะกุยกะอิซัสซึมิ* (Gakuyūkaizasshi: 『学友会雑誌』) ฉบับที่ 15 ในปีค.ศ.1910 (ปีเมจิที่ 43) ก่อนที่อะกุตะงะวะจะเรียนจบมัธยมต้น กล่าวกันว่าบทความนี้แสดงให้เห็นถึงความสามารถด้านการเขียนของอะกุตะงะวะด้วยสำนวนการเขียนไม่ธรรมดาที่ผนวกทั้งความรู้ด้านประวัติศาสตร์และวรรณคดีจีนคลาสสิกเอาไว้⁴

อะกุตะงะวะจบการศึกษาระดับมัธยมต้นจากโรงเรียนมัธยมต้นโตเกียวฟุริทซุคะอิซังในปีค.ศ. 1910 (ปีเมจิที่ 43) และต้องการจะเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนมัธยมปลายคะอิอิชิ (Daiichikōtōgakkō: 第一高等学校) โดยจะสอบเข้าในเดือนกรกฎาคม และเริ่มเรียนในเดือนกันยายน ซึ่งการสอบเข้าดังกล่าวนี้มีการแข่งขันสูงมากเนื่องจากมีนักเรียนระดับหัวกะทิทั่วประเทศมาเข้าสอบ แต่ด้วยระบบการเข้าเรียนในปีดังกล่าวได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยให้ผู้ที่มีการเรียนระดับยอดเยี่ยมในชั้นมัธยมต้นได้รับเลือกให้เข้าเรียนต่อในระดับมัธยมปลายโดยไม่ต้องสอบ และมีการประกาศชื่อผู้มีสิทธิ์เข้าเรียนโดยไม่ต้องสอบในวันที่ 24 เดือนมิถุนายน อะกุตะงะวะจึงได้เข้าเรียนสายศิลป์คั้งที่ตั้งใจไว้ด้วยลำดับที่ 4

ในช่วงของการเรียนระดับมัธยมปลายอะกุตะงะวะยังคงชอบไปอ่านหนังสือที่ห้องสมุดและในชั้นเรียนก็ได้เรียนทั้งภาษาต่างประเทศ ภาษาญี่ปุ่น วรรณคดีจีนคลาสสิก ประวัติศาสตร์ ตะวันออก ประวัติศาสตร์ตะวันตก จริยธรรมศึกษา ตรรกวิทยา อะกุตะงะวะจบการศึกษาระดับมัธยมปลายในปีค.ศ.1913 (ปีทะอิโม่ที่ 2) ด้วยผลการเรียนที่ดีเยี่ยม โดยอะกุตะงะวะได้ที่ 2 จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 216 คน

2.1.3 ชีวิตนักเขียนช่วงแรก

ในเดือนกันยายน ปีค.ศ. 1913 อะกุตะงะวะสอบเข้ามหาวิทยาลัยโตเกียว (Tokyo teikoku daigaku: 東京帝国大学) แผนกวรรณคดีอังกฤษ ระหว่างที่ยังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยอะกุตะงะวะและเพื่อนๆ เช่น คิกุชิ คัน* (Kikuchi Kan: 菊池寛, ค.ศ.1888-1948) และคุเมะ มะซะโอะ** (Kume Masao: 久米正雄, ค.ศ.1891-1952) ได้ร่วมมือกันทำวารสารชื่อ

⁴ 関口安義, 『芥川龍之介』 (岩波書店, 1995年), p. 19-20.

* นักเขียนนวนิยาย นักเขียนบทละคร นักหนังสือพิมพ์ มีชีวิตในช่วง 26 ธันวาคม ค.ศ.1888 (ปีเมจิที่ 21) - 6 มีนาคม ค.ศ. 1948 (ปีโฆวะที่ 23) มีชื่อจริงว่า คิกุชิ ฮิโรชิ (Kikuchi Hiroshi: 菊池寛)

** นักเขียนนวนิยาย นักเขียนบทละคร มีชีวิตในช่วง 23 พฤศจิกายน ค.ศ.1891 (ปีเมจิที่ 24)-1 มีนาคม ค.ศ.1952 (ปีโฆวะที่ 27)

ฉินฉินโช* (Shinshichō: 『新思潮』) ฉบับที่ 3 ขึ้น ในปีค.ศ.1914 (ปีทะอิโม่ที่3) โดยอะกุตะงะวะ ได้มีโอกาสนำผลงานตีพิมพ์ในวารสารดังกล่าว เช่น งานแปลบทความเรื่อง “บะรุตะชะอะรุ” (Barutasaaru: 『バルタサル』) และเรื่องสั้นต่างๆ เช่น “โรเน็น”(Rōnen: 『老年』) “ทซุงงุโม่กะอิ” (Tsungushōkai: 『ツング紹介』) “เซอิเน็น โตะ ฉิ”(Seinen to Shi: 『青年と死』) ในช่วงที่เรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย อะกุตะงะวะ ได้มีความรักและคิดจริงจังที่จะแต่งงานกับผู้หญิงคนหนึ่งชื่อ โยะมิคะ ยะ โยะอิ (Yoshida Yayoi: 吉田弥生) ทั้งสองรู้จักกันเพราะบ้านของอะกุตะงะวะ ได้ไปส่งนมให้กับโรงพยาบาลโตเกียวซึ่งพ่อของยะ โยะอิทำงานอยู่

อะกุตะงะวะ พுகุขเรื่องที่ยอยากแต่งงานกับยะ โยะอิกับทางครอบครัวอย่างจริงจังในช่วงต้นฤดูใบไม้ผลิ ปีค.ศ.1915 (ปีทะอิโม่ที่ 4) แต่กลับถูกทั้งพ่อแม่บุญธรรมและป้าฟุคิคัดค้านอย่างหนัก สาเหตุที่ถูกคัดค้านนั้นสันนิษฐานได้ว่าอาจเป็นเพราะปัญหาด้านชาติกำเนิดของยะ โยะอิ หรือยะ โยะอิได้หมั้นกับผู้ชายคนอื่นอยู่ก่อนแล้ว แต่สุดท้ายอะกุตะงะวะก็ต้องยอมยกเลิกเรื่องการแต่งงานครั้งนี้ไป การผิดหวังจากความรักครั้งนี้ได้สร้างผลลึกลับในจิตใจของอะกุตะงะวะไว้มากมาย หลังจากนั้นเป็นต้นมาอะกุตะงะวะก็เริ่มใช้ชีวิตแบบสำมะเลเทเมาและมีชีวิตอย่างมีมมม ต่อมาเมื่อเริ่มทำใจได้จึงได้เขียนผลงานเรื่อง “ราโชมอน” (Rashōmon: 『羅生門』) ขึ้นมาเพื่อปลอบใจตนเองจากเหตุการณ์ดังกล่าว

“ราโชมอน” ได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร ฉินโช (Shinchō: 『新潮』) ฉบับเดือนธันวาคม ปีค.ศ.1915 แต่ไม่ค่อยได้รับเสียงชื่นชมเท่าใดนัก ต่อมาอะกุตะงะวะ ได้ตีพิมพ์เรื่อง “ราโชมอน” และเรื่อง “ฮิโยะทซุโกะ โตะ” (Hiyotsukoto: 『ひよつこと』) ในนิตยสาร เทอิโกะกุบุงงะกุ (Teikokubungaku: 『帝国文学』) อย่างไรก็ตาม ผลงานเหล่านี้ยังไม่ได้รับคำชื่นชมมากเท่าไรนัก และในขณะที่อะกุตะงะวะกำลังหมดกำลังใจในการสร้างสรรค์ผลงานนั้น อะกุตะงะวะ และคุเมะ ได้มีโอกาสพบกับนะทซุเมะ โซเซกิ (Natsume Sōseki: 夏目漱石, ค.ศ.1867-1916) ในงานเลี้ยงสังสรรค์วันพฤหัสบดี (Menkaibi: 面会日) ด้วยความช่วยเหลือของโอะกะคะ โคโสะ** (Okada Kōzō:

* ฉินฉินโช นั้นเป็นวารสารทางด้านวรรณคดีของญี่ปุ่น เป็นคู่แข่งกับวารสารทางวรรณคดี เทอิโกะกุบุงงะกุ (Teigakubungaku: 『帝国文学』) เริ่มตีพิมพ์ในปี 1907 (ปีเมจิที่40) ด้วยฝีมือของโอะซะนะอิ คะโอะรุ (Osanai Kaoru: 小山内薫) แต่ต่อมาได้ล้มเลิกไป หลังจากนั้นวารสารฉบับนี้นำกลับมาจัดทำใหม่โดยกลุ่มนักศึกษาของมหาวิทยาลัยโตเกียวโดยเฉพาะ ฉินฉินโช ฉบับที่ 3 และ ฉบับที่ 4 ที่รับช่วงต่อโดยคิคุชิ คัน (Kikuchi Kan: 菊池寛) อะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ (Akutagawa Ryūnosuke: 芥川龍之介) คุเมะ มะซะโอะ (Kume Masao: 久米正雄) มะทซุโอะกะ ยูซุรุ (Matsuoka Yuzuru: 松岡譲) นะรุเซะ เซอิอิชิ (Naruse Seiichi: 成瀬正一) นั้นถูกเรียกว่า กลุ่มฉินฉินโช ซึ่งกลายเป็นเอกลักษณ์หนึ่งของวรรณคดีสมัยทะอิโม่

** โอะกะคะ โคโสะ (Okada Kōzō: 岡田耕三) เกิดปีค.ศ.1887 อายุมากกว่าอะกุตะงะวะประมาณ 4-5 ปี เป็นนักเรียนภาควิชาวรรณคดีฝรั่งเศส ลูกศิษย์ของนะทซุเมะ โซเซกิ

岡田耕三) โดยมีการกล่าวถึงในบันทึกของนะรุเซะ เซะอิอิชิ* (Naruse seiichi; 成瀬正一, ค.ศ.1892-1936) ว่า วันที่อะกุตะงะวะและคุเมะ พบกับนะทซุเมะ โซเซะกิเป็นครั้งแรกคือ วันพฤหัสบดีที่ 18 พฤศจิกายน ปีค.ศ.1915 สำหรับงานสังสรรค์ในวันพฤหัสบดีของนะทซุเมะ โซเซะกิ จัดขึ้นทุกสัปดาห์ สัปดาห์ละครั้ง ซึ่งทั้งอะกุตะงะวะ และคุเมะ นอกจากจะได้ใช้โอกาสนี้ในการพูดคุยและซักถามกับนะทซุเมะ โซเซะกิแล้ว ยังได้ขอร้องให้อ่านผลงานของตนให้อีกด้วย⁵

เนื่องจากวารสาร *มินมิโซ* ฉบับที่ 3 ได้ยกเลิกการตีพิมพ์ไปแล้ว ดังนั้นวารสารที่จะสามารถตีพิมพ์ผลงานของพวกเขาอะกุตะงะวะได้จึงมีเพียงแค่ วารสาร *เทะอิโกะบุงงะกุ* เท่านั้น อะกุตะงะวะและเพื่อนๆจึงปรึกษากันเรื่องการทำวารสารฉบับใหม่ขึ้นมาเพื่อให้พวกตน ได้มีอิสระในการสร้างผลงาน ในการจัดทำวารสารฉบับใหม่ครั้งนี้ นอกจากอะกุตะงะวะ คุเมะ มะทซุโอะกะ คิกุชิ จะร่วมมือกันระดมทุนด้วยการออกเงินกันเองแล้ว ยังได้มาจากความช่วยเหลือของนะรุเซะ เซะอิอิชิ โดยการออกผลงานแปลเรื่อง *ตอลสตอย* ** (Vie de Tolstoi, ค.ศ.1828-1910) ของโรแมง ไรลองด์ *** (Romain Rolland, ค.ศ.1866-1944) นะรุเซะ เซะอิอิชิเป็นผู้รับผิดชอบในการแปลส่วนใหญ่ ส่วนอะกุตะงะวะ คุเมะ และมะทซุโอะกะ ช่วยแปลคนละ 2 บท จากทั้งหมด 18 บท จนในที่สุดก็สามารถตีพิมพ์วารสารฉบับใหม่โดยให้ชื่อว่า *มินมิโซ* ฉบับที่ 4 เนื่องจากวารสาร *มินมิโซ* ฉบับอื่นๆที่ได้ตีพิมพ์นั้นมีชื่อเสียงและได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจึงตกลงที่จะใช้ชื่อนี้ดังกล่าว เป็นชื่อวารสารฉบับนี้ โดยตีพิมพ์วันที่ 15 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1916 (ปีทะอิโมะที่ 5) ได้มีการตีพิมพ์นวนิยายตามลำดับดังต่อไปนี้ นะรุเซะ เซะอิอิชิ ตีพิมพ์เรื่อง “โสะเนะชะระมิ” (Honesarashi: 「骨晒し」) อะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะตีพิมพ์เรื่อง “ฮะนะ” (Hana: 「鼻」) คุเมะ มะชะโอะ ตีพิมพ์เรื่อง “ชิชิโนะมิ” (Chichi no shi: 「父の死」) คิกุชิ คัน ตีพิมพ์เรื่อง “โบโตะ โนะ โคะ” (Bōto no ko: 「暴徒の子」) และมะทซุโอะกะ ยสุรุ (Matsuoka Yuzuru: 「松岡譲」) ตีพิมพ์เรื่อง “ทซุมิ โนะ คะนะตะ เอะ” (Tsumi no kanata e: 「罪の彼方へ」)

* นะรุเซะ เซะอิอิชิ (Naruse Seiichi: 成瀬正一, ค.ศ.1892-1936) นักเขียนนวนิยายญี่ปุ่น นักวรรณคดีฝรั่งเศส ผู้ร่วมทำวารสาร *มินมิโซ* (Shinshichō: 新思潮) ฉบับที่ 4 กับอะกุตะงะวะ

⁵ 関口安義, 『芥川龍之介』 (岩波書店, 1995年), p. 62-63.

** เลโอ ตอลสตอย หรือชื่อเต็มว่า เลอ นีคาลายวิช ตอลสตอย (Leo Tolstoy, ค.ศ.1828-1910) มีชีวิตอยู่ในช่วง 9 สิงหาคม ค.ศ.1828 ถึง 20 พฤศจิกายน ค.ศ. 1910 เป็นนักเขียนชาวรัสเซียที่เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวรัสเซียในศตวรรษที่ 19 ประกอบด้วยตัวละครมากมายหลายตา และเหตุการณ์ที่หลากหลาย มีผลงานที่เป็นที่รู้จักกันดีเช่น *สงครามและสันติภาพ* และ *Anna Karenina*

*** โรแมง ไรลองด์ (Romain Rolland, ค.ศ.1866-1944) มีชีวิตในช่วง 29 มกราคม ค.ศ.1866 – 30 ธันวาคม ค.ศ. 1944 เป็นนักเขียนบทละคร นักเขียนนวนิยาย นักเขียนบทความ นักประวัติศาสตร์ ชาวฝรั่งเศส ได้รับรางวัลโนเบล ด้านวรรณคดี ในปี ค.ศ. 1915

วารสาร *ฉินฉิโซ* ฉบับที่ 4 ได้ถูกส่งไปให้กะซุเมะ โซเซกิเช่นเดียวกัน หลังจากนั้นกะซุเมะ โซเซกิจึงส่งจดหมายชื่นชมผลงานของอะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ จนในวันที่ 2 มีนาคม หนังสือพิมพ์โยะมิอูริ (Yomiurishinbun: 読売新聞) คอลัมน์แนะนำหนังสือใหม่ได้ลงเกี่ยวกับวารสาร *ฉินฉิโซ* และนำเสนอว่าผลงานยอดเยี่ยมของวารสาร *ฉินฉิโซ* ฉบับที่ 4 นี้ คือเรื่อง “อะนะ” ของอะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะซึ่งใช้ฉากสมัยเฮอัน อีกทั้งยังได้รับคำชมจากกะซุเมะ โซเซกิ หลังจากนั้นอะกุตะงะวะจึงได้เขียนนวนิยายตีพิมพ์ในวารสารหลายฉบับ เช่น *ฉิน โฉะเซทซุ* (Shinshōsetsu: 『新小説』) *ชูโอโอรอน* (Chūōkōron: 『中央公論』) ทำให้อะกุตะงะวะได้กลายเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในบรรดาผู้ที่ร่วมกันทำวารสาร *ฉินฉิโซ* ทั้งหมด 5 คน

ในปีนี้เป็นปีที่อะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะจะอายุครบ 25 ปี และจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัย ในวันที่ 10 กรกฎาคม ปีค.ศ.1916 (ปีทะอิโม่ที่ 5) โดยมีผลการเรียนเป็นอันดับที่ 2 ของแผนกวรรณคดีอังกฤษ จากจำนวนนักศึกษาทั้งหมด 20 คน

หลังจากเรียนจบอะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะก็ทุ่มเทเวลาทั้งหมดให้กับงานเขียนหนังสือ จนมีผลงานชิ้นต่อมา คือ เรื่อง “อิโมะงะยู” (Imogayu: 「芋粥」) ซึ่งได้ตีพิมพ์ในวารสาร *ฉิน โฉะเซทซุ* ฉบับเดือนกันยายน หลังจากนั้นอะกุตะงะวะได้ย้ายไปพักอยู่ที่หาดอิชิมิยะงะวะ (Ichimiyagawa: 一宮川) ระหว่างนั้นอะกุตะงะวะมีความสุขกับการอ่านหนังสือ แพลหนังสือ เขียนหนังสือ วาดรูป แต่งกลอนไฮกุ ตามที่ตั้งใจไว้ หนึ่งปีหลังจากนั้นอะกุตะงะวะได้ใช้ประสบการณ์ระหว่างที่อยู่ที่อิชิโนะมิยะ (Ichi no miya: 一の宮) ดังกล่าวสร้างผลงาน เช่น เรื่อง “อุมิ โนะ โซะโตะริ” (Umi no hotori: 「海のほとり」) เรื่อง “บิโม่” (Bishō: 「微笑」) นอกจากนี้ยังได้เขียนผลงานชิ้นสำคัญอีกชิ้น คือ เรื่อง “ฮังเกะชิ” (Hankechi: 手布 (ハンケチ)) ซึ่งได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร *ชูโอโอรอน* ฉบับเดือนพฤศจิกายน แต่ผลงานกลับถูกวิพากษ์วิจารณ์ไปในทางที่ไม่ดีโดยนักวิจารณ์ที่ขาดความรู้ มีความเข้าใจแตกต่างกันเกี่ยวกับเรื่องยุคสมัย หรือเข้าใจในเนื้อหาของผลงานผิดเพี้ยนไปจึงทำให้อะกุตะงะวะรู้สึกเสียใจเป็นอย่างยิ่ง ต่อมาอะกุตะงะวะได้นำเอาความรู้สึกต่าง ๆ ดังกล่าวไปเขียนในเรื่อง “โซอิริอะ โนะ โมะโนะซะชิ” (Zoiria No Monosashi: 「ゾイリアの物差」) ตีพิมพ์ในวารสาร *ฉินฉิโซ* ฉบับเดือนมกราคม ปีค.ศ.1917 โดยเปลี่ยนชื่อเรื่องเป็น “เม็นซุระ โซอิริ” (「MENSURA SOIRI」) ซึ่งมาจากภาษาละตินแปลว่า เครื่องมือวัดคุณค่าของประเทศโซเลีย ในช่วงนี้อะกุตะงะวะได้เข้าทำงานเป็นผู้ช่วยอาจารย์ในโรงเรียนนาวิกโยธิน (Unkikangakkō: 運機関学校) แผนกภาษาอังกฤษ ที่เมืองโยะโกะซุเกะ (Yokosuka: 横須賀) ในวันที่ 1 เดือนธันวาคม ปีค.ศ.1916 (ปีทะอิโม่ที่ 5) โดยอะกุตะงะวะได้สอนภาษาอังกฤษอยู่ที่โรงเรียนนี้จนถึงวันที่ 31 มีนาคม ปีค.ศ.1919 (ปีทะอิโม่ที่ 8) รวมระยะเวลาสอนอยู่ที่โรงเรียนนี้ทั้งหมด 2 ปี 4 เดือน เมื่ออะกุตะงะวะเริ่มเข้าทำงานที่โรงเรียนดังกล่าวได้เพียงไม่กี่วัน ในวันที่ 12 ธันวาคม ปีค.ศ.1916

(วันเสาร์) ตอนเช้าเวลา 6.24 นาฬิกา นะท้ซุเมะโซะเซะกิ ผู้ที่คอยช่วยเหลืออะกุดะงะวะและเพื่อนๆ มาตลอดก็ได้เสียชีวิตลง

ต่อมาในปีค.ศ. 1917 วารสาร *ฉินฉิโอะ* ฉบับที่ 4 ก็ได้ปิดตัวลง แต่อะกุดะงะวะก็ยังสามารถตีพิมพ์ผลงานของตนในวารสารฉบับอื่นๆได้ โดยเดือนมีนาคมได้ตีพิมพ์เรื่อง “ชูจิ” (Chūgi: 「忠義」) ในวารสาร *คุโรชะมิโอะ* (Kuroshio: 『黒潮』) เดือนเมษายนตีพิมพ์เรื่อง “ชูโต” (Chūtō: 「偷盜」) ในวารสาร *ชูโอโกรน* ในวันที่ 23 พฤษภาคม ปีค.ศ.1917 (ปีทะอิโม่ที่ 6) อะกุดะงะวะสร้างสรรค์หนังสือรวมผลงานชื่อ *ราโซมอน* (Rashōmon: 『羅生門』) ประกอบด้วยเรื่องสั้นทั้งหมด 14 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง “ราโซมอน” (Rashōmon: 「羅生門」) “ฮะนะ” (Hana: 「鼻」) “ชิชิ” (Chichi: 「父」) “ชะรุ” (Saru: 「猿」) “โคะโคะกุจิโงะกุ” (Kodokujigoku: 「孤独地獄」) “อุน” (Un: 「運」) “ฮังเกะชิ” (Hankechi: 「手布」) “โอะงะตะเรียวชะอิโอะ โปะเอะงะกิ” (Ogatoryōsaioboegaki: 「尾形了齋覚え書」) “ฉิระมิ” (Shirami: 「虱」) “ฉุชู” (Shuchū: 「酒虫」) “กิเซะรุ” (Kiseru: 「煙管」) “มุจินะ” (Mujina: 「貉」) “ชูจิ” (Chūgi: 「忠義」) “อิโมะงะยุ” (Imogayu: 「芋粥」) โดยผลงานรวมเล่ม *ราโซมอน* นี้ได้รับคำชมเป็นอย่างยิ่งจากเอะงุชิ คัน* (Eguchi Kan: 江口渙, ค.ศ.1887-1975)

ต่อมาหลังจากการออกหนังสือรวมผลงาน *ราโซมอน* แล้วในเดือนกันยายน อะกุดะงะวะได้ย้ายมาอยู่ใกล้โรงเรียนเนื่องจากงานประจำที่ยุ่งมากขึ้นประกอบกับต้องการทุ่มเทร่างกาย และเวลาทั้งหมดให้กับงานเขียน ผลงานของอะกุดะงะวะในขณะนั้นจะไม่มีงานเขียนแบบนิโม่เซทซุ (Shishōsetsu: 私小説) หรืองานเขียนที่นำเสนอประสบการณ์หรือความคิดของผู้เขียนโดยตรงเลย แต่งานส่วนใหญ่จะมีลักษณะนำเอาเรื่องอื่นมาใช้เพื่อนำเสนอเรื่องของตนเอง เช่น เรื่อง “เกะชะกุสั่มมะอิ” (Gesakusanmai: 「戯作三昧」) ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ *โอซาก้ามะอิชิชิ* (Ōsakamainichi shinbun: 大阪毎日新聞) ช่วงวันที่ 20 ตุลาคม ถึงวันที่ 4 พฤศจิกายน ปีค.ศ. 1917 ก็เป็นอีกหนึ่งเรื่องที่มีลักษณะการเขียนดังกล่าว โดยอะกุดะงะวะได้ใช้ตัวละครเอกของเรื่องเป็นตัวแทนในการบรรยายความรู้สึกของตนเองที่ถูกวินิจฉัยวิจารณ์ผลงานในขณะนั้น

หลังจากนั้นอะกุดะงะวะได้แต่งงานกับทซุกะโมะโตะ ฟูมิ (Tsukamoto Fumi: 塚本文) ในวันเสาร์ที่ 2 กุมภาพันธ์ ปีค.ศ.1918 (ปีทะอิโม่ที่ 7) ขณะนั้นอะกุดะงะวะอายุได้ 25 ปี ส่วนทซุกะโมะโตะ ฟูมิ นั้นมีอายุ 17 ปี โดยทั้งสองได้แยกไปใช้ชีวิตกันเพียงสองคนที่เมืองคะมะคุระ (Kamakurachō: 鎌倉町) ระหว่างนี้อะกุดะงะวะได้เขียนเรื่อง “จิโงะกุเฮ็น” (Jigokuhen: 地獄変)

* เอะงุชิ คัน (Eguchi Kan: 江口渙, ค.ศ.1887-1975) นักเขียนนวนิยาย มีชีวิตในช่วง 20 กรกฎาคม ค.ศ.1887 – 18 มกราคม ค.ศ. 1975) ชื่อจริงอ่านว่า คิโยะฉิ แต่เปลี่ยนเป็น คัน ช่วงหลังสงคราม เรียนคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยโตเกียวรุ่นเดียวกับ โมะริ โองะอิ (Mori Ōgai: 森鷗外)

ซึ่งได้รับการตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ โอซาก้ามะอิชิ ฉบับวันที่ 1-11 พฤษภาคม ปีค.ศ.1918 และตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ โตเกียวชิบิ (Tokyōhishinbun: 東京日日新聞) ฉบับวันที่ 2-22 พฤษภาคม ปีค.ศ.1918 เรื่อง “จิโงะกุเฮ็น” นี้ได้รับคำชื่นชมจาก วารสาร มิตะบุงะกุ (Mitabungaku: 『三田文学』) ว่าเป็นผลงานยอดเยี่ยมผลงานหนึ่งของอะกุดะงะวะ

หลังจากแต่งงานแล้วอะกุดะงะวะต้องมีภาระทั้งเรื่องย้ายบ้านรวมไปถึงงานที่โรงเรียน แต่ท่ามกลางชีวิตที่วุ่นวายในขณะนั้นอะกุดะงะวะก็ยังสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมาอีกมากมาย เช่น ในปีค.ศ.1918 เขียนผลงาน เรื่อง “เคซะ โตะ โมะริโตะ” (Kesa to moritō: 「袈裟と盛遠」) เรื่อง “จิโงะกุเฮ็น” (Jigokuhen: 「地獄変」) เรื่อง “คุโมะโนะอิโตะ” (Kumo no ito: 「蜘蛛の糸」) เรื่อง “กะอิกะโนะซะซุจิน” (Kaika no sasujin: 「開化の殺人」) เรื่อง “โฮเกียวนินโนะมิ”^{*} (Hōkyōnin no shi: 「奉教人の死」) เรื่อง “กะระโนะโฌ” (Karenoshō: 「枯野抄」) ในปีค.ศ.1919 ได้ตีพิมพ์ผลงานเรื่อง “โมริเซ็นเซอิ” (Mōrisensei: 「毛利先生」) เรื่อง “อะโนะโกะโระโนะจิบุนโนะโกะโตะ” (Anokoro no jibun no koto: 「あの頃の自分の事」)

ต่อมาในปีค.ศ.1919 วันที่ 15 มกราคม อะกุดะงะวะได้ออกหนังสือรวมเรื่องสั้นชื่อว่า *กะอิระอิชิ* (Kairaiishi: 『傀儡師』) ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ ฉินโชชะ (Shinchōsha: 新潮社) ประกอบด้วย เรื่อง “โฮเกียวนินโนะมิ” เรื่อง “รุมิเฮรุ” (Rushiheru: 「るしへる」) ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนาคริสต์ หรือที่เรียกว่า “คิริชิตันโมะโนะ” (Kirishitanmono: 切支丹物) เรื่อง “กะระโนะโฌ” (Karenoshō: 「枯野抄」) รวมไปถึงวรรณกรรมเยาวชนที่ถือได้ว่าเป็นเรื่องเด่นของอะกุดะงะวะ เช่น เรื่อง “คุโมะโนะอิโตะ” เป็นต้น ต่อมาไม่นานในวันที่ 16 มีนาคมปีเดียวกัน อะกุดะงะวะต้องสูญเสีย นิสะระ โทะมิโสะพ่อแ่ๆด้วยโรคไข้สเปน** โดยเสียชีวิตที่โรงพยาบาลโตเกียว (Tokyōbyōin: 東京病院) ในขณะที่มีอายุได้ 68 ปี โรคไข้หวัดสเปนนี้เริ่มระบาดมาตั้งแต่ฤดูร้อนปีที่ผ่านมาซึ่งอะกุดะงะวะเองก็ล้มป่วยเป็นไข้และไออย่างหนักด้วยโรคเดียวกันนี้เมื่อช่วงต้นเดือนพฤศจิกายนปีก่อนหน้านั้น อย่างไรก็ตามในช่วงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ถึงต้นเดือนมีนาคม ปีค.ศ. 1919 อะกุดะงะวะก็ล้มป่วยด้วยโรคเดิมทำให้ต้องหยุดงานที่โรงเรียนเป็นระยะเวลาสั้น

เมื่อสิ้นเดือนมีนาคม ปีค.ศ.1919 ปีเดียวกันนั่นเอง อะกุดะงะวะได้ลาออกจากโรงเรียนนาวิกโยธิน เมืองโยะโกะซุคะแล้วเข้าทำงานเป็นพนักงานของบริษัทหนังสือพิมพ์โอซาก้ามะอิชิ สาเหตุที่ทำให้อะกุดะงะวะตัดสินใจลาออกจากการเป็นอาจารย์นั้นเพราะภายหลังสงครามโลกครั้งที่

^{*} เรื่อง “โฮเกียวนินโนะมิ” (Hōkyōnin no shi: 「奉教人の死」) ซึ่งตีพิมพ์ในวารสาร มิตะบุงะกุ ถือได้ว่าเป็นผลงานสำคัญของอะกุดะงะวะ ที่มีแก่นของเรื่องเกี่ยวกับศาสนาคริสต์

^{**} ไข้หวัดสเปน (Spanish Flu) เป็นโรคไข้หวัดใหญ่ชนิดหนึ่ง สายพันธุ์ H1N1 ระบาดเมื่อปีค.ศ. 1918-1919 ทำให้ผู้คนล้มตายเป็น 20 - 50 ล้านคนทั่วโลกนับเป็นการตายที่ร้ายแรงที่สุดในรอบ 100 ปี

ที่หนึ่ง ญี่ปุ่นมีนโยบายเพิ่มจำนวนทหารเพื่อต่อสู้กับอเมริกาจึงทำให้โรงเรียนนาวิกโยธินมีแผนจะเพิ่มจำนวนนักเรียนมากขึ้นกว่าเดิมถึงสามเท่า จำนวนวิชาเรียนที่อาจารย์รับผิดชอบจึงเพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัว สำหรับอะกุตะงะวะนั้นแม้ว่าจะไม่มีสถานการณดังกล่าวงานก็ยุ่งมากอยู่แล้ว อีกทั้งยังเห็นว่าเหตุผลที่เข้ามาทำงานนั้นไม่ได้เป็นไปได้ไปเพื่อการเพิ่มจำนวนทหารดังเช่นที่โรงเรียนกำลังจะทำ จึงทำให้อะกุตะงะวะตัดสินใจลาออก

สำหรับงานที่บริษัทหนังสือพิมพ์โอซาก้ามะอิชิซัน อะกุตะงะวะได้ติดต่อเอาไว้ตั้งแต่วันที่ 12 เดือนมกราคม ปีค.ศ.1919 นอกจากนั้น คิกุชิ คัน ยังได้เข้าทำงานที่เดียวกับอะกุตะงะวะอีกด้วย สำหรับเงื่อนไขการทำงานของทั้งสอง คือ ได้รับเงินเดือนจากบริษัทโดยไม่ต้องเข้าไปทำงาน เพียงแต่ส่งผลงานให้ทางสำนักพิมพ์ตามกำหนดเท่านั้น อะกุตะงะวะเพิ่งแต่งงานได้เพียงแค่ 1 ปีกับอีก 3 เดือนหลังจากลาออกจากโรงเรียนนาวิกโยธินแต่ก็ต้องย้ายบ้านจากคะมะคุระ กลับมาอยู่ที่เมืองตะบะตะ (Tabata: 田端) ซึ่งเป็นบ้านของพ่อแม่บุญธรรมที่โตเกียว

ช่วงเดือนพฤษภาคม ปีค.ศ.1919 อะกุตะงะวะได้ไปเที่ยวที่จังหวัดนะงะซะกิ (Nagasaki: 長崎) กับคิกุชิ คัน เพื่อไปดูโบราณสถานเกี่ยวกับศาสนาคริสต์ เพราะอะกุตะงะวะได้เขียนเรื่องเกี่ยวกับศาสนาคริสต์มาหลายเรื่องแล้วจึงมีความสนใจสภาพบ้านเมืองของจังหวัดนะงะซะกิเป็นอย่างมาก ระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวนี้เอง อะกุตะงะวะได้พบกับ ไซอิโต โมะกิชิ* (Saitō Mokichi: 斎藤茂吉, ค.ศ.1882-1953) นักแต่งบทกวี มีอายุมากกว่าอะกุตะงะวะประมาณ 10 ปี ไซอิโต โมะกิชิ นั้นเป็นเจ้าของผลงานที่อะกุตะงะวะชื่นชอบในสมัยเด็ก การได้พบกันครั้งนี้จึงมีอิทธิพลต่อความคิดทางศิลปะของอะกุตะงะวะอย่างมาก ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน ปีค.ศ. 1919 อะกุตะงะวะได้ตีพิมพ์เรื่อง “เกะอิจุทซุโซะ โนะตะ” (Geijutsusonota: 「芸術その他」) ในวารสาร มินโซ (Shinchō: 『新潮』) ซึ่งเป็นผลงานสำคัญที่นำเสนอให้เห็นถึงแนวคิดด้านศิลปะของอะกุตะงะวะอย่างชัดเจน สองวันหลังจากกลับจากจังหวัดนะงะซะกิในวันที่ 18 พฤษภาคม คือวันที่ 20 พฤษภาคมอะกุตะงะวะก็ได้ส่งผลงานเรื่อง “โระโจ” (Rojō: 「路上」) ในฐานะที่เข้าร่วมงานกับบริษัทหนังสือพิมพ์โอซาก้ามะอิชิซันเป็นครั้งแรก

การที่อะกุตะงะวะเข้ามาทำงานในบริษัทหนังสือพิมพ์โอซาก้ามะอิชิซันถือได้ว่าอะกุตะงะวะได้ก้าวเข้ามาเป็นนักเขียนชั้นแนวหน้าอย่างเต็มตัวแล้ว แต่ทว่าผลงานที่เขาเขียนขึ้นภายหลังจากการไปเที่ยวที่นะงะซะกินั้นกลับถูกกล่าวถึงว่าเป็นผลงานที่ผิดพลาดของอะกุตะงะวะ⁶ ต่อมาในวันที่ 28 มกราคม ปีค.ศ.1920 สำนักพิมพ์ฉุนโยโด (Shunyōdō: 春陽堂) ได้ตีพิมพ์หนังสือรวม

* ไซอิโต โมะกิชิ (Saitō Mokichi: 斎藤茂吉, ค.ศ.1882-1953) มีชีวิตในช่วง 14 พฤษภาคม ค.ศ.1882 (ปีเมจิที่ 15) – 25 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1953 (ปีเมจิที่ 28) เกิดที่จังหวัดยะมะกะตะ เป็นนักแต่งบทกวี และเป็นจิตแพทย์

⁶ 関口安義, 『芥川龍之介』 (岩波書店, 1995年), p. 131-132.

ผลงานของอะกุตระงะวะชื่อ *คะเงะโคโร* (Kagedōrō: 『影燈籠』) โดยรวบรวมผลงานไว้ทั้งหมด 15 เรื่อง ได้แก่ “มิกัง” (Mikan: 『蜜柑』) “นุมาชิ” (Numachi: 『沼他』) “คิริมิโตะโสะโระโฌนินเด็น” (Kirishitohoroshōninden: 『きりしとほろ上人伝』) “ริว” (Ryū: 『龍』) “คะอิกะโนะออตโตะ” (Kaika no otto: 『開化の良人』) “โยะโนะซุเกะโนะฮะนะชิ” (Yonosuke no hanashi: 『世之助の話』) “โคเรียวมุ” (Kōryōmu: 『黄梁夢』) “เอะอียูโนะอุทซุวะ” (Eiyū no utsuwa: 『英雄の器』) “นิยวไต” (Nyotai: 『女体』) “บิเซอิโนะชิน” (Bisei no shin: 『尾生の信』) “อะโนะโกะโระโนะจิบุนโนะโกะโตะ” (Anokoro no jibun no koto: 『あの頃の自分の事』) “จูริอะโนะ · คิชิซุเกะ” (Juriano-kichisuke: 『じゆりあの · 吉助』) “กิวะกุ” (Giwaku: 『疑惑』) “มะจุทซุ” (Majutsu: 『魔術』) “เนะจิ” (Negi: 『葱』) รวมผลงานแปลอีก 2 เรื่อง ได้แก่ “บะรุตะสะอะรุ” (Barutazaaru: 『バルタザアル』) และ “ฮะรุโนะชินโซ” (Haru no shinzō: 『春の心臓』) เนื้อหาของผลงานในช่วงนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าอะกุตระงะวะนั้นเหนือทั้งกายและใจ เพราะนอกจากจะเป็นไขหัวค้ำใหญ่ในช่วงกลางเดือนมกราคมแล้ว ยังต้องเขียนหนังสือเลี้ยงชีพเนื่องจากได้ยึดอาชีพเป็นนักเขียนอย่างเต็มตัว

2.1.4 ชีวิตนักเขียนช่วงกลาง

ในปีค.ศ.1921(ปีทะอิมที่ 10) อะกุตระงะวะได้มีโอกาสไปเที่ยวประเทศจีนตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคมถึงปลายเดือนกรกฎาคมรวมระยะเวลาทั้งหมด 4 เดือนในฐานะผู้ร่วมงานฝ่ายต่างประเทศของบริษัทหนังสือพิมพ์โอซาก้าเมอิชิ สาเหตุที่อะกุตระงะวะยอมรับงานที่ประเทศจีนในครั้งนี้เป็นเพราะมีความสนใจในประเทศจีนตั้งแต่สมัยเด็กไม่ว่าจะเป็นวิชาวรรณคดีจีนโบราณที่ชอบเรียน หรือแม้กระทั่งสถานที่ในหนังสือที่เคยชอบอ่าน

อะกุตระงะวะออกเดินทางจากโตเกียวไปโอซาก้าใช้เวลาทั้งหมด 1 สัปดาห์ หลังจากนั้นก็ขึ้นเรือจากอ่าวโมจิ (Mojowan: 門司湾) ในวันที่ 28 มีนาคมเพื่อไปเชียงใหม่ แต่เมื่อถึงเชียงใหม่แล้วกลับป่วยจนต้องเข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาลเป็นระยะเวลา 3 อาทิตย์ ประเทศจีนในช่วงปีค.ศ.1921 นั้นกำลังก้าวเข้าสู่การเป็นประเทศมหาอำนาจด้านจักรวรรดินิยม นอกจากนั้นยังมีการปฏิวัติ 4 พฤษภาคม โดยนักศึกษาในปักกิ่งในปีค.ศ.1919 และมีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ในเดือนพฤษภาคม ปีค.ศ.1921 อีกด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่าประเทศจีนช่วงที่อะกุตระงะวะได้ไปเยือนนั้นเป็นประเทศจีนที่กำลังก้าวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ระหว่างที่อะกุตระงะวะได้อาศัยอยู่ในประเทศจีนนั้น ยังได้มีโอกาสพบบุคคลที่มีบทบาทสำคัญทางการเมืองของจีน เช่น

โหมเฮอิริน* (Shōheirin: 章炳麟, ค.ศ.1869-1936) เทะอิโก โมะะ** (Teikōsho: 鄭孝胥, ค.ศ.1860-1938) ริจินกะทซุ*** (Rijinketsu: 李人傑, ค.ศ.1890-1927) ซึ่งล้วนเป็นนักการเมืองที่มีชื่อเสียงในจีน การพบกันในครั้งนี้มีอิทธิพลต่อแนวคิดของอะกุตะงะวะเป็นอย่างมากหลังกลับมาจากประเทศจีน ดังปรากฏเรื่องราวเกี่ยวกับนักการเมืองเหล่านี้ในผลงานเรื่อง “เซียงไฮ้ยูกิ” (Shanhaiyūki: 「上海游記」) ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์โอซาก้ามะอะนิชิชิมบุน วันที่ 1 สิงหาคม ปีค.ศ.1921 และเรื่อง “เฮะกิเก็น” (Hekiken: 「僻見」) ตีพิมพ์ในวารสาร โจะเซอิกะอิโส (Joseikaizō: 『女性改造』) เดือนมีนาคม-กันยายน ปีค.ศ.1924 ในเรื่องนี้ได้กล่าวถึงทัศนคติของโหมเฮอิริน เกี่ยวกับตัวละครโมะโมะตะโรในนิทานพื้นบ้านเอาไว้ว่า “คนญี่ปุ่นที่น่ารังเกียจที่สุดคือโมะโมะตะโรผู้เดินทางไปปราบยักษ์ที่เกาะโอนิงะมิยะ จึงช่วยไม่ได้ที่จะรู้สึกต่อต้านชาวญี่ปุ่นผู้รักในตัวโมะโมะตะโรไปด้วย”⁷ โดยอะกุตะงะวะได้นำเอาแนวคิดต่างๆเหล่านี้มาสร้างสรรค์ผลงานเรื่อง “โมะโมะตะโร” (Momotarō: 「桃太郎」) ซึ่งตีพิมพ์ในวารสาร ซันเดอิมะอะนิชิ (Sundemainichi: 『サンデー毎日』) ปีค.ศ.1924 ปีเดียวกัน การเดินทางไปประเทศจีนเป็นระยะเวลา 4 เดือนมีอิทธิพลเป็นอย่างยิ่งต่อแนวคิดของอะกุตะงะวะ โดยเฉพาะทำให้อะกุตะงะวะสนใจลัทธิสังคมนิยม (Shakaishugi: 社会主義) มากขึ้น

หลังจากเดินทางกลับมาจากประเทศจีนในช่วงปลายเดือนกรกฎาคม ปีค.ศ.1921 ร่างกายของอะกุตะงะวะก็ยังคงไม่แข็งแรง เมื่อกลับมาจากประเทศจีนอะกุตะงะวะก็ต้องรีบเขียนเรื่อง “เซียงไฮ้ยูกิ” ให้เสร็จสิ้นตามสัญญาที่ทำไว้กับสำนักหนังสือพิมพ์โอซาก้ามะอะนิชิชิมบุน จนกระทั่งระยะเวลาล่วงเลยเข้าสู่เดือนกันยายนแล้วก็ยังไม่มีทีท่าว่าร่างกายของอะกุตะงะวะจะกลับมาแข็งแรงดังเดิม แต่กระนั้นอะกุตะงะวะก็ยังคงเขียนต้นฉบับส่งให้กับวารสารต่างๆต่อไป

ในปีค.ศ.1922 อะกุตะงะวะก็ได้ตีพิมพ์ผลงานทั้ง 4 เรื่อง ดังต่อไปนี้ “ฉุนกัน” (Shunkan: 「俊寛」) ตีพิมพ์ในวารสาร ซูโอโกรน “ยะบุโนะนะกะ” (Yabu no naka: 「藪の中」) ตีพิมพ์ในวารสาร ฉินโซ (Shinchō: 『新潮』) “โหมงุน” (Shōgun: 「將軍」) ตีพิมพ์ในวารสาร กะอิโส (Kaizō: 『改造』) “คามิงะมิ โนะ บีโหม” (Kamigami no Bishō: 「神神の微笑」) ตีพิมพ์ในวารสาร ฉินโหมเซทซุ (Shinshōsetsu: 『新小説』)

* โหมเฮอิริน (Shōheirin: 章炳麟) หรือ จาง บิ่ง หลิน (Zhang Binglin, ค.ศ.1869-1936) นักการเมือง นักวิชาการ นักปฏิวัติชาวจีน

** เทะอิโก โมะะ (Teikōsho: 鄭孝胥) หรือ เจิ้ง เซี่ยว ซู (Zheng Xiaoxu, ค.ศ.1860-1938) นักการเมือง นักเขียนชาวจีน

*** ริจินกะทซุ (Rijinketsu: 李人傑) หรือ หลี่ เหวิน เจี๋ย (Li Ren Jie, ค.ศ.1890-1927) นักการเมืองชาวจีน

⁷ 関口安義, 『芥川龍之介』 (岩波書店, 1995年), p. 33.

เซะกิกุชิ ยะซุโยะชิ* (Sekiguchi Yasuyoshi: 関口安義, ค.ศ.1935-ปัจจุบัน) กล่าวว่า เรื่อง “โฌงุน” นั้นเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับการเดินทางไปจีนของอะกุตะงะวะในปีก่อนหน้านั้น รวมทั้งยังมีความเกี่ยวข้องกับเรื่อง “โมะโมะตะโร” อีกด้วย โดยทั้งสองเรื่องมีการวิพากษ์วิจารณ์ ยุคสมัย และนำเสนอมุมมองอีกรูปแบบหนึ่งของนวนิยายต่อต้านสงคราม (Hansenshōsetsu: 反戦小説) จึงถือได้ว่า เรื่อง “โฌงุน” และ “โมะโมะตะโร” นั้นเป็นผลงานที่แสดงให้เห็นว่าอะกุตะงะวะ มีความตระหนักรู้ถึงสังคมอย่างลึกซึ้ง⁸

ในปีค.ศ.1922 (ปีทะอิโฌที่ 11) วันที่ 9 กรกฎาคม โมะริ โองะอิ (Mori ōgai: 森鷗外) นักเขียนรุ่นพี่ของอะกุตะงะวะที่สำคัญคนหนึ่งได้เสียชีวิตลง อะกุตะงะวะได้อ่านผลงานของโมะริ โองะอิ ตั้งแต่สมัยเรียนมัธยมปลาย โดยเฉพาะเรื่องอิงประวัติศาสตร์ (Rekishishōsetsu: 歴史小説) ตั้งแต่ผลงานยุคต้นจนถึงผลงานยุคปลาย ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าผลงานนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของอะกุตะงะวะเองนั้นก็ได้รับอิทธิพลเป็นอย่างมากจากผลงานของโมะริ โองะอิทั้งรูปแบบเนื้อเรื่อง และรูปประโยค⁹

ในเดือนตุลาคม ปีเดียวกัน อะกุตะงะวะได้ลูกชายคนรองชื่อว่า ทะกะชิ (Takashi: 多加志) อย่างไรก็ตาม สุขภาพในช่วงนี้ของอะกุตะงะวะก็ยังไม่ดีขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นยังมีปัญหาภายนอกมารุมเร้าอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องพ่อแม่บุญธรรมป่วย การผ่าตัดข้อเท้าขวาเพราะมะเร็งของเพื่อนชื่อ โออะนะ ริวอิชิ (Oana Ryūichi: 小穴隆一) การถูกเพิกถอนสิทธิทางทนายอันเนื่องมาจากหลักฐานเท็จของนิมิกะวะ ยูตะกะ (Nishikawa Yutaka: 西川豊)สามีของอิซะพีสาวของอะกุตะงะวะ จนทำให้อะกุตะงะวะต้องปฏิเสธที่จะส่งต้นฉบับให้กับวารสารต่างๆในปีถัดไป

ในปีค.ศ.1923 (ปีทะอิโฌที่ 12) ตั้งแต่กลางเดือนมีนาคม เป็นต้นมา อะกุตะงะวะกลับมาเขียนผลงานได้อีกครั้ง ผลงานในช่วงนี้ได้แก่ เรื่อง “ยะซุกิชิ โนะ เตะโซ” (Yasukichi no techō: 「保吉の手帳」) ตีพิมพ์ในวารสาร คะอิโซ เดือนพฤษภาคม ปีค.ศ.1923 และในเดือนพฤษภาคม ได้ออกหนังสือรวมผลงานชื่อว่า ฮะรุฟุกุ (Harufuku: 『春服』) ผลงานเด่นๆได้แก่ “โระกุ โนะ มิยะ โนะ ฮิเมะจิมิ” (Rokunomiya no himegimi: 「六の宮の姫君」) “โทะรอกโกะ” (Torokko: 「トロッコ」) “โอะโตะมิ โนะ เตะอิโซ” (Otomi no teisō: 「お富の貞操」)

ต่อมาในวันที่ 1 กันยายน เวลา 11.58 นาฬิกา 15 วินาที ได้เกิดแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในแถบคันโต แรงสั่นสะเทือน 7.9 ~ 8.2 ริคเตอร์ ก่อให้เกิดความเสียหายครั้งยิ่งใหญ่ครอบคลุมไปทั้ง

* เซะกิกุชิ ยะซุโยะชิ (Sekiguchi Yasuyoshi: 関口安義, ค.ศ.1935-ปัจจุบัน) เกิดปีค.ศ.1935 นักวิจัยวรรณคดีญี่ปุ่นสมัยใหม่ เป็นนักวิจัยเกี่ยวกับชีวประวัติและผลงานของอะกุตะงะวะที่มีชื่อเสียงคนหนึ่ง

⁸ 関口安義, 『芥川龍之介』 (岩波書店, 1995年), p. 156-157.

⁹ Ibid., p.161-162.

เขตฮอนโจะ (Honjoku:本所区) เขตฟูกะกะวะ (Fukakawaku:深川区) เขตอะซะกุซะ (Asakusaku:浅草区) เขตคันดะ (Kandaku:神田区) เขตนิฮันบะชิ (Nihonbashiku:日本橋区) เขตเคียวบะชิ (Kyoubashiku:京橋区) ในโตเกียว ส่วนบ้านของอะกุตะงะวะนั้นอยู่บริเวณทะบะตะ (Tabata:田端) ซึ่งไม่ได้รับความเสียหายจากแผ่นดินไหวมากนัก อีกทั้งยังรอดจากเหตุไฟไหม้ที่เกิดขึ้นภายหลังแผ่นดินไหวอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามไฟไหม้ได้ลามมาถึงบริเวณบ้านของอะกุตะงะวะเช่นกัน จึงต้องมีการย้ายคนออกจากบ้านอย่างเร่งด่วน ประกอบกับสภาพสังคมในช่วงก่อนที่จะเกิดแผ่นดินไหวครั้งนี้เป็นช่วงที่มีการเคลื่อนไหวของประชาชน ทางรัฐบาลจึงได้ออกกฎหมายเพื่อควบคุมขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มหัวรุนแรง เมื่อเกิดไฟไหม้ครั้งใหญ่ภายหลังแผ่นดินไหวดังกล่าวจึงทำให้เมืองโตเกียวเกิดความโกลาหลเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะมีกลุ่มผู้ประท้วงเกิดขึ้นแล้ว ยังมีข่าวลือเกี่ยวกับการจลาจลของชาวเกาหลีจนทำให้แต่ละพื้นที่ต้องก่อดังกอล้างป้องกันตนเองขึ้นมาซึ่งอะกุตะงะวะเองก็เข้าร่วมกับกลุ่มก่อดังกอล้างป้องกันตนเองดังกล่าวด้วย ก่อดังกอล้างป้องกันตนเองดังกล่าวเป็นก่อดังกอล้างที่จัดตั้งขึ้นเพื่อปกป้องตนเองจากชาวเกาหลีและนักสังคมนิยมในช่วงนั้น จนก่อให้เกิดโศกนาฏกรรมการฆาตกรรมชาวเกาหลีเป็นจำนวนมาก¹⁰

ในปีค.ศ.1924 อะกุตะงะวะได้เขียนผลงานอีกหลายเรื่อง เช่น เรื่อง“ฮิโตะกุระ โนะ ทัชชึ” (Hitokure no tsuchi: 「一塊の土」) ตีพิมพ์ในวารสาร *มินโซ* เรื่อง“ฟูมิจินะชิมะ”(Fushiginashima: 「不思議な島」) ตีพิมพ์ในวารสาร *ซุอิฮิทัซุ* (Zuihitsu: 『随筆』) เรื่อง “อิโตะโจะ โอะโอะเอะงะกิ” (Itojo oboegaki: 「糸女覚え」) ตีพิมพ์ในวารสาร *ซุโอโกรน* เรื่อง“ซังเอะมอน โนะทัชชึมิ” (Sanemon no tsumi: 「三右衛門の罪」) ตีพิมพ์ในวารสาร *คะอิโส* เรื่อง“อะรุกะตะกิอุชิ โนะ สะนะชิ” (Arukatakiuchi no hanashi: 「或敵打ちの話」) ตีพิมพ์ในวารสาร *คันเคิมะอินชิ* เรื่อง“กินโฌงุน” (Kinshōgun: 「金將軍」) ตีพิมพ์ในวารสาร *บุนโฌะ* (Bunsho: 『文書』) เรื่อง“ซะมุซะ” (Samusa: 「寒さ」) เรื่อง“โฌเน็น” (Shōnen: 「少年」) เรื่อง“ดะอียงโนะออดโตะกะระ” (Daiyon no otto kara: 「第四の夫から」) เรื่อง“โฌเน็น (ภาคต่อ)” เรื่อง“อะรุเร็นอะอิโฌซะทัชชึ” (Arurenaishōsetsu: 「或る恋愛小説」) เรื่อง“ฟูมิโสะโงะ” (Fumihogo: 「文放古」) ผลงานส่วนใหญ่เหล่านี้ถูกรวบรวมเอาไว้ในหนังสือรวมผลงานชื่อ *โคจะกุฟุ* (Kōjakufū: 『黄雀風』) ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ *มินโซ* เดือนกรกฎาคม ปีค.ศ.1924

ส่วนผลงานของหนังสือรวมผลงาน *โคจะกุฟุ* ครั้งหลังนั้นส่วนใหญ่จะเป็นผลงานชุด ยะชุกิชิโมะโนะ (Yasukichimono: 保吉もの) ซึ่งเป็นผลงานต่อเนื่องของเรื่องราวที่มีตัวเอกชื่อ ยะชุกิชิ ที่เสมือนเล่าเรื่องของผู้เขียนเอง ได้แก่ เรื่อง“ซะมุซะ” เรื่อง“อะบะบะบะบะ” (Ababababa: 「あば

¹⁰ 関口安義, 『芥川龍之介』 (岩波書店, 1995年), p. 166-167.

ばば) เรื่อง“อุโอะงะจิ”(Uogaji: 「魚河岸」) เรื่อง“โคโนเน็น” เรื่อง“โอะโตะกิจิ”(Otokigiji: 「お時儀」) เรื่อง“บุนโฌ”(Bunshō: 「文章」)

ผลงานชุด ยะซุกิชิโมะโนะ นั้นถือได้ว่าเป็นการสร้างงานเขียนแนวใหม่ที่แตกต่างไปจากผลงานเดิมๆของอะกุตะงะวะ โดยนำเอาเรื่องราวส่วนตัวมาเป็นวัตถุดิบในการสร้างงานเขียน จึงก่อให้เกิดงานเขียนที่มีลักษณะสมจริง แม้ว่าวัตถุดิบที่นำมาใช้จะธรรมดาไม่น่าสนใจเหมือนเรื่องสั้นที่ใช้ฉากสมัยเฮอัน หรือที่เรียกว่า โอโซโมะโนะ (ōchōmono: 王朝物) เรื่องสั้นที่ใช้ฉากสมัยเมจิ หรือที่เรียกว่า คะอิกะกิโมะโนะ (Kaikakimono: 開化期もの) และเรื่องสั้นที่เกี่ยวกับศาสนาคริสต์ หรือที่เรียกว่า คิริชิตันโมะโนะ (Kirishitanmono: 切支丹もの)

อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าผลงานของอะกุตะงะวะนั้นเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเป็นนวนิยายที่มีความสมจริงมากยิ่งขึ้นภายหลังจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในแถบคันโต เช่นเรื่อง “อิโตะกุระโนะ ทัซซึ” ผลงานชุด ยะซุกิชิโมะโนะ เรื่องสั้นที่เกี่ยวกับศาสนาคริสต์ ได้แก่ เรื่อง “โอะชิโนะ” (Oshino: 「おしの」) เรื่อง“ฟูจินะมิมะ” นอกจากนี้ยังมี เรื่อง “คินโฌงุน” รวมไปถึงเรื่องอิงประวัติศาสตร์ เช่น เรื่อง “อิโตะโจะโอะโบะเอะงะกิ”

2.1.5 ชีวิตนักเขียนช่วงปลาย

ช่วงต้นปีค.ศ.1925 อะกุตะงะวะได้ตีพิมพ์เรื่อง “คะอิโดจินซุกะ โนะ ฮันเซอิ” (Daidōjishinsuke no hansei: 「大導寺信輔の半生」) ในวารสาร *ซูโอะโกรอน* เรื่องนี้นำเสนอเรื่องราวที่มีการพัฒนาทางด้านจิตใจของตัวละครเอก แม้จะเป็นเรื่องที่ยังเขียนไม่เสร็จแต่ก็แสดงให้เห็นถึงผลงานที่สร้างสรรค์มาจากเรื่องราวของตน ต่อมาในช่วงปลายปีค.ศ.1925 (ปีทะอิโฌที่ 14) วันที่ 8 เดือนพฤศจิกายน อะกุตะงะวะตีพิมพ์หนังสือรวมผลงานในชื่อ *คินคะอินซิงบุงะเอะอิโยมิฮง* (Kindainihonbungeiyomihon: 『近代日本文芸読本』) พร้อมกันทั้งหมด 5 เล่ม โดยสำนักพิมพ์เคียวบุณชะ (Kyōbunsha: 興文社) หนังสือรวมผลงานชุดนี้อะกุตะงะวะใช้เวลารวบรวมประมาณ 2 ปี 2 เดือนโดยทุ่มเททั้งแรงกายแรงใจเต็มที่ แต่อย่างไรก็ตามหนังสือรวบรวมผลงานเหล่านี้กลับถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักว่า งานของอะกุตะงะวะนั้นอ่านไม่รู้เรื่องจึงทำให้หนังสือรวมผลงานดังกล่าวขายไม่ได้ การวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าวมีสาเหตุมาจากความไม่พอใจของ โทะกุตะ ฌุเซอิ (Tokuda Shūsei: 徳田秋声) ซึ่งถูกปฏิเสธการตีพิมพ์ผลงานในหนังสือรวมผลงานนี้ เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้อะกุตะงะวะรู้สึกอึดอัดเป็นอย่างมาก จนมีอาการทางประสาทและเป็นสาเหตุสำคัญของโรคนอนไม่หลับตั้งแต่สิ้นปีค.ศ.1925 (ปีทะอิโฌที่ 14) จนถึงต้นปีค.ศ.1926

ในปีค.ศ.1927 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายในช่วงบั้นปลายชีวิต อะกุตะงะวะกลับต้องเริ่มต้นปีในวันที่ 1 มกราคม ด้วยเหตุการณ์ไฟไหม้ที่บ้านของนิคิเกะวะ ยุตะกะสามีของอิเซซึ่งเป็นพี่สาว ไฟ

โหมที่ชั้นสองของบ้านอย่างไม่ทราบสาเหตุ สันนิษฐานว่านิมิกะวะเป็นคนวางเพลิงเพื่อหวังเอาเงินประกัน เนื่องจากบ้านได้ทำประกันเอาไว้เป็นเงินจำนวนมาก แต่แล้วเหตุการณ์ไม่คาดฝันก็เกิดขึ้น เนื่องจากนิมิกะวะได้ตัดสินใจฆ่าตัวตายในวันที่ 6 มกราคมนั่นเอง เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้อะกุตะงะวะต้องเข้าไปช่วยจัดการเรื่องทางบ้านของพี่สาว ต้องรับภาระหนักทั้งเรื่องของพี่สาว รับผิดชอบภรรยาและลูกๆ 3 คน พ่อแม่บุญธรรมและพี่น้องสาวของแม่แท้ๆ รวมทั้งลูกจากสามีคนก่อนของอิชะพี่สาว รวมทั้งหมด 8 ชีวิตที่อะกุตะงะวะต้องรับผิดชอบ เมื่อครอบครัวของพี่สาวเกิดเรื่องดังกล่าวขึ้น อะกุตะงะวะจึงต้องเข้าไปรับผิดชอบลูกระหว่างอิชะและนิมิกะวะอีก 3 คน ด้วย

แม้ว่าอะกุตะงะวะจะพยายามแปรเปลี่ยนเรื่องเลวร้ายต่างๆที่เกิดขึ้นให้กลายเป็นพลังในการสร้างสรรค์ผลงาน แต่ด้วยร่างกายที่อ่อนแอและถูกโรคต่างๆรุมเร้าตั้งแต่เดินทางกลับจากจีนในปีค.ศ.1921 โดยเฉพาะโรคทางระบบประสาทซึ่งทำให้นอนไม่หลับนั้นได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของอะกุตะงะวะเป็นอย่างยิ่ง สาเหตุหลักเป็นเพราะมีงานล้นมือ ประกอบกับการถูกวิพากษ์วิจารณ์เรื่องหนังสือรวมผลงาน *กินดะอินิสงบุงงะอิโยมิง* อีกทั้งยังต้องรับภาระต่างๆในบ้านอะกุตะงะวะอีกด้วย

ด้วยอาการของโรคทางระบบประสาทนั้นทำให้อะกุตะงะวะนอนไม่หลับ จนทำให้อะกุตะงะวะต้องพึ่งยานอนหลับ แต่อะกุตะงะวะใช้ยาเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆจนเกินกว่าที่ร่างกายจะรับไหว และเกิดภาพหลอน ไม่อยากอาหาร ร่างกายอ่อนล้า แม้ในช่วงระยะเวลาสุดท้ายที่ต้องต่อสู้กับโรคนอนไม่หลับที่เกิดจากอาการทางประสาทนั้น อะกุตะงะวะก็ยังคงทำงานอยู่อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นเขียนนวนิยาย บันทึก บทวิจารณ์ บทละคร คำสุภาษิต บทวิจารณ์หนังสือ คำนำ ไซกุ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเข้าร่วมงานเสวนางานทำหนังสือรวมผลงาน *โมงะกุเซอิเซ็นชู* (Shōgakuseizenshū: 『小学生全集』) ที่คิคุชิ คัน จัดขึ้น และเดินทางเข้าร่วมงานการบรรยายในแถบโอซาก้า โตโฮกุ สอกไกโด เพื่อโฆษณาหนังสือรวมผล *เกินดะอินิสงบุงงะกุเซ็นชู* (Gendainihon bungakuzenshū: 『現代日本文学全集』) ของสำนักพิมพ์กะอิโตะ (Kaizōsha:改造社) อีกทั้งยังเขียนจดหมายเอาไว้อีกเป็นจำนวนมากอีกด้วย

ในช่วงบั้นปลายชีวิตของอะกุตะงะวะ ได้ตีพิมพ์ผลงานเรื่อง “เกินกะกุซันโบ” (Genkakusanbō:玄鶴山房) ในวารสาร *ชูโอโอรัน* เดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ ปีค.ศ.1927 ตีพิมพ์เรื่อง “คัปปะ” (Kappa:河童) ในวารสาร *คะอิโตะ* เดือนมีนาคม ปีค.ศ.1927 ตีพิมพ์เรื่อง “บุงงะอิเตะกินะ อะมะรินิบุงงะอิเตะกินะ” (Bungeitekina Amari ni bungeitekina:文芸的な、余りに文芸的な) ในวารสาร *คะอิโตะ* เดือนเมษายน ปีค.ศ.1927 นอกจากนี้งานในช่วงบั้นปลายชีวิตของอะกุตะงะวะยังมีผลงานที่เกี่ยวข้องกับศาสนาคริสต์ ได้แก่ เรื่อง “ฮะงุระมะ” (Haguruma:齒車) ซึ่งยังไม่ได้

รับการตีพิมพ์เรื่อง“เซะอิโฮ โนะ ฮิโตะ” (Seihō no hito:西方の人) ตีพิมพ์ในวารสาร คะอิโฮ เดือนสิงหาคม ปีค.ศ.1927 และเรื่อง “โตะกุซะอิโฮ โนะ ฮิโตะ” (Zokusaihō no hito:続西方の人)ตีพิมพ์ในวารสาร คะอิโฮ เดือนกันยายน ปีค.ศ.1927

อะกุตะงะวะเสียชีวิตตอนรุ่งเช้าของวันอาทิตย์ที่ 24 กรกฎาคม ค.ศ.1927 ด้วยการฆ่าตัวตายโดยการกินยานอนหลับเกินขนาด ในคืนนั้นอะกุตะงะวะนั่งเขียนหนังสืออยู่บนกระถางดีสอง หลังจากนั้นจึงลงไปห้องนอนของภรรยาและลูกทั้งสาม หลังจากกินยานอนหลับในปริมาณที่เกินขนาด แล้วก็เข้าไปนอนหลับข้างๆภรรยา จนกระทั่งเวลา 6 โมงเช้าภรรยาจึงสังเกตเห็นความผิดปกติของสามีที่นอนอยู่ข้างๆจึงไปบอกอะกุตะงะวะ โดโม (พ่อบุญธรรม) และคนในบ้าน โดโมจึงโทรตามหมอมายาที่บ้าน หมอพยายามทำทุกอย่างแล้ว แต่ก็ไม่สามารถช่วยอะกุตะงะวะไว้ได้ หมอได้แจ้งเวลาเสียชีวิตของอะกุตะงะวะที่เวลาประมาณ 7 นาฬิกาในตอนเช้า

2.2. บริบททางสังคมกับชีวิตของอะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ

ช่วงปีค.ศ.1892 (ปีเมจิที่25) ถึงปีค.ศ.1927 (ปีโฆวะที่ 2) ที่อะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะมีชีวิตอยู่นั้นกล่าวได้ว่าเป็นยุคที่สังคมกำลังรับเอาวัฒนธรรม และแนวความรู้มาจากทางตะวันตก ดังจะเห็นได้จากภายหลังการปฏิวัติสมัยเมจิในปีค.ศ.1868 ได้มีการฟื้นฟูพระราชอำนาจโดยการสร้างกองทัพให้เข้มแข็ง ควบคู่ไปกับการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อความมั่งคั่งของประเทศ ส่งผลให้สมัยเมจิเป็นสมัยของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เช่น การยกเลิกระบบชนชั้น* ปฏิรูปการศึกษา** การปฏิรูปที่ดิน*** การพระราชทานรัฐธรรมนูญ† เป็นต้น รวมทั้งพัฒนาการศึกษาโดยการส่งนักศึกษาไปศึกษาวิทยาการตะวันตกยังต่างประเทศ ยุคนี้จึงถูกเรียกว่า บุมเมอิกะอิเกะ (Bunmeikaika:文明開化) ด้วยนโยบายที่เน้นความเข้มแข็งทางทหารควบคู่ไปกับการ

* สมัยโทะกุซะวะ แบ่งชนชั้นออกเป็น 4 ชั้น ได้แก่ ซามูไร ชวนา ช่างฝีมือ และพ่อค้า ตามลำดับ

** ประกาศใช้แผนการศึกษาในปี1872 โดยยึดหลักความสามารถส่วนบุคคล หรือลัทธิบิจเจกนิยม และประยุกต์ระบบการศึกษาของฝรั่งเศส (ในแง่การรวมศูนย์) สหรัฐอเมริกา (แง่การปฏิบัติ) เยอรมนีและดัทช์ (การอุดมศึกษาและการวิจัย) โดยระบบโรงเรียนจะประกอบด้วยการศึกษาเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา

*** มีการออกพระราชบัญญัติเกี่ยวกับภาษีที่ดินขึ้นระหว่าง ค.ศ.1871-1873 มีการตราค่าน้ำอย่างเป็นธรรม เรียกเก็บภาษีตามราคาของที่ดิน โดยกำหนดให้จ่ายภาษีเป็นเงินสด เพื่อให้รัฐมีรายได้ที่มั่นคงและสามารถกำหนดนโยบายและจัดสรรงบประมาณของประเทศได้

† การพระราชทานรัฐธรรมนูญในปีค.ศ.1889 เป็นไปในลักษณะของขั้วจากจักรพรรดิพระราชทานให้แก่พสกนิกร ดังนั้นรัฐธรรมนูญจึงยังคงแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของญี่ปุ่น นั่นคือ จะต้องมิจักรพรรดิสืบทอดตามสายโลหิต และทรงเป็นประมุขที่ศักดิ์สิทธิ์อันผู้ใดจะละเมิดมิได้ ทรงมีพระราชอำนาจอย่างเต็มที่ในการบังคับบัญชาการปกครองและการทหารของรัฐเพื่อความมั่นคงแก่ฐานะสถาบันจักรพรรดิ นับเป็นรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรฉบับแรกของโลกตะวันออก

พัฒนาทางเศรษฐกิจเพื่อพัฒนาประเทศให้ทันสมัยจึงทำให้ช่วงสมัยเมจิ (ค.ศ.1868-1912) จนถึง สงครามโลกครั้งที่สอง (ค.ศ.1939-1945) สถาบันทหารญี่ปุ่นมีอำนาจสูงมากจนนำพาประเทศเข้าสู่ การรุกรานเพื่อนบ้านและการทำสงครามกับต่างประเทศหลายครั้งตามประเพณีจักรวรรดินิยมที่ เรียนรู้มาจากจักรวรรดินิยมตะวันตก เช่น การขยายอำนาจของญี่ปุ่นในหมู่เกาะริวกิว* ฟอรัโมซา** และคูริล*** สงครามญี่ปุ่น-จีน (ค.ศ.1894-1895) สงครามญี่ปุ่น-รัสเซีย (ค.ศ.1904-1905) หรือการ ผนวกเกาหลีเข้ากับจักรวรรดินิยมญี่ปุ่น (ค.ศ.1910) เป็นต้น

เมื่อเข้าสู่สมัยทะอิโโม(ค.ศ.1912)ซึ่งญี่ปุ่นไม่ได้เป็นประเทศเกษตรกรรมดังเช่นสมัยก่อน แต่ได้พัฒนาจนขยายตัวเป็นประเทศอุตสาหกรรมแบบตะวันตก มีโรงงานผลิตสินค้าต่างๆอยู่ทั่วไป พร้อมกับเกิดปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองไปพร้อมๆกัน แม้คนญี่ปุ่นบางส่วนจะชื่นชม กับความทันสมัยของบ้านเมือง และแนวคิดก้าวหน้ารวมไปถึงวัฒนธรรมตะวันตก แต่คนบางส่วน ก็รู้สึกหวั่นวิตกต่อแนวคิดใหม่ๆที่แสดงถึงความทะเยอทะยาน ความรุนแรง การแข่งขันกันหา ประโยชน์ใ้ตนและพรรคพวก และการเปลี่ยนแปลงค่านิยมเก่าของสังคม นอกจากนี้ในช่วงปี ค.ศ.1920 ยังมีคนบางกลุ่มที่หันไปนิยมแนวคิดแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ภายหลังจากที่สหภาพ โซเวียตปฏิวัติการปกครองมาเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ตั้งแต่ปี ค.ศ.1917 แนวคิดนี้เรียกอีกอย่าง หนึ่งว่า ความคิดที่เป็นภัย คนญี่ปุ่นกลุ่มนี้เป็นพวกอาจารย์และนักศึกษาในมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นคน หัวใหม่และปัญญาชนคนเหล่านี้ไม่พอใจรัฐบาลอนุรักษนิยมของญี่ปุ่น

การพัฒนาทางอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตามนโยบายของรัฐบาลรวมไปถึงการพัฒนาทางอุตสาหกรรมที่เพิ่มมากขึ้นในช่วงที่เกิดสงครามในยุโรป โดยเฉพาะสงครามโลกครั้งที่ หนึ่ง (ค.ศ.1914-1918) ได้สร้างรายได้ให้กับประเทศญี่ปุ่นเป็นอย่างมากแต่ก็ก่อให้เกิดปัญหาตามมา มากมาย เช่น ปัญหาขาดแคลนแรงงานการทำงานในชนบท ปัญหาการผลิตข้าวไม่พอเพียงกับ ประชากรที่เพิ่มขึ้น ปัญหาที่ดินทำกินน้อยลงเนื่องจากการขยายของเมืองใหญ่ รวมทั้งปัญหาทาง

* หมู่เกาะริวกิวอยู่ระหว่างทางใต้ของญี่ปุ่นและฟอรัโมซา (ไต้หวัน) หมู่เกาะนี้เคยส่งบรรณาการให้แก่ญี่ปุ่นมารวม 3 ศตวรรษและแก่จีนมาเป็นเวลา 5 ศตวรรษ ในปี ค.ศ. 1871 ญี่ปุ่นได้ทำการคุมตัวกษัตริย์ริวกิวไปยังโตเกียวแล้วบังคับให้ยอมเข้ากับ ญี่ปุ่น เพื่อตัดอำนาจเงินไปจากดินแดนดังกล่าว

** เมื่อชาวเกาะริวกิวเกิดกรณีพิพาทกับชาวฟอรัโมซาซึ่งอยู่ในบังคับของจีน ญี่ปุ่นจะถือโอกาสแทรกแซงด้วยการ เรียกร้องให้จีนซึ่งกำลังวุ่นวายกับการรุกรานของต่างชาติอยู่มามาต่อญี่ปุ่น เมื่อจีนไม่ยินยอมและให้เหตุผลว่าเป็นเรื่องภายในของ ชาวพื้นเมือง ญี่ปุ่นจึงถือโอกาสยกกำลังเข้าลงโทษฟอรัโมซาเพื่อจะครอบงำเป็นอาณานิคม จนในที่สุดญี่ปุ่นจึงมีสิทธิเหนือหมู่เกาะ ริวกิวและฟอรัโมซา

*** สำหรับหมู่เกาะคูริลนั้น ญี่ปุ่นถือเป็นดินแดนยุทธศาสตร์ด้านเหนือเพื่อการเป็นจักรวรรดินิยมของตน ญี่ปุ่นได้ทำ การเจรจากับรัสเซีย จนในที่สุดทั้งสองได้ตกลงทำสัญญากันในปีค.ศ.1875 ซึ่งกำหนดให้รัสเซียยอมยกหมู่เกาะคูริลให้แก่ญี่ปุ่น และ ญี่ปุ่นยอมสละสิทธิของตนในเกาะสักกะลินเป็นการแลกเปลี่ยน สนธิสัญญานี้มีอายุมาจนถึงปีค.ศ. 1905

สังคมต่างๆ อีกทั้งยังเกิดแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในเขตคันโต เกิดไฟไหม้ลุกลามไปทั่ว ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก

สมัยที่โศกนาฏกรรมสิ้นสุดลงในปีค.ศ.1926 ภาพความขัดแย้งระหว่างของเก่ากับของใหม่ คนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ อุดมการณ์ฝ่ายซ้ายกับฝ่ายขวา การจลาจลของกรรมกรและชาวนาปรากฏให้เห็นโดยทั่วไป แสดงให้เห็นถึงสังคมที่มีความสับสน ไม่มีความแน่นอนในหลายๆด้าน ทั้งสังคม เศรษฐกิจ การเมือง กฎหมายทางสังคม จึงกล่าวได้ว่าสังคมญี่ปุ่นในช่วงที่อะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ ยังมีชีวิตอยู่เป็นสังคมที่พยายามพัฒนาตนเองทั้งในทางด้านความรู้ วิทยาการ แนวคิด การเมืองและสังคมเพื่อให้ทัดเทียมกับโลกตะวันตก แต่ท่ามกลางการพัฒนาประเทศในทางด้านต่างๆรวมไปถึง การเกิดสงครามกลับส่งผลให้คนในสังคมเริ่มตระหนักถึงสิทธิต่างๆของตนเอง จึงก่อให้เกิดการปฏิวัติขึ้นมากมายเพื่อเรียกร้องให้ประเทศดำเนินนโยบายต่างๆเพื่อชนชั้นล่าง ผู้วิจัยเห็นว่าเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นล้วนมีอิทธิพลต่อคนที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ในสังคมดังกล่าว จึงได้ศึกษาเหตุการณ์สำคัญต่างๆที่เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงก่อนที่อะกุตะงะวะเกิดจนกระทั่งเสียชีวิตเพื่อนำไปประกอบการวิเคราะห์พรรณนาเกี่ยวกับมนุษย์ที่ปรากฏในผลงานของอะกุตะงะวะ โดยจะทำการศึกษาเหตุการณ์สำคัญทางด้านสังคมที่เกิดขึ้นย้อนไปก่อนอะกุตะงะวะเกิดประมาณ 3 ปี กล่าวคือในช่วงปีค.ศ.1889 (ปีเมจิที่22) ไปจนถึงปีค.ศ.1927 (ปีโอมวะที่2) ซึ่งเป็นปีที่อะกุตะงะวะเสียชีวิต เหตุการณ์ที่สำคัญได้แก่

- 2.2.1 การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งจักรวรรดิญี่ปุ่น
- 2.2.2 คดีไม่เคารพจักรพรรดิ
- 2.2.3 สงครามญี่ปุ่น-จีน
- 2.2.4 สงครามญี่ปุ่น-รัสเซีย
- 2.2.5 คดีกบฏ
- 2.2.6 การเคลื่อนไหวเพื่อปกป้องรัฐธรรมนูญครั้งที่1
- 2.2.7 สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง
- 2.2.8 เหตุการณ์แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในเขตคันโต
- 2.2.9 การเคลื่อนไหวเพื่อปกป้องรัฐธรรมนูญครั้งที่2

2.2.1 การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งจักรวรรดิญี่ปุ่น

ในสมัยปี1889 (ปีเมจิที่22) ก่อนอะกุตะงะวะเกิด 3 ปี ในวันที่ 11 เดือนกุมภาพันธ์ ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งจักรวรรดิญี่ปุ่น (Dainipponteikokukenpō:大日本帝国憲法) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า รัฐธรรมนูญเมจิ (Meijikenpō:明治憲法)

รัฐธรรมนูญแห่งจักรวรรดิญี่ปุ่น ฉบับนี้สะท้อนให้เห็นการรับอิทธิพลทางการปกครอง โดยผสมผสานกันระหว่างตะวันตกและวัฒนธรรมดั้งเดิมของญี่ปุ่น กล่าวคือ ญี่ปุ่นรับรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการบริหารประเทศมาจากตะวันตก แต่ในขณะเดียวกันรัฐธรรมนูญดังกล่าวก็ยังคงรักษาอำนาจของจักรพรรดิซึ่งเป็นประมุขสูงสุดของการปกครองมาตั้งแต่สมัยโบราณเอาไว้ ในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับนี้ญี่ปุ่นได้ทำการศึกษารัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆ ในตะวันตก ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส และปรัสเซีย แล้วจึงทำการร่างรัฐธรรมนูญตามแบบของประเทศปรัสเซีย ซึ่งยังคงอำนาจของพระเจ้าไกรเซอร์ไว้ ดังนั้น รัฐธรรมนูญเมจิฉบับนี้จึงยังรักษาอำนาจอธิปไตยในการบริหารประเทศขององค์จักรพรรดิเอาไว้ได้ แม้วัตถุประสงค์ในการจัดทำรัฐธรรมนูญเมจินั้นจะเป็นไปเพื่อยกระดับประเทศญี่ปุ่นให้มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น แต่ด้วยเนื้อหาที่เน้นถึงอำนาจของจักรพรรดิ โดยเน้นย้ำถึงฐานะของจักรพรรดิในลักษณะสมมติเทพ (Arahitogami: 現人神) และอำนาจอันยิ่งใหญ่ของจักรพรรดิ ความสัมพันธ์ระหว่างจักรพรรดิในฐานะสมมติเทพ กับความเข้มแข็งด้านจิตวิญญาณของชาติที่ปรากฏให้เห็นในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จึงกลายเป็นการจำกัดเสรีภาพของประชาชนทั่วไปให้เพียงแต่ประชาชนของจักรพรรดิ (Shinmin: 臣民) เท่านั้น¹¹

จักรพรรดิได้พระราชทานรัฐธรรมนูญในปี ค.ศ. 1889 ในลักษณะเป็นของขวัญให้แก่พสกนิกรของพระองค์มิใช่ตามคำเรียกร้องของประชาชน จักรพรรดิในรัฐธรรมนูญเมจิจึงเป็นองค์ประมุขศักดิ์สิทธิ์อันผู้ใดจะล่วงละเมิดมิได้ ทรงอยู่เหนือการวิพากษ์วิจารณ์ใดๆ และทรงมีพระราชอำนาจอย่างเต็มที่ในการบังคับบัญชาการปกครองและการทหารของรัฐ และกำหนดให้ศาสนาชินโตเป็นศาสนาของรัฐ นอกจากนี้ในปี ค.ศ. 1890 ได้ออกพระราชกฤษฎีกาการศึกษา โดยกำหนดนโยบายการศึกษาเน้นการสร้างเยาวชนให้ยึดมั่นอยู่ในคุณธรรมขงจื้อ เพื่อเน้นความจงรักภักดีต่อองค์จักรพรรดิ

จึงกล่าวได้ว่าในช่วงก่อนที่อะกัตะจะระจะเกิดขึ้น สภาพสังคมอยู่ในลักษณะที่ถูกจำกัดเสรีภาพโดยจักรพรรดิ ประชาชนต้องอยู่ภายใต้อำนาจของจักรพรรดิอย่างไม่มีข้อแม้ตามข้อกำหนดที่ได้ถูกกำหนดขึ้นมา

2.2.2 คดีไม่เคารพจักรพรรดิ

การศึกษาในประเทศญี่ปุ่นแต่เดิมมีอยู่ 2 ประเภท คือ การศึกษาตามแบบขงจื้อ ที่เน้นการอ่านตำราขงจื้อ วรรณกรรมเก่าๆ และภาษาต่างๆ กับการศึกษาเกี่ยวกับฮอลันดา แต่ในสมัยเมจินั้น

¹¹ 関口安義, 『芥川龍之介の歴史認識』 (新日本出版社, 2004年), p. 14-15.

ระบบการศึกษาได้เปลี่ยนแปลงให้เป็นแบบตะวันตก กล่าวคือ วิชาที่ศึกษามากเป็นวิชาที่สามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวันมากกว่าการท่องจำตัวอักษรยากๆ และเป็นการศึกษาที่แพร่หลายสู่ประชาชน ต่อมาในปีค.ศ.1872 รัฐบาลได้ออกประกาศการศึกษา โดยให้ชาวญี่ปุ่นทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน แต่เนื่องจากอิทธิพลทางความคิดทางการเมืองแบบตะวันตก เช่น ลัทธิปัจเจกชน (Individualism) สิทธิและเสรีภาพของประชาชน และลัทธิอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism) เข้ามาแพร่หลายในประเทศอย่างกว้างขวาง ความคิดเหล่านี้ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวทางการเมือง และการจลาจลของชาวนาในชนบท รัฐบาลจึงมีนโยบายหันไปปรับปรุงและรื้อฟื้นความคิดและค่านิยมแบบดั้งเดิม คือ ลัทธิขงจื้อ โดยการประกาศพระราชกำหนดของจักรพรรดิเกี่ยวกับการศึกษา (The Imperial Rescript of Education) ในปีค.ศ.1890 เพื่อเป็นการรักษาความเรียบร้อยในสังคม

พระบรมราชโองการเกี่ยวกับการศึกษา (Kyōikuchokugo: 教育勅語) ได้ประกาศไปยังโรงเรียนทุกแห่งของประเทศญี่ปุ่นในวันที่ 30 ตุลาคม ค.ศ.1890 พร้อมกับพระบรมฉายาลักษณ์ของพระจักรพรรดิ และจักรพรรดินี นอกจากทุกคนจะต้องปฏิบัติตามประกาศดังกล่าวแล้ว ยังต้องแสดงความเคารพอีกด้วย หากผู้ใดฝ่าฝืนจะมีความผิดข้อหาไม่เคารพพระจักรพรรดิ เนื่องจากพระบรมราชโองการดังกล่าวเป็นการเตรียมระบบเพื่อจัดตั้งประเทศให้มีลักษณะการปกครองแบบจักรพรรดิเป็นศูนย์กลางซึ่งมีทั้งผู้ที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ผู้ที่ไม่เห็นด้วยหนึ่งในจำนวนนั้นคือ อาจารย์อุชิมูระ คัน โส (Uchimura Kanzō: 内村鑑三) แห่งโรงเรียนดะอิชิโค โดชูงักโก (Daiichikōtōchūgakkō: 第一高等中学校) ที่ปฏิเสธไม่ยอมทำความเคารพพระบรมราชโองการดังกล่าว จนทำให้เกิดเหตุการณ์ที่เรียกว่า คดีไม่เคารพจักรพรรดิ (Fukeijiken: 不敬事件) ขึ้นในปีค.ศ.1891 (ปีเมจิที่ 24) ผู้คนในสังคมร่วมกันประนามพฤติกรรมดังกล่าวของอาจารย์อุชิมูระว่าเป็นพฤติกรรมที่เป็นกบฏต่อชาติ¹² เหตุการณ์นี้เป็นจุดเริ่มต้นก่อให้เกิดการถกเถียงเกี่ยวกับการศึกษาและศาสนาไปในวงกว้าง จนก่อให้เกิดการจำกัดเสรีภาพทั้งทางด้านการศึกษา และศาสนาตามมา

คดีไม่เคารพจักรพรรดินี้เกิดขึ้นก่อนอะกุตะจะวะจะเกิดหนึ่งปี จึงจะเห็นได้ว่าอะกุตะจะวะถือกำเนิดขึ้นในช่วงเวลาที่บ้านเมืองกำลังเริ่มมีปฏิกริยาต่อต้านกับแนวทางการปฏิบัติเดิม รวมทั้งยังคงมีการจำกัดเสรีภาพทั้งด้านการศึกษาหรือศาสนาอีกด้วย

¹² 関口安義, 『芥川龍之介の歴史認識』(新日本出版社, 2004年), p. 15.

2.2.3 สงครามญี่ปุ่น-จีน

หลังอะกุกะวะจะเกิดมาได้ไม่กี่ปี ก็เกิดสงครามสำคัญขึ้นหลายครั้ง หนึ่งในนั้นคือ สงครามญี่ปุ่น-จีน (Nisshin Sensō: 日清戦争) ซึ่งเกิดขึ้นในปีค.ศ. 1894 (ปีเมจิที่ 27) ถือเป็นสงครามกับต่างประเทศครั้งแรกในช่วงต้นของยุคสมัยใหม่ของญี่ปุ่น สงครามครั้งนี้มีสาเหตุมาจากการที่ญี่ปุ่นเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของเกาหลี กล่าวคือ ในทศวรรษ 1860 นั้น ได้เกิดกบฏตงฮัก* (Tonghak) ขึ้นในเกาหลี ซึ่งเป็นขบวนการตอบโต้อิทธิพลแนวคิดตะวันตก ในขณะที่รัฐบาลราชวงศ์ยี่ (Yi Dynasty) ซึ่งปกครองเกาหลีอยู่ได้ขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลจีนให้ส่งกองทัพไปปราบกบฏ ด้วยเหตุนี้ญี่ปุ่นจึงแสดงความจำนงที่จะส่งกองทัพของตนเข้าไปในเกาหลีบ้าง โดยอ้างว่าเป็นการช่วยเกาหลีปราบกบฏ แต่เมื่อกองทัพเกาหลีสามารถปราบกบฏลงได้เองแล้ว กองทัพจีนและกองทัพญี่ปุ่นก็ยังคงประจันหน้ากัน ในเกาหลี ต่อมารัฐบาลญี่ปุ่นเสนอให้ทั้งจีนและญี่ปุ่นช่วยกันปฏิรูปเกาหลี จีนกลับประกาศตนเป็นเจ้าของเกาหลีซึ่งญี่ปุ่นปฏิเสธและเข้าควบคุมตัวกษัตริย์เกาหลีไว้ จนก่อให้เกิดสงครามระหว่างจีนและญี่ปุ่นในปลายปีค.ศ. 1894

สงครามญี่ปุ่น-จีนยุติลงอย่างรวดเร็วในต้นปีค.ศ. 1895 เนื่องด้วยจีนไม่มีอำนาจเพียงพอที่จะต่อสู้กับญี่ปุ่นได้ กองทัพเรือจีนจึงยอมแพ้ในเดือนกุมภาพันธ์ และได้มีการลงนามในสนธิสัญญาชิโมะโนะเซะกิ** (Shimonosekiyōyaku: 下関条約) ในวันที่ 17 เมษายน ปีค.ศ. 1895 จากการทำสงครามครั้งนี้ทำให้ฐานะทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองในชาติดีขึ้นมาก โดยเฉพาะค่าปฏิกรรมสงครามที่ได้จากจีนรวมไปถึง การได้ครอบครองเกาะฟอร์โมซา (ไต้หวัน) เกาะเพสกาดอร์ (Pescadores) และแหลมเลียวตง (Liaodong Peninsula) จึงทำให้ญี่ปุ่นตระหนักในผลดีและผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำสงครามรุกรานต่างชาติ จนต้องการได้เกาหลีมาเป็นอาณานิคมของตนเอง

แม้ว่าตอนเกิดสงครามญี่ปุ่น-จีนครั้งนี้ อะกุกะวะจะจะมีอายุเพียงแค่ 2 ปีเท่านั้น แต่ก็พบว่าผลงานในช่วงปลายของอะกุกะวะจะนั้นได้กล่าวถึงฉากช่วงสงครามญี่ปุ่น-จีน และสภาพของจีนหนึ่งปีหลังสงครามดังกล่าวด้วย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าแม้อะกุกะวะจะยังเป็นเพียงแค่เด็กในช่วงที่

* ขบวนการตอบโต้อิทธิพลแนวคิดตะวันตก หรือ คริสต์ศาสนาที่เผยแพร่ผ่านจีนเข้าเกาหลี โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างโลกใหม่และยุคใหม่สำหรับประชาชน มีการแสดงพลังโดยการเดินขบวน ใช้เวทียมนต์คาถาของลัทธิลี้ลี้ที้ นับเป็นขบวนการชาตินิยมรุ่นแรกในเกาหลี

** สนธิสัญญาชิโมะโนะเซะกิ มีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้ 1. จีนต้องยอมรับความเป็นเอกราชของเกาหลี และยกเลิกการเรียนรื้อบบรรณาการจากเกาหลี 2. จีนต้องเสียค่าปรับเบี่ยงจำนวนเงิน 200 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา 3. จีนต้องยอมให้ญี่ปุ่นผนวกเกาะไต้หวัน หมู่เกาะเพสกาดอร์ และแหลมเลียวตง

เกิดสงครามญี่ปุ่น-จีน แต่เมื่อโตขึ้นอะกุตะงะวะก็ได้เรียนรู้และรับทราบถึงเหตุการณ์ของสงครามดังกล่าวด้วยเช่นกัน

2.2.4 สงครามญี่ปุ่น-รัสเซีย

หลังจากสงครามญี่ปุ่น-จีนสิ้นสุดลงเป็นระยะเวลาประมาณ 10 ปี ในปีค.ศ.1904(ปีเมจิที่ 37) ก็เกิดสงครามที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่นอีกสงครามหนึ่งคือ สงครามญี่ปุ่น-รัสเซีย (Nichiro Sensō: 日露戦争) ซึ่งเป็นสงครามที่เกิดขึ้นเพื่อแย่งกันครอบครองเกาหลี และแมนจูเรียซึ่งเป็นพื้นที่ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของจีนในสมัยนั้น สำหรับญี่ปุ่น เกาหลีมีความสำคัญในทางยุทธศาสตร์มากเพราะเป็นดินแดนกันชนระหว่างญี่ปุ่น รัสเซีย และจีน ดังนั้นการครอบครองแมนจูเรียและเกาหลีจึงสำคัญต่อความอยู่รอดของญี่ปุ่น

ในทศวรรษ 1890 รัสเซียได้พยายามขยายอิทธิพลเข้ามาในเกาหลีและต้องการครอบครองแมนจูเรียเช่นกัน จีนกับรัสเซียร่วมมือกันต่อต้านญี่ปุ่น โดยยินยอมให้รัสเซียใช้ท่าเรือของฐานทัพได้ในระหว่างสงครามกับญี่ปุ่น ทั้งยังให้สิทธิแก่รัสเซียสร้างทางรถไฟสายทรานส์ไซบีเรียผ่านแมนจูเรียไปยังวลาดิวอสต็อก ซึ่งเป็นเมืองท่าทางฝั่งตะวันออกของรัสเซีย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ญี่ปุ่นเกิดความวิตกกังวลต่อการขยายอำนาจของรัสเซียในเกาหลีและแมนจูเรียเป็นอย่างมาก จนต้องหาทางถ่วงดุลย์อำนาจด้วยการเจรจาผูกมิตรกับอังกฤษ

ในขณะที่ทั้งรัสเซียและญี่ปุ่นยังไม่พร้อมที่จะทำสงคราม เนื่องจากนักการเมืองของญี่ปุ่นในขณะนั้นมีความเห็นแตกออกเป็น 2 ฝ่าย กล่าวคือ ฝ่ายหนึ่งสนับสนุนให้ญี่ปุ่นเจรจาเป็นมิตรกับรัสเซีย และอยู่ร่วมกันโดยสันติ กับอีกฝ่ายหนึ่งสนับสนุนการเป็นพันธมิตรกับอังกฤษ แต่ด้วยฝ่ายที่สนับสนุนอังกฤษนั้นมีอิทธิพลมากกว่า จึงส่งผลให้รัฐบาลญี่ปุ่นดำเนินนโยบายขับไล่รัสเซียออกไปจากเขตอิทธิพลของตนในเกาหลีและแมนจูเรีย

ต่อมาในปีค.ศ.1902-1903 รัสเซียได้ละเมิดข้อตกลง โดยลอบส่งกำลังทหารของตนเข้าไปในเขตเกาหลี และยังเร่งเสริมกำลังในแมนจูเรียอีกด้วย ทางญี่ปุ่นจึงออกมาประกาศให้รัสเซียเคารพสิทธิของญี่ปุ่นในเกาหลี และญี่ปุ่นก็จะเคารพสิทธิของรัสเซียในแมนจูเรียเช่นกัน แต่เมื่อรัสเซียไม่ยอมให้คำตอบกับญี่ปุ่น ญี่ปุ่นจึงยื่นคำขาดกับรัสเซียในเดือนมกราคม ค.ศ.1904 พร้อมเปิดฉากสงครามในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1904 สงครามยุติด้วยการยอมจำนนของรัสเซียในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1905 และมีการลงนามในสนธิสัญญาพอร์ตสมัธ ในวันที่ 5 กันยายน ค.ศ.1905

ผลจากสงครามญี่ปุ่น-รัสเซียครั้งนี้ส่งผลให้ญี่ปุ่นได้ครอบครองแหลมเหลียวตง* แทนรัสเซีย (เดิมที่ญี่ปุ่นเคยได้สิทธิ์ครอบครองจากสงครามญี่ปุ่น-จีน แต่ถูกแทรกแซงจากรัสเซีย เยอรมนี และฝรั่งเศส ทำให้ต้องส่งคืนแก่เจ้าของเดิม) และยังได้ครอบครองตอนใต้ของเกาะสัทกะลินซึ่งมีบ่อถ่านหินและน้ำมัน ญี่ปุ่นจึงสามารถเพิ่มพูนอำนาจทั้งทางการเมือง ทหารและเศรษฐกิจในเกาหลีได้อย่างอิสระ แต่อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นก็ได้รับความกระทบกระเทือนอย่างหนักจากสงครามครั้งนี้ สภาพการเงินทรุดหนักเพราะต้องนำเงินไปใช้ในการสนับสนุนทางด้านทหารจำนวนมหาศาล เกิดโรคระบาดเดือดร้อนกันไปทั่ว นอกจากนี้ญี่ปุ่นยังไม่อาจเรียกร้องค่าปฏิกรรมสงครามจากรัสเซียได้ จนก่อให้เกิดความไม่พอใจในตำรัฐบาล ประชาชนได้รับความยากลำบากและต้องสูญเสียผู้คนจำนวนมากจากสงครามญี่ปุ่น-รัสเซีย งานเขียนในช่วงเวลาดังกล่าวของอะกุตะงะวะจึงมีเนื้อหาต่อต้านสงคราม ส่วนทางรัสเซียเองก็เกิดการเคลื่อนไหวปฏิวัติขึ้นในปีค.ศ.1905

ช่วงที่เริ่มสงครามญี่ปุ่น-รัสเซียนั้นอะกุตะงะวะอายุ 11 ปีกำลังจะย่างเข้า 12 ปี เรียนอยู่ชั้นประถม ในตอนนั้นอะกุตะงะวะได้เขียนบันทึกเกี่ยวกับสงครามญี่ปุ่น-รัสเซียเอาไว้ว่า จำเหตุการณ์เล็กๆน้อยๆเกี่ยวกับสงครามดังกล่าวได้ เมื่ออะกุตะงะวะเข้าเรียนมัธยมต้น ในปีถัดไปก็เข้าสู่ช่วงสงครามญี่ปุ่น-รัสเซียแล้ว จึงกล่าวได้ว่า อะกุตะงะวะได้ใช้ชีวิตในวัยเด็กท่ามกลางเหตุการณ์บ้านเมืองที่ไม่สงบ เกิดความทุกข์ยากในหมู่ประชาชน อย่างไรก็ตามอะกุตะงะวะอายุยังน้อยเกินกว่าจะเข้าใจเหตุการณ์ดังกล่าวอย่างลึกซึ้งได้

2.2.5 คดีกบฏ

คดีกบฏ (Taigyakujiken: 大逆事件) หรือเรียกอีกชื่อว่า คดีโคโตะกุ (Kōtokujiken: 幸徳事件) เกิดขึ้นในปีค.ศ.1910 ที่กลุ่มนักสังคมนิยม (Shakaishugisha: 社会主義者) และผู้ไม่นิยมการปกครองโดยรัฐบาล (Museumushugisha: 無政府主義者) ถูกจับกุมข้อหาวางแผนลอบปลงพระชนม์พระจักรพรรดิเมจิ และถูกตัดสินให้รับโทษทั้งหมด 26 คนในเดือนมกราคม ปีค.ศ.1911 การตัดสินของศาลดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นความลับตั้งแต่วันที่ 10 ธันวาคม ปีค.ศ.1910 จนกระทั่งวันที่ 18 มกราคม ปีค.ศ.1911 ผู้ต้องโทษจำนวน 24 คน ถูกตัดสินให้รับโทษประหารในข้อหาทรมาน ส่วนอีก 2 คนที่เหลือต้องโทษจำคุกข้อหาใส่ร้ายกระเบิดไว้ในครอบครองอย่างผิดกฎหมาย ต่อมาในคืนวันเดียวกันนั้นจำเลยผู้ต้องโทษประหารจำนวนครึ่งหนึ่งได้รับพระกรุณาจากพระจักรพรรดิลดโทษให้

* แหลมเหลียวตง (Liaodong Peninsula) อยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของจีนแผ่นดินใหญ่ ทางใต้มีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐเกาหลีใต้ เคยอยู่ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่นมาก่อนในสมัยหลังสงครามญี่ปุ่น-จีน ต่อมาจากการแทรกแซงของรัสเซีย เยอรมนี และฝรั่งเศสทำให้แหลมเหลียวตงกลับไปเป็นของจีนดั้งเดิม หลังสงครามญี่ปุ่น-รัสเซียได้กลับมาอยู่ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่นอีกครั้ง

เหลือเพียงจำคุกตลอดชีวิต ดังนั้น โคะโตะกุ ฌุซุอิ (Kōtoku Shūsui:幸徳秋水) และพวก จำนวน 12 คนจึงถูกประหารในวันที่ 24-25 มกราคม ค.ศ. 1911¹³

อะกุตะงะวะ ได้รับทราบเกี่ยวกับเหตุการณ์นี้จากข่าวเช่นกัน แต่เนื่องจากอะกุตะงะวะอยู่ในช่วงกำลังเตรียมสอบเข้าชั้นมัธยมปลายจึงไม่ได้ให้ความสนใจมาก เมื่ออะกุตะงะวะเข้าเรียนในชั้นมัธยมปลายได้ 5 เดือน โทะกุโตะมิ โรกะ (Tokutomi Roka:徳富蘆花) ได้มาปาฐกถาเรื่อง ทฤษฎีกบฏ (Muhonron:謀叛論) ที่บริเวณลานโรงเรียนมัธยมปลายของอะกุตะงะวะ และมีนักเรียนคนอื่น ๆ เข้าร่วมฟังด้วยเป็นจำนวนมาก เช่น ยะนะอิฮะระ ทะคะโอะ * (Yanaihara Tadao:矢内原忠雄, ค.ศ. 1893-1961) กิกุชิ คัน ** (Kikuchi Kan:菊池寛, ค.ศ. 1888-1948) มะทซุโอะกะ ยูสุรุ *** (Matsuoka Yuzuru:松岡譲, ค.ศ. 1891-1969) กุเม มะซะโอะ † (Kume Masao:久米正雄, ค.ศ. 1891-1952) นะรุเซะ เซะอิชิ †† (Naruse Seiichi:成瀬正一, ค.ศ. 1892-1936) แม้ว่าอะกุตะงะวะจะไม่ได้เขียนบันทึกเกี่ยวกับการเข้าฟังปาฐกถาครั้งนี้เอาไว้ แต่อะกุตะงะวะก็น่าจะได้เข้าฟังเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม เซะกิกุจิ ยะซุโยะฉิ (Sekiguchi Yasuyoshi:関口安義) นักวิจัยเกี่ยวกับอะกุตะงะวะ ได้แสดงความเห็นไว้ว่า ไม่ว่าจะเข้าฟังปาฐกถาครั้งนี้หรือไม่ อะกุตะงะวะก็น่าจะได้รับอิทธิพลจากเหตุการณ์คดิกบฏอย่างแน่นอน เนื่องจากบันทึกของเพื่อนรุ่นเดียวกันกับอะกุตะงะวะแสดงให้เห็นว่าทุกคนให้ความสนใจกับคดิกบฏดังกล่าวเป็นอย่างมาก แต่ที่ไม่ปรากฏบันทึกเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวของอะกุตะงะวะอาจเป็นเพราะช่วงสมัยที่อะกุตะงะวะมีชีวิตอยู่นั้น ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระเพราะผลงานของเพื่อนๆ อะกุตะงะวะนั้นถูกนำเอามาเผยแพร่ในช่วงภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง¹⁴

ปาฐกถาเรื่อง ทฤษฎีกบฏ ของโทะกุโตะมิ นั้นเป็นการวิพากษ์วิจารณ์การตัดสินใจคดิกบฏของโคะโตะกุ ฌุซุอิกับพรรคพวกซึ่งเกิดขึ้นในปีก่อนหน้า นอกจากโทะกุโตะมิจะสนับสนุนฝ่าย

¹³ 『ブリタニカ国際大百科辞典』 (Britannica Japan, 2009 年 1 月)

* นักเศรษฐศาสตร์, นักวิชาการนโยบายอาณานิคมชาวญี่ปุ่น เคยดำรงตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยโตเกียว

** นักเขียนนวนิยาย นักเขียนบทละคร นักหนังสือพิมพ์ มีชีวิตในช่วง 26 ธันวาคม ค.ศ. 1888 (ปีเมจิที่ 21) - 6 มีนาคม ค.ศ. 1948 (ปีไฉวะที่ 23) มีชื่อจริงว่า กิกุชิ ฮิโรชิ (Kikuchi Hiroshi: 菊池寛) ผู้ร่วมทำวารสาร *มินนิโซ* ฉบับที่ 4

*** นักเขียนนวนิยายชาวญี่ปุ่น ผู้ร่วมทำวารสาร *มินนิโซ* ฉบับที่ 4

† นักเขียนนวนิยาย นักเขียนบทละคร มีชีวิตในช่วง 23 พฤศจิกายน ค.ศ. 1891 (ปีเมจิที่ 24) - 1 มีนาคม ค.ศ. 1952 (ปีไฉวะที่ 27) ผู้ร่วมทำวารสาร *มินนิโซ* ฉบับที่ 4

†† นักเขียนนวนิยายชาวญี่ปุ่น นักวรรณกรรมฝรั่งเศส แปลงานเขียนของ โรแมง โรลองด์ ผู้ร่วมทำวารสาร *มินนิโซ* ฉบับที่ 4

¹⁴ 関口安義, 『芥川龍之介』 (岩波書店, 1995 年), p. 27.

กบฏแล้ว ยังนำเสนอให้เห็นว่าการกระทำของรัฐบาลที่มีต่อคคิภฏนี้ยังก่อให้เกิดภาพลักษณ์ในแง่ลบต่อพระจักรพรรดิอีกด้วย¹⁵

อะกุกะงะวะได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลจากเหตุการณ์กบฏครั้งนี้ โดยการตั้งถามเกี่ยวกับการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์และการเรียกร้องหาความเป็นจริง ผ่านผลงานเรื่องต่างๆ เช่น “ชูจิ” (Chūgi: 「忠義」) “โฌงุน” (Shōgun: 「將軍」) “คัปปะ” (Kappa: 「河童」) “เกะอิจุกุซโซโนะตะ” (Geijutsusonota: 「芸術その他」) “ซะรุกะนิงซเซิน” (Sarukanigassen: 「猿蟹合戦」) เป็นต้น

2.2.6 การเคลื่อนไหวเพื่อปกป้องรัฐธรรมนูญครั้งที่ 1

ในปีค.ศ.1912 (ปีทะอิโฌที่ 1) จักรพรรดิทะอิโฌขึ้นครองราชย์แทนจักรพรรดิเมจิ ปีนี้จึงเข้าสู่ปีทะอิโฌที่ 1 ซึ่งมีเหตุการณ์สำคัญคือ การเคลื่อนไหวเพื่อปกป้องรัฐธรรมนูญครั้งที่ 1 (Daiichi goken undou: 第一次護憲運動) การเคลื่อนไหวต่างๆทำให้นายกรัฐมนตรีหลายคนในช่วงนั้นต้องลาออกไป ในปีค.ศ.1913 (ปีทะอิโฌที่ 2) เกิดการประท้วงเพื่อให้เกิดการปกครองอย่างถูกต้องภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยการนำของโอะสะกิ ยูกิโอะ (Ozaki yukio: 尾崎行雄) และอินุกะอิ ทูซึโยะมิ (Inukai tsuyoshi: 犬養毅) จนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเมืองของสมัยทะอิโฌ (Taishō Seihen: 大正政変)¹⁶

ในช่วงนี้อะกุกะงะวะได้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยโตเกียว (Tokyoteikokudaigaku: 東京帝國大學) แผนกวรรณคดีอังกฤษ

2.2.7 สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง

ในปีค.ศ.1914 (ปีทะอิโฌที่ 3) เกิดสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง (Daiichiji Sekaitaisen: 第一次世界大戰) ซึ่งเกิดจากความขัดแย้งระหว่างฝ่ายสัมพันธมิตรประกอบด้วยเยอรมนี อิตาลีและออสเตรีย กับฝ่ายไตรภาคีหรือมหาอำนาจกลางประกอบด้วย สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศสและรัสเซีย ญี่ปุ่นได้รับคำร้องขอจากอังกฤษให้ช่วยปกป้องผลประโยชน์ของอังกฤษในจีนและฮ่องกง จึงใช้กองทัพเรือของญี่ปุ่นป้องกันการโจมตีของเยอรมนีทางด้านแปซิฟิก แต่รัฐบาลในขณะนั้นกลับเห็นว่าญี่ปุ่นควรเข้าร่วมสงครามด้วยเพราะจะได้ผลประโยชน์มากกว่าและมั่นคงกว่าเป็นเพียงผู้ร่วมมือเท่านั้น ญี่ปุ่นจึงประกาศสงครามกับเยอรมนีในวันที่ 23 สิงหาคม ค.ศ. 1914 จากนั้นก็เข้ายึดครองอาณาเขตของเยอรมนีในเอเชียตะวันออกได้อย่างรวดเร็วรวมถึงซานตง* (Shandong)

¹⁵ 関口安義, 『芥川龍之介』 (岩波書店, 1995年), p. 30.

¹⁶ 佐藤弘雄 (代表), 『概説 日本思想史』 (ミネルヴァ書房、2007年、第3刷発行) p. 249.

* ซานตง หรือ มณฑลซานตงอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของจีน

ชิงเต่า* (Qingdao) อ่าวเจียวโจว** (Jiaozhou) และยังเข้ายึดครองแนวหมู่เกาะอาณานิคมของเยอรมนีทางแปซิฟิกตอนเหนือ รวมไปถึงหมู่เกาะมาร์แชล*** ด้วย ภายในระยะเวลาเพียง 3 เดือนญี่ปุ่นสามารถยึดครองทรัพย์สิน สิ่งก่อสร้าง เขตอิทธิพลทั้งหมดของเยอรมนีทางเอเชียตะวันออกได้ทั้งหมด¹⁷ ต่อมาในปีค.ศ.1915(ปีระโธโมที่4) ญี่ปุ่นได้เสนอข้อเรียกร้อง 21 ประการ (Nijūikkajō no yōkyū: 二十一条の要求) ต่อรัฐบาลจีนเพื่อผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและอาณาเขต ซึ่งเป็นสัญญาณที่ทำให้ทางจีนซึ่งอยู่ในช่วงการเมืองอ่อนแอเสียเปรียบเป็นอย่างมาก จึงก่อให้เกิดการประท้วงขึ้นในประเทศจีน ในทางตรงกันข้ามสงครามครั้งนี้ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นดีขึ้นอย่างมาก

ในช่วงแรกของสงคราม มหาอำนาจกลางเป็นฝ่ายได้เปรียบ แต่หลังจากที่อเมริกาเข้าร่วมกับฝ่ายพันธมิตรพร้อมกับสนับสนุนอาวุธยุทโธปกรณ์และกำลังพลเกือบ 5 ล้านคน ทำให้พันธมิตรกลับมาได้เปรียบและสามารถเอาชนะฝ่ายมหาอำนาจกลางได้อย่างเด็ดขาด หลังจากที่สหรัฐอเมริกาได้เข้าร่วมรบและประกาศศักดาในสงครามครั้งนี้ ทำให้สหรัฐอเมริกาได้ก้าวเข้ามาเป็นหนึ่งในมหาอำนาจโลกเสรีบนเวทีโลกเคียงคู่กับอังกฤษและฝรั่งเศส รัสเซียกลายเป็นมหาอำนาจโลกสังคมนิยม หลังจากเลนินทำการปฏิวัติยึดอำนาจและต่อมาได้ขยายอำนาจไปผนวกแคว้นต่าง ๆ มากขึ้น เช่น ยูเครน เบลารุส ฯลฯ และประกาศจัดตั้งสหภาพโซเวียต (Union of Soviet Republics -USSR) ในปีค.ศ.1917(ปีระโธโมที่ 6) ในที่สุดเมื่อฝ่ายมหาอำนาจกลางยอมแพ้และลงนามในสัญญาสงบศึก สงครามโลกครั้งที่ 1 ซึ่งใช้ระยะเวลายาวนานถึง 4 ปี 5 เดือน จึงยุติลงอย่างเป็นทางการในวันที่ 11 พฤศจิกายน ค.ศ. 1918(ปีระโธโมที่ 7)

ในปีค.ศ.1919 (ปีระโธโมที่ 8) ได้มีการร่างสนธิสัญญาแวร์ซาย (The Treaty of Versailles) ทำให้ญี่ปุ่นได้รับสิทธิ์เข้าครอบครองเกาะซันโตฮันโต (Santōhantō: 山東半島) และเกาะนันโยงุนโต (Nanyōguntō: 南洋群島) ของจีนซึ่งเคยเป็นของเยอรมนี ผลของสงครามดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่พอใจแก่รัฐบาลจีนเป็นอย่างมากจึงเกิดการประท้วง 4 พฤษภาคม (Go-Yon undō: 五・四運動) และการประท้วง 1 มีนาคม (San-Ichi undō: 三・一運動) ต่อมาในปีค.ศ.1922(ปีระโธโม

* เมืองชิงเต่า ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของมณฑลซานตง เคยถูกยึดครองโดยประเทศเยอรมันจนถึงปีค.ศ. 1914 และโดยญี่ปุ่นจีนทำการยึดคืนมาได้ในปีค.ศ. 1922 นอกจากนี้ ยังเคยเป็นฐานทัพเรือของอเมริกามายาวนานถึง 36 ปี

** อ่าวเจียวโจว (Jiaozhou) (หรือ เกียวเจา - Kiaochow) ตั้งอยู่ทางตะวันออกของประเทศจีน

*** หมู่เกาะมาร์แชลล์ (Marshall Islands) หรือชื่อทางการคือ สาธารณรัฐหมู่เกาะมาร์แชลล์ (Republic of the Marshall Islands) เป็นประเทศเกาะในมหาสมุทรแปซิฟิก ตั้งอยู่ทางเหนือของประเศนาอูรูและประเทศคิริบาส ตั้งอยู่ทางตะวันออกของประเทศไมโครนีเชียและอยู่ทางใต้ของเกาะเวกของสหรัฐอเมริกา

¹⁷ เพ็ญศรี กาญจนโนมัย, ญี่ปุ่นสมัยใหม่ (กรุงเทพฯ: นิตยสารพิมพ์, 2538), หน้า 201-202.

ที่ 11) ได้มีการลงนามสัญญาลดกำลังทหาร อันเป็นผลจากการเจรจาในการประชุมที่วอชิงตันเมื่อเดือนพฤศจิกายน ปีค.ศ.1921 และมีการจัดตั้งกลุ่มซุอิเฮอิชะ (Suiheisha:水平社) หรือสมาคมผู้ต่อต้านการแบ่งชนชั้น เพื่อต่อต้านความไม่เสมอภาคที่ไร้เหตุผลในสังคม

อย่างไรก็ตามหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก และเกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้นภายในญี่ปุ่น อุตสาหกรรมต้องหยุดชะงัก เกิดการว่างงานและค่าครองชีพสูง ทำให้คนงานก่อการจลาจล ปิดถนน และเดินขบวนกันทุกหนทุกแห่ง

ในช่วงนี้อะกุตะงะวะกำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย และได้นำเสนอผลงานที่มีชื่อเสียงเป็นอย่างมาก เช่น “ราโซมอน” “จุมุก” เป็นต้น หลังจากนั้นอะกุตะงะวะก็จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยโตเกียว และเข้าทำงานเป็นผู้ช่วยอาจารย์ในโรงเรียนนาวิกโยธิน แผนกภาษาอังกฤษที่เมืองโยะโกะซุกะ

ในปีค.ศ.1918 นี้อะกุตะงะวะได้แต่งงานและเริ่มใช้ชีวิตกับครอบครัวของตนเอง และสร้างผลงานมากมาย ต่อมาในช่วงเดือนเมษายนของปีค.ศ.1919 อะกุตะงะวะลาออกจากโรงเรียนนาวิกโยธิน และเข้าทำงานกับหนังสือพิมพ์โอซาก้ามะอิชิ การเปลี่ยนงานครั้งนี้ส่งผลให้อะกุตะงะวะมีโอกาสได้มีเดินทางไปประเทศจีนตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงกรกฎาคม ในปีค.ศ.1921 และมีงานเขียนเกี่ยวกับการต่อต้านสงคราม เช่น เรื่อง “โฌงุน” นอกจากนี้ยังมีงานเขียนเรื่อง “คะชิกะยะมะ” (Kachikachiyama: 「かちかち山」)

2.2.8 เหตุการณ์แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในเขตคันโต

ในปีค.ศ.1923 (ปีทะอิโอะที่ 12) วันที่ 1 เดือนกันยายนได้เกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในเขตคันโต (Kantōdaishinsai:関東大震災)* การเกิดแผ่นดินไหวเป็นต้นเหตุทำให้เกิดไฟไหม้ลุกลามเป็นบริเวณกว้าง ส่งผลให้มีคนเสียชีวิตกว่าหนึ่งแสนคน จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดความโกลาหลไปทั่ว เกิดข่าวลือว่า นักชาตินิยมเกาหลีและคอมมิวนิสต์ญี่ปุ่นจะร่วมกันปฏิวัติ พวกคั้งชาติจึงออกไปสังหารผู้ต้องสงสัยและชาวเกาหลีเป็นจำนวนมาก อะกุตะงะวะเองก็เข้าร่วมกับกลุ่มระวังภัย (Jikeidan:自警団) ซึ่งออกตามล่าชาวเกาหลี นอกจากนี้ในช่วงปีนี้ยังเกิดการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิทางการเมืองของผู้หญิง (Joseisanseiken undō:女性参政権運動) ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงที่ปรากฏขึ้นเป็นจำนวนมากในช่วงยุคทะอิโอะ

* วันที่ 1 กันยายน เวลา 11.58 นาฬิกา 15 วินาที ได้เกิดแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในแถบคันโต แรงสั่นสะเทือน 7.9 ~8.2 ริกเตอร์ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายครั้งยิ่งใหญ่

2.2.9 การเคลื่อนไหวเพื่อปกป้องรัฐธรรมนูญครั้งที่ 2

ต่อมาในปีค.ศ.1924(ปีทะอิโธที่ 13) เกิดการเคลื่อนไหวเพื่อปกป้องรัฐธรรมนูญครั้งที่ 2 (Daiichi goken undō: 第二次護憲運動) เนื่องจากการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีกิโยะอูระ เคะอิโงะ (Kiyoura keigo: 清浦圭吾) ที่มาแทนนายกรัฐมนตรียะมะโมะโตะ กอนโนะเฮียวเอะ (Yamamoto Gonnohyōe: 山本権兵衛) นั้นทำโดยไม่ผ่านสภาผู้แทนราษฎร แต่กลับให้กลุ่มบุคคลชั้นสูงเป็นผู้จัดการจึงสร้างความไม่พอใจให้แก่ประชาชนเป็นอย่างมาก จากการเคลื่อนไหวเพื่อปกป้องรัฐธรรมนูญครั้งที่ 2 นี้ทำให้มีการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีร่วมสามกลุ่มสหภาพการเมือง (Gokensanpa: 護憲三派) ขึ้นมา

ในช่วงปีนี้จะกุดะงะวะได้สร้างผลงานเรื่อง “โมะโมะตะโร” ขึ้น เนื่องจากนึกถึงการเดินทางไปหาโธเฮอิริน* (Shōheirin: 章炳麟, ค.ศ.1869-1936) ที่จีน ดังที่ปรากฏในบทความเรื่อง “เฮะกิเก็น” ในวารสาร โยะเซะอิเกะอิโตะ

หลังจากมีการเคลื่อนไหวเพื่อแสดงความไม่พอใจเกี่ยวกับการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีอย่างไม่เป็นธรรมในสมัยนั้น เช่น การเคลื่อนไหวเพื่อปกป้องรัฐธรรมนูญครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 การประท้วงต่อต้านนายกรัฐมนตรีที่ถูกแต่งตั้งขึ้นมา เป็นต้น จึงได้มีการออกพระราชบัญญัติเลือกตั้งทั่วไป (Futsūsenkyohō: 普通選挙法) ในปีค.ศ.1925 (ปีทะอิโธที่ 14) ซึ่งให้สิทธิในการเลือกตั้งแก่บุคคลผู้บรรลุนิติภาวะโดยไม่จำกัดสถานะทางสังคมหรือจำนวนสินทรัพย์ แต่อย่างไรก็ตามในสมัยดังกล่าวยังจำกัดการเลือกตั้งเฉพาะแก่ผู้บรรลุนิติภาวะที่เป็นผู้ชาย อายุ 25 ปีขึ้นไปเท่านั้น ในขณะเดียวกันก็ออกกฎหมายรักษาความปลอดภัยประเทศ (Jianjihō: 治安維持法) ควบคู่กันไปด้วย ท่ามกลางการคัดค้านของประชาชนเป็นจำนวนมาก กฎหมายฉบับนี้ออกจากจะริตรอนสิทธิเสรีภาพการเคลื่อนไหวด้านการเมือง การสร้างกลุ่มสมาคม การจัดตั้งพรรคการเมืองแล้ว ผู้ที่มีแนวคิดแตกต่างยังถือว่าเป็นการทำผิดกฎหมายอีกด้วย ดังนั้นประชาชนในช่วงปลายสมัยทะอิโธจนถึงช่วงต้นสมัยโอมะวะจึงถูกจำกัดเสรีภาพด้วยกฎหมายฉบับนี้ นอกจากนี้ในช่วงปีนี้ยังได้มีการออกอากาศทางวิทยุเป็นครั้งแรก

ในปีค.ศ.1926(ปีทะอิโธที่ 15) ได้มีการประกาศเกี่ยวกับพระอาการประชวรของจักรพรรดิ ทะอิโธ ซึ่งได้สิ้นพระชนม์ลงในวันที่ 25 ธันวาคม ปีค.ศ.1926 จึงนับเป็นการสิ้นสุดรัชสมัยทะอิโธ และเป็นการเริ่มต้นของรัชสมัยโอมะวะ(ปีค.ศ.1926 หรือปีโอมะวะที่ 1) ช่วงเวลาดังกล่าวมีการพัฒนาทางด้านสังคมไปเป็นอย่างมาก เช่น การออกหนังสือหนึ่งเยน (Enhon: 円本) โดยสำนักพิมพ์

* โธเฮอิริน (Shōheirin: 章炳麟) หรือ จาง บิง หลิน (Zhang Binglin, ค.ศ.1869-1936) นักการเมือง นักวิชาการ นักปฏิวัติชาวจีน

คะอิโสะ (Kaizōsha:改造社) การมีเงินทักกู หรือแท็กซีหนึ่งเยน (Entaku:円タク) การออกผลงานของนักเขียนหญิง เป็นต้น เมื่อเข้าปีค.ศ.1927 (ปีโคมะที่ 2) เกิดเหตุการณ์เงินเฟ้อ(Kinyūkyōkō:金融恐慌) นับเป็นช่วงที่ประชาชนมีความรู้สึกไม่มั่นคงเป็นอย่างยิ่ง ผู้คนต่างแห่กันไปถอนเงินออกจากธนาคารเป็นการใหญ่

ส่วนทางด้านครอบครัวของอะกุตะงะวะะนั้น เนื่องจากเกิดเหตุไฟไหม้ที่บ้านของนิชิกะวะอิซะ (Nishikawa Hisa:西川ヒサ) พี่สาวของอะกุตะงะวะะ เป็นเหตุให้สามีของอิซะฆ่าตัวตาย ช่วงนั้นอะกุตะงะวะะจึงต้องเข้าไปจัดการดูแลทั้งทางด้านคดีความเรื่องไฟไหม้และครอบครัวของพี่สาว ผลงานในช่วงหลังมีเนื้อที่นำเสนอให้เห็นถึงความลำบากของอะกุตะงะวะะอันเป็นผลเนื่องมาจากปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้นในสมัยนั้น เช่นเรื่อง “อะรุรุมะ” “คัปปะ” เป็นต้น อะกุตะงะวะะเสียชีวิตในวันที่ 24 กรกฎาคม ค.ศ.1927 ด้วยการฆ่าตัวตายจากการกินยานอนหลับเกินขนาด

จากการศึกษาประวัติของอะกุตะงะวะะ รวมทั้งเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ก่อนอะกุตะงะวะะเกิด จนกระทั่งเสียชีวิตนั้นแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่อะกุตะงะวะะต้องเผชิญในช่วงเวลาที่ยังมีชีวิต ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ได้รับอิทธิพลจากทางตะวันตก การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นการประท้วง การเกิดสงครามทั้งหลาย ล้วนส่งผลต่อผลงานต่างๆของอะกุตะงะวะะ โดยเฉพาะเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่องที่ผู้วิจัยนำมาเขียนวิทยานิพนธ์นั้นแสดงให้เห็นมุมมองของอะกุตะงะวะะที่มีต่อมนุษย์ผ่านพรรณนาเกี่ยวกับมนุษย์ทั้ง 2 ประเด็น คือ เรื่องความดี-เลว กับสัญชาตญาณดิบได้อย่างเด่นชัด

บทที่ 3

นิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ”

เรื่องสั้นเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” (Kachikachiyama: 「かちかち山」) คัดแปลงมาจากนิทานพื้นบ้านเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” ซึ่งเขียนขึ้นในปีค.ศ.1919 ¹

บทนี้จะเป็นการเปรียบเทียบนิทานพื้นบ้านเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” กับเรื่องสั้นเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” เพื่อศึกษาอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านที่มีต่อเรื่องสั้น และวิเคราะห์ทรรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ในเรื่องสั้นเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” ของอะกุตะงะวะ ริว โนะซุเกะด้วย

3.1. อิทธิพลของนิทานพื้นบ้านในเรื่องสั้น “คะชิกะชิยะมะ”

3.1.1 เนื้อเรื่อง

ในการเปรียบเทียบเนื้อเรื่องของนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นจะทำในรูปแบบตาราง โดยเล่าเรื่องราวทั้งหมดโดยสังเขปของนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้น เพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่างของเนื้อเรื่อง และวิเคราะห์รายละเอียดของเนื้อเรื่องที่แตกต่างจากนิทานพื้นบ้านดังนี้

ตารางที่ 2: ตารางเปรียบเทียบเนื้อเรื่องนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ”

นิทานพื้นบ้าน	เรื่องสั้น
กาลครั้งหนึ่งมีตาข่ายอาศัยอยู่ด้วยกัน ณ ที่แห่งหนึ่ง ทุกคืนทะนุกิ* แก่จอมเกรที่อาศัยอยู่ละแวกนั้นมักจะออกมาขโมยผักและมะเขือที่ตาออกสู่หีบลูกเอาไว้จนตาไม่สามารถถอดถอนได้ จึงเอาเชือกไปจับทะนุกิ ตาดีใจมากที่จับทะนุกิได้ จึงเอาทะนุกิกลับบ้านมัดขาทะนุกิหิ้งสี่ข้างแล้วแขวนไว้บนชื้อบ้าน	

¹ 石原千秋, 菊地弘・久保田芳太郎・関口安義編著『芥川龍之介事典』(明治書院、1985年12月)、p. 124.

* ตัวแรกคุณ (จุฬารัตน์ เศษะ โสควิวัฒน์และคณะ, พจนานุกรมญี่ปุ่น-ไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรม, 2546), หน้า 614.)

นิทานพื้นบ้าน	เรื่องสั้น
พร้อมบอกกับยายว่าคืนนี้จะทำน้ำแกงทะนุกิ ตาจึงสั่งให้ยายเฝ้าไว้ให้ดีๆ แล้วก็กลับไปทำงานที่ไร่ต่อ	
<p>ทะนุกิซึ่งถูกแขวนอยู่บนข้อพยายามจะหนีจึงคิดกลอุบายเสนอตัวอาสาขอช่วยตำข้าวบาร์เลย์และบอกให้ยายแกล้มค ยายหลงเชื่อจึงแกล้มคแล้วส่งสาธิตำข้าวให้ทะนุกิ ทะนุกิรับมาทำท่าจะตำข้าวแต่กลับหันมาตียายจนตาย ทะนุกิเอายายมาทำน้ำแกง แล้วแปลงร่างเป็นยายรอดากลับมาจากไร่เมื่อตากลกลับมา ยายซึ่งเป็นทะนุกิแปลงมาบอกกับตาว่าอยากให้ตากินน้ำแกงทะนุกิเร็วๆ จึงทำรอเอาไว้แล้ว ตาได้ยินดังนั้นก็ตั้งใจมากกินน้ำแกงอย่างเอร็ดอร่อยโดยไม่รู้เลยว่าน้ำแกงนั้นทำมาจากภรรยาของตน</p> <p>ทันใดนั้นทะนุกิก็แปลงร่างกลับมาเหมือนเดิมแล้วหนีไป เมื่อตาได้ทราบความจริงทั้งหมดก็เศร้าเสียใจร้องไห้และรู้สึกแค้นทะนุกิมาก</p>	
<p>ขณะที่ตากำลังร้องไห้เสียใจอยู่ กระจ่ายชาวชราผู้มีนิสัยดีและใจดีซึ่งอาศัยอยู่บริเวณนั้นก็ได้ผ่านมาและเข้ามาถามเรื่องราวทั้งหมดจากตา กระจ่ายจึงอาสาจะแกล้มคทะนุกิให้กับตาแทน</p> <p>กระจ่ายกลับมายังรูของตนแล้วออกไปดูสภาพของทะนุกิ หลังจากทะนุกิหนีตามากี่ชอนตัวอยู่ในรูตลอดเพราะกลัวจะถูกพบตัวเข้ากระจ่ายจึงวางแผนจะนำตัวทะนุกิออกมาจากรูให้ได้</p>	<p>เรื่องสั้นเริ่มต้นด้วย ชายชราคนหนึ่ง กับกระจ่ายตัวหนึ่ง กำลังเศร้าเสียใจกับการตายของภรรยาชาวชรา ขณะฟังเสียงกระพือปีกแผ่วเบาของนกกระจอกลิ้นขาด* ท่ามกลางแสงสลัวในสมัยแห่งนิทานเด็ก</p> <p>บริเวณที่ฝั่งศพภรรยาของชายชรา นั้นมีต้นซากุระไร้ดอกยืนต้นอยู่ บรรยากาศเงียบสนิท กระจ่ายกำลังปลอบโยนชายชราอยู่ พลังก็</p>

* นกกระจอกลิ้นขาด เป็นตัวละครนกกระจอกในนิทานพื้นบ้านเรื่อง “ฉิตะกิริซุซุเมะ” (Shitakirisuzume: 舌切雀) นกกระจอกตัวหนึ่งถูกยายตักลิ้นจึงหนีกลับเข้าป่า ตาไปตามหา นกกระจอกจึงให้ตาดำเลือกของฝาก ตาเลือกอันที่เบาที่สุด เมื่อกลับไปเปิดดูที่บ้านพบว่ามิของมีค่าข้างใน ยายเห็นดังนั้นจึงไปหานกกระจอกบ้างและได้เลือกของฝากเช่นกัน ยายจึงเลือกอันที่หนักที่สุด เมื่อเปิดดูกลับมีแค่สั้วปีระหลาดออกมา

นิทานพื้นบ้าน	เรื่องสั้น
	<p>ซึ่งไปยังเรือสองลำที่จอดอยู่ริมฝั่งทะเลซึ่งลำหนึ่งเป็นสีขาวและอีกลำเป็นสีดำชายชราจึงเงยใบหน้าที่มีน้ำตานองหน้าขึ้นพร้อมกับพยักหน้า</p> <p>ชายชราและกระต่ายบอกเล่ากันอย่างไว้เรี่ยวแรงได้ต้นชากระที่ไร่ดอก ชายชราร้องไห้หมอบอยู่กับพื้น กระต่ายเดินไปที่เรือพลางหันมามองชายชรา</p>
<p>วันต่อมา กระต่ายไปที่รู้ทะเลนุกิเพื่อชวนทะเลนุกิไปเก็บพืบนบนภูเขาในวันที่อากาศดี ทะเลนุกิเห็นกระต่ายเป็นสัตว์เหมือนกันจึงวางใจและตอบตกลงเดินทางไปยังภูเขาใกล้ๆด้วยกัน</p> <p>หลังจากเที่ยวภูเขามาทั้งวัน ทั้งสองต่างก็เอาไม้พืนที่เก็บได้แบกไว้กลางหลังแล้วเดินทางกลับรูของตน ระหว่างเดินทางกลับ กระต่ายซึ่งเดินอยู่หลังทะเลนุกิได้เอาหินจุดไฟขึ้นมาและจุดไฟเสียงดัง “คะชิคะชิ” ทะเลนุกิถามว่าเสียงอะไร กระต่ายตอบว่าภูเขาถูกไฟชื่อ “คะชิคะชิ” ตนจึงพูดว่า “คะชิคะชิ” เท่านั้นเอง</p> <p>ระหว่างที่กระต่ายพูดก็ใช้หินจุดไฟใส่พืนที่อยู่บนหลังทะเลนุกิจึงเกิดเสียงดัง “โบ โบ” ทะเลนุกิถามว่าเสียงอะไร กระต่ายตอบว่าภูเขาถูกไฟชื่อ “โบ โบ” ตนจึงพูดว่า “โบ โบ” เท่านั้นเอง</p> <p>ไม่ทันสิ้นคำของกระต่าย ไฟก็ไหม้ขึ้นที่หลังของทะเลนุกิ ทะเลนุกิส่งเสียงดังวิ่งไปมา กระต่ายแกล้งทำเป็นตกใจเอาพัดมาพัดให้จึงยิ่งทำให้ร้อนมากขึ้น ทะเลนุกิส่งเสียงร้องและตั้งหน้าตั้งตาวิ่งกลับรูตนเอง กระต่ายดีใจที่แกล้งทะเลนุกิได้</p>	

นิทานพื้นบ้าน	เรื่องสั้น
<p>วันต่อมาจึงมาเยี่ยมทะนุกิพร้อมกับเอา มิโอะ* ผสมพริกมาด้วย กระจายแสดงความเสียใจที่ทะนุกิต้องเจอเรื่องราวๆมาเมื่อวาน แล้วบอกว่า มิโอะผสมพริกที่ตนเตรียมมาให้นั้นเป็นยาที่จะช่วยรักษาแผลไฟไหม้เมื่อวานได้ ทะนุกิได้ยินดีเช่นนั้นก็ดีใจ พร้อมกล่าวขอขอบใจกระจายและให้กระจายช่วยทาให้</p> <p>เมื่อกระจายทาแผลด้วยมิโอะผสมพริกให้ ทะนุกิก็ปวดแผลเป็นอย่างมากจนมุดกลับเข้ารูไป</p>	
<p>กระจายเห็นว่าทะนุกิยังไม่ตายเสียที จึงคิดวางแผนหาทางทำให้ทะนุกิตาย เมื่อบาดแผลของทะนุกิหายดี กระจายจึงมาหาทะนุกิอีกครั้ง</p> <p>กระจายถามถึงอาการของแผลไฟไหม้ ทะนุกิตอบว่าดีขึ้นแล้วและขอบคุณกระจาย กระจายชวนทะนุกิไปเที่ยวด้วยกันอีก ทะนุกิบอกว่าเข็ดที่จะไปภูเขาแล้ว กระจายจึงชวนไปเที่ยวทะเล ทะนุกิตอบตกลง กระจายจึงบอกทะนุกิว่าจะเตรียมเรือไว้ให้ เมื่อเตรียมเรือเสร็จแล้วจะไปบอก ทะนุกิจึงกลับไป โดยกระจายเตรียมเรือไม้ไว้สำหรับตน และเตรียมเรือดินไว้ให้ทะนุกิ</p>	
<p>สองสามวันต่อมา ทะนุกิมหากระจายเพื่อถามถึงเรือที่จะไปเที่ยว ทั้งสองออกไปพายเรือในทะเล โดยทะนุกิพายเรือดิน ส่วนกระจายพายเรือไม้ ระหว่างนั้นกระจายจึงชวนทะนุกิแข่งพายเรือ ทั้งสองต่างมุ่งมั่นพายเรือไปยังเส้นชัย แต่เรือของทะนุกินั้นเป็นดินจึงพายอยู่ในน้ำได้ไม่นานนัก</p>	<p>เรือของกระจายลอยเข้ามาใกล้ทะนุกิ ทั้งสองเริ่มคุยกันถึงเรื่องสมัยก่อนที่พวกเขา กำลังปกป้องชีวิตสัตว์อย่างจริงจังขณะอยู่ที่ภูเขาที่ไฟกำลังลุกไหม้และแม่น้ำทราย</p> <p>หลังจากนั้น กระจายกับทะนุกิต่างก็เดินขึ้นเรือสีขาวและสีดำ พายเรือออกไปในทะเล</p>

* เต้าเจี้ยวญี่ปุ่น (จุฬารัตน์ เศรษฐกิจวิวัฒน์และคณะ, พจนานุกรมญี่ปุ่น-ไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรม, 2546), หน้า 966.)

นิทานพื้นบ้าน	เรื่องสั้น
<p>เพราะน้ำค่อยๆซึมเข้าเรือจนทำให้เรือแตกและ ทะนุก็จมน้ำไปในที่สุด</p>	<p>แล้วคลื่นที่ไม่มีวันสลายตัวก็ซัดเข้ามาที่เรือ แห่งความดีแล้ว</p> <p>ชายชราค่อยๆเงยหน้าขึ้นมองทะเล จึงเห็น สัตว์สองตัวที่กำลังต่อสู้กันมาจนถึงช่วง สุดท้าย</p> <p>เรือสีดำที่กำลังจมลงนั้นน่าจะเป็นเรือของ ทะนุ และเรือสีขาวที่ลอยอยู่ใกล้ๆนั้นก็ น่าจะเป็นเรือของกระต่าย</p>
<p>เมื่อกระต่ายฆ่าทะนุเพื่อแก้แค้นให้ยาย เรียบร้อยแล้ว กระต่ายก็รีบกลับไปเล่าให้ตาฟัง อย่างละเอียด ตาดีใจและกล่าวขอบคุณกระต่าย ต่อมาตาจึงเลี้ยงกระต่ายไว้ที่บ้านเอ็นดูราวกับลูก และมีความสุขเรื่อยมา</p>	<p>ชายชรามองออกไปที่ทะเลด้วยดวงตาอัน เป็นประกายพร้อมกับชูมือทั้งสองข้างขึ้นราว กับจะช่วยกระต่าย</p> <p>ในขณะที่ชายชรากำลังทำท่าทางดีใจอยู่นั้น ดอกซากุระก็เบ่งบานพร้อมกับพระอาทิตย์ ขึ้น ซึ่งพระอาทิตย์ดวงกลมและดอกซากุระ บานนั้นเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของมนุษย์ที่ ดีใจกับการฆ่ากันตายของสัตว์</p>

จากตารางข้างต้น นิทานพื้นบ้านเรื่อง “คะจิกะชิยะมะ” เป็นเรื่องราวของทะนุคนนิสัยไม่ดีที่
ขโมยผักและมะเขือที่ตาปลูกไว้ ตาจึงจับมามัดไว้ที่บ้านเพื่อจะเอาไปทำน้ำแกง ระหว่างนั้นทะนุก็
หลอกให้ยายปล่อยตนแล้วฆ่ายายเสีย เมื่อตารู้เรื่องทั้งหมดและเล่าเรื่องดังกล่าวให้กระต่ายฟัง
กระต่ายจึงอาสาแก้แค้นทะนุให้

ส่วนเรื่องสั้น “คะจิกะชิยะมะ” นั้นเป็นเรื่องราวของชายชราที่กระต่ายตัวหนึ่งที่กำลัง
ร้องไห้กับการจากไปของภรรยาชายชรา ซึ่งในขณะนั้นเองก็มีเรือสีขาวและสีดำเข้ามาจอดที่ริม
ทะเล กระต่ายจึงร่ำลาชายชราอย่างเศร้าสร้อยเพื่อไปขึ้นเรือ ต่อมาเรือที่กระต่ายขึ้นไปในนั้นก็ลอยเข้า
ไปใกล้กับเรือของทะนุ ฝ่ายชายชราที่กำลังก้มหน้าร้องไห้อยู่นั้นก็เงยหน้าขึ้นจึงเห็นว่ากระต่าย
และทะนุกำลังสู้กันอยู่ ชายชรามองดูภาพนั้นด้วยสายตาเป็นประกายและชูมือทั้งสองข้าง พร้อม
กับดวงอาทิตย์ขึ้นและดอกซากุระที่เบ่งบาน

จากการเปรียบเทียบเนื้อเรื่องระหว่างนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นนั้น อาจกล่าวได้ว่าเรื่องสั้น
เรื่อง “คะจิกะชิยะมะ” ได้ใช้ตัวละครเหมือนกับนิทานพื้นบ้าน และนำเนื้อเรื่องบางส่วนของนิทาน

พื้นบ้านมาใช้ คือ เนื้อเรื่องส่วนที่ตาเศร้าโศกกับการตายของยาย และการต่อสู้ระหว่างกระต่ายกับ หนูก็ แต่ได้ตัดเนื้อเรื่องในช่วงต้นก่อนยายเสียชีวิตออกไป และตัดพฤติกรรมการแก้แค้นระหว่าง กระต่ายกับหนูที่เหลือเป็นเพียงการต่อสู้กันในช่วงสุดท้ายของสัตว์ทั้งสอง นอกจากนี้ยังมี รายละเอียดอื่นๆที่แตกต่างไปจากนิทานพื้นบ้าน เช่น การดัดแปลงตัวละครไม่ให้มีพฤติกรรมความ ดีเลวอย่างชัดเจน หรือการใช้ฉากที่ระบุช่วงเวลาให้เป็นสมัยแห่งนิทานเด็ก และมีการเปลี่ยนแปลง ของช่วงเวลาในฉาก เป็นต้น และความแตกต่างด้านอื่นๆ เช่น การดำเนินเรื่อง และแก่นของเรื่อง จะได้อธิบายอย่างละเอียดในหัวข้ออื่นๆถัดไป

3.1.2 ตัวละคร

ในหนังสือเรื่อง *การอ่านนวนิยาย* ของ ฌอง-ปีแยร์ โกลเด็นชไตน์ ได้ให้ความหมายของตัว ละครไว้ว่า ตัวละครเป็นบุคคลสมมติ (Personne fictive) ซึ่งมีบทบาทหนึ่งในพัฒนาการของ เหตุการณ์ในนวนิยาย ตัวเอกชายหรือตัวเอกหญิงของนวนิยายคือบุคคลที่เรื่องราวที่เล่าขึ้นเกิดขึ้น แก่เขา²

เมื่อศึกษาตัวละครในนิทานพื้นบ้านและเรื่องสั้นเรื่อง “กะซิกะซิชะมะ” แล้วพบว่า ทั้งสอง เรื่องนั้นมีตัวละครที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ

ในนิทานพื้นบ้านนั้นมีตัวละคร คือ 1. ตา 2. ยาย 3. กระต่าย 4. หนู

ส่วนในเรื่องสั้นนั้นมีตัวละคร คือ 1. ชายชรา 2. ภรรยาชายชรา 3. กระต่าย 4. หนู และ มีพฤติกรรมดังตารางเปรียบเทียบตัวละครต่อไปนี้

ตารางที่ 3: ตารางเปรียบเทียบตัวละครของนิทานพื้นบ้านและเรื่องสั้นเรื่อง “กะซิกะซิชะมะ”

นิทานพื้นบ้าน		เรื่องสั้น	
ตัวละคร	พฤติกรรม	ตัวละคร	พฤติกรรม
ตา	ฝ้ายดี ถูกหนูกลั่นแกล้ง	ชายชรา	ไม่ระบุฝ้าย เศร้าโศกกับการตายของยาย
ยาย	ฝ้ายดี ถูกหนูหลอกและฆ่าตาย	ภรรยาชายชรา	ไม่ระบุฝ้าย

² ฌอง-ปีแยร์ โกลเด็นชไตน์, *การอ่านนวนิยาย*, แปลโดยวัลยา วิวัฒน์สร, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 79.)

นิทานพื้นบ้าน		เรื่องสั้น	
ตัวละคร	พฤติกรรม	ตัวละคร	พฤติกรรม
กระต่าย	ฝ้ายดี แก่แก้นทงุกิให้ตา	กระต่าย	ไม่ระบุฝ้าย สนิทกับตา ต่อสู้กับทงุกิ
ทงุกิ	ฝ้ายเลว แก่แก้นตา ฆ่ายาย ถูก กระต่ายฆ่า	ทงุกิ	ไม่ระบุฝ้ายชัดเจน ต่อสู้กับกระต่าย

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนนำตัวละครหลักในนิทานพื้นบ้านมาใช้ โดยดัดแปลงพฤติกรรมตัวละครในเรื่องสั้นให้แตกต่างจากนิทานพื้นบ้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.2.1 ตา และ ชายชรา

ตัวละครตาในนิทานพื้นบ้านนั้นเป็นฝ้ายดี แต่ถูกทงุกิลั่นแก่งงจนทงไม่ได้จึงต้องจับทงุกิมาทำน้ำแกง ดังเหตุการณ์ในเรื่องต่อไปนี้

(中略) お爺さん処の畠を荒し、折角汗水垂らして拵へた瓜や茄子を、悉皆代無にしてしまひますから、なんぼ人の好いお爺さんでも、黙止つては居られません、³

(ย่อ) (ทงุกิ) เข้ามาบุกรุกทำลายไร่ของตา ทำลายผักและมะเขือที่ตาอุตส่าห์ออบแห้งต่างน้ำปลูกขึ้นมาราวกับเป็นของไร้ค่า พฤติกรรมเหล่านี้แม้คนคืออย่างตาก็ยังทนนิ่งเฉยอยู่ไม่ได้

ประโยคดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ตานั้นเป็นเพียงชาวบ้านธรรมดาที่มีอาชีพทำไร่ ปลูกผักกับมะเขือ ไม่ได้ต้องการทำร้ายผู้ใด ตาเป็นฝ้ายดีที่ถูกก่อกวนด้วยทงุกิ

นอกจากนั้นตายังถูกทงุกีก่อกวนอีกครั้ง เมื่อทงุกิซึ่งถูกตาจับมัดไว้ที่บ้านได้หลอกฆ่ายาย และแปลงตัวเป็นยายเพื่อหลอกให้ตาดินน้ำแกงยาย จนทำให้ตาร้องไห้เสียใจอย่างหนัก ดังเหตุการณ์ในเรื่องต่อไปนี้

(中略) 美味々と云つて食べたのは、家のお婆さんの汁であつたか。それにつけても憎いのはあの狸奴！この復讐は如何するか

³ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「かちかち山」 『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行 (平凡社、2007 年 9 月 28 日), p. 150.

見ろッ!』と悲しいのと悔しいので、流石のお爺さんも嬰兒同様
正体もなく泣き伏しました。⁴

(ย่อ)ไอ้ที่กินว่าร้อย ออ้อยนะ อันที่จริงแล้วเป็นน้ำแกงขายหรือหรือนี่ ยังไงก็
เถอะที่แค้นมากที่สุดก็ไอ้เจ้าทะนุกินนั่นแหละ หนอย คอยคุณะข้าจะต้องแก้แค้นเจ้า
ให้ได้” ตาพูด พร้อมกับร้องไห้เหมือนเด็กๆด้วยความเศร้าและเจ็บใจ

แทนที่ตาจะได้กำจัดทะนุกินไปอย่างที่ตนคิด แต่กลับพบว่ายายที่ตนรักได้ถูกทะนุกินมาและ
กลายเป็นน้ำแกงให้ตนกิน เมื่อตารู้ความจริงทุกอย่างก็ร้องไห้คร่ำครวญถึงยายและหมายจะแก้แค้น
ทะนุกินให้ได้ แสดงให้เห็นว่า ตัวละครตานิทานพื้นบ้านนั้น ไม่ได้ตั้งใจที่จะทำร้ายทะนุกินก่อน แต่
เพราะถูกทะนุกินทำร้ายก่อนจึงคิดที่จะแก้แค้น

ส่วนในเรื่องสั้นนั้น ผู้เขียนใช้คำเรียกแทนตาว่า “ชายชรา” (Rōjin: 老人) ซึ่งแตกต่างจาก
นิทานพื้นบ้านที่ใช้คำว่า “ตา” (Ojisan: お爺さん) โดยที่ไม่ได้ระบุถึงนิสัย หรือลักษณะของตัว
ละครชายชรา ดังคำบรรยายต่อไปนี้

童話時代のうす明りの中に、一人の老人と一頭の兎とは、舌切雀
のかすかな羽音を聞きながら、しづかに老人の妻の死をなげいて
ゐる。⁵

ท่ามกลางแสงสลัวในสมัยแห่งนิทานเด็ก มีชายชราคนหนึ่งกับกระต่ายอีกตัวหนึ่ง
ร้องไห้เสียใจอยู่อย่างเงียบๆ กับการตายของภรรยาชายชรา พลงฟังเสียง
กระพือปีกแผ่วเบาของนกกระจอกกลิ่นขาด

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นเพียงความเศร้าโศกของชายชราที่มีต่อการจากไปของภรรยา
โดยไม่มีคำบรรยายว่า ภรรยาชายชรานั้นเสียชีวิตด้วยสาเหตุใด อีกทั้งยังไม่ได้แสดงให้เห็นอย่าง
ชัดเจนว่าตานั้นเป็นฝ่ายดีเหมือนเช่นในนิทานพื้นบ้าน

นอกจากนี้ผู้เขียนเพิ่มความสอดคล้องของตัวละครชายชราที่ปรากฏในเรื่องสั้นกับตัวละคร
ตานิทานพื้นบ้านเรื่องอื่น เช่น เรื่อง “ฮะนะซะกะกะจิอิ”^{*} (Hanasakajii: 花咲爺) ดังตัวอย่าง
ประโยคต่อไปนี้

⁴ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「かちかち山」『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行
(平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 152-153.

⁵ 芥川龍之介, 「かちかち山」『芥川龍之介全集 第四巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 6 月 15
日), p. 336.

^{*} เรื่องย่อของนิทานพื้นบ้านเรื่อง “ฮะนะซะกะกะจิอิ” คือ มีตายายคู่หนึ่งเก็บสุนัขตัวหนึ่งมาเลี้ยงและรักราวกับลูกของตน
วันหนึ่งลูกสุนัขพาตาขึ้นไปบนเขาและได้พบกับเงินทองมากมาย ตาข้างบ้านเห็นดังนั้นจึงขอยืมสุนัขมาให้พาตนขึ้นไปบนเขาบ้าง
แต่กลับไม่เจออะไรเลย จึงไม่โหยงฆ่าลูกสุนัขตายแล้วฝังไว้ใต้ต้นไม้ เมื่อตาจริงไปเอาต้นไม้ที่นั่นมาทำไม้ค้ำโม่จิ เมื่อค้ำโม่จิไม่มี

老人の妻の屍骸を埋めた土の上には、花のない桜の木が、ほそい青銅の枝を、細く空にのぼしてゐる。その木の上の空には、あけ方の半透明な光が漂つて、吐息ほどの風さへない。⁶

บนพื้นดินที่ฝังศพภรรยาของชายชรานั้น คือ ต้นซากุระไร้ดอกที่ยืนก้านเล็กคล้ายทองแดงยาวขึ้นไปบนฟ้า บนท้องฟ้าเหนือต้นไม้ต้นนั้นมีแสงสีขุ่นแห่งฟ้ารุ่งสาง ล่องลอยอยู่และไม่มีแม้กระทั่งลมจากการถอนหายใจ

ข้อความนี้แสดงให้เห็นว่าตัวละครชายชราที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง “คะชิคะชิยะมะ” นี้ นอกจากจะมีพฤติกรรมคล้ายกับพฤติกรรมของตัวละครตานิทานพื้นบ้านเรื่อง “คะชิคะชิยะมะ” ตามชื่อเรื่องแล้ว ยังมีพฤติกรรมคล้ายคลึงกับตัวละครตานิทานเรื่อง “ฮะนะซะกะจิจิ”⁷ อีกด้วย ดังคำบรรยายเกี่ยวกับต้นซากุระไร้ดอกที่ว่า 「花のない桜の木が、ほそい青銅の枝を、細く空にのぼしてゐる。」⁸ (“ต้นซากุระไร้ดอกที่ยืนก้านเล็กคล้ายทองแดงยาวขึ้นไปบนฟ้า”) ที่ชายชราจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับต้นซากุระซึ่งไม่มีดอกเช่นเดียวกับในนิทานพื้นบ้านเรื่อง “ฮะนะซะกะจิจิ”

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าตัวละครชายชราดังกล่าวยังมีพฤติกรรมคล้ายกับตัวละครตานิทานพื้นบ้านเรื่อง “ชิตะกิริซุซุเมะ” (Shitakirisuzume: 舌切雀) อีกด้วย ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

童話時代のうす明りの中に、一人の老人と一頭の兎とは、舌切雀のかすかな羽音を聞きながら、しづかに老人の妻の死をなげいてゐる。⁹

ท่ามกลางแสงสลัวในสมัยนิทานเด็ก ชายชราคนหนึ่ง กับกระต่ายตัวหนึ่ง กำลังเสียใจกับการตายของภรรยาชายชราอย่างเงียบๆ ขณะฟังเสียงกระพือปีกแผ่วเบาของนกกระจอกลึนขาด

เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ คาซางบ้านรูเข้าก็มาขอยืมไม้ดำโมจิไป เมื่อดำโมจิลบกลายเป็นอุจจาระ คาซางบ้านโกธมากเอาไม้ดำโมจิไปเผา พอคาจูเรื่องก็เศร้าเสียใจมากจึงเก็บเอาเถาของไม้ดำโมจิลบบ้านมาเป็นที่ระลึก ระหว่างทางลมพัดมาทำให้เถาปลิวไปโดนต้นไม้แห้งแล้วต้นไม้แห้งนั้นก็ออกดอกบานสะพรั่ง วันถัดมาจึงนำเถาไปโปรยต้นไม้บริเวณที่ชามูไรท่านหนึ่งจะเดินทางผ่าน เกิดมีต้นไม้ออกดอกบานสะพรั่งขึ้นมา ชามูไรพอใจมากจึงให้รางวัลตาอย่างงาม คาซางบ้านจึงคิดเลียนแบบเอาเถาไปโปรยบ้าง แต่เถากลับเข้าตาชามูไรท่านนั้น คาซางบ้านจึงโดนลงโทษอย่างหนัก

⁶ 芥川龍之介, 「かちかち山」『芥川龍之介全集 第四巻』, 初版第7刷発行 (筑摩書房, 1976年6月15日), p. 336.

⁷ 菊地 弘 ・関口 安義 ・久保田 芳太郎 (編集), 『芥川龍之介事典』 (明治書院, 1985年12月15日), p. 124.

⁸ 芥川龍之介, 「かちかち山」『芥川龍之介全集 第四巻』, p. 336.

⁹ Ibid., p.336.

จะเห็นได้ว่าในเรื่องสั้นเรื่อง “คะซิกะซิชะมะ” มีการกล่าวถึงนกระจอกกลิ่นขาด จากนิทานพื้นบ้านเรื่อง “ฉิตะกิริซุสุเมะ” อยู่ด้วย¹⁰ ซึ่งพฤติกรรมของชายชรา นั้น ไปคล้ายคลึงกับพฤติกรรมของตาที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่อง “ฉิตะกิริซุสุเมะ” เนื่องจากในตอนสุดท้าย ตาเสียใจที่ยายต้องมาตายเพราะของที่ได้รับจากกระจอกกลิ่นขาด

3.1.2.2 ยาย และ ภรรยาชายชรา

ยายในนิทานพื้นบ้านนั้นเป็นคนดี และอยู่ทำงานบ้านเพื่อรอการกลับมาของตา หลังจากที่ตาจับทะนุกิมันเอาไว้แล้วออกไปทำไร่ไถอีก ทะนุกิได้พุดกล่อมจนยายตัดสินใจปล่อยทะนุกิลงมา ดังเหตุการณ์ต่อไปนี้

(中略) と種々に云ひますから、根が人の好いお婆さんこれほどに云ふものなら、滅多に間違はあるまいと、やがて狸の縄をゆるめ、¹¹

(ย่อ) (ทะนุกิ) พุดต่าง ๆ นานา หากพุดเสียขนาดนี้คนที่เป็นคนดีอยู่แล้ว อย่างยายก็คงไม่แคล้วที่จะปลดเชือกให้อย่างแน่นอน

จากเหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ายายเป็นคนดี โดยเฉพาะประโยคที่ว่า 「根が人の好いお婆さんこれほどに云ふものなら、」¹² (“หากพุดเสียขนาดนี้คนที่เป็นคนดีอย่างยาย”) ยายปล่อยทะนุกิลงมาเพราะเชื่อในคำพุดของทะนุกิ และไม่คิดว่าทะนุกิจะคิดทำร้ายตน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่ายายไม่ได้คิดจะทำร้ายทะนุกิอีกด้วย

ส่วนในเรื่องสั้นเรื่อง “คะซิกะซิชะมะ” นั้น ผู้เขียนใช้คำเรียกแทนยายว่า “ภรรยาชายชรา” (Roujin no tsuma: 老人の妻) ซึ่งแตกต่างจากนิทานพื้นบ้านที่ใช้คำว่า “ยาย” (Obāsan: お婆さん) และไม่ได้บรรยายพฤติกรรมของตัวละครภรรยาชายชราเช่นเดียวกับตัวละครชายชราที่ได้วิเคราะห์ไปในหัวข้อที่ผ่านมา โดยผู้เขียนบรรยายให้เห็นเพียงความความเศร้าโศกของชายชราที่มีต่อภรรยาที่เสียชีวิตไป ดังคำบรรยายต่อไปนี้

¹⁰ 菊地 弘 ・関口 安義 ・久保田 芳太郎 (編集), 『芥川龍之介事典』(明治書院, 1985 年 12 月 15 日), p. 124.

¹¹ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「かちかち山」 『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行 (平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 151.

¹² Ibid., p. 151.

童話時代のうす明りの中に、一人の老人と一頭の兎とは、舌切雀のかすかな羽音を聞きながら、しづかに老人の妻の死をなげいてゐる。¹³

ท่ามกลางแสงสลัวในสมัยนิทานเด็ก ชายชราคนหนึ่ง กับกระต่ายตัวหนึ่ง กำลังเสียใจกับการตายของภรรยาชายชราอย่างเงียบๆ ขณะฟังเสียงปีกแผ่วเบาของนกกระจอกกลิ่นชาด

ในเรื่องสั้นแสดงให้เห็นเพียงความโศกเศร้าของชายชราที่มีต่อการเสียชีวิตของภรรยา โดยไม่ได้บรรยายสาเหตุการเสียชีวิตของภรรยาเอาไว้ นอกจากนี้ยังไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนว่าตัวละครภรรยาชายชราเป็นคนดีเหมือนเช่นในนิทานพื้นบ้าน

นอกจากนี้ตัวละครภรรยาชายชราที่ปรากฏในเรื่องสั้นยังเหมือนกับตัวละครยายในนิทานพื้นบ้านเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” “อะนะชะกะจิอิ” และ “ฉิตะกิริซุสุมะ” กล่าวคือ ในนิทานพื้นบ้านดังกล่าวก็ปรากฏตัวละครยายเหมือนกันทั้งสามเรื่อง นอกจากนั้นตัวละครยายในเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” “ฉิตะกิริซุสุมะ” ยังต้องประสบกับความตายเช่นเดียวกัน ดังนั้นตัวละครภรรยาชายชราในเรื่องสั้น “คะชิกะชิยะมะ” นั้น นอกจากนำเอาตัวละครยายจากนิทานพื้นบ้านเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” มาใช้แล้ว ยังทำให้ผู้อ่านนึกไปถึงตัวละครยายในนิทานพื้นบ้านเรื่องอื่น เช่น “อะนะชะกะจิอิ” และ “ฉิตะกิริซุสุมะ” ไปพร้อมกันได้อีกด้วย

3.1.2.3 กระต่าย

ในนิทานพื้นบ้านนั้น กระต่ายเป็นฝ่ายดี และเป็นเพื่อนกับตาและยาย ดังคำบรรยายต่อไปนี้

すると又頭の上で、『お爺さんお爺さん！何をそんなに泣いてるんです？』と声をかける者があります。誰だと思って顔をあげて見ると、これも同しく此の近所に棲んで居る、年を経た白兎です。元より白兎は古狸と違ひ、至つて性質も善く、殊に親切な獣だと云ふ事は、平素からお爺さんもよく知て居ますから、『オ、白兎か、よく尋ねてくれた。¹⁴

แล้วก็ได้ยินเสียงเรียก “ตา ตา ทำไมถึงร้องไห้ขนาดนั้นล่ะ” อยู่บนหัว เมื่อ (ตา) เยกหน้ามองเพื่อจะดูว่าเป็นใคร ก็เห็นว่าเป็นกระต่ายขาวชราที่อาศัยอยู่บริเวณนั้น กระต่ายขาวนั้นแตกต่างจากทะนุกิซุรามมาแต่ไหนแต่ไร นิสัยก็ดีมาตลอด อีกทั้งยังเป็นสัตว์ที่ใจดี ซึ่งตนเองก็รู้ดีอยู่แล้ว “อ้าว กระต่ายนั่นเอง อุตส่าห์มาหา

¹³ 芥川龍之介, 「かちかち山」 『芥川龍之介全集 第四巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 6 月 15 日), p. 336.

¹⁴ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「かちかち山」 『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行 (平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 154.

จากคำบรรยายข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กระต่ายขาวในนิทานพื้นบ้านนั้นมีนิสัยดี ใจดี และรู้จักกับตาและยายเป็นอย่างดี เนื่องจากกระต่ายก็อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงบ้านของตาและยาย ขณะที่ตากำลังร้องให้อยู่กระต่ายก็เดินผ่านมา กระต่ายจึงสอบถามจนรู้เรื่องที่ทะนุกินยาย จึงอาสาไปแก้แค้นทะนุกินให้กับตา ดังคำบรรยายต่อไปนี้

兎は聞いて気の毒がり、『ヤレヤレそれは飛んだ事でございましたね。しかしそれは御案じなさいますな。お婆さんの仇敵なら、あなたが手を下ろすまでもなく、私が直きに討てあげますから、ちつとの間我慢して居らっしゃい。』¹⁵

เมื่อกระต่ายได้ฟังเรื่องราวก็รู้สึกเจ็บใจเป็นอย่างยิ่ง จึงกล่าวว่า “โอ๊ย น่าโมโหจริงๆเลย แต่ไม่ต้องเป็นห่วงนะตา ถ้าจะแก้แค้นให้ยายล่ะก็ ไม่ต้องถึงมือตาหรอก ฉันจะจัดการให้เอง ตาอดทนรอสักพักหนึ่งเหอะนะ”

กระต่ายนั้นรู้สึกเจ็บแค้นแทนตา ที่คนดีทุกอย่างตาและยายจะต้องมาถูกทะนุกินทำร้าย จึงอาสาที่จะไปแก้แค้นให้

สำหรับตัวละครกระต่ายในนิทานพื้นบ้านนั้น พจนานุกรมตำนานพื้นบ้านญี่ปุ่น ได้ให้คำอธิบายเอาไว้ว่า กระต่ายที่ปรากฏตัวในนิทานพื้นบ้านเรื่อง “คะซิกะซิชะมะ” นั้นเป็นที่รู้จักกันดีว่าเป็นตัวแทนความถูกต้องในการต่อสู้กับทะนุกินร้าย¹⁶ จากการใช้ตัวละครกระต่ายในนิทานพื้นบ้านดังข้างต้น จะเห็นได้ว่า กระต่ายนั้นเป็นฝ่ายดี เพราะ กระต่ายไม่ได้หนีไกลอยากแก้แค้นทะนุกินอย่างไรเหตุผล แต่สิ่งที่ทะนุกินทำกับตาและยายนั้น ไม่ถูกต้อง จึงเป็นเหตุผลอันสมควรที่กระต่ายจะฆ่าทะนุกิน นอกจากนั้นการช่วยตาของกระต่ายยังแสดงให้เห็นว่ากระต่ายเป็นวีรบุรุษในเรื่อง

ส่วนในเรื่องสั้นนั้น ผู้เขียนไม่ได้บรรยายพฤติกรรมของกระต่ายไว้อย่างชัดเจน แต่ยังคงบรรยายให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกระต่ายกับชายชราเช่นเดียวกับที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านดังคำบรรยายต่อไปนี้

童話時代のうす明りの中に、一人の老人と一頭の兎とは、
花のない桜の木の下に、互に互をなぐさめながら、
力なく別れをつげた。¹⁷

¹⁵ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「かちかち山」 『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行 (平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 154.

¹⁶ 日本民話の会 (編), 『決定版 日本の民話辞典—読んで面白い ひいてわかり易い』, 第 2 刷発行 (講談社, 2007 年 4 月 23 日), p. 261.

¹⁷ 芥川龍之介, 「かちかち山」 『芥川龍之介全集 第四巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 6 月 15 日), p. 336.

ท่ามกลางแสงสลัวในสมัยนิทานเด็ก ชายชราคนหนึ่งกับกระต่ายอีกตัวหนึ่ง
ต่างก็ปลอมโยนและบอกกล่าวกันอย่างไร้เรี่ยวแรงใต้ต้นซากุระไร้ดอก

จากประโยคข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนไม่ได้บรรยายให้เห็นว่าตัวละครกระต่ายนั้น
เป็นฝ่ายดีอย่างชัดเจนเหมือนในนิทานพื้นบ้าน แต่ยังคงนำเสนอให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันแนบ
แน่นระหว่างชายชรากับกระต่าย ดังเห็นได้จากฉากที่กระต่ายรำลาชายชราเพื่อไปขึ้นเรือ

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้บรรยายให้เห็นว่า ตัวละครกระต่ายอาจจะดีก็ได้ โดย
ผู้เขียนจะบรรยายถึงตัวละครกระต่าย ในลักษณะที่คาดว่ากระต่ายน่าจะอยู่บนเรือสีขาว โดยใช้คำ
ท้ายประโยคที่ว่า “มิใช่หรือ” (Nodewanakarōka: のではなからうか) ดังข้อความต่อไปนี้

除に沈んで行く黒い舟には、狸が乗つてゐるのではなからうか。
さうして、その近くに浮いてゐる、白い舟には、兎が乗つてゐる
のではなからうか。¹⁸

เรือสีดำที่กำลังจมลงอย่างช้าๆ นั้น น่าจะเป็นเรือที่ทะนุกินั่งอยู่ไม่ใช่หรือ และเรือสี
ขาวที่ลอยอยู่ใกล้ๆ กัน นั้น ก็น่าจะเป็นเรือที่กระต่ายนั่งอยู่ไม่ใช่หรือ

แม้ในเรื่องสั้นผู้เขียนจะบรรยายถึงตัวละครกระต่าย ในลักษณะที่คาดว่ากระต่ายน่าจะอยู่
บนเรือสีขาว โดยใช้คำท้ายประโยคที่ว่า “มิใช่หรือ” (Nodewanakarōka: のではなからうか) เมื่อ
พิจารณาจากการลงท้ายประโยคในลักษณะดังกล่าวของผู้เขียน จึงน่าจะเป็นการนำเสนอพฤติกรรม
ของตัวละครกระต่ายอย่างไม่เจาะจงแน่ชัดว่าเป็นฝ่ายดี และเป็นการย่อนถามผู้อ่านถึงความดีที่
แท้จริง ด้วยความหมายเชิงสัญลักษณ์ของสีขาวและสีดำ ดังที่หนังสือเรื่อง *ศัพท์วรรณกรรม*
กล่าวถึงว่า สีขาวนั้นเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นความหมายสากล ซึ่งเป็นสิ่งที่เข้าใจกันดี หมายถึง ความ
บริสุทธิ์ ส่วนสีดำหมายถึง ความตาย ความโศกเศร้า¹⁹ ทำให้อนุมานได้ว่าเรือสีขาวในเรื่องนี้นั้น
เป็นเรือแห่งความดี ผู้เขียนน่าจะแสดงให้เห็นว่าโดยทั่วไปกระต่ายอาจถูกมองว่าเป็นฝ่ายดีแต่ที่
จริงแล้วอาจจะไม่เป็นแบบนี้เสมอไป

3.1.2.4 ทะนุกิ

ในนิทานพื้นบ้านนั้น ทะนุกิมินิสัยไม่ดีและเจ้าเล่ห์ ดังจะเห็นได้จากการที่ทะนุกิบุกกรุกไว้
ของดาทำลายปีกและมะเขือที่ตาตั้งใจปลูกให้เสียหาย ดังคำบรรยายต่อไปนี้

¹⁸ 芥川龍之介, 「かちかち山」『芥川龍之介全集 第四巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 6 月 15 日), p. 337.

¹⁹ กอบกุล อิงคุทานนท์, *ศัพท์วรรณกรรม* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์รักอักษร)

むかしむかしまつ或る所に、お爺さんとお婆さんがありました
とき。すると又其近所に、一匹の悪戯な古狸が居て、毎晩のやう
に穴からのこのこ出て来ては、お爺さん処の畠を荒し、折角汗水
垂らして拵へた瓜や茄子を、悉皆代無にしてしまひますから、な
んぼ人の好いお爺さんでも、黙止つては居られません、今に処何
するか見やがれと、とうとう窶をもつて、其の古狸を捕へてしま
ひました。²⁰

นานมาแล้ว มีตาและยายอาศัยอยู่ ณ ที่แห่งหนึ่ง และมีตะนุกิขราเกรตัวหนึ่งซึ่ง
อาศัยอยู่บริเวณนั้นมักโผล่จากรูมานุกรุกทำลายไร่ของตา ทำลายผักและมะเขือที่
ตาอุดสำห้อาบเหงื่อต่างน้ำปลูกขึ้นมาราวกับเป็นของไร้ค่า พฤติกรรมเหล่านี้แม้
คนคืออย่างตาก็ยังอดรนทนไม่ได้ วันนี้ไม่รู้จะทำอย่างไรดี จึงตัดสินใจเอาเชือกมา
จับเจ้าตะนุกิแก่ตัวนั้น

ตะนุกินั้นรุกรานตา โดยการทำลายไร่ โดยที่ตานั้นไม่เคยแสดงพฤติกรรมไม่ดีต่อตะนุกิมา
ก่อนแต่อย่างใด ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ตะนุกิเป็นฝ่ายรุกรานผู้อื่น

ด้วยความเกรงของตะนุกิ ตาจึงจับตะนุกิกลับมาบ้านเพื่อจะเอามาทำน้ำแกง แล้วตาก็กลับ
ออกไปทำไร่เช่นเดิม หลังจากนั้นตะนุกิได้ใช้นิสัยเจ้าเล่ห์ที่มีพูดหวานล้อมยาย จนยายยอมปล่อย
ตะนุกิให้ลงมาช่วยดำข้าว แต่เมื่อยายปล่อยตะนุกิลงมาแล้ว ตะนุกิกลับใช้ไม้ดำข้าวฟาดยายจน
ตาย แล้วนำเอาร่างยายมาทำน้ำแกงให้ตาดกิน ดังข้อความต่อไปนี้

狸に杵を渡しますと、狸はそれを受け取て、麦を搗かと思ひの外、
突然お婆さんに打てかかり、脆くも死んだのを見すまして、狸汁
の代りに婆汁をこしらへ、自分は澄ましてお婆さんに化けて、お
爺さんの帰来を待て居ました。²¹

เมื่อส่งสากดำข้าวให้ตะนุกิแล้ว ตะนุกิก็รับไม้ดำข้าวไป แต่แทนที่มันจะใช้ดำข้าว
ตะนุกิกลับเอาไม้ดำข้าวมาตียายทันที เมื่อมองดูยายที่สิ้นใจอย่างง่ายตายแล้ว ตะนุกิก็
ทำน้ำแกงยายแทนน้ำแกงตะนุกิ และแปลงร่างเป็นยายรอดากลับมา

จากคำบรรยายดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเจ้าเล่ห์ของตะนุกิที่หลอกให้ยายปล่อยตนลง
มาจากชื่อแล้วเอาไม้ดำข้าวฟาดยายจนตาย แล้วแปลงร่างเป็นยายหลอกดวงตาต่อไป

²⁰ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「かちかち山」『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行
(平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 150.

²¹ Ibid., p. 151-152.

สำหรับตัวละครตะนุกิในนิทานพื้นบ้านนั้น พจนานุกรมตำนานพื้นบ้านญี่ปุ่น ได้อธิบายเอาไว้ว่า ตะนุกินั้นเป็นที่รู้จักกันดีว่าเป็นสัตว์ที่หลอกลวงคนเช่นเดียวกับสุนัขจิ้งจอก²² จากพฤติกรรมของตะนุกิที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ตัวละครตะนุกิเป็นฝ่ายชั่ว เนื่องจากแสดงพฤติกรรมไม่ดีต่อตา อีกทั้งยังหลอกและฆ่าตาย

ส่วนในเรื่องสั้น ผู้เขียนนำเอาตัวละครตะนุกิมาใช้เช่นเดียวกับในนิทานพื้นบ้าน แต่ไม่ได้บรรยายพฤติกรรมเกรงของตะนุกิอย่างชัดเจน ดังข้อความต่อไปนี้

黒い舟の上には、さつきから、一頭の狸が、ちつと波の音を聞いてゐる。これは龍宮の燈火の油をぬすむつもりであらうか。或は又、水の中に住む赤魚の恋を妬んででもゐるのであらうか。²³
บนเรือสีดำนั้น มีตะนุกิหนึ่งตัวกำลังนั่งฟังเสียงคลื่นอยู่ตั้งแต่เมื่อสักครู่ มันอาจจะกำลังคิดที่จะขโมยน้ำมันคบเพลิงของวังมังกรอยู่หรือเปล่า หรือไม่ก็อาจจะกำลัง
อิจฉาความรักของปลาแดงที่อาศัยอยู่ในน้ำหรือเปล่า

ในเรื่องสั้นนั้นไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนว่าตะนุกิมีพฤติกรรมเกรง ดังจะเห็นได้จากคำลงท้ายประโยคที่ว่า “หรือเปล่า” (Dearōka: であらうか) โดยผู้เขียนได้ยกตัวอย่างพฤติกรรมทั่วไปของตะนุกิที่น่าจะเป็น เช่น การขโมยคบเพลิงของวังมังกร หรืออิจฉาความรักของปลาแดงที่อาศัยอยู่ในน้ำ เพื่อแสดงให้เห็นว่าแท้จริงแล้วตะนุกิอาจไม่ได้มีพฤติกรรมไม่ดีก็ได้

สำหรับการสร้างตัวละครในนิทานพื้นบ้านนั้น อินะดะ โคจิ (Inada kōji: 稲田浩二) และ อินะดะ คะซึโกะ (Inada kazuko: 稲田和子) กล่าวไว้ในหนังสือ *นิฮอนมูกะชิบานะชิ โตะบุกกุ* (Nihonmukashibanashi handobukku: 『日本昔話ハンドブック』) ว่า ตัวละครในนิทานพื้นบ้านถูกสร้างขึ้นโดยวิเคราะห์แล้วว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกนี้นั้นซับซ้อนและยากเกินกว่าเด็กหรือคนทั่วไปจะเข้าใจ และจิตใจของมนุษย์นั้นมีทั้งด้านดีและเลว ในนิทานพื้นบ้านจึงสร้างตัวละครขึ้นมาใหม่โดยตัวละครหลักจะไม่มีจิตใจครึ่งๆกลางๆ แต่ถูกแบ่งฝ่ายอย่างชัดเจนว่าเป็นคนดี คนเลว คนจน คนรวย คนฉลาด คนโง่ ลักษณะดังกล่าวจะถูกนำเสนอออกมาอย่างชัดเจนผ่านพฤติกรรมของตัวละครนั้นๆ²⁴ ซึ่งผู้วิจัยเห็นด้วยกับความคิดนี้เนื่องจากการเล่านิทานพื้นบ้านนั้นมีวัตถุประสงค์ที่นำเสนอเรื่องเล่าให้กับเด็กๆ เพื่อให้เด็กเหล่านั้นรู้สึกสนุกสนาน พร้อมกับแฝงแง่คิดในชีวิตเอาไว้ ดังนั้น นิทานพื้นบ้านจึงควรมีเนื้อหาที่ไม่ซับซ้อน ตัวละครมีเอกลักษณ์ชัดเจน และมี

²² 日本民話の会 (編), 『決定版 日本の民話辞典—読んで面白い ひいてわかり易い』, 第2刷発行 (講談社, 2007年4月23日), p. 272.

²³ 芥川龍之介, 「かちかち山」 『芥川龍之介全集 第四巻』, 初版第7刷発行 (筑摩書房, 1976年6月15日), p. 336-337.

²⁴ 稲田浩二・稲田和子編, 『日本昔話ハンドブック』 (三省堂, 2011年), p. 211.

ความยาวของเรื่องที่เหมาะสม เพื่อให้เด็กสนุกและเข้าใจเนื้อหาได้อย่างง่ายๆ และเห็นข้อคิดที่แฝงอยู่ในเรื่องได้อย่างชัดเจน จากการวิเคราะห์ตัวละครในนิทานพื้นบ้าน และเรื่องสั้น ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่านิทานพื้นบ้านจะมีตัวละครฝ่ายดี และฝ่ายเลวแบ่งแยกให้เห็นอย่างชัดเจน ซึ่งแตกต่างจากลักษณะตัวละครในเรื่องสั้นที่ผู้เขียนได้นำตัวละครของนิทานพื้นบ้านมาใช้แต่ไม่บรรยายพฤติกรรมตัวละคร อีกทั้งยังใช้คำลงท้ายประโยคที่แสดงให้เห็นถึงความไม่ชัดเจนของพฤติกรรมตัวละคร จึงทำให้ตัวละครในเรื่องสั้นไม่มีพฤติกรรมความคิดความชั่วปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน ผู้เขียนอาจจะต้องการใช้ลักษณะการเขียนดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความคิดความชั่วที่เราเข้าใจกันโดยทั่วไปนั้นอาจจะไม่ได้เป็นเช่นนั้นก็ได้

3.1.3 โครงเรื่อง

ยูวพาส์(ประทีปะเสน) ชัยศิลป์วัฒนา ได้กล่าวถึงความหมายของโครงเรื่อง เอาไว้ว่า โครงเรื่อง(Plot) คือ การลำดับเรื่องของเหตุการณ์ที่ผู้แต่งผูกขึ้นมา แต่ละเหตุการณ์จะต้องมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล นั่นคือ เหตุการณ์หนึ่งจะต้องส่งผลกระทบต่อเหตุการณ์หนึ่งตามมาและต่อเนื่องกันไปเป็นลูกโซ่จนกว่าเรื่องนั้นจะจบลง

องค์ประกอบหรือ โครงสร้างของโครงเรื่อง สามารถจำแนกออกได้เป็น 5 ขั้นตอน²⁵ ดังนี้

1. การเปิดเรื่อง (Exposition)

คือ บทนำเรื่องและผู้แต่งจะปูพื้นฐานให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวละคร เหตุการณ์ เวลา และสถานที่

2. การผูกปม (Complication) และการขมวดปม (Rising Action)

คือ เรื่องราวที่เกิดขึ้นหลังบทเปิดเรื่อง เป็นช่วงความยุ่งยากที่ทำให้เรื่องพัฒนาและดำเนินต่อไปได้ ปัญหาและความขัดแย้งของโครงเรื่องจะค่อยๆ ปรากฏออกมาให้เห็นอย่างเด่นชัด และทวีความเข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งถึงจุดหักเหของเรื่อง

3. จุดวิกฤต (Crisis) หรือจุดหักเหของเรื่อง

จุดวิกฤตเป็นส่วนหนึ่งของการขมวดปม เมื่อเรื่องดำเนินมาถึงความตึงเครียดที่สุดของเรื่องจนทำให้เรื่องนั้นเกิดการหักเหเป็นครั้งสุดท้ายก่อนเรื่องจะคลี่คลายความยุ่งยากและจบลง

²⁵ ยูวพาส์ (ประทีปะเสน) ชัยศิลป์วัฒนา, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดี, พิมพ์ครั้งที่ 2(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 2544)

4.การแก้ปม (Falling Action)

คือตอนที่เรื่องค่อยๆลดความตึงเครียดลงซึ่งจะนำไปสู่การคลี่คลายของปมปัญหาและความขัดแย้งต่างๆในที่สุด

5.การปิดเรื่อง (Resolution หรือ Dénouement)

คือ การคลี่คลายปัญหาและความขัดแย้ง เป็นตอนจบหรือตอนสุดท้ายของเรื่อง

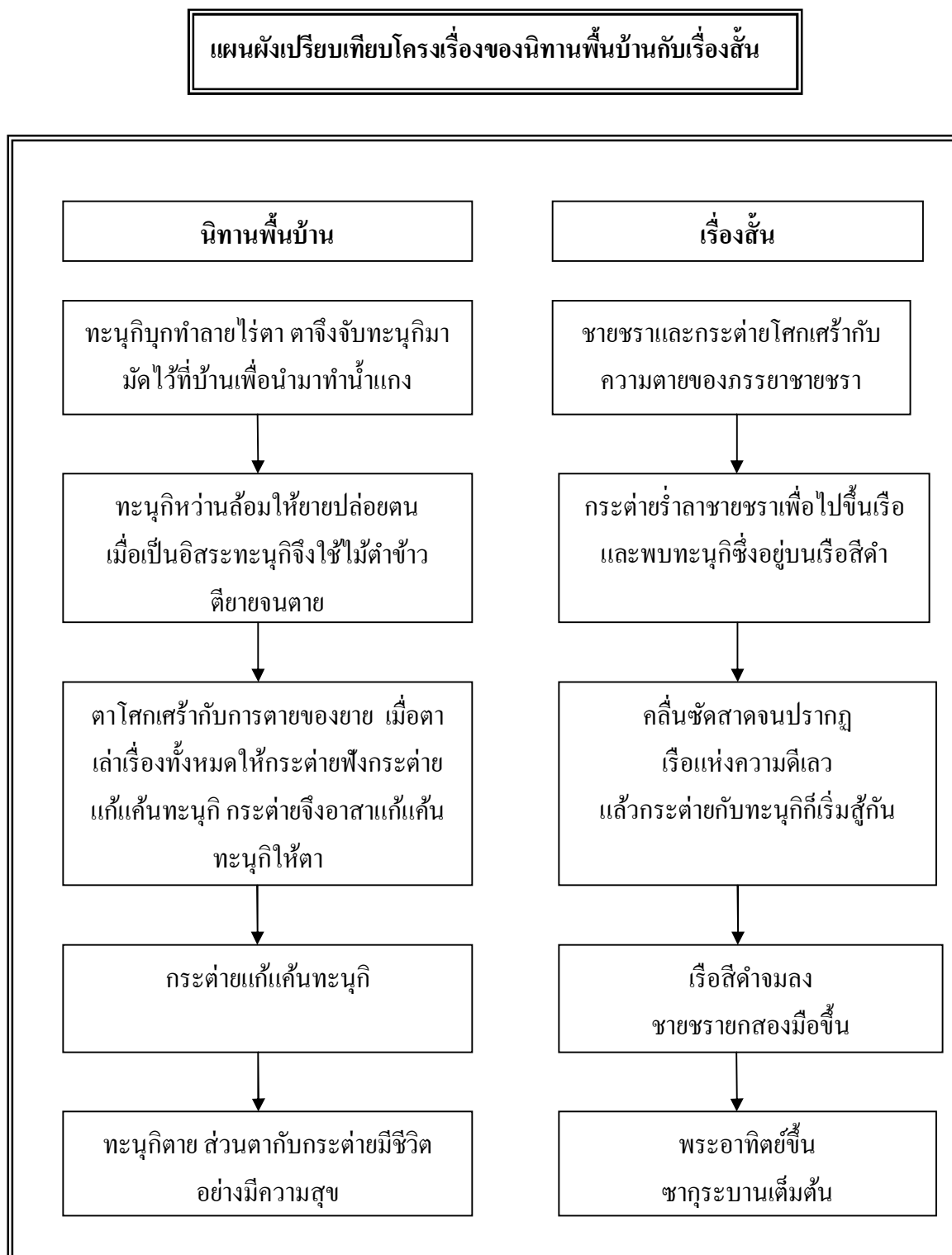
จากคำอธิบายดังกล่าวสามารถสรุปโครงเรื่องของนิทานพื้นบ้านและเรื่องสั้น “กะชิกะชียะมะ” ได้ดังต่อไปนี้

นิทานพื้นบ้านเปิดเรื่องโดยกล่าวถึงพฤติกรรมของทະนุกิที่มีนิสัยไม่ดีชอบออกมาจากรुकคินมาทำลายผัก และมะเขือที่ตาปลูกเอาไว้จนเสียหาย จนคนคืออย่างตาเองก็ทนไม่ไหวจึงเอาเชือกมาจับทະนุกิกลับไปเพื่อทำน้ำแกงที่บ้าน เหตุการณ์เริ่มขมวดปม เมื่อทະนุกิพยายามหว่านล้อมให้ยายปลดเชือกให้ตน โดยบอกว่าตนจะลงมาช่วยยายทำงาน เมื่อทำเสร็จแล้วก็จะกลับไปให้มัดเหมือนเดิม ยายหลงเชื่อ จึงปลดเชือกให้ทະนุกิ เมื่อยายส่งสาธิต้ำข้าวให้ทະนุกิแล้ว แทนที่ทະนุกิจะใช้คำข้าวอย่างที่สัญญาไว้กลับเอามาตียายจนสิ้นใจ แล้วเอายายมาทำน้ำแกงแทนตัวเอง เหตุการณ์เข้าสู่จุดวิกฤต เมื่อตารู้เรื่องทั้งหมดจึงเกิดความเศร้าโศกเสียใจเป็นอย่างมาก พอกระต่ายผ่านมาตาจึงเล่าเรื่องทั้งหมดให้ฟัง กระต่ายจึงอาสาไปแก้แค้นทະนุกิแทนตาเอง เรื่องคลี่คลายลงเมื่อกระต่ายแก้แค้นทະนุกิได้สำเร็จ และปิดเรื่องด้วยความตายของทະนุกิ แล้วตากับกระต่ายก็ใช้ชีวิตต่อมาอย่างมีความสุข

ส่วนเรื่องสั้นนั้นเปิดเรื่องที่ชายชราและกระต่าย โศกเศร้ากับความตายของภรรยาชายชราเรื่องเริ่มขมวดปมขึ้นเมื่อกระต่ายรำลาชายชราแล้วเดินไปขึ้นเรือ และพบกับทະนุกิซึ่งกำลังยืนฟังเสียงคลื่นอยู่บนเรือสีดำ เรื่องเข้าสู่จุดวิกฤต เมื่อคลื่นซัดสาดก็มีเรือซึ่งผู้เขียนได้เรียกว่า เรือแห่งความดีและความเลว ปรากฏให้เห็น แล้วกระต่ายกับทະนุกิก็เริ่มสู้กัน เรื่องคลี่คลายลงเมื่อเรือสีดำจมลง แล้วชายชราที่ยกมือสองข้างขึ้น และจบลงด้วยการพรรณนาภาพแสงสว่างของพระอาทิตย์ที่ลอยขึ้นมาพร้อมกับดอกซากุระบานสะพรั่ง

เมื่อเปรียบเทียบ โครงเรื่องนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นจะเห็นว่า โครงเรื่องของเรื่องสั้นกับนิทานพื้นบ้านในครึ่งหลังมีส่วนที่คล้ายคลึงกัน ดังแผนภาพต่อไปนี้

ตารางที่ 4: แผนผังเปรียบเทียบโครงเรื่องของนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “กะชิกะชियะมะ”

จากแผนผังเปรียบเทียบโครงเรื่องของนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นข้างต้น แสดงให้เห็นว่า จุดวิกฤต การคลี่คลาย และจุดจบของนิทานพื้นบ้านและเรื่องสั้นมีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือจุดวิกฤตเป็นการกล่าวถึงการต่อสู้กันระหว่างกระต่ายกับทงูกี ส่วนการคลี่คลายก็กล่าวถึงการกระต่ายแก้แค้นทงูกีได้สำเร็จ แล้วจบด้วยความดีใจของชายชรา นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนได้นำเรื่องหลังจากยายถูกทงูกีฆ่าตายมาใช้ โดยมีเนื้อหาหลักของนิทานพื้นบ้านตอนตาและกระต่ายเสว้าโศกกับการจากไปของยาย และการต่อสู้กันระหว่างกระต่ายกับทงูกี จึงจะเห็นได้ว่าเรื่องสั้นและนิทานพื้นบ้านมีการใช้โครงเรื่องในช่วงจุดวิกฤต การคลี่คลาย และจุดจบที่คล้ายคลึงกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าเรื่องสั้นเรื่องนี้มีส่วนที่เหมือนกับนิทานพื้นบ้าน

3.1.4 การดำเนินเรื่อง

ในหนังสือเรื่อง *วรรณคดีที่ศนา* ของคณาจารย์คณะอักษรศาสตร์ ได้อธิบายเกี่ยวกับการดำเนินเรื่องเอาไว้ว่า ในการดำเนินเรื่องนั้นผู้แต่งจำเป็นต้องหาวิธีที่เหมาะสมในการเดินเรื่องโดยใช้ผู้เล่าเรื่องซึ่งอาจจะเป็น

ก. ผู้เล่าที่เป็นผู้รู้เรื่องทั้งหมด รู้จักตัวละครทุกแง่ทุกมุม ทว่าการเล่าแบบนี้ผู้แต่งจะเลียงไม่ใช้สรรพนาม และพยายามทำให้ผู้อ่านไม่รู้สึกรู้ว่ามีคนมาเล่าเรื่อง

ข. การดำเนินเรื่องโดยสร้างตัวผู้เล่าซึ่งใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่งแทนตัว ถึงแม้ในบางกรณีคำว่า “ฉัน” หรือ “ข้าพเจ้า” ซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องจะหมายถึงตัวผู้แต่งเอง ทว่าส่วนมากแล้วผู้เล่าเรื่องที่ใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่งมิได้หมายถึงผู้แต่ง หากแต่เป็นตัวละครอีกตัวหนึ่งที่ผู้แต่งสร้างขึ้นมา ดังนั้นข้อมูล ข้อคิด และทัศนคติของผู้เล่าเรื่องจึงอาจจะไม่ถูกต้องเสมอไป และบ่อยครั้งจะมีคติแฝงอยู่ด้วย ซึ่งเทคนิคเช่นนี้จะทำให้การดำเนินเรื่องยกย่อนแบบยลยิ่งขึ้น

ค. การเล่าเรื่องโดยเล่าจากประสบการณ์ของตัวละครใดตัวหนึ่ง หรือ บางครั้งก็ใช้ตัวละครหลายตัวเป็นผู้เล่าเรื่อง โดยเล่าจากประสบการณ์ส่วนตัวเท่านั้น ซึ่งเป็นวิธีที่แบบยลและซับซ้อนอีกวิธีหนึ่ง ผู้อ่านจะต้องอ่านด้วยความระมัดระวังและนำเหตุการณ์ต่างๆ ที่เล่าโดยตัวละครต่างๆ มาพิจารณาซึ่งน้ำหนักให้คือ²⁶

การดำเนินเรื่องในนิทานพื้นบ้านจัดอยู่ในแบบ ก. นั่นคือดำเนินเรื่องแบบที่ผู้เล่าเรื่องไม่ได้ปรากฏตัวในเรื่องเล่า แต่เป็นผู้รู้เรื่องราวทั้งหมด รู้จักตัวละครทุกแง่มุม

²⁶ คณาจารย์คณะอักษรศาสตร์, *วรรณคดีที่ศนา*, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 12.

ส่วนการดำเนินเรื่องในเรื่องสั้นนั้นก็จัดอยู่ในแบบ ก.เช่นเดียวกัน เนื่องจากผู้เล่าเรื่องในเรื่องนี้ไม่ได้ปรากฏตัวในเรื่อง แต่เป็นผู้บอกเล่าเหตุการณ์ทั้งหมดในเรื่อง

แต่อย่างไรก็ตามแม้ลักษณะการเล่าเรื่องของนิทานพื้นบ้านจะเป็นรูปแบบเดียวกัน โดยมีผู้เล่าเรื่องเป็นผู้บอกเล่าเหตุการณ์ในเรื่องทั้งหมดแต่ ในเรื่องสั้นนั้น แม้ผู้เล่าเรื่องจะเล่าเรื่องราวทั้งหมดในเรื่องแต่ลักษณะการบรรยายเหตุการณ์ในเรื่องเป็นลักษณะบอกกล่าวจากสายตาของผู้เล่าโดยไม่แสดงให้เห็นความรู้สึกของตัวละครในเรื่องเลย

จึงกล่าวได้ว่าลักษณะการดำเนินเรื่องของนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นนั้นมีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มีผู้เล่าเรื่องบรรยายเหตุการณ์ทั้งหมดในเรื่อง แต่มีความแตกต่างกันตรงที่ในเรื่องสั้นผู้เล่าเรื่องไม่มีการบรรยายถึงความรู้สึกของตัวละครเลย

3.1.5 ฉาก: เวลาและสถานที่

ยูวาส์(ประทีปเสนา) ชัยศิลป์วัฒนา ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับฉาก เอาไว้ว่า ฉาก คือ เวลาและสถานที่ที่เกิดขึ้นในเรื่อง ซึ่งรวมทั้งสภาพแวดล้อมต่างๆที่เกี่ยวข้อง²⁷

ในนิทานพื้นบ้านนั้นระบุไว้ว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเมื่อนานมาแล้ว โดยใช้คำว่า “นาน นานมาแล้ว” (Mukashimukashi: 昔かしまし) และระบุว่าสถานที่ที่ตา ยาย กระจ่างและทงุเกิ อยู่เป็นสถานที่แห่งหนึ่งโดยไม่ได้ระบุชื่อสถานที่เจาะจงลงไปโดยใช้คำว่า “ณ ที่แห่งหนึ่ง” (Arutokoroni: 或る処に) เนื่องจากลักษณะทั่วไปของนิทานพื้นบ้านนั้นจะไม่มีกรกล่าวเฉพาะเจาะจงลงไปถึงสถานที่และเวลาของเรื่อง เพื่อให้อิสระแก่ผู้ฟังในการจินตนาการลักษณะของฉากเอง ในช่วงสองสามประโยคในตอนต้นจะเป็นการแนะนำเวลา สถานที่ และตัวละครในเรื่องอย่างง่าย ๆ แล้วเริ่มเข้าเนื้อเรื่อง เหตุการณ์ในเนื้อเรื่องจะเรียงกันไปตามลำดับ โดยไม่มีการบรรยายฉากหรือความคิดของตัวละคร²⁸

ส่วนในเรื่องสั้นผู้เขียนบรรยายบรรยากาศโดยรอบแสดงให้เห็นลำดับเหตุการณ์ในเรื่องทำให้นักถึงการเปลี่ยนแปลงของเวลาในเรื่อง ดังประโยคต่อไปนี้

童話時代のうす明りの中に、一人の老人と一頭の兎とは、
花のない桜の木の下に、互に互をなぐさめながら、力なく
別れをつげた。²⁹

²⁷ ยูวาส์(ประทีปเสนา) ชัยศิลป์วัฒนา, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดี, พิมพ์ครั้งที่ 2(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544)

²⁸ 稲田浩二・稲田和子 (編), 『日本昔話ハンドブック』, 第3刷発行(三省堂, 2006年12月25日), p. 210-211.

²⁹ 芥川龍之介, 「かちかち山」 『芥川龍之介全集 第四巻』, 初版第7刷発行(筑摩書房, 1976年6月15日), p. 336.

ท่ามกลางแสงสลัวในสมัยแห่งนิทานเด็ก ชายชราหนึ่งคนกับกระต่ายหนึ่งตัวกำลัง
ปลอบใจกัน และรำลាក់กันอย่างอ่อนระโหยโรยแรงใต้ต้นซากุระที่ไร้ดอก

เหตุการณ์ในเรื่องนี้เกิดขึ้นในช่วงสมัยนิทานเด็ก มีการพรรณนาบรรยากาศโดยรอบว่ามีแสง
สลัว และมีต้นซากุระซึ่งไม่มีดอก บรรยากาศโดยรวมทั้งหมดแสดงให้เห็นถึงอารมณ์ร่วมระหว่าง
ความเศร้าเสียใจที่มีต่อยายของตาบกับกระต่าย กับบรรยากาศอันเศร้าสลดและหดหู่

แต่เมื่อเรื่องดำเนินไปจนถึงท้ายเรื่อง บรรยากาศโดยรอบที่มีแสงสลัวในช่วงต้นเรื่องได้มีการ
การเปลี่ยนแปลงไป ดังประโยคต่อไปนี้

童話時代の明け方に、——獸性の獸性を亡ぼす争ひに、歡喜する
人間を象徴しようとするのであらう、日輪は、さうして、その下
にさく象嵌のやうな桜の花は。³⁰

ยามรุ่งอรุณในสมัยแห่งนิทานเด็ก ดวงอาทิตย์และดอกซากุระที่บานราวกับร่ม
ภายใต้ดวงอาทิตย์ดวงนั้น คงเป็นสัญลักษณ์ของมนุษย์ที่ตีใจมากเมื่อเห็นการต่อสู้
ทำลายล้างระหว่างสัตว์กับสัตว์

ในตอนจบบรรยากาศของเรื่องเปลี่ยนจากบรรยากาศที่มีดสลับมาเป็นบรรยากาศในยาม
รุ่งอรุณ ซึ่งให้ความรู้สึกถึงแสงสว่างที่มากขึ้น โดยสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏให้เห็น
ในตัวละครตาที่โศกเศร้าจากการตายของยายในช่วงตอนต้นเรื่อง กลับกลายมามีอารมณ์ดีใจ จาก
การที่คิดว่ากระต่ายชนะทะนุกิ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของเวลาที่เกิดขึ้น
ในช่วงระยะเวลาสั้นๆอีกด้วย

นอกจากนั้น ผู้เขียนยังได้ระบุเวลาการเกิดเหตุการณ์ในเรื่องไว้ว่าเป็นช่วงสมัยแห่งนิทาน
เด็ก (Dōwajidai: 童話時代) ซึ่งนิทานเด็กนั้นหมายถึง ตำนาน หรือ นิทานที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อสอนให้
เด็กมีจินตนาการ รู้จักตัดสินใจว่าสิ่งใดคือความดีหรือความเลว ดังนั้นการกำหนดให้เวลาในเรื่องสั้น
เป็น ช่วงสมัยแห่งนิทานเด็กนั้นอาจตีความได้ว่า ผู้เขียนอาจต้องการนำเสนอให้เห็นภาพของสัตว์
ในอีกยุคสมัยหนึ่งที่ปราศจากความดี-เลว กล่าวคือ ในนิทานเด็กทั่วไปนั้นจะมีการกำหนดชัดเจน
เอาไว้แล้วว่าสิ่งใดคือความดีหรือความเลว แต่ในทางตรงกันข้ามแม้ในเรื่องสั้นจะกำหนดให้เป็น
โลกในยุคแห่งสมัยนิทานเด็กแต่ในเนื้อเรื่องที่ผู้เขียนนำเสนอให้เห็นนั้นกลับไม่สามารถระบุได้
อย่างชัดเจนว่า ตัวละครชายชรา กระต่าย หรือทะนุกินั้นอยู่ฝ่ายดีหรือเลว ดังเช่นที่ได้วิเคราะห์ไป
แล้วในส่วนของตัวละคร ซึ่งแตกต่างไปจากสัตว์ในนิทานพื้นบ้านที่ต้องมีการกำหนดฝ่ายดีและเลว

³⁰ 芥川龍之介, 「かちかち山」 『芥川龍之介全集 第四巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 6 月 15 日), p. 337.

เสมอ ยิ่งไปกว่านั้นการตัดแปลงให้เป็นสมัยแห่งนิทานเด็กยังเสริมให้การเล่าเรื่องต่างๆที่ปรากฏในเรื่องสั้นนั้นสมจริงมากยิ่งขึ้นเนื่องจากในนิทานเด็กสามารถเกิดเหตุการณ์แปลกประหลาดได้ตลอดเวลา

สำหรับสถานที่นั้น ในเรื่องสั้นไม่ได้ระบุสถานที่ไว้อย่างชัดเจน แต่จากการบรรยายทำให้ทราบได้ว่าเรื่องดังกล่าวเกิดขึ้นที่ริมทะเล

やがて、兎は老人をいたわりながら、前足をあげて、海辺につないである二艘の舟を指さした。舟の一つは白く、一つは墨をなすつたやうに黒い。³¹

ต่อมาไม่นาน ขณะที่กระต่ายกำลังพลบใจชายชราอยู่นั้น กระต่ายก็ยกขาหน้าขึ้นพลางชี้ไปยังเรือสองลำที่จอดอยู่ริมฝั่งทะเล เรือลำหนึ่งสีขาว เรืออีกลำหนึ่งสีดำราวกับทาคั่วถ่าน

จากประโยคข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ในเรื่องสั้นนั้นเกิดขึ้นบริเวณริมทะเล ซึ่งตรงกับฉากสุดท้ายในนิทานพื้นบ้านที่กระต่ายกับทะนุกินนั้นแข่งเรือกัน

นอกจากผู้เขียนจะเสริมในส่วนของเวลา และนำเอาสถานที่เพียงบางส่วนจากนิทานพื้นบ้านมาใช้แล้ว ยังได้มีการนำเอาฉากนิทานพื้นบ้านเรื่องอื่น นอกเหนือจากเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” มาใช้ในเรื่องสั้นเพื่อเสริมความสัมพันธ์ของฉากกับนิทานพื้นบ้านเรื่องอื่น ดังประโยคต่อไปนี้

童話時代のうす明りの中に、一人の老人と一頭の兎とは、舌切雀のかすかな羽音を聞きながら、しづかに老人の妻の死をなげいてゐる。とほくに懶い響を立ててゐるのは、鬼ヶ島へ通ふ夢の海の、永久にくづれる事のない波であらう。³²

ท่ามกลางแสงสลัวในสมัยนิทานเด็ก ชายชราหนึ่งคน กับกระต่ายหนึ่งตัว กำลังเสียใจกับการตายของภรรยาชายชราอย่างเงียบๆ ขณะฟังเสียงกระพือปีกแผ่วเบาของนกกระจอกลื่นขาต คลื่นที่กำลังค่อยๆ ม้วนตัวอยู่ไกลลิบนั้นคงจะเป็นคลื่นแห่งทะเลฝั่งที่ไม่เคยสลายตัวลงและกำลังมุ่งหน้าไปยังเกาะ โอะนิเงะชิมะ

ประโยคข้างต้นเป็นช่วงเริ่มต้นของเรื่องที่ตาและกระต่ายกำลังเศร้าโศกกับการสูญเสียยาย ในฉากได้มีการบรรยายถึงเสียงกระพือปีกของนกกระจอกลื่นขาต ซึ่งมาจากนิทานพื้นบ้านเรื่อง “ฉิ

³¹ 芥川龍之介, 「かちかち山」 『芥川龍之介全集 第四巻』, 初版第7刷発行 (筑摩書房, 1976年6月15日), p. 336.

³² Ibid., p.336.

ตะกิริซุซุเมะ” และทะเลระหว่างทางข้ามไปเกาะโอนิงะชิมะ จากนิทานพื้นบ้านเรื่อง “โมะโมะตะโร” (Momotarō: 「桃太郎」)

นอกจากเรื่อง “ฉิตะกิริซุซุเมะ” และ “โมะโมะตะโร” แล้ว ยังมีเรื่อง “สะนะชะกะจิอิ” ดังประโยคต่อไปนี้

老人の妻の屍骸を埋めた土の上には、花のない桜の木が、ほそい青銅の枝を、細く空にのぼしてゐる。その木の上の空には、あけ方の半透明な光が漂つて、吐息ほどの風さへない。³³
บนพื้นดินที่ฝังศพภรรยาของชายชรา นั้น คือ ต้นซากุระไร้ดอกที่ยืนก้านเล็กคล้ายทองแดงยาวขึ้นไปบนฟ้า บนท้องฟ้าเหนือต้นไม้ต้นนั้นมีแสงสีขุนแห่งฟ้ารุ่งสาง ล่องลอยอยู่และไม่มีแม้กระทั่งลมจากการถอนหายใจ

ข้อความข้างต้นนี้ เป็นการบรรยายสภาพโดยรอบบริเวณที่ตาและกระต่ายอยู่ ซึ่งเป็นฉากต้นซากุระเหมือนกับในนิทานพื้นบ้านเรื่อง “สะนะชะกะจิอิ”

นอกจากนี้ยังได้นำเอาฉากจากเรื่อง “อุระชิมะตะโร” (Urashimatarō: 浦島太郎) มากล่าวถึงอีกด้วย ดังประโยคต่อไปนี้

黒い舟の上には、さつきから、一頭の狸が、ちつと波の音を聞いてゐる。これは龍宮の燈火の油をぬすむつもりであらうか。³⁴
บนเรือสีดำนั้น มีตะกุกหนึ่งตัวกำลังฟังเสียงคลื่นอยู่ตั้งแต่เมื่อสักครู่ มันอาจจะกำลังคิดที่จะขโมยน้ำมันคบเพลิงของวังมังกรอยู่หรือเปล่า

ข้อความข้างต้นนี้ เป็นการบรรยายพฤติกรรมของตะกุกบนเรือ โดยมีการกล่าวถึงฉากในเรื่อง “อุระชิมะตะโร” จะเห็นได้จากการใช้คำว่า วังมังกร (Ryūgū: 龍宮) ซึ่งสามารถทำให้ผู้อ่านนึกถึงวังมังกรที่ปรากฏอยู่ใต้บาดาลในนิทานพื้นบ้านเรื่อง “อุระชิมะตะโร” ได้

แม้จะมีการนำเอาฉากของนิทานพื้นบ้านหลายๆเรื่องมาใช้บรรยายในเนื้อเรื่องของวรรณกรรมเรื่องอื่นมาตั้งแต่สมัยเอโดะ เรื่องนี้อาจจะอนุมานได้ว่าได้อิทธิพลจากการแสดงละครกะบูกิ ที่นำเอาฉากในหลายๆเรื่องมารวมกันทำให้ผู้อ่านสนุกกับเนื้อเรื่องได้มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การนำเอาฉากของนิทานพื้นบ้านเรื่องอื่นมาใช้ในเรื่องสั้นเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” นั้นแตกต่างออกไป จากปกติจะใช้ฉากเรื่องอื่นมาเพียงเรื่องเดียวต่อหนึ่งฉาก แต่ในเรื่องสั้นเรื่องนี้ใช้ 3 เรื่องใน

³³ 芥川龍之介, 「かちかち山」 『芥川龍之介全集 第四巻』, 初版第7刷発行(筑摩書房, 1976年6月15日), p. 336.

³⁴ Ibid., p.336-337.

หนึ่งฉาก คือ “กะชิกะชียะมะ” “ฉิตะกิริชุกุเมะ” “โมะโมะตะโระ” นอกจากนั้น ยังรวมเอาฉากของ นิทานพื้นบ้านชื่อดัง 5 เรื่อง ได้แก่ “กะชิกะชียะมะ” “ฉิตะกิริชุกุเมะ” “โมะโมะตะโระ” “สะนะชะกะจิอิ” และ “อุระฉิมะตะโร” เอาไว้ในเรื่องเดียวกัน

จากการวิเคราะห์ฉากจะเห็นได้ว่า นิทานพื้นบ้านไม่ได้บรรยายว่าเรื่องราวเกิดขึ้นในช่วงเวลาใดและที่ใด จากเนื้อเรื่องรู้เพียงแค่ว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่หมู่บ้านแห่งหนึ่ง ภูเขา และทะเล แต่ในเรื่องสันผู้เขียนกำหนดให้เป็นสมัยแห่งนิทานเด็ก และเหตุการณ์เกิดขึ้นที่ริมทะเล โดยมีการเปลี่ยนแปลงของเวลาในเนื้อเรื่อง กล่าวคือ เรื่องเริ่มต้นจากฉากที่บรรยากาศโดยรอบยังไม่มีแสงสว่าง จนกระทั่งจบเรื่องด้วยฉากยามรุ่งอรุณที่มีพระอาทิตย์ขึ้น ซึ่งต่างกับฉากในนิทานพื้นบ้านชื่อดังทั้ง 5 เรื่อง อีกด้วย

3.1.6 แก่นเรื่อง

นิทานพื้นบ้านนั้นนำเสนอแก่นของเรื่องเกี่ยวกับการทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ดังจะเห็นได้จากพฤติกรรมของตัวละครในนิทานพื้นบ้าน เช่น ทะนุกิที่มีพฤติกรรมไม่ดี คือ การบุกรุกทำลายไร่ของตา และฆ่ายายตาย จึงถูกลงโทษจนตายในที่สุด ส่วนตา ยายและกระต่ายนั้นเป็นฝ่ายดี ตาไม่ได้ทำความผิดใดๆแต่ต้องสูญเสียภรรยาไป ส่วนยายก็ต้องถูกทะนุกิหลอกฆ่าจนตาย

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า นิทานพื้นบ้านต้องการแสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้ใดประพฤติชั่วก็จะต้องถูกลงโทษ จึงให้กระต่ายมาลงโทษทะนุกิ

ในเรื่องสั้นของอะกุตะงะวะมีแก่นเรื่องที่แตกต่างออกไป ไม่ใช่การสั่งสอนด้านทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วยุอย่างเช่นในนิทานพื้นบ้าน แต่เป็นแนวคิดที่ว่ามนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลว เช่น การที่ชายชรากำหนดให้ผู้ที่ชนะการต่อสู้ระหว่างกระต่ายกับทะนุกิ เป็นกระต่าย และกำหนดให้อยู่บนเรือสีขาวซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความดี สำหรับรายละเอียดเรื่องทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์เหล่านี้ผู้วิจัยจะอธิบายในหัวข้อทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ต่อไป

3.1.7 สรุป

ผลการเปรียบเทียบเรื่องสั้นเรื่อง “กะชิกะชียะมะ” กับนิทานพื้นบ้านเรื่อง “กะชิกะชียะมะ” สามารถสรุปผลการเปรียบเทียบเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 5: ตารางเปรียบเทียบอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านในเรื่องสั้น“คะซิกะซิชะมะ”

	เนื้อเรื่อง	ตัวละคร	โครงเรื่อง	การดำเนินเรื่อง	ฉาก	แก่นเรื่อง
“คะซิกะซิชะมะ”	△	△	△	△	△	×

หมายเหตุ ○แสดงส่วนที่เหมือน △แสดงส่วนที่เหมือนและต่างกัน ×แสดงส่วนที่ต่างกัน

จากตารางเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่า เรื่องสั้น “คะซิกะซิชะมะ” ได้รับอิทธิพลบางส่วนด้านเนื้อเรื่อง ตัวละคร โครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง และ ฉาก จากนิทานพื้นบ้านเรื่อง “คะซิกะซิชะมะ” โดยผู้เขียนยังคงใช้เนื้อเรื่อง ตัวละคร โครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง และฉากบางส่วนจากนิทานพื้นบ้าน กล่าวคือ ในส่วนของเนื้อเรื่องนั้น เรื่องสั้นได้นำเหตุการณ์ในนิทานพื้นบ้านหลังจากที่ยายตายไปแล้วมาเล่าต่อ โดยดัดแปลงให้ตัวละครมีรายละเอียดที่แตกต่างไปจากตัวละครในนิทานพื้นบ้านโดยไม่ระบุให้ชัดเจนว่าตัวละครดีหรือชั่วอย่างไร และดัดแปลงโครงเรื่องครึ่งหลังของนิทานพื้นบ้านที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการต่อสู้ระหว่างกระต่ายกับทงกุกิให้แตกต่างไปจากนิทานพื้นบ้านโดยไม่ระบุว่ากระต่ายต่อสู้ระหว่างกระต่ายกับทงกุกินั้นเป็นการต่อสู้เพื่อการแก้แค้นให้ตา แต่ยังคงให้มีลักษณะการดำเนินเรื่องที่คล้ายคลึงกับในนิทานพื้นบ้านโดยมีผู้เล่าเรื่องเป็นผู้บอกเล่าเหตุการณ์ในเรื่องทั้งหมดแต่ไม่มีการบรรยายความรู้สึกนึกคิดของตัวละครดังเช่นในนิทานพื้นบ้าน ซึ่งแตกต่างไปจากลักษณะการบรรยายของเรื่องสั้นปกติที่มักจะบรรยายทุกอย่างอย่างละเอียดและสวยงามนอกจากนี้ยังมีลักษณะของฉากบางส่วนที่คล้ายกับนิทานพื้นบ้าน กล่าวคือ การใช้ฉากริมทะเล แต่มีการกำหนดช่วงเวลาในเรื่อง นอกจากนั้นยังมีการบรรยายบรรยากาศในเรื่องและใช้ฉากจากนิทานพื้นบ้านเรื่องอื่น อีกด้วย กล่าวโดยสรุป เรื่องสั้นเรื่องนี้ได้รับอิทธิพลบางส่วนจากนิทานพื้นบ้านในด้านเนื้อเรื่อง ตัวละคร โครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง และฉาก โดยมีแก่นเรื่องที่ต่างออกไป

3.2. ทรรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ในเรื่อง“คะซิกะซิชะมะ”ของ อะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ

นิทานพื้นบ้านเรื่อง “คะซิกะซิชะมะ” นั้นนำเสนอแก่นเรื่องเกี่ยวกับ การทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ดังจะเห็นได้จากในตอนจบของเรื่องที่ฝ่ายดีจะได้พบกับความสุข ดังข้อความที่ว่า 「さて兎は、とうとう狸を退治まして、お婆さんの仇敵を討ちましたから、直ぐにお爺さんを処へ飛んで来て、右の仕末を残らず話しますと、お爺さんは大喜悦、お陰で私の胸も晴れたと兎の功名をほめそやし、」³⁵ (“ในที่สุดกระต่ายก็ปราบทงกุกิเพื่อแก้แค้นให้กับยายได้ จึงรีบไปหาตาในทันที แล้วเล่าเรื่องราวตั้งแต่ต้นจนจบให้ตาฟัง ตาดีใจเป็นอย่างมาก ซึ่งชมกระต่ายว่า เจ้าทำให้

³⁵ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「かちかち山」 『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行 (平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 160.

จิตใจของข้าร่าเริง”) ส่วนฝ่ายเลวอย่างทะนุกี่ถูกฆ่าเพื่อแก้แค้น ส่วนในเรื่องสั้นเรื่อง “คะซิกะซิชะมะ” ผู้เขียนได้สร้างตัวละครให้แตกต่างไปจากนิทานพื้นบ้านเพื่อนำเสนอพรรณณะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลว ดังนี้

3.2.1 พรรณณะที่ว่ามนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลว

ในเรื่องสั้นเรื่อง “คะซิกะซิชะมะ” ผู้เขียนได้นำเสนอพรรณณะที่ว่ามนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลวโดยไม่ระบุชัดเจนว่าพฤติกรรมของตัวละครดีหรือเลวอย่างไรเพื่อสะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์เป็นผู้กำหนดว่าสิ่งใดคือความดีความเลว ต่อไปนี้ผู้วิจัยจะอธิบายพฤติกรรมของตัวละครทะนุกี่ กระต่ายและเต่า ว่ามีบทบาทในการนำเสนอพรรณณะมนุษย์อย่างไรบ้าง นอกจากนั้นผู้วิจัยจะวิเคราะห์เพิ่มเติมในส่วนของบริบททางสังคมอีกด้วย

3.2.1.1 ชายชรากับความดี-เลวของทะนุกี่และกระต่าย

จากการวิเคราะห์ตัวละครโดยเปรียบเทียบตัวละครในนิทานพื้นบ้านและเรื่องสั้น ในหัวข้ออิทธิพลของนิทานพื้นบ้านในเรื่องสั้น “คะซิกะซิชะมะ” จะเห็นได้ว่าในเรื่องสั้นไม่ได้แสดงให้เห็นว่าทะนุกี่และกระต่ายเป็นฝ่ายดีหรือเลว หากพิจารณาพฤติกรรมตัวละครทะนุกี่และกระต่ายในเรื่องสั้น ในช่วงต้นของเรื่องที่คุณเขียนบรรยายตัวละครกระต่ายไว้ว่า 「やがて、兎は老人をいたわりながら、前足をあげて、海辺につないである二艘の舟を指さした。」³⁶ (“ต่อมาไม่นานระหว่างที่กระต่ายกำลังปลอบใจชายชราอยู่นั้น กระต่ายก็ยกขาหน้าขึ้นพลางชี้ไปยังเรือสองลำที่จอดอยู่ริมฝั่งทะเล”) ซึ่งแสดงให้เห็นเพียงพฤติกรรมที่กระต่ายกำลังร้องไห้กับตาโดยไม่ระบุชัดเจนว่ากระต่ายเป็นฝ่ายดี

ในส่วนของทะนุกี่นั้น ผู้เขียนได้บรรยายพฤติกรรมของทะนุกี่ ไว้ว่า 「これは龍宮の燈火の油をぬすむつもりであらうか。或は又、水の中に住む赤魚の恋を妬んででもゐるのであらうか。」³⁷ (“มันอาจจะกำลังคิดที่จะขโมยน้ำมันคบเพลิงของวังมังกรอยู่หรือเปล่า หรือไม่ก็อาจจะกำลังอิจฉาความรักของปลาแดงที่อาศัยอยู่ในน้ำอยู่หรือเปล่า”) การบรรยายพฤติกรรมของทะนุกี่โดยใช้คำลงท้ายประโยคว่า หรือเปล่า (Dearoka: であらうか) เพื่อแสดงให้เห็นความน่าจะเป็นไปได้ที่ทะนุกี่จะทำสิ่งที่เลวร้าย แต่ก็ไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนว่าทะนุกี่นั้นเป็นฝ่ายเลวหรือไม่ ซึ่งแตกต่างจากในนิทานพื้นบ้านเรื่อง “คะซิกะซิชะมะ” ที่ระบุอย่างชัดเจนว่าทะนุกี่มีพฤติกรรมเกร เช่นในข้อความที่ว่า 「毎晩のやうに穴からのこのこ出て来ては、お爺さん処の畠を荒し、折

³⁶ 芥川龍之介, 「かちかち山」 『芥川龍之介全集 第四巻』, 初版第7刷発行(筑摩書房, 1976年6月15日), p. 335-336.

³⁷ Ibid., p.335-336

角汗水垂らして拵へた瓜や茄子を、悉皆代無にしてしまひますから、」³⁸ (“ทุกคืนมักโผล่จากรูมาบุกรุกทำลายไร่ของตา ทำลายผักและมะเขือที่ตาอุตส่าห์อาบเหงื่อต่างน้ำปลูกขึ้นมาราวกับเป็นของไร้ค่า”)

ต่อมาเมื่อเรื่องของกระต่ายกับเรื่องของทะนุกิลอยเข้ามาใกล้กัน ดังข้อความต่อไปนี้ 「兎は、狸の傍に近づいた。さうして、彼等は徐に遠い昔の話をし始めた。」³⁹ (“กระต่ายเริ่มเข้ามาใกล้ทะนุกิ แล้วพวกเขาจึงเริ่มคุยเรื่องเล่าในสมัยก่อน”) ที่แสดงให้เห็นว่ากระต่ายและทะนุกิได้พูดคุยกันถึงเรื่องสมัยก่อนโดยไม่มีกรพูดถึงว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายดีหรือฝ่ายเลว แต่ต่อมาในขณะที่เรื่องของทั้งสองกำลังมุ่งหน้าออกเดินทางไปยังทะเลแห่งความฝัน ก็พบกับคลื่นที่ไม่มีวันแตกสลายมาหมุนวนรอบตัวเรือจึงมีการพูดถึงความดีความเลว ดังข้อความต่อไปนี้

童話時代のうす明りの中に、一頭の兎と一頭の狸とは、それぞれ
白い舟と黒い舟とに乗つて、静に夢の海へ漕いで出た。永久にく
づれる事のない波は、善悪の舟をめぐる、 懶い子守唄をうたつ
てゐる。⁴⁰

ท่ามกลางแสงสลัวในสมัยแห่งนิทานเด็ก กระต่ายหนึ่งตัวกับทะนุกิหนึ่งตัว
ต่างฝ่ายต่างเดินขึ้นเรือสีขาวและสีดำ แล้วพายเรือออกไปยังทะเลแห่งฝัน
อย่างเงียบๆ คลื่นที่ไม่มีวันแตกสลาย หมุนวนเอาเรือแห่งความดีเลวเข้าไป
แล้วร้องเพลงกล่อมเด็กอันเศร้าสร้อย

จึงอาจกล่าวได้ว่า ความดี-ความเลว เริ่มปรากฏให้เห็นหลังจากที่ทั้งสองออกเรือมุ่งหน้าไป
ยังทะเลแห่งความฝัน โดยใช้คำเรียกว่า เรือแห่งความดี-เลว แทนคำว่า เรือสีขาวและเรือสีดำ

ต่อมาชายชราได้กำหนดความดี-ความเลวของกระต่ายและทะนุกิ ดังจากที่ชายชราเงยหน้า
ขึ้นมาจากความเศร้าโศกแล้วมองไปยังทะเล จึงเห็นกระต่ายและทะนุกิที่กำลังต่อสู้กันจนมาถึงช่วง
สุดท้าย

花のない桜の木の下にみた老人は、この時漸頭をあげて、海の上
へ眼をやつた。くもりながら、白く光つてゐる海の上には、
二頭の獣が、最後の争ひをつづけてゐる。除に沈んで行く黒い舟
には、狸が乗つてゐるのではなからうか。さうして、その近くに
浮いてゐる、白い舟には、兎が乗つてゐるのではなからうか。老

³⁸ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「かちかち山」 『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行 (平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 150.

³⁹ 芥川龍之介, 「かちかち山」 『芥川龍之介全集 第四巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 6 月 15 日), p. 337.

⁴⁰ Ibid., p.337

人は、涙にぬれた眼をかがやかせて、海の上の兎を扶けるやうに、高く両の手をさしあげた。⁴¹

ในที่สุดชายชราที่อยู่ใต้ต้นซากุระไร้ดอกก็ค่อยๆเงยหน้าขึ้น แล้วมองไปเหนือท้องทะเลที่เป็นประกายสีขาวยม่นมัว สัตว์สองตัว กำลังต่อสู้กันมาจนถึงช่วงสุดท้าย เรือดำที่จมลงอย่างช้าๆนั้นคงจะเป็นเรือที่ทะนุกินั่งอยู่ และเรือขาวที่ลอยอยู่ใกล้ๆกันนั้นก็คงจะเป็นเรือที่กระต่ายนั่งอยู่ ชายชราชูสองมือขึ้นสูงราวกับจะยื่นมือไปช่วยกระต่ายที่อยู่บนทะเล ด้วยดวงตาเป็นประกายมีน้ำตาคลอเบ้า

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ชายชรา นั้นแม้ไม่รู้ว่ใครอยู่บนเรือสีขาวและสีดำ เนื่องจากตอนที่กระต่ายกำลังขึ้นเรือชายชราแม้แต่หมอบคู้เส้ร้ใจกับการตายของยาย โดยไม่ได้เงยหน้าขึ้นมามอง ดังข้อความที่ว่า 「童話時代のうす明りの中に、一人の老人と一頭の兎とは、花のない桜の木の下に、互に互をなぐさめながら、力なく別れをつげた。老人は、蹲つたまま泣いてゐる。兎は何度も後をふりむきながら、舟の方へ歩いてゆく。」⁴² (“ท่ามกลางแสงสลัวในสมัยแห่งนิทานเด็ก ชายชราคนหนึ่งกับกระต่ายตัวหนึ่งกำลังปลอบใจซึ่งกันและกัน และรำลាក់อย่างหมดเรี่ยวแรงใต้ต้นซากุระที่ไร้ดอก ชายชรายังคงร้องไห้ทั้งๆที่หมอบคู้อยู่ กระต่ายหันหลังมามองอีกหลายครั้ง พลางเดินไปยังทางที่มีเรือ”) แต่เมื่อชายชราเห็นเรือสีดำที่กำลังจะจมลงไปในทะเลก็คิดว่า ผู้ที่อยู่บนเรือสีดำน่าจะเป็นทะนุกิ ส่วนผู้ที่อยู่บนเรือสีขาวที่ลอยอยู่น่าจะเป็นกระต่าย จึงน่าจะคิดได้ว่า การที่ชายชราเลือกให้กระต่ายเป็นผู้ที่อยู่บนเรือลำสีขาวนั้น หมายถึงการเลือกให้กระต่ายซึ่งเป็นพวกเดียวกับตนเป็นฝ่ายดี

ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อชายชราคิดว่ากระต่ายชนะก็แสดงท่าทางดีใจโดยชูมือทั้งสองไปทางกระต่าย ดังประโยคที่ว่า 「老人は、涙にぬれた眼をかがやかせて、海の上の兎を扶けるやうに、高く両の手をさしあげた。」⁴³ (“ชายชราชูสองมือขึ้นสูงราวกับจะยื่นมือไปช่วยกระต่ายที่อยู่บนทะเล ด้วยดวงตาเป็นประกายมีน้ำตาคลอเบ้า”) การที่ชายชราชูมือไปทางกระต่ายด้วยสายตาที่บ่งบอกถึงความยินดีดังกล่าว จึงอาจกล่าวได้ว่าในสงครามระหว่างสัตว์ทั้งสองที่เกิดขึ้นนั้น ผู้ซึ่งมองดูสงครามหรือการต่อสู้อยู่ภายนอกอย่างเช่นชายชรา นั้น กลับเป็นผู้ที่เข้ามาตัดสินว่า ผู้ชนะนั้นเป็นคนที่อยู่ในฝ่ายตน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นว่าการกำหนดความดี-เลว นั้นเกิดขึ้นโดยมนุษย์และเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของตน

⁴¹ 芥川龍之介, 「かちかち山」 『芥川龍之介全集 第四巻』, 初版第7刷発行(筑摩書房, 1976年6月15日), p. 337.

⁴² Ibid., p.336.

⁴³ Ibid., p.337.

สำหรับการตัดสินเรื่องความดี-เลวนั้นเป็นหัวข้อหนึ่งของทางจริยศาสตร์ ซึ่งเป็นปรัชญาที่ศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรม (Morality) จึงเรียกได้อีกอย่างว่า “จริยปรัชญา” (Moral philosophy) “จริยธรรม” ที่กล่าวว่าเป็นเป้าหมายแห่งการศึกษานั้น โดยพื้นฐานแล้วเป็นเรื่องของการตัดสินคุณค่าของการกระทำและบุคคลว่า “ถูก/ผิด” (Right/Wrong) “ดี/เลว” (Good/Bad) “ควร/ไม่ควร” (Ought/Ought not) “น่าพึงปรารถนา/ไม่น่าพึงปรารถนา” (Desirable/Undesirable) “มีคุณธรรม/ไร้คุณธรรม” (Virtue/Vice) เป็นต้น⁴⁴ ได้มีการถกเถียงกันเกี่ยวกับความหมายของความดีมาตั้งแต่ในศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาล โดยเริ่มจากกลุ่มนักสอนปรัชญาที่เรียกว่า โซฟิสต์ (Sophists) นักปรัชญากลุ่มนี้เห็นว่า “มนุษย์เป็นเครื่องวัดของทุกสิ่งทุกอย่าง” (Man is the measure of all things) ซึ่งหมายถึง ความดีนั้นเป็นเรื่องของปัจเจกชนผู้กระทำ เมื่อสิ่งที่กระทำปรากฏแก่เขาว่าดี สิ่งนั้นก็ เป็นความดี และสิ่งที่ปรากฏแก่เขาว่าชั่ว สิ่งนั้นก็ชั่ว และในบรรดานักปรัชญาที่วิพากษ์วิจารณ์ถึงการตัดสินด้านความดี-เลวอยู่นั้น มีนักปรัชญาชาวเยอรมันผู้หนึ่ง คือ เฟรดริช นิทซ์เซ่ (Friedrich Wilhelm Nietzsche, 1844-1900) ที่มีได้เพียงแต่ตั้งคำถามว่าความดีและความเลวคืออะไรเท่านั้น หากแต่ยังปฏิเสธความเชื่อทางจริยธรรมบางเรื่องที่มีอยู่ รวมถึงมุ่งแสวงหาความจริงใหม่ทางจริยธรรมด้วย นิทซ์เซ่ได้ทำการวิเคราะห์หัตถ์กำเนิดของศีลธรรมอย่างจริงจัง เขาเห็นว่าการกำหนดคุณค่าทางศีลธรรม “ดี-เลว” ที่เป็นอยู่นั้นผิดไปจากหลักความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์ นิทซ์เซ่เห็นว่า คุณค่าทางศีลธรรมเกิดจากผู้กระทำเป็นผู้กำหนดคุณค่าของการกระทำนั้นๆ ไม่ใช่เกิดจากผู้ได้รับการกระทำ นิทซ์เซ่จึงเสนอให้พิจารณาจากต้นกำเนิดของการกำหนดคุณค่าทางศีลธรรม ด้วยการพิจารณาประวัติความเป็นมาหรือรากศัพท์ของคำที่แสดงคุณค่าในภาษาต่างๆ นิทซ์เซ่กล่าวว่า ไม่ว่าจะในภาษาใดก็ตาม คำว่าความดีและความเลวในสมัยโบราณนั้นเกี่ยวข้องกับชนชั้นและอำนาจ คำว่า ความดี มีจุดกำเนิดมาจาก ผู้ดี เช่น เจ้า หรือ ขุนนาง ซึ่งมีทั้งอำนาจและกำลังทหาร ทำให้สิ่งที่ผู้ดีกระทำเป็นสิ่งที่เรียกว่าความถูกต้องหรือความดี โดยมีนัยยะว่าผู้ที่มีอำนาจและกำลังมากกว่าจึงจะเป็นผู้ถูกต้อง ส่วนคำว่า ความเลว มาจาก ไพร่ ซึ่งในสมัยก่อนหมายถึง คนชนชั้นธรรมดาที่ไม่มีอำนาจ เมื่อความดีถูกกำหนดโดยผู้มีอำนาจแล้ว สิ่งที่ไม่อำนาจทำจึงกลายเป็นความเลว ดังนั้นคำว่า ไพร่จึงมักถูกใช้ในความหมายของ ความเลว⁴⁵

⁴⁴ กลุ่มไทยทำปรัชญา(สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย), สารานุกรมปรัชญาออนไลน์ฉบับ สังเขป -อภิจริยศาสตร์- [ออนไลน์], 1 ตุลาคม 2011. แหล่งที่มา: <http://www.philospedia.net/metaethics.html>

⁴⁵ วนิตา คุตตวัต. “ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีเรื่องนิเวศกับการวิจารณ์จริยศาสตร์ของนิทซ์เซ่,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร มหาบัณฑิต ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, 2523).

เมื่อศึกษาความเป็นมาเกี่ยวกับการตัดสินใจ-เลวแล้วพบว่า การตัดสินใจ จริยธรรมหรือการกำหนดความดี-เลว นั้น แบ่งออกเป็นหลายกลุ่ม⁴⁶ เช่น แนวคิดพวกสัมพัทธนิยม* แนวคิดพวกสัมบูรณ์นิยม** แนวคิดพวกลัทธิประโยชน์นิยม*** แนวคิดพวกปฏิบัตินิยม† แนวคิด บริสุทธินิยม†† แนวคิดอัตถิภาวะนิยม††† อย่างไรก็ตาม จากแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ-เลว ดังกล่าวส่วนใหญ่ จะเห็นว่าการตัดสินใจ-เลว นั้นถูกกำหนดโดยมนุษย์ หรือเป็นไปเพื่อ ผลประโยชน์ที่มนุษย์จะได้รับ

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดด้านจริยศาสตร์ รวมไปถึง เกณฑ์การตัดสินใจ-เลว หรือ การตัดสินใจ-เลว ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ประกอบกับการวิเคราะห์เนื้อเรื่องของ เรื่องสั้นเรื่อง “คะซิกะชิยะมะ” ของอะกุตะงะวะะ ริว โนะซุเกะแล้ว จึงอาจกล่าวได้ว่าบรรณานุกรม ที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่องนี้มีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ ความดีหรือความเลว นั้นไม่ได้มีการ กำหนดมาตั้งแต่ต้น แต่สิ่งที่เรียกว่าความดี หรือเลว นั้นถูกกำหนดขึ้นมาโดยกลุ่มคนบางกลุ่มที่มี อำนาจเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง ดังเช่นการที่ชายชรา กำหนดให้กระด่าเป็นฝ่ายดี เพราะมี พฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเอง

และผู้เขียนได้นำเสนอให้เห็นในตอนท้ายเรื่องถึงการแสดงอำนาจดังกล่าว เมื่อชายชรา แสดงความดีใจหลังจากที่เห็นเรือสีด่าง และเรือสีขาวลอยนั้น ดังข้อความต่อไปนี้

⁴⁶ ธันยวัฒน์ รัตนศักดิ์, เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา 158420 จริยธรรมของนักบริหาร-เกณฑ์การตัดสินใจ-เลว - [ออนไลน์], 1 ตุลาคม 2011. แหล่งที่มา <http://www.angelfire.com/country/thanyawat/158420-4.html>

* สัมพัทธนิยม(Relativism) มีทัศนะว่าความดีความชั่ว ถูกหรือผิดขึ้นอยู่กับหลายเงื่อนไขและปัจจัย ในสภาพแวดล้อม อย่างหนึ่งอาจเป็นการกระทำที่ดี แต่ในอีกสภาพแวดล้อมหนึ่งการกระทำอย่างเดียวกันนั้นอาจเป็นการกระทำที่เลวได้

** สัมบูรณ์นิยม(Absolutism) มีทัศนะตรงข้ามกับ พวกสัมพัทธนิยมว่า ค่าทางจริยธรรมเป็นสิ่งสัมบูรณ์ในตัวมันเอง ความดีความชั่วเป็นสิ่งแน่นอนตายตัว ถ้าการกระทำ อันหนึ่งดี มันต้องดีเสมอโดยไม่มีเงื่อนไข

*** ลัทธิประโยชน์นิยม(Utilitarianism) มีแนวคิดที่สอดคล้องกับพวกสัมพัทธนิยมในแง่ที่ว่าธรรมชาติของความจริง และความดีมีลักษณะไม่เด็ดขาดตายตัวภายในตัวของมันเอง แต่จะมีทัศนะเพิ่มเติมออกไปในแง่ที่ถือว่า ดีชั่วขึ้นอยู่กับ ผลประโยชน์สุข

† กลุ่มนี้ถือว่าการตัดสินใจคุณค่าทางจริยธรรมว่า อะไรดี อะไรชั่ว อะไรถูก อะไรผิด เป็นต้น ต้องอาศัยผลของการปฏิบัติ และยังเชื่อว่าสิ่งที่ดีจะต้องดีสำหรับส่วนรวม สิ่งที่ถูกจะต้องได้รับการยอมรับของสังคม

†† กลุ่มนี้เชื่อว่าเจตนาดีเป็นเครื่องตัดสินการกระทำของมนุษย์ว่าอะไรดี อะไรถูกต้อง ถ้ากระทำด้วยเจตนาดี ถือว่าเป็น การกระทำดี กระทำที่ถูกต้องโดยไม่ต้องคำนึงถึงผลว่าจะเป็นอย่างไร ในทางตรงกันข้าม ถ้าเจตนาไม่ดี ย่อมเป็นการตัดสินใจว่าเป็น การกระทำที่ชั่ว

††† กลุ่มนี้เชื่อว่า คุณค่าพื้นฐานทางจริยธรรมเป็นสิ่งที่มีมนุษย์กำหนดขึ้นมาเองด้วยการเลือกในสิ่งที่มีความรับผิดชอบ เป็นพื้นฐาน ไม่มีเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมที่แน่นอนตายตัวแต่ขึ้นอยู่กับบุคคลแต่ละคนในสถานการณ์เฉพาะหน้าของตนเอง

見よ。それと共に、花のない桜の木には、貝殻のやうな花がさいた。あけ方の半透明な光にあふれた空にも、青ざめた金いろの日輪が、さし昇つた。童話時代の明け方に、——獸性の獸性を亡ぼす争ひに、歎喜する人間を象徴しようとするのであらう、日輪は、さうして、その下にさく象嵌のやうな桜の花は。⁴⁷

คูตี ขณะที่เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว ต้นซากุระไร้ดอกนั้น กลับมีดอกบานสะพรั่งดูเปลือกหอย ท้องฟ้าที่เต็มไปด้วยแสงแห่งรุ่งสาง ก็มีดวงอาทิตย์สีทองซีดเซียวลอยขึ้นมา ยามรุ่งอรุณในสมัยแห่งนิทานเด็ก ดวงอาทิตย์และดอกซากุระที่บานราวกับร่วมภายใต้ดวงอาทิตย์ดวงนั้น คงเป็นสัญลักษณ์ของมนุษย์ที่ตีใจมากเมื่อเห็นการต่อสู้ทำลายล้างระหว่างสัตว์กับสัตว์

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนได้นำเสนอภาพความยินดีของชายชราที่มีต่อการต่อสู้ระหว่างกระต่ายกับทงนุกิ โดยใช้สัญลักษณ์ดอกซากุระที่เบ่งบาน และแสงรุ่งอรุณของดวงอาทิตย์ ซะโต ทซุงิโอะ (Satō Tsugio: 佐藤嗣男) เห็นว่า ฉากยามรุ่งอรุณแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ยินดีที่ได้เห็นสัตว์ฆ่ากัน และฉากดังกล่าวมีความสอดคล้องกับเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง (ปีค.ศ.1914-1918) ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาใกล้เคียงกับที่เขียนเรื่องสั้นเรื่องนี้⁴⁸ ผู้วิจัยเห็นว่าหากนำเหตุการณ์ในเรื่องสั้นไปเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์แล้ว การต่อสู้ระหว่างกระต่ายกับทงนุกิ หรือการต่อสู้ระหว่างสัตว์กับสัตว์ดังกล่าว อาจหมายถึง ประเทศต่างๆที่ต้องทำสงครามกัน โดยมีประเทศญี่ปุ่นมองดูจากภายนอกคอยยินดีกับความโศกเศร้าที่ได้เป็นฝ่ายชนะในสงครามและการได้เข้าไปในจีน เช่นเดียวกับชายชราที่คอยมองดูและยินดีที่ได้เห็นการต่อสู้ระหว่างกระต่ายกับทงนุกิ เนื่องจากเรื่องสั้นเรื่อง “กะซิกะซิชะมะ” (ค.ศ.1919, ปีทะอิโมะที่3) ถูกแต่งขึ้นหลังเกิดสงครามญี่ปุ่น-จีน (ค.ศ. 1895) สงครามญี่ปุ่น-รัสเซีย (ค.ศ. 1904-1905) และสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง* (ค.ศ.1914-1918) จึงอาจกล่าวได้ว่าเรื่องสั้นเรื่องนี้ น่าจะมีส่วนสะท้อนให้เห็นถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่นในช่วงภายหลังการเปิดประเทศ

⁴⁷ 芥川龍之介, 「かちかち山」 『芥川龍之介全集 第四卷』, 初版第7刷発行(筑摩書房, 1976年6月15日), p. 337.

⁴⁸ 佐藤嗣男, 「芥川龍之介『桃太郎』—お前たちも悪戯すると、人間の島へやつてしまうふよ」 『文学と教育』 第201号(2005年5月20日), p. 53.

* เกิดขึ้นโดยมีสาเหตุจากการถูกลอบปลงพระชนม์ของอาร์ชดยุกฟรานซิส เฟอร์ดินันด์ (Archduke Francis Ferdinand) มกุฎราชกุมารแห่งออสเตรีย-ฮังการีและพระชายาที่เมืองซาราเจโวในแคว้นบอสเนีย โดยนักศึกษาชาตินิยมชาวเซอร์เบีย ชื่อ กาวริลโด ปรีนชิป (Gavrilo Princip) เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ. 1914 รัฐบาลออสเตรีย-ฮังการีจึงตัดสินใจจะทำลายล้างเซอร์เบียให้ราบคาบ และเมื่อได้รับแรงสนับสนุนจากเยอรมนี จึงยื่นข้อเรียกร้องที่เซอร์เบียไม่อาจยอมรับได้ ออสเตรีย-ฮังการี จึงประกาศสงครามกับเซอร์เบีย รัสเซียได้เข้าสนับสนุนเซอร์เบียและระดมพลเตรียมต่อสู้ เยอรมนีจึงได้เรียกร้องมิให้รัสเซียและฝรั่งเศสเข้ามาแทรกแซง ครั้นสองมหาอำนาจไม่ปฏิบัติตาม เยอรมนีจึงประกาศสงครามกับรัสเซียในวันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 1914 และฝรั่งเศสในวันที่ 3 สิงหาคม ค.ศ. 1914 ตามลำดับ

และอีกประเด็นหนึ่งที่น่าจะเกี่ยวข้องกับความคิดในเรื่องการต่อต้านสงครามของอะกุตะงะวะ ก็คือ ประเด็นที่ชายชราขมมือสูงชันขึ้นไปหากระต่ายที่อยู่ในทะเลจากประโยคที่กล่าวว่า 「老人は、涙にぬれた眼をかがやかせて、海の上の兎を扶けるやうに、高く両の手をさしあげた。」⁴⁹ (“ชายชราขมมือสูงชันราวกับจะยื่นมือไปช่วยกระต่ายที่อยู่บนทะเล ด้วยดวงตาเป็นประกายที่มีน้ำตาคลอเบ้า”) การทำท่าราวกับจะยื่นมือไปช่วยกระต่ายที่กำลังต่อสู้กับทะเลอยู่นั้น อาจอนุมานได้ถึงการทำสงครามระหว่างญี่ปุ่นกับจีนและรัสเซียโดยญี่ปุ่นอ้างว่าเพื่อช่วยเหลือให้เป็นเอกราชจากจีนและรัสเซีย หรือการร่วมสงครามโลกครั้งที่หนึ่งที่ญี่ปุ่นอ้างว่าต่อสู้กับเยอรมันเพื่อช่วยเหลือประเทศอังกฤษตามสนธิสัญญาพันธมิตรระหว่างอังกฤษกับญี่ปุ่นที่ได้ทำขึ้นในปีค.ศ. 1911 แต่ที่จริงแล้ว การร่วมรบในสงครามดังกล่าว ผู้ที่ได้ประโยชน์กลับไม่ใช่ประเทศเกาหลี หรืออังกฤษ ดังที่ญี่ปุ่นได้กล่าวอ้างไว้แต่กลับเป็นญี่ปุ่นเองที่ได้ประโยชน์มหาศาลจากสงครามเหล่านั้น เช่น ในสงครามญี่ปุ่น-จีน ญี่ปุ่นได้ทำสนธิสัญญาฉิมโนะซะเกะกิ* (Shimonosekiōyaku: 下関条約) กับจีน ทำให้ญี่ปุ่นได้รับสิทธิในการครอบครองหมู่เกาะเพสกาดอร์(Pescadores) ใต้หวัน(ฟอร์โมซา) และแหลมเลียวตง(Liaodong Peninsula) ส่วนสงครามญี่ปุ่น-รัสเซียทำให้ญี่ปุ่นสามารถขยายอำนาจเข้าไปในเกาหลี และผนวกเกาหลีเป็นอาณานิคม⁵⁰ และสุดท้ายสงครามโลกครั้งที่หนึ่งทำให้ญี่ปุ่นได้เข้ายึดครองหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิกเกือบทั้งหมดที่เคยเป็นของเยอรมัน นอกจากนี้สงครามที่เกิดขึ้นในยุโรปนั้นยังเอื้อประโยชน์ให้ญี่ปุ่นขยายอำนาจเข้าไปในจีนโดยการกำหนด “ข้อเรียกร้อง 21 ประการ”⁵¹ เป็นต้น

นอกจากนี้แล้วการที่อะกุตะงะวะลาออกจากความเป็นอาจารย์โรงเรียนนาวิกโยธิน (Unkikangakkō: 運機関学校) เมืองโยะโกะซุกะ (Yokosuka: 横須賀) เมื่อสิ้นเดือนมีนาคม ปีค.ศ. 1919 แล้วเข้าทำงานเป็นพนักงานของบริษัทหนังสือพิมพ์โอซาก้ามะอิชิชิ (Ōsakamainichishinbun: 大阪毎日新聞) นั้นน่าจะคิดได้ว่าเป็นการแสดงปฏิกิริยาต่อต้านสงคราม เพราะตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งเป็นต้นมาญี่ปุ่นมีนโยบายเพิ่มจำนวนทหารเพื่อต่อสู้กับอเมริกา จึงทำให้โรงเรียนมีแผนการที่จะเพิ่มจำนวนนักเรียนมากขึ้นกว่าเดิมถึงสามเท่า จำนวนวิชาเรียนที่อาจารย์

⁴⁹ 芥川龍之介, 「かちかち山」 『芥川龍之介全集 第四巻』, 初版第7刷発行(筑摩書房, 1976年6月15日), p. 337.

* ทำในวันที่ 17 เมษายน ค.ศ. 1895 โดยมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้ 1. จีนต้องยอมรับความเป็นเอกราชของเกาหลี และยกเลิกการเรียนรื้อองบรรณาการจากเกาหลี 2. จีนต้องเสียค่าปรับเงิน 200 ล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา 3. จีนต้องยอมให้ญี่ปุ่นผนวกเกาะใต้หวัน หมู่เกาะเพสกาดอร์ และแหลมเลียวตง เป็นของญี่ปุ่น

⁵⁰ สุรางค์ศรี ดันเสียงสม, ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยใหม่ (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), หน้า 78.

⁵¹ ริชาร์ด สคอรรี, ญี่ปุ่นกับความเสื่อมของจักรวรรดินิยมตะวันตกในเอเชีย 1894-1943, แปลโดย วุฒิชัย มูลศิลป์, สุกัทรานี ลวัชระ(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 1982), หน้า 130-133.

รับผิดชอบจึงเพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัว อะกุตระจะเห็นว่า การเข้ามาทำงาน ไม่ใช่เพื่อเพิ่มจำนวนทหาร อย่างที่โรงเรียนต้องการทำ⁵² ดังนั้นจึงน่าจะกล่าวได้ว่า การลาออกจากการเป็นอาจารย์โรงเรียนทหารแสดงให้เห็นทัศนคติต่อต้านสงครามของอะกุตระอย่างชัดเจน หลังจากนั้นอะกุตระจะยังได้สร้างสรรค์ผลงานที่มีเนื้อหาต่อต้านสงคราม เช่น เรื่อง “โฌงุน” (Shōgun: 「将軍」) ซึ่งมีเนื้อเรื่องกล่าวถึง โฌงุนผู้โหดเหี้ยม ความเสียสละของผู้คนทั้งหลายในยามสงคราม โดยใช้นายพลโนะงิมะระซุเกะ* (Nogi Maresuke: 乃木希典, ค.ศ.1849-1912) นายทหารในสมัยเมจิเป็นต้นแบบและใช้เหตุการณ์ระหว่างที่เกิดสงครามญี่ปุ่น-รัสเซีย กับภายหลังสงครามญี่ปุ่น-รัสเซียเป็นฉาก

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า เรื่องสั้นเรื่อง “คะซิกะชิยะมะ” นี้ นอกจากจะนำเสนอให้เห็นถึงทัศนคติเกี่ยวกับกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์เป็นผู้กำหนดความดี ความเลว ในมุมมองทั่วไปที่มีต่อมนุษย์ในโลกไปนี้แล้วนั้น ยังแสดงให้เห็นว่า อะกุตระจะได้สะท้อนทัศนคติที่มีต่อสภาพสังคมญี่ปุ่นในสมัยนั้นที่หมกหมุ่นอยู่แต่กับการทำสงครามว่าญี่ปุ่นเป็นเพียงแค่ฝ่ายที่รอรับผลประโยชน์จากการต่อสู้เหล่านั้น ซึ่งแตกต่างจากในนิทานพื้นบ้านที่นำเสนอแก่นเรื่องเกี่ยวกับ การทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว เพื่อชี้ให้เห็นว่าผู้ทำดีควรได้รับสิ่งที่ดีตอบแทน ส่วนผู้ใดประพฤติชั่วก็จะต้องถูกลงโทษ

⁵² 関口安義, 『芥川龍之介』 (岩波書店, 1995年), p. 128.

* นายทหารญี่ปุ่นผู้ร่วมรบกับนายพลโตโง เฮอิชะชิโร (Tougo Heihachirou: 東郷 平八郎) นำกองกำลังทางบกของญี่ปุ่นยึดครอง พอร์ต อาร์ทูร์ ได้ในวันที่ 2 มกราคม ค.ศ. 1905 จนนำไปสู่การรบระหว่างกองทัพเรือของรัสเซียและญี่ปุ่น จนญี่ปุ่นประสบชัยชนะในสงครามญี่ปุ่น-รัสเซีย

บทที่ 4

นิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง“เคียวกุนตัน”

เรื่องสั้นเรื่อง“เคียวกุนตัน” (Kyōkundan: 「教訓談」) คัดแปลงมาจากนิทานพื้นบ้านเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” (Kachikachiyama: 「かちかち山」) เช่นเดียวกับเรื่องสั้นเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” ที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วในบทที่ผ่านมา เรื่องสั้นเรื่อง “เคียวกุนตัน” ได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร *เกินคะอิ* (Gendai: 『現代』) ฉบับวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1923 (ปีโชวะที่12)¹

บทนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบนิทานพื้นบ้านเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” กับเรื่องสั้นเรื่อง “เคียวกุนตัน” เพื่อศึกษาอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านที่มีต่อเรื่องสั้น และวิเคราะห์ทฤษฎีเกี่ยวกับมนุษย์ในเรื่องสั้นเรื่อง “เคียวกุนตัน” ของอะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ

4.1. อิทธิพลของนิทานพื้นบ้านในเรื่องสั้น “เคียวกุนตัน”

4.1.1 เนื้อเรื่อง

ในการเปรียบเทียบเนื้อเรื่องของนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นจะทำในรูปแบบตาราง โดยเล่าเรื่องราวทั้งหมดโดยสังเขปของนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้น เพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่างของเนื้อเรื่อง และวิเคราะห์รายละเอียดของเนื้อเรื่องที่แตกต่างจากนิทานพื้นบ้านดังนี้

ตารางที่ 6: ตารางเปรียบเทียบเนื้อเรื่องนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “เคียวกุนตัน”

นิทานพื้นบ้าน	เรื่องสั้น
กาลครั้งหนึ่งมีตากับยายอาศัยอยู่ด้วยกัน ณ ที่แห่งหนึ่ง ทุกคืนทะนุกิ* แก่จอมเกรที่อาศัยอยู่ละแวกนั้นมักจะออกมาขโมยผักและมะเขือที่ตาอุดสำห้ปลูกเอาไว้ จนตาไม่สามารถอดทนได้ จึงเอาเชือกจับทะนุกิแก่นั้น	

¹ 石原千秋, 菊地弘・久保田芳太郎・関口安義編著, 『芥川龍之介事典』 (明治書院, 1985年12月), p. 150.

* ตัวแรกคุณ (จุฬารัตน์ เศษะ โชควิวัฒน์และคณะ, *พจนานุกรมญี่ปุ่น-ไทย* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรม, 2546), หน้า 614.)

นิทานพื้นบ้าน	เรื่องสั้น
<p>ตาดีใจมากที่จับตะนุกิได้ จึงเอาตะนุกิกลับบ้านมัดขาตะนุกิทั้งสี่ข้างแล้วแขวนไว้บนชื้อบ้าน พร้อมบอกกับยายว่าคืนนี้จะเอามาทำน้ำแกงตะนุกิ จึงสั่งให้ยายเฝ้าไว้ให้ดีๆ แล้วตาก็กลับไปทำงานที่ไร่ต่อ</p>	
<p>ตะนุกิซึ่งถูกแขวนอยู่บนชื้อพยายามจะหนี จึงคิดกลอุบายแสร้งเสนอตัวอาสาขอยายช่วยตำข้าวบารเลย์และบอกให้ยายแก้มัด ขยายหลงเชื่อจึงแก้มัดแล้วส่งสากตำข้าวให้ตะนุกิ ตะนุกิรับมาทำท่าจะตำข้าวแต่กลับหันมาตียายจนตาย ตะนุกิเอายายมาทำน้ำแกง แล้วแปลงร่างเป็นยายรอดากลับมาจากไร่</p> <p>เมื่อตาดกลับมา ยายซึ่งเป็นตะนุกิแปลงมาบอกกับตาว่าอยากให้น้ำแกงตะนุกิเร็วๆ จึงทำรอเอาไว้แล้ว ตาได้ยินดังนั้นก็ดีใจมากกินน้ำแกงอย่างเอร็ดอร่อยโดยไม่รู้เลยว่าน้ำแกงนั้นทำมาจากกรรยาของตน</p> <p>ทันใดนั้น ตะนุกิก็แปลงร่างกลับมาเหมือนเดิมแล้วหนีไป เมื่อตาได้ทราบความจริงทั้งหมดก็เศร้าเสียใจร้องไห้และรู้สึกแค้นตะนุกิมาก</p>	<p>ผู้เขียนเริ่มเรื่องโดยถามผู้อ่านว่า เคยได้ยินเรื่องมนุษย์กินเนื้อมนุษย์หรือไม่ ซึ่งเรื่องดังกล่าวไม่ใช่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในรัสเซีย แต่เป็นเรื่องของตาคินเนื้อยายในเรื่องเล่าโบราณของญี่ปุ่นที่ยายถูกตะนุกิใช้กลอุบายฆ่า แล้วเอามาทำน้ำแกงให้ตาคิน</p> <p>เรื่องเล่าดังกล่าวคือ เรื่อง “คะชิคะชิยะมะ” ซึ่งเป็นนิทานพื้นบ้านเก่าแก่ที่ทุกคนรู้จักกันดี</p> <p>ทุกคนอาจหัวเราะและเห็นเป็นเรื่องตลก ทั้งที่จริงแล้วเป็นเรื่องน่ากลัว เพราะการที่ตาคินยายมีสาเหตุมาจากสัตว์ตัวหนึ่ง (ตะนุกิ)</p>
<p>ขณะที่ตาคำลังร้องไห้เสียใจอยู่ กระจ่าชายชาวซราผู้มีนิสัยดีและใจดีซึ่งอาศัยอยู่บริเวณนั้นก็ได้ผ่านมาและเข้ามาถามเรื่องราวทั้งหมดจากตา กระจ่าจึงอาสาจะแก้แค้นตะนุกิให้กับตาแทน</p> <p>กระจ่ายกกลับมาয়รัฐของตนแล้วออกไปดูสภาพของตะนุกิ หลังจากตะนุกิหนีตามาก็ซ่อนตัวอยู่ในรูตลอดเพราะกลัวจะถูกพบตัว</p>	

นิทานพื้นบ้าน	เรื่องสั้น
<p>เข้า กระจ่ายจึงวางแผนจะนำตัวทะนุกีออกมาจากภูให้ได้</p>	
<p>วันต่อมา กระจ่ายไปยังภูทะนุกีเพื่อชวนทะนุกีไปเก็บฝืนบนภูเขาในวันที่อากาศดี เช่นนี้ ทะนุกีเห็นกระจ่ายเป็นสัตว์เหมือนกัน จึงวางใจและตอบตกลงเดินทางไปยังภูเขาใกล้ๆด้วยกัน</p> <p>หลังจากเที่ยวภูเขามาทั้งวัน ทั้งสองต่างก็เอาไม้ฝืนที่เก็บได้แบกไว้กลางหลังแล้วเดินทางกลับภูของตน ระหว่างเดินทางกลับ กระจ่ายซึ่งเดินอยู่หลังทะนุกีได้เอาหินจุดไฟขึ้นมาและจุดไฟเสียงดัง “กะชิกะชิ” ทะนุกีถามว่าเสียงอะไร กระจ่ายตอบว่าภูเขาลูกนี้ชื่อ “กะชิกะชิ” ตนจึงพูดว่า “กะชิกะชิ” เท่านั้นเอง</p> <p>ระหว่างที่กระจ่ายพูดก็ใช้หินจุดไฟใส่ฝืนที่อยู่บนหลังทะนุกีจะเกิดเสียงดัง “โบ โบ” ทะนุกีถามว่าเสียงอะไร กระจ่ายตอบว่าภูเขาลูกนี้ชื่อ “โบ โบ” ตนจึงพูดว่า “โบ โบ” เท่านั้นเอง ไม่ทันสิ้นคำของกระจ่าย ไฟก็ไหม้ขึ้นที่หลังของทะนุกี ทะนุกีส่งเสียงดังวิ่งไปมา กระจ่ายแกล้งทำเป็นตกใจเอาพัดมาพัดให้จึงยิ่งทำให้ร้อนมากขึ้น ทะนุกีส่งเสียงร้องและตั้งหน้าตั้งตาวิ่งกลับภูตนเอง</p>	
<p>กระจ่ายดีใจที่แกล้งทะนุกีได้ วันต่อมาจึงมาเยี่ยมทะนุกีพร้อมกับเอามิโชะ* ผสมพริกมาด้วย กระจ่ายแสดงความเสียใจที่ทะนุกีต้องเจอ</p>	

* เต้าเจี้ยวญี่ปุ่น (จุฬารัตน์ เศรษฐกิจวิวัฒน์และคณะ, พจนานุกรมญี่ปุ่น-ไทย(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรม, 2546), หน้า 966.)

นิทานพื้นบ้าน	เรื่องสั้น
<p>เรื่องร้ายๆมาเมื่อวาน แล้วบอกว่ามิ โชะผสมพริกที่ตนเตรียมมาให้ นั่นเป็นยาดีจะช่วยรักษาแผลไฟไหม้เมื่อวาน ได้ทะนุกิ ได้ยินเช่นนั้นก็ดีใจพร้อมกล่าวขอใจกระต่ายและให้กระต่ายช่วยทําให้</p> <p>เมื่อกระต่ายทาแผลด้วยมิ โชะผสมพริกให้ทะนุกิก็ปวดแผลเป็นอย่างมากจนมุดกลับเข้ารูไป</p>	
<p>กระต่ายเห็นว่าทะนุกิยังไม่ตายเสียที จึงคิดวางแผนหาทางทำให้ทะนุกิตาย เมื่อบาดแผลของทะนุกิหายดี กระต่ายจึงมาหาทะนุกิอีกครั้ง</p> <p>กระต่ายถามถึงอาการของแผลไฟไหม้ ทะนุกิตอบว่าดีขึ้นแล้วและขอบคุณ กระต่ายกระต่ายชวนทะนุกิไปเที่ยวด้วยกันอีก ทะนุกิบอกว่าเจ็ดที่จะไปภูเขาแล้ว กระต่ายจึงชวนไปเที่ยวทะเล ทะนุกิตอบตกลง กระต่ายจึงบอกทะนุกิว่าจะเตรียมเรือไว้ให้ เมื่อเตรียมเรือเสร็จแล้วจะไปบอก ทะนุกิจึงกลับไป โดยกระต่ายเตรียมเรือไม้ไว้สำหรับตน และเตรียมเรือดินไว้ให้ทะนุกิ</p>	
<p>สองสามวันต่อมา ทะนุกิมาหากระต่ายเพื่อถามถึงเรือที่จะไปเที่ยว ทั้งสองออกไปพายเรือในทะเล โดยทะนุกิพายเรือดิน ส่วนกระต่ายพายเรือไม้</p> <p>ระหว่างนั้นกระต่ายจึงชวนทะนุกิแข่งพายเรือ ทั้งสองต่างมุ่งมั่นพายเรือไปยังเส้นชัย แต่เรือของทะนุกินั้นเป็นดินจึงพายอยู่ในน้ำได้ไม่นานนักเพราะน้ำค่อยๆซึมเข้าเรือจนทำให้เรือ</p>	<p>เรื่องนี้ไม่เพียงแต่เป็นเรื่องน่ากลัวเท่านั้น แต่ยังแฝงคำสอนอันแยบยลที่ว่า หากมนุษย์ไม่ระวังตัวก็จะต้องกินเนื้อมนุษย์ อันเนื่องมาจากความเป็นสัตว์ในตัวของมนุษย์เอง แต่ในนิทานพื้นบ้านนั้น โชคดีที่ตอนท้ายเรื่อง ทะนุกิโดนกระต่ายฆ่าตาย โดยทะนุกิถูกจุดไฟเผาไม้ฟืนที่แบกอยู่บนหลัง และถูกทำให้จมไปพร้อมกับเรือโคลน</p> <p>จะเห็นได้ว่าผู้ฆ่าทะนุกิก็คือกระต่าย ซึ่งเป็น</p>

นิทานพื้นบ้าน	เรื่องสั้น
แตกและทะนุกีก็จมน้ำไปในที่สุด	สัตว์ตัวหนึ่งเช่นเดียวกัน
เมื่อกระต่ายฆ่าทะนุกีเพื่อแก้แค้นให้ยาย เรียบร้อยแล้ว กระต่ายก็รีบกลับไปเล่าให้ตาฟัง อย่างละเอียด ตาดีใจและกล่าวขอบคุณกระต่าย ต่อมาตาจึงเลี้ยงกระต่ายไว้ที่บ้านเอ็นดูราวกับ ลูก และมีความสุขเรื่อยมา	ผู้เขียนเห็นว่านิทานพื้นบ้านนี้น่าเลื่อมใส และมีความหมายที่ลึกซึ้งว่า เมื่อสัตว์ฆ่ากัน (กระต่ายกับทะนุกี) มนุษย์จึงเจริญรุ่งเรือง และกล่าวอีกว่า หากซาราทุสตรา* มาได้ยีนก็ คงจะยิ้มเช่นกัน สุดท้ายผู้เขียนกล่าวกับผู้อ่านว่า ผู้อ่านคง กำลังเห็นว่านิทานพื้นบ้านเรื่องนี้ น่าขัน แต่ แท้จริงแล้ว ผู้อ่านนั้นก็ เป็นเหมือนทะนุกี กล่าวคือ เป็นสัตว์ตัวหนึ่งที่ถูกฆ่าเพื่อความ เจริญรุ่งเรืองของมนุษย์นั่นเอง

นิทานพื้นบ้านเรื่อง “กะชิกะชียะมะ” เป็นเรื่องราวของทะนุกีแก่นิสัยไม่ดีที่ขโมยผักและ มะเขือที่ตาปลูกไว้ ตาจึงจับมามัดไว้ที่บ้านเพื่อจะเอาไปทำน้ำแกง แต่ยายกลับถูกทะนุกีฆ่าเอาการทำ น้ำแกงแทน ตาโกรธแค้นมากเมื่อรู้เรื่องทั้งหมดและเล่าเรื่องดังกล่าวให้กระต่ายฟัง กระต่ายจึงอาสา แก้แค้นทะนุกีให้

ส่วนเรื่องสั้นเรื่อง “เคียวกุนตัน” นั้นกล่าวถึงการกินเนื้อมนุษย์ที่ไม่ได้มีแค่ในรัสเซีย เท่านั้นแต่มีในญี่ปุ่นด้วยดังจะเห็นได้จากนิทานพื้นบ้านเรื่อง “กะชิกะชียะมะ” ที่ตาถูกทะนุกีหลอก ให้กินน้ำแกงที่ทำมาจากยาย และยังกล่าวถึงการต่อสู้กันระหว่างกระต่ายกับทะนุกีอีกด้วย จาก ตารางเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่าผู้เขียนนำเอาเรื่องครึ่งหลังของนิทานพื้นบ้านมาใช้ในการแต่งเรื่อง สั้น โดยเริ่มเล่าเรื่องหลังจากที่ตาถูกทะนุกีหลอกให้กินน้ำแกงยาย

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเรื่องสั้นเรื่อง “เคียวกุนตัน” ได้มีการนำเสนอเนื้อเรื่องที่คล้ายกับ นิทานพื้นบ้านในส่วนที่ตาถูกทะนุกีหลอกให้กินน้ำแกงยายและการต่อสู้ระหว่างทะนุกีกับกระต่าย แต่ผู้เขียนได้ตัดเนื้อเรื่องในช่วงต้นของนิทานพื้นบ้านซึ่งกล่าวถึงเหตุการณ์ก่อนที่ตาจะถูกหลอกให้ กินน้ำแกงยาย รวมทั้งรายละเอียดเรื่องการแก้แค้นระหว่างทะนุกีกับกระต่ายไว้ เหลือเพียงแค่การ

* ตัวละครหลักในเรื่อง “วิถีผู้ออกิมนุชย์” (“Thus spoke Zarathustra”) ของ เฟรดริช นิตซ์เช่ (Friedrich Wilhelm Nietzsche, 1844-1900) นำเสนอแนวคิดสำคัญเรื่องอิกิมนุชย์ และ เจตจำนงเพื่ออำนาจ

ต่อสู้ของทั้งสองฝ่าย เพื่อนำเสนอแก่นของเรื่องที่แตกต่างกันไปจากนิทานพื้นบ้าน นอกจากนี้ยังมีรายละเอียดอื่นๆที่แตกต่างไปจากนิทานพื้นบ้าน เช่น การบรรยายตัวละคร ฉาก และความแตกต่างด้านอื่นๆ เช่น การดำเนินเรื่อง และแก่นของเรื่องซึ่งจะได้อธิบายอย่างละเอียดในหัวข้ออื่นๆถัดไป

4.1.2 ตัวละคร

ตัวละครในเรื่องสั้นและนิทานพื้นบ้านนั้นมีตัวละครคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ

ในนิทานพื้นบ้าน ได้แก่ 1.ตา 2.ยาย 3.กระต่าย 4.ทงนุกิ

ส่วนในเรื่องสั้น ได้แก่ 1.ตา 2.ยาย 3.กระต่าย 4.ทงนุกิ

โดยมีลักษณะตัวละครดังตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

ตารางที่ 7: ตารางเปรียบเทียบตัวละครของนิทานพื้นบ้านและเรื่องสั้นเรื่อง “เคียวกุนคัน”

นิทานพื้นบ้าน		เรื่องสั้น	
ตัวละคร	พฤติกรรม	ตัวละคร	พฤติกรรม
ตา	ถูกทงนุกิลั่นแกลิ่ง	ตา	ไม่ระบุน ถูกทงนุกิหลอกให้กินน้ำแกงยาย
ยาย	ถูกทงนุกิหลอกและฆ่าตาย	ยาย	ไม่ระบุน
กระต่าย	อาสาแก้แค้นทงนุกิให้ตา	กระต่าย	ไม่ระบุน ฆ่าทงนุกิ
ทงนุกิ	แกลิ่งตา ฆ่ายาย	ทงนุกิ	ไม่ระบุน ถูกกระต่ายฆ่าตาย

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนได้นำตัวละครในนิทานพื้นบ้านมาเป็นหลักในการสร้างตัวละคร โดยมีความแตกต่างจากนิทานพื้นบ้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.2.1 ตาและยาย

ตาและยายในนิทานพื้นบ้านเป็นฝ่ายดี แต่ถูกทงนุกิลั่นแกลิ่ง ดังที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วในบทที่ 3 (นิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “กะซิกะซิมะ”) โดยตาเป็นเพียงชาวบ้านธรรมดาที่มีอาชีพทำไร่ ปศุสัตว์ และ มะเขือ ไม่ได้มีพฤติกรรมมรณะหรือทำร้ายผู้ใด ส่วนยายอยู่ทำงานบ้านเพื่อรอการกลับมาของตา และถูกทงนุกิหลอกฆ่าตาย

จึงอาจกล่าวได้ว่าในนิทานพื้นบ้านตาและยายเป็นฝ่ายดี ไม่ได้มีความคิดที่จะรุกรานหรือทำร้ายทงนุกิแต่อย่างใด ส่วนในเรื่องสั้นเรื่อง “เคียวกุนคัน” นั้น ผู้เขียนได้นำตัวละครตาในนิทาน

พื้นบ้านมาเป็นพื้นฐานในการสร้างตัวละครและไม่มีการดัดแปลงลักษณะนิสัยตัวละคร โดยตาและยายยังเป็นฝ่ายถูกกระทำ ดังข้อความต่อไปนี้

日本の話、——ずっと昔の日本の話です。食つたのは爺さんですし、食はれたのは婆さんです。

どうして食つたと云ふのですか？ それは狸の悪企みです。婆さんを殺した古狸はその婆さんに化けた上狸の肉を食はせる代りに婆さんの肉を食はせたのです。²

เรื่องของญี่ปุ่น---เรื่องของญี่ปุ่นในสมัยก่อนโน้น คนที่กินก็คือตา และคนที่ถูกกินก็คือยาย แล้วทำไมถึงต้องกินนะเหรอ นั่นก็เป็นเพราะเล่ห์กลของทะนุกิ ทะนุกิ เจ้าเล่ห์ฆ่ายายแล้วแปลงตัวเป็นยาย เอนื้อยายให้ตากินแทนเนื้อของทะนุกิ

ข้อความข้างต้นเป็นประโยคเริ่มต้นของเรื่องสั้น แสดงให้เห็นว่า อะกุตะงะวะนำเอาเรื่องของตาและยายจากนิทานพื้นบ้านมาใช้ในเรื่องสั้น โดยไม่ได้มีการดัดแปลงรายละเอียด แต่ผู้เขียนได้ละรายละเอียดอื่นเอาไว้ โดยหยิบเอาเฉพาะเนื้อหาในส่วนที่ตากินน้ำแกงยายมาพูดถึงเท่านั้น

4.1.2.2 กระจ่าย

กระจ่ายในนิทานพื้นบ้านนั้นเป็นฝ่ายดี และเป็นเพื่อนกับตาและยาย ดังข้อความต่อไปนี้

すると又頭の上で、『お爺さんお爺さん！何をそんなに泣いてるんです？』と声をかける者があります。誰だと思って顔をあげて見ると、これも同しく此の近所に棲んで居る、年を経た白兎です。元より白兎は古狸と違ひ、至つて性質も善く、殊に親切な獣だと云ふ事は、平素からお爺さんもよく知て居ますから、『才、白兎か、よく尋ねてくれた。(中略)³

แล้วก็ได้ยินเสียงเรียก “ตา ตา ทำไมถึงร้องไห้ขนาดนั้นล่ะ” อยู่บนหัว เมื่อ(ตา) เงยหน้ามองเพื่อจะดูว่าเป็นใคร ก็เห็นว่าเป็นกระจ่ายขาวขร่าที่อาศัยอยู่บริเวณนั้น กระจ่ายขาวนั้นแตกต่างจากทะนุกิขรามาแต่ไหนแต่ไร นิสัยก็ดีมาตลอดอีกทั้งยังเป็นสัตว์ที่มีน้ำใจซึ่งตาเองก็รู้ดีอยู่แล้ว “อ้าว กระจ่ายขาวนั้นเองอดสำห้มาหา (ย่อ)

² 芥川龍之介, 「教訓談」『芥川龍之介全集 第四卷』, 初版第 7 刷発行(筑摩書房, 1976 年 6 月 15 日), p. 338.

³ 巖谷小波(著), 上田信道(校訂), 「かちかち山」『日本昔噺(東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行(平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 154.

จากคำบรรยายข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กระจ่าขี้มนั้นเป็นกระจ่าขาวที่มีนิสัยดี มีน้ำใจ และรู้จักกับตาเป็นอย่างดี เนื่องจากกระจ่าก็อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงบ้านของตาและยาย

ส่วนกระจ่าขี้มนั้นในเรื่องสั้น “เถียวกุนตัน” นั้นได้กล่าวถึงกระจ่าว่าได้ฆ่าทะนุกิตาย ดังข้อความต่อไปนี้

しかし最後は幸福です。狸は兎に亡されるのですから。⁴
แต่สุดท้ายก็จบอย่างมีความสุข เพราะทะนุกิตถูกกระจ่าฆ่าตาย

จากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนได้บรรยายละเอียดของการต่อสู้แย่งแย่งระหว่างกระจ่ากับทะนุกิตเอาไว้ แต่ได้เน้นย้ำให้เห็นว่าผู้ที่ฆ่าทะนุกิตคือกระจ่า โดยไม่มีการเสริมรายละเอียดอื่นให้ตัวละคร

4.1.2.3 ทะนุกิต

ในนิทานพื้นบ้านนั้นทะนุกิตมีลักษณะเด่น คือ นิสัยไม่ดี และเจ้าเล่ห์ ดังคำบรรยายต่อไปนี้

むかしむかしまつ或る所に、お爺さんとお婆さんとがいましたとき。すると又其近所に、一匹の悪戯な古狸が居て、毎晩のやうに穴からのこのこ出て来ては、お爺さん処の畠を荒し、折角汗水垂らして拵へた瓜や茄子を、悉皆代無にしてしまひますから、なんぼ人の好いお爺さんでも、黙止つては居られません、今に処何するか見やがれと、とうとう窶をもつて、其の古狸を捕へてしまひました。⁵

นานมาแล้ว มีตาและยายอาศัยอยู่ ณ ที่แห่งหนึ่ง มีทะนุกิตขราเกรตัวหนึ่งซึ่งอาศัยอยู่บริเวณนั้นมักโผล่ออกจากรูมานุกรูกรไ้ของตา ทำลายพืชและมะเขือที่ตาอุตส่าห์เอาบะหมี่ต่างน้ำปลูกขึ้นมาราวกับเป็นของไร้ค่า พฤติกรรมเหล่านี้แม้คนดีอย่างตาก็ยังอดรนทนไม่ได้ วันหนึ่งไม่รู้จะทำอย่างไร จึงตัดสินใจเอาเชือกมาจับเจ้าทะนุกิตขราตัวนั้น

ด้วยความเกรงของทะนุกิตที่เข้าไปรุกรานไร่ของตา ตาจึงจับทะนุกิตกลับมาบ้านเพื่อจะเอามาทำน้ำแกง แล้วตาก็กลับออกไปทำไร่เช่นเดิม

⁴ 芥川龍之介, 「教訓談」 『芥川龍之介全集 第四卷』, 初版第 7 刷 発行(筑摩書房, 1976 年 6 月 15 日), p. 338.

⁵ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「かちかち山」 『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行 (平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 150.

ส่วนทะนุกิในเรื่องสั้น “เคียวกุนคัน” นั้น ผู้เขียนยังให้ทะนุกิมีพฤติกรรมเหมือนในนิทานพื้นบ้าน ดังข้อความต่อไปนี้

火になつた焚き木を負つてゐる狸、泥舟と共に溺れる狸、——あの狸の死を御覧なさい。狸を亡すのは兎です。⁶

ทะนุกิที่แบกไม้ฟืนติดไฟ ทะนุกิที่จมลงไปกับเรือดิน จงดูความตายของเจ้าทะนุกินั่นสิ ผู้ที่ฆ่าทะนุกิก็คือกระต่าย

จะเห็นได้ว่าในเรื่องสั้นผู้เขียนได้กล่าวถึงทะนุกิซึ่งมีพฤติกรรมเดียวกับในนิทานพื้นบ้าน โดยนำเสนอเฉพาะผลของพฤติกรรมที่ทะนุกิถูกระต่ายฆ่าตายเท่านั้น

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบตัวละครจากนิทานพื้นบ้าน “คะซิกะชิยะมะ” และเรื่องสั้น “เคียวกุนคัน” จะเห็นได้ว่า อะกุตะงะวะไม่ได้มีการดัดแปลงลักษณะหรือพฤติกรรมของตัวละครในเรื่อง แต่ไม่ได้กล่าวถึงพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การรุกรานไร้ตาและหลอกขายของทะนุกิ หรือการแก้แค้นระหว่างกระต่ายกับทะนุกิ โดยนำเอาเฉพาะเนื้อเรื่องบางส่วน เช่น การกินเนื้อขายของตา การฆ่าทะนุกิของกระต่าย เป็นต้นมานำเสนอ กล่าวได้ว่าอะกุตะงะวะได้ลดเนื้อหาของนิทานพื้นบ้านและเลือกเขียนเฉพาะส่วนที่จำเป็น โดยไม่ได้บรรยายรายละเอียดพฤติกรรมตัวละคร

4.1.3 โครงเรื่อง

โครงเรื่องของนิทานพื้นบ้านและเรื่องสั้น “เคียวกุนคัน” สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

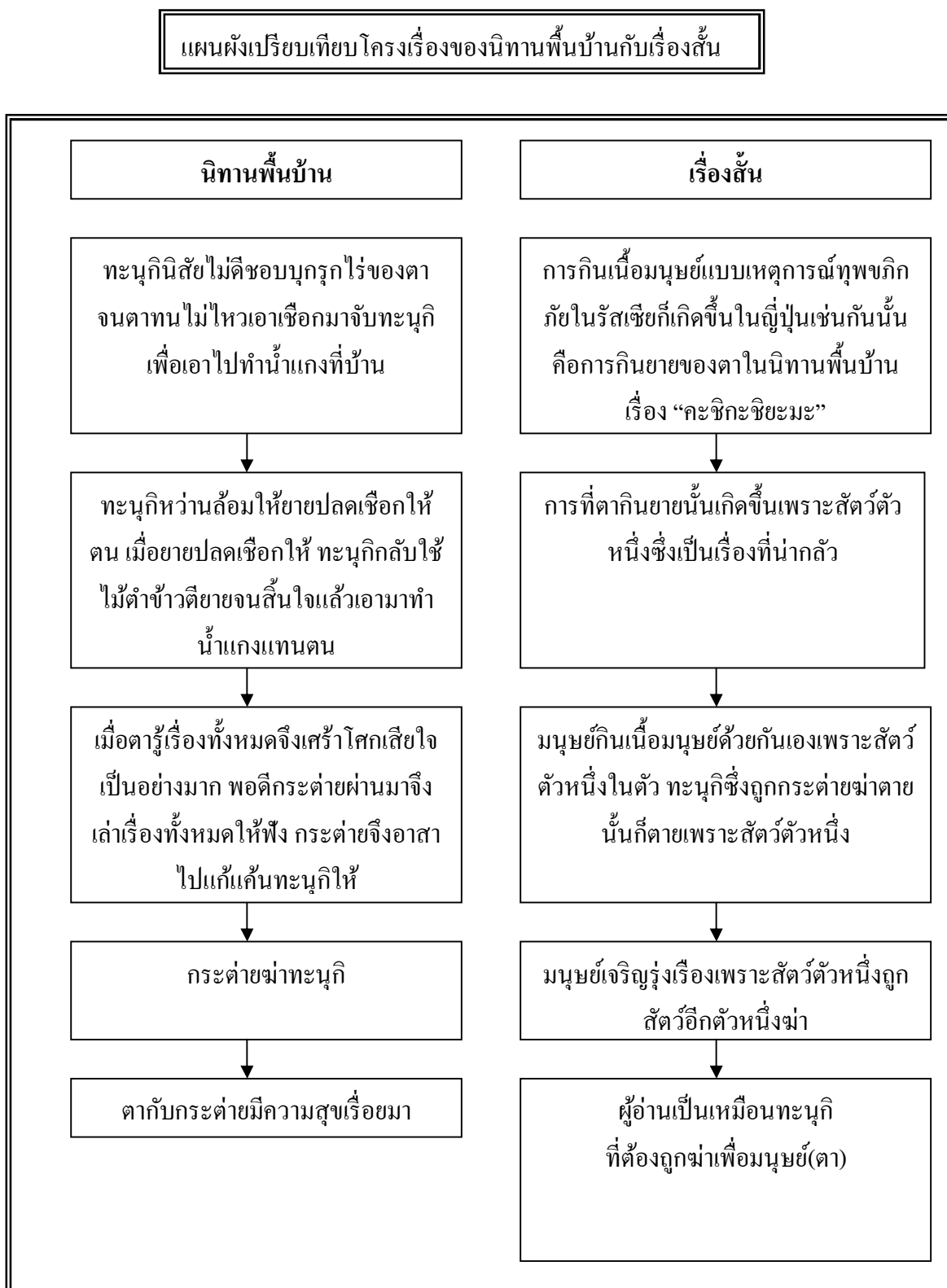
นิทานพื้นบ้านเปิดเรื่องโดยกล่าวถึงพฤติกรรมของทะนุกิที่มีนิสัยไม่ดีชอบออกมาจากรูทุกคืนมาทำลายผัก และมะเขือที่ตาปลูกเอาไว้จนเสียหาย จนคนคืออย่างตาเองก็ทนไม่ไหวจึงเอาเชือกมาจับทะนุกิกลับบ้านตั้งใจว่าจะเอามาทำน้ำแกง เหตุการณ์เริ่มขมวดปม เมื่อทะนุกิพยายามหว่านล้อมให้ยายปลดเชือกให้ โดยบอกว่าจะลงมาช่วยยายทำงาน เมื่อทำเสร็จแล้วก็จะกลับไปให้มัดเหมือนเดิม ยายหลงเชื่อ จึงปลดเชือกให้ทะนุกิ เมื่อยายส่งไม้ตำข้าวให้ทะนุกิ ทะนุกิกลับเอามาตียายจนสิ้นใจแล้วก็เอายายมาทำน้ำแกง เหตุการณ์เข้าสู่จุดวิกฤต เมื่อตารู้เรื่องทั้งหมดและเสร์วโศกเสียใจเป็นอย่างมาก พอติกระต่ายผ่านมาตาก็เล่าเรื่องทั้งหมดให้ฟัง กระต่ายจึงอาสาตาไปแก้แค้นทะนุกิ เรื่องคลี่คลายลงเมื่อกระต่ายแก้แค้นทะนุกิได้สำเร็จ และปิดเรื่องด้วยความตายของทะนุกิแล้วตากับกระต่ายก็ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขเรื่อยมา

⁶芥川龍之介, 「教訓談」 『芥川龍之介全集 第四卷』, 初版第 7 刷 発行(筑摩書房, 1976 年 6 月 15 日), p. 338.

ส่วน โครงเรื่องของเรื่องสั้นคือ เรื่องสั้นเปิดเรื่องด้วยการพูดถึงการกินเนื้อมนุษย์ในกรณีเมื่อเกิดทฤษฎีภิกษุในรัฐเซีย และกล่าวว่าเหตุการณ์การกินเนื้อมนุษย์ดังกล่าวก็เกิดขึ้นในญี่ปุ่นเช่นกัน นั่นก็คือการกินยายในนิทานพื้นบ้านเรื่อง “กะซิกะซิชะมะ” เหตุการณ์เริ่มขมวดปมโดยผู้เขียนกล่าวว่า การที่ตากินยายนั้นเป็นเพราะสัตว์ตัวหนึ่งซึ่งเป็นเรื่องน่ากลัว เนื้อเรื่องดำเนินไปสู่จุดวิกฤตเมื่อมีการบอกว่าการที่มนุษย์ต้องกินมนุษย์ด้วยกันเองก็เพราะสัตว์ตัวหนึ่งที่อยู่ในตัวมนุษย์ และชี้ให้เห็นว่าการที่ทะนุกิซึ่งเป็นสัตว์ตัวหนึ่งต้องถูกกระต่ายซึ่งก็เป็นสัตว์เช่นเดียวกันฆ่ามันนั้นต้องมีความหมายบางอย่างที่ลึกซึ้ง เรื่องถึงจุดคลี่คลายโดยบอกว่าเมื่อสัตว์ตัวหนึ่งต้องถูกสัตว์อีกตัวหนึ่งฆ่า ผู้ที่ได้รับความเจริญรุ่งเรืองจากเรื่องดังกล่าวก็คือมนุษย์ และปิดเรื่องด้วยการชี้ให้เห็นว่าผู้อ่านอาจถูกฆ่าด้วยความเป็นสัตว์เพื่อความเจริญของมนุษย์เช่นเดียวกับทะนุกิ

เมื่อเปรียบเทียบ โครงเรื่องนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นจะเห็นว่า โครงเรื่องของเรื่องสั้นกับนิทานพื้นบ้านตั้งแต่ส่วนกลางเรื่องจะคล้ายคลึงกัน แต่จะแตกต่างกันในส่วนของรายละเอียดเนื้อเรื่องที่กล่าวถึงดังแผนภาพต่อไปนี้

ตารางที่ 8: แผนผังเปรียบเทียบ โครงเรื่องของนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “เคียวกุนตัน”

จากแผนผังเปรียบเทียบ โครงเรื่องของนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นข้างต้น จะเห็นได้ว่านิทานพื้นบ้านและเรื่องสั้นคล้ายคลึงกันในส่วนของการขมวดปม จุดวิกฤต การคลี่คลาย โดยเรื่องสั้นได้ขมวดปมของเรื่อง ด้วยการนำเอาเรื่องที่คาดต้องกินยายมากแล้วถึง แต่เพิ่มเติมในแง่ความน่ากลัวของการกินเนื้อพวกเดียวกันมากกว่าการที่ตาถูกสัตว์ร้ายร้ายเช่นตะนุกีหลอกให้กินน้ำแกงยายเช่นในนิทานพื้นบ้าน สำหรับจุดวิกฤตของเรื่องสั้นได้กล่าวถึงการต่อสู้กันระหว่างสัตว์ซึ่งคล้ายกับจุดวิกฤตในนิทานพื้นบ้านที่กล่าวถึงการแก้แค้นกันระหว่างกระต่ายกับตะนุกี ในเรื่องสั้นยังมีส่วนที่เพิ่มเติมเพื่อให้เห็นอีกว่าการกินเนื้อพวกเดียวกันของมนุษย์นั้นอาจเกิดขึ้นได้เพราะความเป็นสัตว์ที่อยู่ในตัวของมนุษย์ นอกจากนี้ทั้งเรื่องสั้นและนิทานพื้นบ้านยังมีการคลี่คลายของเรื่องที่คล้ายกัน โดยกล่าวถึงการที่กระต่ายสามารถฆ่าตะนุกีได้สำเร็จ แต่ในเรื่องสั้นยังได้เพิ่มเติมให้เห็นว่าการต่อสู้กันระหว่างสัตว์ทั้งสองนั้นนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองของมนุษย์ แสดงให้เห็นว่า โครงเรื่องของเรื่องสั้นได้รับอิทธิพลบางส่วนจากนิทานพื้นบ้าน จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้เขียนได้นำเนื้อหาเพียงบางจุดของนิทานพื้นบ้านมาใช้โดยนำเรื่องดังกล่าวไปสัมพันธ์กับเรื่องอื่น เช่น ผู้เขียนใช้เรื่องตากินน้ำแกงยายมาสัมพันธ์กับเรื่องการกินเนื้อมนุษย์ และใช้เรื่องการฆ่ากันระหว่างกระต่ายกับตะนุกีมาสัมพันธ์กับเรื่องการเจริญรุ่งเรืองของมนุษย์ โดยเล่าเรื่องในลักษณะที่เป็นการตั้งคำถามหรือชี้ชวนให้คิด

4.1.4 การดำเนินเรื่อง

การดำเนินเรื่องในนิทานพื้นบ้านเป็นการดำเนินเรื่องแบบที่ผู้เล่าเรื่องซึ่งเป็นบุรุษที่ 3 ไม่ได้ปรากฏตัวในเรื่องเล่า แต่เป็นผู้รู้เรื่องราวทั้งหมด รู้จักตัวละครทุกแง่มุม ดังเช่นที่เคยทำการวิเคราะห์ในนิทานพื้นบ้านเรื่อง “คะจิกะชิยะมะ”

ส่วนการดำเนินเรื่องในเรื่องสั้นเรื่อง “เลี้ยวกุนตัน” นั้นแตกต่างไปจากนิทานพื้นบ้าน เพราะมีการกล่าวถึงและวิพากษ์วิจารณ์ตัวละครในเรื่องโดยใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 แทนตัวผู้เล่าว่า “ข้าพเจ้า” เพื่อแสดงความคิดเห็น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

わたしはあの話を思ひ出す度に、何か荘嚴な気がするのです。獸

は獸の為に亡され、其処に人間は栄えました。⁷

ข้าพเจ้านึกถึงเรื่องนี้เมื่อใด ก็รู้สึกเลื่อมใสขึ้นมาทันที สัตว์ถูกสัตว์ฆ่า แล้วมนุษย์ก็

เจริญรุ่งเรือง

⁷ 芥川龍之介, 「教訓談」 『芥川龍之介全集 第四卷』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 6 月 15 日), p. 338.

ข้อความข้างต้นเป็นการบรรยายเรื่องที่กระต่ายฆ่าตะนุกิ โดยใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 “ข้าพเจ้า” ในการบรรยาย ซึ่งน่าจะอนุมานได้ว่า “ข้าพเจ้า” ในที่นี้อาจจะเป็นตัวผู้เขียนที่คิดว่า การที่มนุษย์เจริญรุ่งเรืองขึ้นเพราะการฆ่ากันของสัตว์ และเป็นการกล่าวถึงมนุษย์ในลักษณะของการเสียดสีว่า มนุษย์เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาได้ก็เพราะการใช้ประโยชน์จากผู้ที่ต่ำกว่า

นอกจากนี้ผู้เขียนจะมีการดำเนินเรื่องแบบตั้งคำถามและข้อสังเกตให้กับผู้อ่าน โดยลักษณะการดำเนินเรื่องไม่ได้เรียงลำดับเหตุการณ์แบบนิทานพื้นบ้าน หรือเรื่องสั้นอื่น แต่มีลักษณะการเขียนคล้ายกับการเขียนแบบกึ่งเรียงความมากกว่า ดังประโยคต่อไปนี้

あなたはこんな話を聞いたことがありますか？ 人間が人間の肉を食った話を。いえ、ロシアの飢饉の話ではありません。⁸
คุณเคยได้ยินเรื่องอย่างนี้หรือเปล่า เรื่องมนุษย์กินเนื้อมนุษย์ เปล่า ไม่ใช่เรื่อง
ทุกภิกขภัยในรัสเซีย

ข้อความข้างต้นเป็นตอนเริ่มต้นของเรื่องสั้น เป็นการเริ่มต้นด้วยการตั้งคำถามกับผู้อ่านว่า เคยได้ยินเรื่องกินเนื้อมนุษย์หรือไม่

และเรื่องนี้ยังจบด้วยการตั้งข้อสังเกตของผู้เขียนเพื่อเป็นประเด็นให้ผู้อ่านคิดต่อไป ดังข้อความต่อไปนี้

あなたはまだ笑つてあますね。お笑ひなさい。お笑ひなさい。あなたの耳は狸の耳なのでせう。⁹
คุณก็ยังหัวเราะอยู่ละสินะ หัวเราะไปเถอะ หัวเราะเลย เพราะหูของคุณเป็นหูของ
ตะนุกินั้นแหละ

ข้อความข้างต้นเป็นประโยคสุดท้ายของเรื่องสั้นเรื่อง “เลี้ยวกุนคัน” แสดงความนัยเพื่อจะบอกผู้อ่านว่าผู้อ่านก็เป็นตะนุกิเช่นกัน กล่าวคือ ผู้อ่านอาจต้องถูกฆ่าเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของมนุษย์บางคน เช่นเดียวกับการที่กระต่ายฆ่าตะนุกิตาย และทำให้ตาได้มีความสุข

จากการศึกษาลักษณะการดำเนินเรื่องของนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นนั้นพบว่า ลักษณะการดำเนินเรื่องมีความแตกต่างกันในแง่ของผู้เล่าเรื่อง และวิธีการดำเนินเรื่อง โดยในนิทานพื้นบ้านนั้นมีการดำเนินเรื่องโดยผู้เล่าเรื่องเป็นบุรุษที่ 3 ซึ่งรู้เห็นทุกอย่างและไม่มีอิทธิพลต่อเนื้อเรื่อง แต่ใน

⁸ 芥川龍之介, 「教訓談」 『芥川龍之介全集 第四卷』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 6 月 15 日), p. 338.

⁹ Ibid., p.338.

เรื่องสั้นมีผู้เล่าเรื่องเป็นบุรุษที่ 1 ซึ่งอาจจะอนุมานได้ว่าเป็นผู้เขียนที่เข้ามามีบทบาทในเรื่องเพื่อชี้ชวนให้ผู้อ่านเห็นด้วยกับประเด็นในเรื่องสั้น และใช้วิธีการดำเนินเรื่องในลักษณะที่ผู้เขียนพูดคุยกับผู้อ่าน ไม่ใช่เป็นการเล่าความเรียงลำดับตามเหตุการณ์แบบทั่วไป ซึ่งลักษณะการดำเนินเรื่องเช่นนี้เป็นการดึงให้ผู้อ่านเข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องได้อย่างชัดเจนและสามารถสื่อสารความคิดของผู้เขียนสู่ผู้อ่านได้โดยตรง

4.1.5 ฉาก: เวลาและสถานที่

เวลาในนิทานพื้นบ้านได้ระบุไว้ว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเมื่อนานมาแล้ว โดยใช้คำว่า “นานมาแล้ว” (Mukashimukashi: むかしむかし) และกล่าวหาว่าสถานที่ที่ตาชาย กระต่ายและทะนุกิอาศัยอยู่เป็นสถานที่แห่งหนึ่งโดยไม่ได้ระบุชื่อสถานที่เจาะจงลงไปโดยใช้คำว่า “ณ ที่แห่งหนึ่ง” (Arutokoroni: 或る処に) ดังที่วิเคราะห์ไว้แล้วในบทที่ 3 (นิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “กะซิกะชิยะมะ”) ซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของการกล่าวถึงเวลาและสถานที่ของนิทานพื้นบ้าน

สำหรับเรื่องสั้นไม่ได้บอกช่วงเวลาและสถานที่ในเรื่องเช่นเดียวกับในนิทานพื้นบ้าน แต่การเล่าเรื่องในลักษณะพูดคุยกับผู้อ่านนั้น มีการอ้างถึงเหตุการณ์ในรัสเซีย ดังข้อความต่อไปนี้

あなたはこんな話を聞いたことがありますか？ 人間が人間の肉を食った話を。いえ、ロシアの飢饉の話ではありません。日本の話、——ずっと昔の日本の話です。食ったのは爺さんですし、食はれたのは婆さんです。¹⁰

คุณเคยได้อินเรื่องอย่างนี้หรือเปล่า เรื่องมนุษย์กินเนื้อมนุษย์ เปล่า ไม่ใช่เรื่องทุพภิกขภัยในรัสเซีย เรื่องของญี่ปุ่น---เรื่องของญี่ปุ่นในสมัยก่อน คนที่กินก็คือตา และคนที่ถูกกินก็คือยาย

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนได้นำเรื่องการกินเนื้อมนุษย์ที่มาจากเรื่องตลกกินน้ำแกงยายในนิทานพื้นบ้านเก่าแก่ของญี่ปุ่นเรื่อง “กะซิกะชิยะมะ” มาเขียนให้สัมพันธ์กับเหตุการณ์ทุพภิกขภัยในรัสเซีย เพื่อชี้ให้เห็นว่าการกินเนื้อมนุษย์นั้นอยู่ใกล้ตัวชาวญี่ปุ่นมากกว่าที่คิด โดยทั่วไปหากกล่าวถึงเรื่องการกินเนื้อมนุษย์แล้วชาวญี่ปุ่นน่าจะนึกถึงการกินเนื้อมนุษย์ในเหตุการณ์ทุพภิกขภัยในรัสเซีย และไม่ได้คิดว่าแท้จริงแล้วการกินเนื้อมนุษย์นั้นอยู่ใกล้ตัวมากกว่านั้น ผู้เขียนจึงยกตัวอย่างจากนิทานพื้นบ้านเรื่อง “กะซิกะชิยะมะ” เพื่อแสดงให้เห็นว่าการกินเนื้อมนุษย์ก็มีในประเทศญี่ปุ่นด้วยเช่นเดียวกัน รวมทั้งยังเป็นการเสียดสีมนุษย์อีกด้วยว่า แท้จริงแล้ว

¹⁰ 芥川龍之介, 「教訓談」『芥川龍之介全集 第四巻』, 初版第 7 刷発行(筑摩書房, 1976 年 6 月 15 日), p. 338.

มนุษย์นั้นไม่ได้ดีเสมอไป เพราะสามารถประพฤติเลวได้เสมอเนื่องจากสัญชาตญาณดิบที่อยู่ภายในตัวมนุษย์

จากลักษณะของฉากในเรื่องสั้นดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า เรื่องสั้น ได้รับอิทธิพลบางส่วนจากนิทานพื้นบ้าน กล่าวคือ ไม่มีการระบุช่วงเวลา และสถานที่ในเรื่องอย่างชัดเจน แต่มีการอ้างถึงเรื่องทศกัณฐกในรัฐเซียซึ่งเกิดขึ้นในช่วงปีค.ศ.1921-1922 โดยผู้เขียนได้หยิบเอาเนื้อหามาบางส่วนจากนิทานพื้นบ้าน เช่น เหตุการณ์ตากินยา หรือ การต่อสู้ระหว่างกระต่ายกับทศกัณฐก มากล่าวถึงเพื่อยกตัวอย่างให้ผู้อ่านเห็นว่ามีภารกิจในเนื้อมนุษย์ในญี่ปุ่น และเสียดสีว่ามนุษย์นั้นอาจทำผิด เช่น การกินเนื้อมนุษย์ ก็เป็นไปได้

4.1.6 แก่นเรื่อง

นิทานพื้นบ้านต้องการนำเสนอแก่นของเรื่องคือ การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ดังจะเห็นจากที่ทศกัณฐกชั่วไปประรานตาซึ่งไม่ได้ทำความผิดใดๆจนต้องสูญเสียภรรยาไป และยายต้องถูกทศกัณฐกหลอกฆ่าจนตาย ทศกัณฐกจึงต้องตายด้วยฝีมือกระต่าย

แต่ในเรื่องสั้นของอะคุตะจะวะมีแก่นเรื่องที่แตกต่างออกไป ไม่ใช่การสั่งสอนด้านทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วอย่างเช่นในนิทานพื้นบ้าน แต่เป็นแนวคิดที่ว่ามนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน ดังจะเห็นได้จากกล่าวถึงเรื่องภารกิจเนื้อพวกเดียวกันของมนุษย์ที่อาจเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์ไม่สามารถควบคุมสัญชาตญาณดิบในตัวได้ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากการต่อสู้กันระหว่างกระต่ายกับทศกัณฐกของมนุษย์ สำหรับรายละเอียดเรื่องพรรณนาเกี่ยวกับมนุษย์เหล่านี้ผู้วิจัยจะอธิบายในหัวข้อพรรณนาเกี่ยวกับมนุษย์ต่อไป

4.1.7 สรุป

ผลการเปรียบเทียบเรื่องสั้นเรื่อง “เลียวกุนตัน” กับนิทานพื้นบ้านเรื่อง “คะซิกะชิยะมะ” สามารถสรุปผลการเปรียบเทียบเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 9: ตารางเปรียบเทียบอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านในเรื่องสั้น “เลียวกุนตัน”

	เนื้อเรื่อง	ตัวละคร	โครงเรื่อง	การดำเนินเรื่อง	ฉาก	แก่นเรื่อง
“เลียวกุนตัน”	△	△	△	×	△	×

หมายเหตุ ○แสดงส่วนที่เหมือน △แสดงส่วนที่เหมือนและต่างกัน ×แสดงส่วนที่ต่างกัน

จากตารางจะเห็นได้ว่า เรื่องสั้น “เคียวกุนตัน” ได้รับอิทธิพลบางส่วนจากนิทานพื้นบ้าน ด้านเนื้อเรื่อง ตัวละคร โครงเรื่อง และฉาก กล่าวคือ ผู้เขียนนำเอาเนื้อเรื่องส่วนหลังของนิทานพื้นบ้านตั้งแต่ตากินน้ำแกงขยา มาดัดแปลงโดยไม่กล่าวถึงเนื้อเรื่องในช่วงต้นของนิทานพื้นบ้าน ก่อนที่ตาจะถูกหลอกให้กินน้ำแกงขยาและรายละเอียดการแก้แค้นระหว่างทะนุกิกับกระต่าย แม้ในเรื่องสั้นยังคงใช้ตัวละครหลักของนิทานพื้นบ้าน ได้แก่ ตา ขยา กระต่าย และทะนุกิ แต่ผู้เขียนก็เลือกเขียนถึงเฉพาะพฤติกรรมบางอย่างของตัวละครนั้นๆ เช่น การกินน้ำแกงขยาของตา และการต่อสู้ของกระต่ายกับทะนุกิ โดยมีโครงเรื่องที่เปิดเรื่องด้วยเนื้อหาของนิทานพื้นบ้าน นอกจากนี้ในส่วนของฉากก็ไม่มีมีการบรรยายละเอียดเรื่องช่วงเวลาและสถานที่เช่นเดียวกับในนิทานพื้นบ้าน ในส่วนของการดำเนินเรื่องมีความแตกต่างกันอยู่มาก ในเรื่องสั้นเป็นการดำเนินเรื่องโดยบุรุษที่ 1 และมีลักษณะการเขียนแบบพูดคุยกับผู้อ่าน ซึ่งแตกต่างจากนิทานพื้นบ้านที่ดำเนินเรื่องโดยบุรุษที่ 3 จึงไม่มีอิทธิพลต่อเนื้อเรื่อง และเล่าเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งความแตกต่างด้านเนื้อเรื่อง ตัวละคร โครงเรื่อง การดำเนินเรื่องและฉาก ระหว่างเรื่องสั้นกับนิทานพื้นบ้านนั้นส่งผลให้แก่นของเรื่องมีความแตกต่างกันด้วย

กล่าวโดยสรุป คือ เรื่องสั้นเรื่องนี้ได้รับอิทธิพลบางส่วนจากนิทานพื้นบ้านด้านเนื้อเรื่อง ตัวละคร โครงเรื่อง และฉาก โดยมีการดำเนินเรื่อง และแก่นของเรื่องที่ต่างออกไปเพื่อนำเสนอทรรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน ดังที่จะวิเคราะห์อย่างละเอียดในหัวข้อถัดไป

4.2. ทรรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ในเรื่อง “เคียวกุนตัน” ของอะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ

นิทานพื้นบ้านเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” นั้นนำเสนอแก่นเรื่องเกี่ยวกับ การทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ดังจะเห็นได้จากในตอนจบของเรื่องที่ฝ่ายดีจะได้พบกับความสุข ดังข้อความที่ว่า 「さて兎は、とうとう狸を退治まして、お婆さんの仇敵を討ちましたから、直ぐにお爺さんを処へ飛んで来て、右の仕末を残らず話しますと、お爺さんは大喜悦、お陰で私の胸も晴れたと兎の功名をほめそやし、」¹¹ (“ในที่สุดกระต่ายก็ปราบทะนุกิเพื่อแก้แค้นให้กับขยาได้ จึงรีบไปหาตาในทันที แล้วเล่าเรื่องราวทุกอย่างให้ตาฟัง ตาดีใจเป็นอย่างมาก ชื่นชมกระต่ายว่า เจ้าทำให้จิตใจของข้าว่าเริง”) ส่วนฝ่ายเลวอย่างทะนุกิก็ถูกฆ่าเพื่อแก้แค้น ส่วนในเรื่องสั้นเรื่อง “เคียวกุนตัน” ผู้เขียนได้สร้างตัวละครให้แตกต่างไปจากนิทานพื้นบ้านเพื่อนำเสนอทรรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน ดังนี้

¹¹ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「かちかち山」 『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行 (平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 160.

4.2.1 ทรรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน

ในเรื่องสั้นเรื่อง “เคียวกุนตัน” ผู้เขียนได้นำเสนอแก่นของเรื่องซึ่งเป็นทรรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน โดยนำเสนอผ่านพฤติกรรมของตัวละครตา ยาย ทะนุกิ และกระต่าย ซึ่งผู้เขียนได้นำเอาพฤติกรรมเพียงบางส่วนของตัวละครดังกล่าวมานั้นย้ำ และนำเสนอเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมของมนุษย์ ต่อไปนี้ผู้วิจัยจะอธิบายพฤติกรรมของตัวละครตา กระต่าย และทะนุกิว่ามีบทบาทในการนำเสนอทรรศนะมนุษย์อย่างไร นอกจากนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เพิ่มเติมในส่วนของบริบททางสังคมด้วย

4.2.1.1 สัญชาตญาณดิบของมนุษย์กับพฤติกรรมตาคินยาย

การกินเนื้อมนุษย์นั้นมีมาตั้งแต่สมัยโบราณและมีอยู่ทุกแห่งบนโลกใบนี้ ในหนังสือเรื่อง *CANNIBALISM: The Last Taboo*¹² ได้กล่าวถึง การกินเนื้อมนุษย์เอาไว้ว่า ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของการขุดโครงกระดูกมนุษย์นั้น ได้เริ่มมีการขุดค้นพบโครงกระดูกมนุษย์ตั้งแต่ปี ค.ศ.1927 โครงกระดูกที่ขุดได้เป็นโครงกระดูกของมนุษย์ปักกิ่ง* (*Homo Erectus Pekinensis* หรือ *Peking man*) ในถ้ำโจวโจวเตียน (*Zhoukoudian*)** ซึ่งอยู่ห่างจากปักกิ่งราว 40 ไมล์ ต่อมาก็มีการขุดทางโบราณคดี จนพบโครงกระดูกและหัวกะโหลกของมนุษย์โบราณพิธแคนโทปัส อีเรคตัส*** (*Pithecanthropus erectus*) ซึ่งกล่าวกันว่าเป็นสิ่งมีชีวิตชนิดแรกที่มีความพิเศษแบบมนุษย์โดยตรง จนในที่สุดนายเดวิดสัน แบล็ค (*Davidson Black*) นักวิชาการด้านกายวิภาค ได้พบหลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์โบราณที่มีชีวิตอยู่เมื่อ 515 ปีก่อนคริสตกาลนั้นได้ดำรงชีวิตแบบกินเนื้อมนุษย์ กล่าวคือ ได้พบหัวกะโหลกจำนวนมากที่ถูกเจาะเอาสมองออกมาแล้ว อีกทั้งยังพบซากกระดูกที่ผ่านการเผาจนไหม้เกรียมแสดงให้เห็นวิถีการกินอันน่าสยดสยองในถ้ำที่

¹² ปลายิน-มารีนา (著者), 平石律子 (訳者), 『カニバリズム 最後のタブー』, 第一版第二刷発行 (青弓社, 1994年1月11日), p. 13.

* มนุษย์ปักกิ่งเป็นมนุษย์ *Homo erectus* (*erectus* เป็นคำที่ Eugene Dubois กำหนดขึ้นในปี 2435 แปลว่า ยืนตรง) ซึ่งได้แยกเส้นทางการวิวัฒนาการจากลิงไพรเมต (*primate*) เมื่อ 35 ล้านปีก่อน และแยกเส้นทางการวิวัฒนาการจากลิงชิมแปนซีและกอริลลาเมื่อ 8-10 ล้านปีก่อน มาเป็นสัตว์ที่เดิน 2 ขา มีสมอง *cranium* ขนาดเล็กที่มีปริมาตรประมาณ 350 ลูกบาศก์เซนติเมตร

** โจวโจวเตียน (*Zhoukoudian*) เป็นชื่อของเมืองที่อยู่ห่างจากปักกิ่งไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ 50 กิโลเมตร เมืองนี้มีความสำคัญมากในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ เพราะถ้ำที่อยู่ใกล้สถานีรถไฟในเมืองเคยมีมนุษย์อาศัยอยู่เมื่อ 780,000 ปีก่อน และมนุษย์ได้ใช้ถ้ำนี้เป็นที่อยู่อาศัย ทำงาน และสร้างครอบครัว ฯลฯ เป็นเวลานานร่วม 400,000 ปี จึงได้ทิ้งถ้ำไปอย่างถาวร

*** ผู้ที่พบหลักฐานของมนุษย์กลุ่มนี้เป็นคนแรกคือ ดร.ยูจีน ดูบัว (Eugene Dubois) นักกายวิภาคศาสตร์ชาวฮอลันดา ซึ่งสนใจเกี่ยวกับมนุษย์ดึกดำบรรพ์มาก เขาพบซากของมนุษย์ที่ริมฝั่งแม่น้ำไซโล ตำบลทรินิต ในตอนกลางของชาวาเป็นชิ้นส่วนของกะโหลกศีรษะและกระดูกต้นขา ซึ่งซากหลักฐานเหล่านี้แสดงถึงการยืนตัวตรงเหมือนคนในปัจจุบัน จึงได้รับชื่อว่าพิธแคนโทปัส แปลว่า ลิงคล้ายคนที่ยืนตรง ต่อมาจึงเปลี่ยนเป็น โฮโม อีเรคตัส ที่หมายถึงมนุษย์ยืนตรง

มนุษย์ยุคหิน* (Neanderthal) อาศัยอยู่อันเป็นหลักฐานแสดงให้เห็นว่า มนุษย์ยุคหินเหล่านี้เคยกินมนุษย์ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า มนุษย์โบราณโฮโมเซเปียนส์ (Homo sapiens) หรือที่เรียกกันว่า มนุษย์โครมันยอง (Cro-Magnon) เองนั้นก็กินเนื้อพวกเดียวกันมาก่อน

นอกจากนี้ก็ยังพบบันทึกต่างๆอีกมากมายที่แสดงให้เห็นว่าในสมัยโบราณจนถึงประมาณช่วงคริสตศวรรษที่ 19 นั้นสามารถพบเห็นการกินเนื้อมนุษย์ได้ทั่วไปโดยนายไบรอัน มาริน่า (Brian Marriner, ค.ศ.1937-1999) ** ได้แบ่งสาเหตุการกินเนื้อมนุษย์เอาไว้ 4 สาเหตุ ดังต่อไปนี้

1. กินเนื้อมนุษย์เพื่อพิธีกรรมทางศาสนา
2. กินเนื้อมนุษย์เพราะสถานการณ์บังคับ
3. กินหรือขายเนื้อมนุษย์ด้วยสาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ
4. กินเนื้อมนุษย์เพราะความชอบส่วนบุคคล

อีกทั้งในบทความเรื่องประเพณีกินเนื้อมนุษย์ของชาวจีน¹³ของคุวะบะระะ จิซุซุโตะ (Kuwabara Jitsuzō: 桑原 隲藏) นักเขียนชาวญี่ปุ่นก็ได้กล่าวถึงสาเหตุการกินเนื้อมนุษย์ของชาวจีนเอาไว้ 5 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. ขาดแคลนด้านอาหาร
2. กินแทนอาหารปกติยามสงคราม
3. ชอบกินเนื้อมนุษย์
4. เพื่อแก้แค้น
5. เพื่อเป็นยารักษาโรค

จากเหตุผลของการกินเนื้อมนุษย์ดังกล่าวข้างต้นจึงอาจกล่าวได้ว่า มนุษย์ได้มีการกินเนื้อมนุษย์ด้วยกันมานับแต่อดีต โดยมีเหตุผลหลักคือ ด้านศาสนาและความเชื่อ สถานการณ์บังคับ และความชอบส่วนบุคคล

ในเรื่องสั้นเรื่อง “เลียวกุนตัน” ผู้เขียนก็ได้กล่าวถึงสถานการณ์ทุพิกขภัยในรัสเซียซึ่งเกิดขึ้นในช่วงปีค.ศ.1921-1922 ทุพิกขภัยในรัสเซียนั้นเป็นความอดอยากที่เริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงต้นปีค.ศ. 1921 และต่อเนื่องมาจนถึงปีค.ศ.1922 สาเหตุหลักเกิดจากการขาดช่วงของการผลิตทาง

* มนุษย์ยุคหินถูกค้นพบเป็นครั้งแรกในปี 1856 ที่บริเวณรอบนอกของเมืองดึสเซลดอร์ฟ (Duesseldorf) ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หลังจากนั้นก็ขุดพบบริเวณยุโรป และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีปริมาณเนื้อสมองไม่แตกต่างจากมนุษย์ในยุคปัจจุบัน ใช้ภาษาหินสมัยโบราณที่พัฒนาแล้ว และมีพิธีฝังศพ

** ไบรอัน มาริน่า (Brian Marriner, ค.ศ.1937-1999) นักเขียนชาวอังกฤษผู้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับด้านจิตวิทยาของอาชญากร ผลงานตีพิมพ์ได้แก่ “Five Years Hard”, “Forensic Clues To Murder”, “Century Of Sex Killers เป็นต้น

¹³ 桑原隲藏, 『太陽』—「支那人の食人肉風習」, 第25卷第7號所載(1919年6月)

เกษตรกรรมอันเนื่องมาจากสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง รวมทั้งความวุ่นวายภายในที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิวัติรัสเซียในปีค.ศ.1917 และการเกิดสงครามกลางเมืองในรัสเซีย ความอดอยากนั้นยิ่งทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นเพราะการบริหารงานของผู้บริหารระดับท้องถิ่นที่ไม่รู้สถานการณ์จริง จึงส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตกว่า 5 ล้านคน เหตุการณ์อยู่ในชั้นเลวร้าย ผู้คนขาดแคลนอาหาร จนถึงกับต้องกินศพ ผู้เขียนได้นำเอาเรื่องการเกิดทูปกิกขภัยในรัสเซียมากล่าวถึงในเรื่องสั้นเรื่อง “เลียวกุนตัน” ดังข้อความต่อไปนี้

あなたはこんな話を聞いたことがありますか？ 人間が人間の肉を食った話を。いえ、ロシアの飢饉の話ではありません。日本の話、——ずっと昔の日本の話です。食ったのは爺さんですし、食はれたのは婆さんです。¹⁴

คุณเคยได้ยินเรื่องอย่างนี้หรือเปล่า เรื่องมนุษย์กินเนื้อมนุษย์ เปลา่ ไม่ใช่เรื่องทูปกิกขภัยในรัสเซีย เรื่องของญี่ปุ่น---เรื่องของญี่ปุ่นในสมัยก่อน คนที่กินก็คือตา และคนที่ถูกกินก็คือยาย

การที่ผู้เขียนนำเอาเรื่องการเกิดทูปกิกขภัยในรัสเซียมากล่าวถึงนั้น เพราะโดยปกติหากพูดถึงเรื่องการกินเนื้อมนุษย์แล้ว คนทั่วไปมักจะนึกถึงการกินเนื้อมนุษย์ที่เกิดจากการขาดแคลนอาหาร แต่ทว่าในเรื่องนี้ผู้เขียนต้องการชี้ให้เห็นถึงการกินเนื้อมนุษย์ที่ปรากฏให้เห็นในญี่ปุ่นในนิทานพื้นบ้านเรื่อง “คะจิกะชิยะมะ” ซึ่งนั่นก็คือ การที่ตาคินน้ำแกงที่ทำจากยาย อันมีสาเหตุมาจากการถูกทะนุกิหลอก ไม่ใช่เพราะขาดแคลนอาหาร

ในเรื่องสั้นผู้เขียนนำเสนอให้เห็นว่า การกินยายของตาที่มีสาเหตุมาจากทะนุกิซึ่งเป็นสัตว์ตัวหนึ่งนั้น ไปสัมพันธ์กับการกินเนื้อพวกเดียวกันของมนุษย์ ดังข้อความต่อไปนี้

おや、あなたは笑つてゐますね。あれは恐ろしい話ですよ。夫は妻の肉を食つたのです。それも一匹の獣の為に、——こんな恐ろしい話があるでせうか？ いや恐ろしいばかりではありません。あれは巧みな教訓談です。我々もうっかりしてゐると、人間の肉を食ひかねません。我々の内にある獣の為に。しかし最後は幸福です。狸は兎に亡されるのですから。¹⁵

โ้ คุณคงหัวเราะสินะ แต่นั่นนะมันเรื่องน่ากลัวนะ เพราะสามีกินเนื้อภรรยา นี่ก็เพราะสัตว์ตัวหนึ่ง มีเรื่องเล่าน่ากลัวแบบนี้ด้วยอย่างนั้นหรือ

¹⁴ 芥川龍之介, 「教訓談」『芥川龍之介全集 第四卷』, 初版第 7 刷発行(筑摩書房, 1976 年 6 月 15 日), p. 338.

¹⁵ Ibid., p.338.

ไม่ลืมเพียงแต่น่ากลัว เรื่องนั้นเป็นคำสอนอันชาญฉลาดที่ว่า พวกเราเองก็
อาจต้องกินเนื้อมนุษย์หากเราผลอตัว เพราะสัตว์ตัวหนึ่งในตัวของพวกเรา
แต่สุดท้ายก็จบอย่างมีความสุข เพราะทะนุถุญกระต่ายฆ่าตาย

จากข้อความดังกล่าว ผู้เขียนกล่าวถึงการกินเนื้อยายซึ่งมีทะนุถุญเป็นต้นเหตุว่าเป็นเหตุการณ์
น่ากลัว แต่ก็แฝงข้อคิดบางอย่างเอาไว้ ดังประโยคที่ว่า 「あれは巧妙な教訓談です。我々もうつ
かりしてゐると、人間の肉を食ひかねません。我々の内にある獣の為に」¹⁶ (“เรื่องนั้นเป็นคำ
สอนอันชาญฉลาด พวกเราเองก็อาจต้องกินเนื้อมนุษย์หากเราผลอตัว เพราะสัตว์ตัวหนึ่งในตัวของ
พวกเรา”) ซึ่งน่าจะคิดได้ว่า ผู้เขียนต้องการแสดงนัยว่า มนุษย์นั้นอาจถูกสัญชาตญาณที่มีอยู่ในตัว
หลอกจนทำให้ฆ่าคนได้ และคำว่า สัตว์ตัวหนึ่งในประโยค 「我々の内にある獣の為に」
 (“เพราะสัตว์ตัวหนึ่งในตัวของพวกเรา”) น่าจะหมายถึง “ความเป็นสัตว์” ซึ่ง “ความเป็นสัตว์” นั้นมี
อยู่ในมนุษย์ หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า “ความเป็นสัตว์” ก็คือ “สัญชาตญาณดิบ” ในตัวมนุษย์
นั่นเอง

จากหนังสือเรื่อง *เซอินะรุคิงะ คะนิบะริสุมุ โนะบุงกะจินรุอิงะกุ* (Seinarukiga
Kanibarizumu no bunkajinruigaku: 『聖なる飢餓 カニバリズムの文化人類学』) ได้กล่าวถึง
มนุษย์กับสัตว์เอาไว้ว่า สัตว์นั้นมีบางส่วนคล้ายคลึงกับมนุษย์ และเช่นเดียวกันมนุษย์ก็มีบางส่วนที่
คล้ายคลึงกับสัตว์ มนุษย์มีพลังที่เหมือนสัตว์ซ่อนอยู่ ส่วนสัตว์หากถอด “ความเป็นสัตว์” ออกก็คือ
มนุษย์นั่นเอง¹⁷ นอกจากนี้ ซะโต ทซุงิโอะ (Satō Tsugio: 佐藤嗣男) ได้กล่าวถึงเรื่องการกินเนื้อ
มนุษย์ในเรื่องสั้นเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” เอาไว้ว่า การที่มนุษย์อาจจะผลอกินเนื้อมนุษย์นั้น
นอกจากจะเป็นเพราะความขาดแคลนอาหารแล้ว ยังแสดงนัยะถึงการฆ่า หรือการแบ่งชนชั้นใน
สงครามซึ่ง เกิดขึ้นจากสัญชาตญาณดิบที่อยู่ในตัวมนุษย์เราเอง¹⁸ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า “ความเป็น
สัตว์” หรือ “สัญชาตญาณดิบ” เป็นส่วนหนึ่งของจิตใต้สำนึกในมนุษย์ซึ่งเป็นพลังทางด้านอารมณ์ที่
ติดตัวเรามาตั้งแต่กำเนิด สอดคล้องกับการนำเสนอของอะกุตะงะวะในเรื่องสั้นว่า “ความเป็นสัตว์”
หรือ “สัญชาตญาณดิบ” ในตัวมนุษย์นั้นยังคงอยู่ ไม่ได้ถูกกำจัดไปเหมือนกับทะนุถุญสัตว์ที่เป็น
ต้นเหตุทำให้ตาต้องกินเนื้อยาย ดังข้อความในเรื่องสั้นที่ว่า 「我々もうつかりしてゐると、人間の
肉を食ひかねません。我々の内にある獣の為に。しかし最後は幸福です。狸は兎に亡され

¹⁶ 芥川龍之介, 「教訓談」『芥川龍之介全集 第四巻』, 初版第7刷発行(筑摩書房, 1976年6月15日), p. 338.

¹⁷ Peggy Reeves Sanday (著者), 中山元 (訳者), 『聖なる飢餓 カニバリズムの文化人類学』, 第一版
第一刷発行(青弓社, 1995年12月30日), p. 167.

¹⁸ 佐藤嗣男, 「芥川龍之介『桃太郎』—お前たちも悪戯すると、人間の島へやっつてしまうふよ」『文学と
教育』, 第201号(2005年5月20日), P. 54.

るのですから。」¹⁹ (“พวกเราเองก็อาจต้องกินเนื้อมนุษย์หากเราผลอตัว เพราะสัตว์ตัวหนึ่งในตัวของพวกเรา แต่สุดท้ายก็จบอย่างมีความสุข เพราะทะนุกิถูกระต่ายฆ่าตาย”) อาจอนุมานได้ว่าการตายของทะนุกิที่ถือว่าเป็นความโชคคตินั้น หมายถึง สัตว์ที่เป็นต้นเหตุให้มนุษย์ต้องกินเนื้อมนุษย์ด้วยกันได้ถูกฆ่าไปแล้ว แต่สัตว์ที่แฝงอยู่ในตัวมนุษย์ซึ่งน่าจะหมายถึงสัญชาตญาณดิบยังไม่ได้ถูกฆ่า หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นความโชคร้ายของมนุษย์ที่ไม่สามารถกำจัดสัญชาตญาณดิบออกจากจิตใจของตนได้อย่างง่ายดายเหมือนการฆ่าทะนุกิ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าอะกุตะจะระน่าจะต้องการแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ไม่ได้กระทำการใดๆ ด้วยเหตุผลเพียงอย่างเดียว แต่ทำด้วยสัญชาตญาณดิบในตัวมนุษย์ด้วย และเราก็ไม่สามารถกำจัดสัญชาตญาณดิบดังกล่าวออกไปได้

4.2.2.2 สัญชาตญาณดิบของมนุษย์กับการใช้ทะนุกิกับกระต่ายเพื่อประโยชน์ของคน

ในนิทานพื้นบ้านนำเสนอการต่อสู้ของทะนุกิกับกระต่ายในแง่มุมของกระต่ายที่ต้องการแก้แค้นแทนตาซึ่งถูกทะนุกิมาระรานและฆ่าตายจนตาย จากในนิทานพื้นบ้านเราจึงเห็นว่ากระต่ายฆ่าทะนุกินั้นถูกต้อง เพราะฝ่ายที่ทำผิดควรได้ดี ส่วนฝ่ายที่ทำชั่วก็ควรได้ชั่ว แต่ในเรื่องสั้น “เกียวกุนคัน” กลับแสดงให้เห็นว่ากระต่ายคือสาเหตุที่ทำให้ทะนุกิตาย และการต่อสู้ของสัตว์ทำให้มนุษย์ได้ประโยชน์ ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

火になつた焚き木を負つてゐる狸、泥舟と共に溺れる狸、
——あの狸の死を御覧なさい。狸を亡すのは兎です。やはり一匹の獣です。この位意味の深い話があるでせうか？わたしはあの話を思ひ出す度に、何か荘厳な気がするのです。獣は獣の為に亡され、其処に人間は栄えました。ツアラトストラでもこの話を聞けば、きつと微笑を浮べたでせう。²⁰

ทะนุกิที่แบกไม้ฟืนติดไฟ ทะนุกิที่จมน้ำไปพร้อมกับเรือดิน จึงดูความตายของเจ้าทะนุกินั้นดี ผู้ที่ฆ่าทะนุกิก็คือกระต่าย นี่ก็ตายเพราะสัตว์หนึ่งตัวเหมือนกัน เรื่องราวที่ความหมายลึกซึ้งเช่นนี้จะมีอยู่หรือ ข้าพเจ้านึกถึงเรื่องนี้เมื่อใด ก็รู้สึกเลื่อมใสขึ้นมาทันที เพราะสัตว์ถูกสัตว์ฆ่า แล้วมนุษย์ก็เจริญรุ่งเรือง หากซาราทุสตรามาได้ยินเรื่องนี้แล้วละก็ จะต้องยิ้มอย่างแน่นอน

¹⁹ 芥川龍之介, 「教訓談」『芥川龍之介全集 第四卷』, 初版第 7 刷発行(筑摩書房, 1976 年 6 月 15 日), p. 338.

²⁰ Ibid., p.338.

จากข้อความข้างต้นผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่าทฤษฎีตายเพราะฝีมือของกระต่ายซึ่งเป็นสัตว์ เช่นเดียวกับกรณีที่ตาคินเนือยซึ่งมีสาเหตุมาจากทฤษฎีซึ่งเป็นสัตว์ กับ การกินเนื้อพวกเดียวกัน ของมนุษย์ซึ่งมีสาเหตุมาจากความเป็นสัตว์ที่อยู่ในตัว จึงอาจอนุมานได้ว่าผู้เขียนต้องการแสดงให้เห็นว่า แท้จริงแล้วพฤติกรรมต่างๆของมนุษย์ ล้วนแล้วแต่เกิดจากความเป็นสัตว์ในตนเอง นอกจากนี้ผู้เขียนยังแสดงให้เห็นอีกประเด็นที่ว่า การต่อสู้ระหว่างสัตว์สองตัวส่งผลทำให้มนุษย์ เจริญรุ่งเรือง ดังประโยคที่ว่า 「獣は獣の為に亡かれ、其処に人間は栄えました。」²¹ (“เพราะ สัตว์ถูกสัตว์ฆ่า แล้วมนุษย์ก็เจริญรุ่งเรือง”) ซึ่งสามารถตีความจากตัวละครในนิทานพื้นบ้านได้ว่า สัตว์สองตัวที่ต่อสู้กัน ก็คือ กระต่ายกับทฤษฎี และมนุษย์ผู้ได้รับความเจริญรุ่งเรืองที่ถูกอ้างถึงใน เรื่อง “เลียวกุนตัน” นี้ ก็คือตัวละครตา

ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ที่อาศัยการฆ่ากันของสัตว์สองฝ่ายเพื่อส่งเสริมให้ตน เจริญรุ่งเรืองในเรื่องสั้นนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของเฟรดริช นิทซ์เซ่* (Friedrich Wilhelm Nietzsche) ด้านอภิมนุษย์** ที่เชื่อว่า พฤติกรรมของสัตว์โลกรวมทั้งมนุษย์นั้นเป็นไปเพื่อการ แสวงหาอำนาจ เพื่อมุ่งสู่ความเป็นอภิมนุษย์ ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้เขียนพูดถึง รอยยิ้มของ ซาราทุสตรา*** เมื่อได้ยินนิทานพื้นบ้านเรื่องนี้ ดังประโยคที่ว่า 「わたしはあの話を思ひ出す度に、何か荘厳な気がするのです。獣は獣の為に亡かれ、其処に人間は栄えました。ツアラト

21 芥川龍之介, 「教訓談」『芥川龍之介全集 第四巻』, 初版第7刷発行(筑摩書房, 1976年6月15日), p. 338.

* เฟรดริช นิทซ์เซ่ (Friedrich Wilhelm Nietzsche, ค.ศ.1844-1900) นักปรัชญาชาวเยอรมัน ผู้วางรากฐานปรัชญา "หลังสมัยใหม่" (Post Modernism) คนสำคัญแห่งศตวรรษที่ 19 ผลงานสำคัญเช่น "The Birth of Tragedy out of The Spirit of Music" "Untimely Meditations" "Thus spoke Zarathustra" "Beyond Good and Evil"

** อภิมนุษย์ (superman หรือ overman ตรงข้ามกับ subman หรือ last man) มนุษย์ในระดับนี้ได้แก่นักปราชญ์ผู้เห็นแจ้งในสังขารม รู้ว่าเบื้องหลังของสิ่งที่ปรากฏทั้งหลายคือเจตจำนงที่จะมีอำนาจ รู้ว่าพลังหน่วยย่อยทั้งหลายล้วนเอาเปรียบกันอย่างไร้ท่าไม้ถึง การณ์ จึงตกเป็นเหยื่อแห่งการเอาเปรียบกันอย่างไม่รู้จบสิ้น

*** ซาราทุสตราเป็นศาสดาของศาสนาของชาวเปอร์เซียโบราณ เป็นผู้ปฏิรูปศาสนาในแดนอิหร่านโบราณทางภาคตะวันออกเฉียง (แถบประเทศอาฟกานิสถานในปัจจุบัน) มีชีวิตอยู่ในศตวรรษที่ 6 ก่อนคริสตกษัตริราช ประวัติและคำสอนดั้งเดิมมีเหลือบันทึกอยู่ในเพลงสวด 17 บทของคัมภีร์อาเวस्ता (Avesta) ต่อมาภายหลังถูกบิดเบือนไปมากทั้งประวัติและคำสอน ซาราทุสตราปฏิรูปศาสนาแบบพหุเทวนิยมเดิมมาเป็นเอกเทวนิยม แต่ถูกบิดเบือนจนกลายเป็นทวินิยม เปลี่ยนแนวทางปฏิบัติตนเพื่อความหลุดพ้นจากการบวงสรวงบูชาผู้มาเป็น การเสริมสร้างปัญญา แต่ก็ถูกบิดเบือนจนกลายเป็นศาสนาที่เฝือทางโหราศาสตร์และไสยศาสตร์ เปลี่ยนมาตรวจการความประพฤติดีจากการเชื่อฟังประกาศิตมาเป็นการสร้างตนเอง โดยการตัดสินใจเลือกทำการด้วยความสำนึกในความรับผิดชอบ แต่ก็ถูกบิดเบือนเสียจนกลายเป็นศาสนาที่นับถือประกาศิตยิ่งกว่าเดิมไปอีก เนื่องจากซาราทุสตรายังเป็นศาสดาที่ถูกลี้ม ถูกเข้าใจผิด และถูกบิดเบือน ซึ่งชะตากรรมเหล่านี้ นิตซ์เซ่เชื่อว่าเป็นชะตากรรมเดียวกันกับของตน นิตซ์เซ่จึงถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตนให้ซาราทุสตราเป็นกระบอกเสียงอย่างแนบเนียนและอย่างมีศิลปะในเรื่อง “วิถีสู่อภิมนุษย์” (Also Sprach Zarathustra - Thus Spake) (Zarathustra Friedrich Wilhelm Nietzsche, Also Sprach Zarathustra - Thus Spake Zarathustra , แปลโดย กิรีติ บุญเจือ (2524))

ストラでもこの話を聞けば、きつと微笑を浮べたでせう。」 (“ข้าพเจ้านึกถึงเรื่องนี้เมื่อใด ก็รู้สึกเลื่อมใสขึ้นมาทันที เพราะสัตว์ถูกสัตว์ฆ่า แล้วมนุษย์ก็เจริญรุ่งเรือง หากซาราทุสตรามาได้ยินเรื่องนี้แล้วละก็ จะต้องยิ้มอย่างแน่นอน”) ซึ่ง อาจตีความได้ว่า สิ่งที่ซาราทุสตราเคยพูดไว้เกี่ยวกับแนวคิดที่ว่าผู้ที่อยู่สูงกว่าจะต้องฆ่าผู้ที่อยู่ต่ำกว่าเพื่อให้ได้เป็นอภิมนุษย์ ดังที่ปรากฏในเรื่อง “วิถีสู่อภิมนุษย์” * (“Thus spoke Zarathustra”) นั้น ได้ปรากฏให้เห็นในนิทานพื้นบ้านเรื่อง “กะซิกะซิชะมะ” แล้วซาราทุสตราจึงมีรอยยิ้มดังกล่าว

พฤติกรรมการใช้การกระทำของผู้อื่นเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวของมนุษย์ดังกล่าวนี้เป็นส่วนหนึ่งของสัญชาตญาณดิบมนุษย์ที่คิดค้นมาแต่กำเนิดโดยมุ่งแสวงหาความพอใจและเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองเท่านั้น โดยไม่คำนึงถึงเหตุผล ความถูกต้อง และความเหมาะสม ดังเช่นพฤติกรรมของชายชราที่ให้กระต่ายฆ่าทะนุกเพื่อแก้แค้นให้กับตน โดยผู้เขียนให้ตัวละครชายชราเป็นเสมือนตัวแทนของมนุษย์แสดงการกระทำใดๆก็ได้เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง

จากการกล่าวถึง ซาราทุสตรา ในเรื่องสั้นดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลด้านแนวคิดของนิทซ์เช่นนั้นปรากฏให้เห็นในเรื่องสั้นเรื่อง “เคียวกุนคัน” แนวคิดของนิทซ์เช่นนี้ปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจนในผลงานช่วงปลายของอะกุตะกะวะวะ เช่น เรื่อง “เฮกิเก็น” (Hekiken: 「僻見」) “คัปปะ” (Kappa: 「河童」) “เซอิโฮ โนะ ฮิโตะ” (Seihō no hito: 「西方の人」) “ฮะจุมะ” (Haguruma: 「齒車」) เป็นต้น โดยกล่าวถึงเรื่อง อภิมนุษย์ซึ่งเป็นแนวคิดหลักจากเรื่อง “วิถีสู่อภิมนุษย์” (Thus Spoke Zarathustra) ซึ่งญี่ปุ่นเริ่มได้รับอิทธิพลของนิทซ์เช่นนี้ในด้านวรรณคดีและแนวคิดเป็นอย่างมากในช่วงสมัยเมจิซึ่งเป็นยุคแห่งการพัฒนาประเทศให้เป็นสมัยใหม่แบบตะวันตก นิทซ์เช่นนี้เริ่มเป็นที่รู้จักในญี่ปุ่น ตั้งแต่ช่วงสมัยสงครามญี่ปุ่น-รัสเซีย (ปีเมจิที่27 หรือ ค.ศ.1894) ซึ่งเป็นช่วงที่ญี่ปุ่นรับเอาแนวคิดจากต่างประเทศเช่น อังกฤษ อเมริกา ฝรั่งเศส และรัสเซีย และแนวคิดดังกล่าวก็

* เขียนขึ้นระหว่างปีค.ศ.1883-1885 เป็นผลงานชิ้นสำคัญของเฟรดริช นิทซ์เซ่ (Friedrich Wilhelm Nietzsche, ค.ศ.1844-1900) นักปรัชญาชาวเยอรมัน ผู้แหกขนบและต่อต้านทุกสิ่ง วิพากษ์ตั้งแต่โซคราติสไปจนถึงพระเจ้า แนวคิดของเขาเริ่มเป็นที่รู้จักในแวดวงนักปรัชญาแถบทวีปยุโรปและอเมริกาในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 จากการวิพากษ์วิจารณ์ศาสนาคริสต์อย่างรุนแรงและแนวคิดที่ว่า “พระเจ้าตายแล้ว” ในผลงานเรื่อง “Thus spoke Zarathustra” นิทซ์เซ่วิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับพระเจ้า โดยบอกว่า “พระเจ้าตายแล้ว” เพราะศาสนาคริสต์ในโลกตะวันตกนั้นไม่มีความหมายมาตั้งแต่ต้นคริสตศตวรรษที่ 18 อีกทั้งสังคมในยุคสมัยใหม่นั้นถูกขับเคลื่อนโดยวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรม แม้กระทั่งศีลธรรม ระเบียบกฎเกณฑ์หรือประเพณีต่าง ๆ ก็ล้วนแต่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาจากความอ่อนแอของตัวเองเพื่อใช้เป็นกฎเกณฑ์บังคับกับผู้อื่น เพราะธรรมชาติของมนุษย์ต้องการอำนาจ ในโลกนี้จึงไม่มี “สิ่งจริงแท้” (Truth) ใด ๆ มีแต่การตีความ เมื่อไรพระเจ้า ไร้ศีลธรรม ไร้กฎเกณฑ์ ไม่มีความจริงแท้ใด ๆ มนุษย์จึงต้องพึ่งตนเองหรือเป็น “อภิมนุษย์” (Overman)

มีอิทธิพลต่อนักวรรณคดีในญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก²² ท่ามกลางกระแสความนิยมด้านปรัชญาในสมัย
 ทเฮอิโชนั้น นักปรัชญาที่มักถูกกล่าวถึงได้แก่ อิมมานูเอล คานท์* (Immanuel Kant, ค.ศ.1846-1926)
 รูดอล์ฟ คริสตอฟ ออยเคิน** (Rudolf Christoph Eucken, ค.ศ.1846-1926) และเฟรดริช นิทซ์เซ่
 เป็นต้น นักปรัชญาเหล่านี้ล้วนเป็นที่รู้จักดีในหมู่นักอ่านและอะกุตะงะวะซึ่งสนใจปรัชญาที่สนใจ
 แนวคิดของนิทซ์เซ่เช่นกัน

นอกจากนี้ยังน่าจะกล่าวได้ว่าผู้อ่านต้องการเตือนสติผู้อ่านทั้งหลายว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน
 นิทานพื้นบ้านดังกล่าวไม่ใช่เรื่องน่าขบขันหรือเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับตนเองจึงไม่ใช่ใจ ดังข้อความ
 ในตอนท้ายสุดของเนื้อเรื่องที่ว่า 「あなたはまだ笑つてみますね。お笑ひなさい。お笑ひなさい。
 あなたの耳は狸の耳なのでせう。」²³ (“คุณก็ยังหัวเราะอยู่ละสินะ เชิญหัวเราะเถอะ
 หัวเราะเลย เพราะหูของคุณเป็นหูของตะนุกินั้นแหละ”) เพื่อแสดงให้ว่าแท้จริงแล้วผู้อ่านก็อยู่
 สถานะเดียวกับตะนุกิที่จะถูกทำร้ายหรือหาผลประโยชน์เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของคนที่อยู่
 เหนือกว่า ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงการใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนอง
 ความต้องการของมนุษย์ที่ใช้ประโยชน์จากผู้ที่อยู่ต่ำกว่าเพื่อนำไปสู่ความยิ่งใหญ่ของตน

จากการวิเคราะห์ทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ในเรื่องสั้นเรื่อง “เคียวคุนดัน” ซึ่งมีทรศนะ
 เกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน พบว่าผู้เขียนได้
 นำเสนอให้เห็นสัญชาตญาณดิบซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของจิตใต้สำนึกที่ติดตัวมาแต่กำเนิดและการ
 กระทำทั้งหมดเป็นไปเพื่อสนองความต้องการของตนโดยไม่คำนึงถึงเหตุผลหรือความถูกต้อง โดย
 นำเสนอผ่านพฤติกรรมการกินเนื้อมนุษย์ และพฤติกรรมที่กระทำเพื่อผลประโยชน์ของตนเองของ
 ตัวละครตาในเรื่อง ซึ่งแตกต่างจากแก่นเรื่องของนิทานพื้นบ้านที่มุ่งนำเสนอเรื่อง การทำดีได้ดีทำ
 ชั่วได้ชั่ว ดังจะเห็นได้จากการที่ตะนุกิต้องถูกกระต่ายฆ่าเพื่อแก้แค้นให้ตาและยายซึ่งถูกรังแก

²² 杉田 弘子, 『礎石の『猫』とニーチェ-佐稀代の哲学者に震撼した近代日本の知性たち』(白水社,
 2010年2月10日), p. 13-19.

* อิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant, ค.ศ.1724-1804) นักปรัชญาชาวเยอรมัน เป็นเจ้าของแนวคิด "จิตนิยมอุตรวิสัย"
 (Transcendental idealism) ที่เชื่อว่า มนุษย์จะรับรู้ความจริงโดยไม่ผ่านการทำงานของจิตไม่ได้ และระบบการทำงานของจิตอยู่เหนือ
 ประสบการณ์ เขาสรุปว่ามนุษย์ไม่มีทางรู้จัก "สาระที่แท้ของสิ่งหนึ่งสิ่งใด" (A thing in itself) จะรู้จักแค่เพียงเท่าที่มันปรากฏต่อจิต
 เท่านั้น ดังนั้นความรู้ที่เรานั้นจึงเป็นได้แค่เพียง "ภาพปรากฏ"(Perception)ที่เรารับรู้ได้ผ่านทางประสาทสัมผัสเท่านั้น ไม่ใช่ "ความ
 จริงที่แท้" (ultimate reality)

** รูดอล์ฟ คริสตอฟ ออยเคิน(Rudolf Christoph Eucken, ค.ศ.1846-1926) นักปรัชญาชาวเยอรมัน ได้รับรางวัล โนเบล
 สาขาวรรณกรรม ในปี ค.ศ. 1908 ปรัชญาของออยเคินอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์ของมนุษย์ ที่ออยเคินเชื่อว่ามนุษย์มีวิญญาณที่
 อยู่ระหว่างโลกที่เป็นธรรมชาติ (Nature) และโลกของจิตวิญญาณ (Spirit) และเชื่อว่ามนุษย์ควรจะพยายามบรรลุให้ถึงโลกของจิต
 วิญญาณที่ออยเคินเรียกว่า "Ethical activism"

²³ 芥川龍之介, 「教訓談」『芥川龍之介全集 第四巻』, 初版第7刷発行(筑摩書房, 1976年6月15日),
 p. 338.

บทที่ 5

นิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซิน”

เรื่องสั้นเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซิน” (Sarukanigassen: 猿蟹合戦) คัดแปลงมาจากนิทานพื้นบ้านเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซิน” ได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร ฟุจินโอรอน (Fujingōron: 『婦人公論』) ในเดือนมีนาคม ค.ศ.1923 ¹

บทนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบนิทานพื้นบ้านเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซิน” กับเรื่องสั้นเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซิน” เพื่อศึกษาอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านที่มีต่อเรื่องสั้น และทำการวิเคราะห์ทฤษฎีสาระเกี่ยวกับมนุษย์ในเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซิน” ของอะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ

5.1. อิทธิพลของนิทานพื้นบ้านในเรื่องสั้น “ชะรุกะนิงซเซิน”

5.1.1 เนื้อเรื่อง

ในการเปรียบเทียบเนื้อเรื่องของนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นจะทำในรูปแบบตาราง โดยเล่าเรื่องราวทั้งหมดโดยสังเขปของนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้น เพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่างของเนื้อเรื่อง โดยจะวิเคราะห์รายละเอียดของเนื้อเรื่องที่แตกต่างจากนิทานพื้นบ้านดังนี้

ตารางที่ 10: ตารางเปรียบเทียบเนื้อเรื่องนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซิน”

นิทานพื้นบ้าน	เรื่องสั้น
<p>กาลครั้งหนึ่งมีปู่กับลิงอาศัยอยู่ วันหนึ่งทั้งสองออกไปเดินเล่น ระหว่างนั้นเองปู่เก็บข้าวปั้นได้ ส่วนลิงเก็บเมล็ดลูกพลับได้</p> <p>ลิงเห็นว่าข้าวปั้นนั้นกินได้เลยทันที จึงอยากเอามาเป็นของตน ลิงจึงออกอุบายบอกกับปู่ว่า ข้าวปั้นที่ปู่เก็บได้นั้นกินได้เพียงแค่ครั้งเดียว ส่วนเมล็ดลูกพลับที่ลิงเก็บได้นั้นหากนำไปปลูกจนโตจะได้ลูกพลับหวานอร่อยกินได้ไม่มียวันหมด ปู่ได้ยินดังนั้นจึงยอมแลกข้าวปั้น</p>	

¹ 吉田俊彦・菊地弘・久保田芳太郎・関口安義編著, 『芥川龍之介事典』(明治書院, 1985年12月), p. 218.

นิทานพื้นบ้าน	เรื่องสั้น
<p>กับเมล็ดลูกพลับของลิง</p> <p>เมื่อกลับถึงบ้านปูจึงเอาเมล็ดลูกพลับที่ได้มาปลูกและตั้งใจรดน้ำทุกวัน ผ่านไปแปดปี ต้นพลับก็เติบโตจนออกลูกเต็มต้น ปูคิดที่จะเอื้อมมือไปเก็บลูกพลับแต่เพราะตัวเตี้ยมือจึงเอื้อมไปไม่ถึง แม้คิดที่จะปีนขึ้นไปเก็บบนต้นก็ทำไม่ได้เพราะปูนั้นเดินเฉไปข้างๆ เมื่อปูเห็นว่าตนเก็บเองไม่ได้จึงคิดจะไปร้องขอให้ลิงมาช่วยเก็บให้</p>	
<p>ลิงเก็บลูกพลับกินทันทีที่ปีนขึ้นไปบนต้นพลับจึงถูกปูต่อว่า ลิงได้โยนลูกพลับลงมาให้ปูลูกหนึ่ง ปูกินเข้าไปก็โมโหมากเพราะรสชาติเพื่อน ปูจึงต่อว่าลิงอีก ลิงก็เก็บลูกพลับอีกลูกโยนลงมาให้ปู แต่ลูกพลับดังกล่าวก็ยังไม่หวานอีก ปูจึงต่อว่าลิงอย่างหนัก ลิงเริ่มโมโหเพราะเห็นว่าปูเรื่องมาก ลิงจึงโยนลูกพลับดิบลงมาอีก คราวนี้ลูกพลับดังกล่าวถูกขว้างไปโดนปูจนล้มแต่ลิงก็ยังขว้างลูกพลับดิบมาที่ปูราวกับสายฝนจนปูขาดใจตาย แล้วเก็บลูกพลับสุกไปจนหมดต้นและหายไปอย่างไร้ร่องรอย</p> <p>หลังจากนั้นลูกปูซึ่งออกไปเที่ยวกับเพื่อนก็กลับมาเจอร่างที่ไร้วิญญาณของพ่อปู เมื่อลองตรวจสอบรอบๆ ก็เห็นว่าต้นพลับที่เมื่อวานยังมีลูกสุกอยู่เต็มต้นนั้น บัดนี้เหลือเพียงแต่ลูกพลับดิบและลูกพลับซึ่งหล่นเกลื่อนรอบๆ ตัวพ่อปูที่ถูกทำร้ายอย่างหนัก เมื่อลูกปูเห็นดังนั้นก็รู้ได้ทันทีว่าเหตุการณ์ดังกล่าวต้องเป็นฝีมือของลิงอย่างแน่นอน ลูกปูเจ็บใจที่ลิงมาฆ่าพ่อของตนจึงคิดที่จะแก้แค้น</p> <p>ลูกปูไปหาครกหินซึ่งเป็นเพื่อนของพ่อปู</p>	

นิทานพื้นบ้าน	เรื่องสั้น
<p>เพื่อให้ช่วยแก้แค้นลิง เมื่อครกหินทราบเรื่องราวจากลูกปู ครกหินจึงอาสาช่วยลูกปูแก้แค้น โดยไปขอให้ เกาลัดและ ผึ้ง มาช่วย</p> <p>ลูกปู ครกหิน เกาลัดและผึ้งจึงช่วยกันวางแผนเพื่อหาทางแก้แค้นลิง</p> <p>ส่วนลิงก็รู้ว่าสิ่งที่ตนทำลงไปนั้นเป็นสิ่งไม่ดี และคิดว่าครอบครัวของปูคงจะเคียดแค้นและตามมาแก้แค้นตนอย่างแน่นอน ลิงจึงไปซ่อนตัว แต่ลิงนึกขึ้นมาได้ว่าตอนที่ตนทำร้ายพ่อปูนั้นไม่มีใครรู้เห็น ส่วนพ่อปูที่ตายแล้วนั้นก็บอกเล่าอะไรไม่ได้ ความกลัวที่จะถูกแก้แค้นจึงหายไป</p>	
<p>วันหนึ่งเต้มารับใช้ที่บ้านปูผ่านมา ลิงจึงสอบถามสถานการณ์ที่บ้านปูว่าเป็นอย่างไรบ้าง จึงได้ทราบว่าพ่อปูตกจากต้นไม้ที่อยู่ในสวนตาย เมื่อลิงได้ยินดังนั้นก็รู้สึกดีใจเป็นอย่างยิ่งที่ลูกปูไม่รู้ว่าตนเป็นคนฆ่าเสียเอง ลิงจึงเดินทางไปยังบ้านปูเพื่อตรวจสอบเรื่องดังกล่าว</p>	
<p>เมื่อลิงเดินทางมาถึงบ้านปู ลูกปูก็เข้ามาต้อนรับลิงเป็นอย่างดี ลูกปูนำลิงไปนั่งรอที่ห้องซงชาด้านหลังบ้าน ลิงรอน้ำชาอยู่เป็นเวลานานจนทนไม่ไหวเพราะคอแห้งมาก จึงลุกไปที่เตาต้มน้ำเพื่อจะกินน้ำ ทันใดนั้นเกาลัดก็กระโจนเข้าไปที่บริเวณต้นคอของลิง ลิงร้อนทนไม่ไหวจึงวิ่งหนีออกจากห้องซงชา แล้วผึ้งยักษ์ที่ตั้งท่ารออยู่ด้านนอกก็ตรงเข้ามาต่อยลิงทันที ลิงจึงวิ่งหนีออกมาทางหน้าบ้าน</p> <p>แต่ทันใดนั้นครกหินก็กระโจนลงมาทับบน</p>	<p>ลิงที่เอาข้าวปั้นของปูมาเป็นของตนนั้นถูกปูแก้แค้นโดยปร่วมมือกับ ครกหิน ผึ้ง และ ไข่* ในการฆ่าลิง</p>

* ส่วนใหญ่จะเป็นเกาลัด แต่ก็มีไข่ด้วย

นิทานพื้นบ้าน	เรื่องสั้น
<p>ตัวลิงจนขยับเขยื้อนไม่ได้ แล้วลูกปูก็เดินออกมาพร้อมส่งเสียงหัวเราะอย่างเย็นชาบอกกับลิงว่า แท้จริงแล้วรู้เรื่องที่ลิงมาพ่อของตน แล้วก็แก้แค้นโดยใช้ก้ามตัดคอลิงจนตาย</p>	
	<p>แต่หลังจากที่ลิงโดนฆ่าตายแล้ว ปูและพรรคพวกกลับต้องประสบกับชะตากรรมที่แตกต่างไปจากนิทานพื้นบ้าน</p> <p>หลังจากการแก้แค้นลิงแล้ว ปูและพรรคพวกได้ถูกจับเข้าคุก อีกทั้งยังโดนพิพากษาโดยปูตัวการใหญ่ถูกประหารชีวิต ส่วนครก หิน ผึ้ง และไข่นั้นถูกจำคุกตลอดชีวิต*</p> <p>จากคำบอกเล่าของปูนั้น ปูบอกว่าได้แลกเปลี่ยนกับแม่ลิงลูกปูกับลิง แต่ลิงไม่ยอมส่งลูกปูกลับสุกให้ ได้แต่ให้ลูกปูกลับดิบ อีกทั้งยังขวางลูกปูกลับดิบจำนวนมากใส่จนปูได้รับบาดเจ็บ</p> <p>แต่อย่างไรก็ตามจากการพิจารณาของศาลเห็นว่าระหว่างปูกับลิงนั้นไม่ได้มีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรเอาไว้ว่าลิงจะต้องเอาลูกปูกลับสุกให้กับปู จึงไม่สามารถระบุได้ว่าลิงนั้นมีเจตนาร้ายหรือไม่ ทนายของปูจึงทำอะไรไม่ได้นอกจากขอความเห็นใจจากศาล</p>
	<p>นอกจากนั้นคำวิพากษ์วิจารณ์ที่ปรากฏในนิตยสารและหนังสือพิมพ์นั้นพบว่า ไม่มีผู้ใดเลยที่แสดงความเห็นใจปู ทุกคนล้วนแล้วแต่เห็นว่าพฤติกรรมของปูเป็นผลมาจากการแก้แค้นส่วนตัว</p>

* มาจากคำว่า มุกิโตะเกะอิ (Mukitokei:無期徒刑) เป็นชื่อเรียกกฎหมายลงโทษผู้กระทำความผิดแบบเก่าที่มีความผิดสถานหนัก การลงโทษโดยส่งให้ไปทำงานใช้แรงงานที่เกาะอย่างไม่มีกำหนด

นิทานพื้นบ้าน	เรื่องสั้น
	<p>คันฉะกุ* ผู้หนึ่งซึ่งเป็นหัวหน้าสมาคมการค้า กล่าวว่าการปฏิกรรมของปูนั้นเป็นผลมาจากการถูกรอบงำของแนวคิดที่เป็นอันตราย** ส่วนในแวดวงนักวิชาการเองก็ไม่มีผู้ใดชื่นชมการกระทำของปูเลย โดยดอกเตอร์ท่านหนึ่งซึ่งเป็นศาสตราจารย์ในมหาวิทยาลัยได้วิจารณ์จากมุมมองด้านศีลธรรมว่า การที่ปูฆ่าถึงนั้นเกิดจากความตั้งใจที่จะแก้แค้น</p> <p>หัวหน้ากลุ่มลัทธิสังคมนิยมผู้หนึ่งกล่าวว่า พฤติกรรมของปูนั้นเป็นเพราะความเสียดายทรัพย์สินส่วนบุคคลอันได้แก่ ลูกพลับหรือข้าวปั้น โดยครกหิน ผึ้งและไข่เองก็คงจะมีแนวคิดต่อต้านลัทธิสังคมนิยมอยู่ด้วย อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากสมาคมลัทธิชาตินิยม***</p> <p>พระผู้หนึ่งซึ่งเป็นเจ้าคณะในศาสนาหนึ่งกล่าวว่า เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นเพราะปูไม่รู้จักเห็นใจผู้อื่น เพราะถ้าหากปูรู้จักเห็นใจผู้อื่นแล้ว ต่อให้โดนลงขว้างด้วยลูกพลับดิบ ปูก็จะรู้สึกสงสารเวทนามากกว่าที่จะเกลียดชัง พฤติกรรมดังกล่าวของปู</p> <p>นอกจากนี้ยังมีคำวิจารณ์อีกมากมายจากผู้มี</p>

* บรรดาศักดิ์ชนิดหนึ่ง เป็นยศในจินตนิยายโบราณ ญี่ปุ่นในยุคสมัยใหม่ และอังกฤษ ซึ่งมีทั้งหมด 5 ตำแหน่ง ตำแหน่งคันฉะกุนั้น เทียบเท่ากับตำแหน่ง บารอน หรือ บารอนเนส แต่อยู่ในระดับต่ำกว่าตำแหน่ง ฉิมะกุ (Shishaku: 子爵) หรือขุนนางยศระดับ 4

** แนวคิดที่เป็นอันตราย(Kikenshisō: 危険思想) หมายถึง ลัทธิสังคมนิยมซึ่งเป็นที่นิยมกันในช่วงตั้งแต่สมัยทะอิโวจนถึงสมัยโอมะวะ

*** สมาคมลัทธิชาตินิยม (Kokusuiikai : 国粋会) หรือ กลุ่มของลัทธิจักรพรรดินิยมหรือลัทธิชาตินิยม ในเรื่องนี้หมายถึงสมาคมชาตินิยมแห่งจักรวรรดิญี่ปุ่น (Dainihonkokusuiikai : 大日本国粋会) ที่ก่อตั้งขึ้นโดยนิชิมูระ อิซะบุโร (Nishimura isaburō: 西村伊三郎) เป็นหัวหน้าในปีทะอิโม่ที่ 8 (ค.ศ.1919) ซึ่งเป็นช่วงที่การปฏิวัติประชาธิปไตยสมัยทะอิโม่ (Taishō Demokurashii: 大正デモクラシー) กำลังได้รับความนิยม

นิทานพื้นบ้าน	เรื่องสั้น
	<p>ชื่อเสียงในแต่ละอาชีพซึ่งล้วนแต่เป็นผู้ที่ไม่เห็นด้วยต่อการกระทำของปูทั้งสิ้นแต่หนึ่งในผู้วิจารณ์ทั้งหมดมีเฉพาะนักการเมือง ผู้หนึ่งซึ่งเป็นนักดื่มเหล้าและนักกีฬาที่นั่นที่สรรเสริญพฤติกรรมของปูว่าเป็นไปตามจิตวิญญาณของลัทธิบูชิโด* แต่ด้วยความคิดดังกล่าวเป็นสิ่งที่ล้ำสมัยจึงไม่มีผู้ใดสนใจฟัง จากข่าวซุบซิบตามหน้าหนังสือพิมพ์บอกว่าแท้จริงแล้วเป็นความแค้นของนักการเมืองผู้นี้ซึ่งเคยถูกลิงปัสสาวะใส่ตอนไปเข้าชมสวนสัตว์เมื่อหลายปีก่อน</p>
	<p>ส่วนสภาพครอบครัวของปูหลังจากถูกประหารนั้น เป็นดังต่อไปนี้</p> <p>แม่ปูต้องกลายเป็นโสเภณี โดยไม่รู้ว่าจะทำไปเพราะความจำเป็นหรือด้วยความเต็มใจ</p> <p>ลูกชายคนโตทำงานเป็นหัวหน้าจัดซื้อหูนบางครั้งลากปูที่บาดเจ็บเข้ามาที่รูเพื่อกินเนื้อพวกเดียวกัน ซึ่งปูตัวนี้เป็นปูตัวเดียวกับปูในทฤษฎีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน** ของโครโปรโตกิน***</p> <p>ลูกชายคนรองเป็นนักเขียนนวนิยายที่เอาแต่หลงใหลในผู้หญิงแต่เพียงอย่างเดียว และใช้</p>

* ลัทธิบูชิโด คือ ลัทธิที่ยอมรับและยกย่องวิถีแห่งคนกล้า ซึ่งคนญี่ปุ่นเรียกว่า "ซามูไร" (Samurai) คำว่า "บูชิโด" ได้แปลว่า "หนทางของอัศวินนักต่อสู้" (The way of the fighting knight) ซึ่งเราอาจแปลได้อีกอย่างหนึ่งว่า "มรรควิธีที่จะนำไปสู่ความเป็นซามูไร" ลัทธิบูชิโดสอนให้เหล่าซามูไรยึดมั่นในความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่และจงรักภักดีต่อเจ้านาย ของตน ซามูไรถือว่าความตายเป็นเรื่องเล็กน้อย

** ทฤษฎีโซโงฟูโจรอน (Sōgōfujoron :相互扶助) ทฤษฎีวิพากษ์วิจารณ์ทฤษฎีวิวัฒนาการสิ่งมีชีวิตของชาลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) ที่ว่าหลักการแข่งขันกันเพื่ออยู่รอดเท่านั้นที่จะทำให้สิ่งมีชีวิตเข้มแข็งขึ้น โดยโครโปรโตกิน (Kropotkin) เห็นว่าในโลกของสิ่งมีชีวิตนั้นนอกจากหนีไปจากการแข่งขันเพื่ออยู่รอดแล้วยังมีหลักการการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่ด้วย

*** โครโปรโตกิน (Petr Alekseevich Kropotkin) นักวิทยาศาสตร์ นักทฤษฎีทางสังคมชาวรัสเซีย เจ้าของทฤษฎีที่กล่าวว่าสิ่งมีชีวิตช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

นิทานพื้นบ้าน	เรื่องสั้น
	<p>ชีวิตพ่อเป็นตัวอย่าง มักเห็นบนแอมอย่างไร สาระว่า ความดีเป็นสมญานามของความเลว ส่วนลูกชายคนเล็กนั้นเป็นได้เพียงปุ ทธิธรรมาเพราะความโง่เขลา เมื่อเดินไปก็พบ ข้าวปั้นของโปรดตกอยู่ จึงเก็บข้าวปั้นขึ้นมา ด้วยกำมือของตนและบนต้นพลับสูงก็มีลิงกำลัง หาหมัดอยู่หนึ่งตัว</p> <p>ในตอนท้ายเรื่องผู้เขียนกล่าวถึงการต่อสู้ ระหว่างปุกับลิงว่าสุดท้ายแล้วปุก็ต้องถูกฆ่า เพราะสังคม ผู้อ่านซึ่งเป็นคนในสังคมก็อาจ ประสบชะตากรรมเช่นเดียวกับปุ</p>

นิทานพื้นบ้านเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซิน” เป็นเรื่องราวของปุที่ถูกลิงเอาเปรียบโดยลิงหลอกให้ปุเอาข้าวปั้นที่เก็บได้มาแลกกับเมล็ดลูกพลับที่ตนเก็บได้เหมือนกัน เมื่อปุนำเอาเมล็ดลูกพลับมาปลูกจนโตกลายเป็นต้นพลับขนาดใหญ่ออกลูกสุกเต็มไปหมด แต่ปุก็เก็บกินเองไม่ได้จึงต้องไปวานให้ลิงมาช่วยเก็บให้ ลิงก็ไม่ยอมเก็บลูกพลับสุกให้ จนสุดท้ายปุถูกลิงขวางลูกพลับดิบใส่จนตาย เมื่อลูกปุรู้เรื่องเข้าก็โกรธมาก จึงไปขอให้เพื่อนของพ่อคือ เกาลัด ผึ้ง ครกหินมาช่วยแก้แค้นสุดท้ายลิงก็ถูกปุฆ่าตาย

ส่วนในเรื่องสั้นเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซิน” นั้นเป็นเรื่องราวของปุที่ถูกลิงขวางลูกพลับดิบใส่จนบาดเจ็บแต่ไม่ตาย ปุกับพรรคพวกได้ร่วมมือกันแก้แค้นฆ่าลิงตาย ต่อมาปุถูกศาลพิพากษาประหารชีวิตด้วยข้อหาทำร้ายลิง ทั้งๆที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าลิงมีเจตนาทำร้ายตนจริงๆหรือไม่ ส่วนพรรคพวกที่ร่วมมือด้วยกันก็ถูกตัดสินจำคุกตลอดชีวิต ซึ่งการที่ปุและพรรคพวกถูกตัดสินแบบนั้นก็เนื่องมาจากการวิพากษ์วิจารณ์ของคนทุกชนชั้นในสังคม ไม่ว่าจะเป็นพ่อค้า นักวิชาการ หรือนักบวช ล้วนแล้วแต่เห็นด้วยกับการประหารชีวิตปุ หลังถูกประหารชีวิต ครอบครัวของปุก็ต้องพบแต่สิ่งเลวร้าย

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเรื่องสั้นเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซิน” ได้มีการนำเสนอเนื้อเรื่องที่ต่อเนื่องจากนิทานพื้นบ้านโดยเพิ่มเติมเนื้อหาใหม่เกี่ยวกับชีวิตของปุและพรรคพวกหลังจากที่ได้ฆ่าลิงตายไปแล้ว ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

蟹の握り飯を奪った猿はとうとう蟹に仇を取られた。蟹は臼、蜂、卵と共に、怨敵の猿を殺したのである。——その話はいまさらしないでも好い。ただ猿を仕止めた後、蟹を始め同志のものはどう云う運命に逢着したか、それを話すことは必要である。なぜと云えばお伽噺は全然このことは話していない。²

ในที่สุดลิงที่ขโมยข้าวปั้นของปูไปนั้นก็ถูกปูแก้แค้น ปูร่วมมือกับครกหิน ฟุ้งและไข่ฆ่าศัตรูอย่างถึงจนตาย - เรื่องเหล่านี้คงไม่จำเป็นต้องเล่าอีก แต่หลังจากฆ่าลิงแล้ว ไม่รู้ว่าโชคชะตาของพวกปูจะเป็นอย่างไรบ้าง การพูดถึงเรื่องราวดังกล่าวจึงเป็นเรื่องจำเป็น เพราะว่าในนิทานพื้นบ้านไม่ได้พูดถึงเรื่องดังกล่าวเอาไว้เลย

ข้อความข้างต้นเป็นเนื้อเรื่องในช่วงต้นของเรื่องสั้นที่แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนได้นำเอานิทานพื้นบ้านในส่วนท้ายมาเล่าต่อ เพราะในนิทานพื้นบ้านไม่ได้กล่าวถึงชีวิตหลังจากที่ปูและพรรคพวกแก้แค้นลิงเอาไว้ ในเรื่องสั้นได้เขียนให้ปูกับพรรคพวกที่น่าจะ ได้ใช้ชีวิตอย่างผาสุกตลอดมาหลังลิงตายกลับต้องประสบกับสิ่งที่เลวร้าย เช่น ปูถูกตัดสินประหารชีวิต พรรคพวกที่ร่วมกันฆ่าลิงก็ได้ถูกจำคุกตลอดชีวิต เป็นต้น

จึงอาจกล่าวได้ว่าเรื่องสั้นเรื่อง “ชะรุคนิงซ์เซ่น” มีการนำเสนอเนื้อเรื่องบางส่วนของคล้ายคลึงกับนิทานพื้นบ้าน โดยนำเอาเนื้อเรื่องในช่วงท้ายของนิทานพื้นบ้านภายหลังจากที่ลิงถูกปูและพรรคพวกฆ่าตายแล้วมาเล่าต่อ และเพิ่มเติมเรื่องการทำปูถูกประหารชีวิต การถูกจำคุกตลอดชีวิตของพรรคพวกของปู การถูกสังคมวิพากษ์วิจารณ์เรื่องการแก้แค้นลิง เป็นต้น เพื่อนำเสนอแก่นของเรื่องที่แตกต่างกันนิทานพื้นบ้าน นอกจากนี้ยังมีรายละเอียดอื่นๆที่แตกต่างไปจากนิทานพื้นบ้าน เช่น ตัวละคร ฉาก การดำเนินเรื่อง และแก่นของเรื่องซึ่งจะได้อธิบายอย่างละเอียดในหัวข้ออื่นๆถัดไป

5.1.2 ตัวละคร

ตัวละครในนิทานพื้นบ้านและเรื่องสั้นมีตัวละครคล้ายคลึงกัน

ในนิทานพื้นบ้านมีตัวละครดังต่อไปนี้

1. ปู (ลูกปูและพ่อปู) 2. พรรคพวกของปู (ครกหิน-ฟุ้ง-เกาลัด)

ส่วนในเรื่องสั้นมีตัวละครดังต่อไปนี้

1. ปู (พ่อปู) 2. พรรคพวกปู (ครกหิน-ฟุ้ง-ไข่) 3. ตัวละครอื่น เช่น ครอบครัวปู (ภรรยา-ลูกชายคนโต-ลูกชายคนรอง-ลูกชายคนเล็ก) และตัวละครทางสังคม (พ่อค้า-นักวิชาการ-นักบวช-นักการเมือง-นักกฎหมาย-ทหาร- ทนายปู) โดยจะแสดงให้เห็นในตารางเปรียบเทียบตัวละครดังนี้

² 芥川龍之介, 「猿蟹合戦」 『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 94.

ตารางที่ 11: ตารางเปรียบเทียบตัวละครของนิทานพื้นบ้านและเรื่องสั้นเรื่อง“ชะรุกะนิงซเซิน”

นิทานพื้นบ้าน		เรื่องสั้น	
ตัวละคร	พฤติกรรม	ตัวละคร	พฤติกรรม
ปู (ลูกปู) (พ่อปู)	รักพ่อ แก่แค่นิ่งให้พ่อ มีความอดทน ไม่คิดร้าย ผู้อื่น	ปู (พ่อปู)	ฆ่าลิงเพื่อแก้แค้นที่ลิงมาทำ ร้ายตน
พรรคพวกปู (ครก-ผิง-เกาลัด)	ช่วยเหลือเพื่อน เห็นว่าลิง ทำไม่ถูก	พรรคพวกปู (ครก-ผิง-ไข่)	ถูกโทษจำคุกตลอดชีวิต
ลิง	เจ้าเล่ห์ เอาเปรียบผู้อื่น รังแกผู้อื่น	ลิง	โดนปูฆ่า ไร้หลักฐานที่ แสดงว่าลิงตั้งใจทำร้ายปู
		ครอบครัวปู	สมาชิกในครอบครัวต้อง ประสบกับชะตากรรมอัน น่าสมเพช เช่น แม่ปู กลายเป็นโสเภณี ลูกชาย คนแรกเป็นนายหน้าและ กินเนื้อพวกเดียวกัน ลูก ชายคนที่สองเป็นนักเขียน นวนิยาย ลูกชายคนที่สาม เป็นปุรุษรรมาท้าวไป
		ตัวละครทาง สังคม	ผู้คนอาชีพต่างๆในสังคม ต่างหวาดระแวง และคิดว่า พฤติกรรมของปูนั้นเป็นสิ่งที่ ไม่ถูกต้อง

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนนำตัวละครหลักจากนิทานพื้นบ้านมาใช้นำเสนอเรื่องราวของตัวละครในเรื่องสั้น โดยมีการกล่าวถึงตัวละครอื่น เช่น ครอบครัวปู และ ตัวละครทางสังคม เพิ่มเติมทำให้ตัวละครในเรื่องสั้นนั้น มีความแตกต่างจากนิทานพื้นบ้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1.2.1 ปู

ปูในนิทานพื้นบ้านนั้นจัดว่าเป็นตัวละครฝ่ายดี ปูถูกลิงใช้กลอุบายหลอกให้แตกข้าวปั้นกับเมล็ดลูกพลับ เมื่อเมล็ดลูกพลับที่ปูนำไปปลูกโตขึ้นและมีลูก ปูเก็บลูกพลับบนต้นเองไม่ได้จึงไปตามให้ลิงมาช่วยเก็บให้ แต่สุดท้ายก็โดนลิงขว้างลูกพลับดิบใส่จนตาย ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

蟹はカラもう大喜悦。早くあの柿が食べたいものと、頻りに下から取ろうとしますけども、元より背丈が低いから、固有の鉢も間に合はず。と云って其枝へ登ろうにも、例の横這いでは覚束ないので、今更当惑致し、暫くは腕を組んで考えましたが、所詮自分の力では及ばないから、此上は朋友の猿を頼んで、取ってもらふが上分別と、やがて猿の処へ遣つて来ました。(中略)
尚も渋柿を雨霰と投げつけまして、無残や蟹の甲良を散々に砕き、息も絶え々に成つたのを見済みまして、自分は甘い柿を残らず取り込み、それを小脇に抱えて、跡白浪と逃げてしまいました。³
ปูดีใจมาก อยากกินลูกพลับเร็วๆ จึงพยายามจะเก็บลูกพลับจากใต้ต้น แต่เนื่องจากปูนั้นตัวเล็กเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว รวมทั้งก้ามที่มีอยู่แต่เดิมก็ไม่เป็นใจ พอพยายามที่จะปีนขึ้นไป ด้วยท่าทางการเดินเฉไปข้างๆก็เอาแน่นอนไม่ได้ จึงเป็นอุปสรรคอย่างมากในครั้งนี้ ปูจึงกอดอกครุ่นคิดอยู่ครู่หนึ่ง ในที่สุดก็รู้ว่าความสามารถของตนไม่เพียงพอ จึงไปขอร้องลิงเพื่อนของตนให้มาเก็บลูกพลับ แล้วปูก็เดินทางไปยังบ้านลิง (ย่อ) ลิงขว้างลูกพลับฝาดลงมาราวกับท่าฝน ลูกพลับโดนกระดองปูอย่างแรงจนปูสิ้นใจตาย หลังจากนั้นลิงก็เก็บเอาลูกพลับหวานจนหมด หอบเต็มอ้อมแขนแล้วหนีไปอย่างไรร่องรอย

ข้อความข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อเรื่องตั้งแต่ตอนที่ปูทดลองเก็บลูกพลับบนต้นด้วยตนเองแต่ปีนไม่ได้จึงขอร้องให้ลิงปีนขึ้นไปเก็บให้ แต่เมื่อลิงเก็บลูกพลับแล้วกลับไม่ส่งให้ปูเลยปูไม่พอใจเป็นอย่างมากจึงต่อว่าลิง ลิงยอมส่งลูกพลับให้ปู แต่ลูกพลับที่ส่งให้กลับเป็นลูกพลับดิบปูจึงต่อว่าลิงอีกว่าทำไมจึงส่งแต่ลูกพลับดิบให้ เมื่อลิงถูกปูสั่งหลายๆเข้าลิงจึงขว้างลูกพลับลงมาหาปูอย่างไม่ขาดสาย จนปูได้รับบาดเจ็บจนตาย

ส่วนปูที่ตายไปมีลูกอยู่หนึ่งตัว ขณะที่ปูทะเลาะกับลิงอยู่นั้นบังเอิญลูกปูออกไปธุระที่บ้านเพื่อนจึงไม่เห็นเหตุการณ์ แต่เมื่อลูกปูกลับมาถึงบ้านและเห็นสภาพพ่อที่นอนตายอยู่จึงรู้สึกแค้นเคืองเป็นอย่างมาก ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

³ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「猿蟹合戦」『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行 (平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 55-56.

一体何処の何奴めが所業か、なんぞ手掛りがありそうなものと、尚も四辺を調べて見ますと、さしも昨日までは真紅に熟して居た柿の実が、今は一つも影を留めず、只青い渋柿計り、其処等にバラバラ落ち散って、親蟹の甲良を打ち砕かれたのも、大方此でやられたらしい様子。子蟹は忽ち膝を打って『ウン解った、此はてつきり猿奴の所業だな。』⁴

แต่ใครมาจากไหนกันที่เป็นคนทำ ลูกปูจึงลองมองหาดูรอบๆเพื่อเจอหลักฐานบางอย่าง และแล้วก็เห็นเมล็ดลูกพลับที่เมื่อวานยังสุกอยู่บนต้น หายไปหมดไม่เหลือแม้แต่ลูกเดียว จะเหลืออยู่ที่เพียงแต่ลูกพลับดิบเท่านั้นที่หล่นอยู่เกลื่อนกลาดเต็มไปหมด อีกทั้งสภาพของกระดองปูที่โดนขว้างแตกนั้นก็อยู่ในสภาพที่ถูกกระทำรุนแรงมาก ลูกปูเห็นดังนั้นก็คุกเข่าลงพร้อมพูดว่า “เข้าใจแล้ว นี่เป็นฝีมือของเจ้าลิงตัวนั้นล่ะสิ

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ลูกปูรู้สึกแค้นที่ลิงทำร้ายพ่อของตน จึงออกไปหาครกตำข้าวซึ่งเป็นเพื่อนของพ่อและเล่าเรื่องให้ฟัง ครกตำข้าวก็เห็นว่าการกระทำของลิงนั้นสมควรต้องแก้แค้นจึงไปชวนเกาลัด และผึ้ง ลูกน้องของตนออกไปหาลิงเพื่อช่วยแก้แค้นให้พ่อปู

จะเห็นได้ว่าในนิทานพื้นบ้านนั้น มีตัวละครปูอยู่สองตัว คือ พ่อปูซึ่งเป็นปูที่แลกข้าวปั้นกับเมล็ดลูกพลับของลิง และลูกปูซึ่งเป็นปูที่ฆ่าลิงเพื่อแก้แค้นให้กับพ่อของตน

ตัวละครปูในเรื่องสั้นมีความแตกต่างจากนิทานพื้นบ้าน โดยในเรื่องสั้นนั้น ปูที่แลกข้าวปั้นกับเมล็ดลูกพลับของลิง กับปูที่มาแก้แค้นลิงนั้นเป็นปูตัวเดียวกัน ปูในเรื่องสั้นนั้นถูกมองว่าเป็นฝ่ายไม่ดีที่ฆ่าลิงเพื่อแก้แค้น ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

いや、話していないどころか、あたかも蟹は穴の中に、臼は台所の土間の隅に、蜂は軒先の蜂の巣に、卵は糲殻の箱の中に、太平無事な生涯でも送ったかのように装^{よそぼ}っている。

しかしそれは偽^{いつはり}である。彼等は仇を取った後、警官の捕縛するところとなり、ことごとく監獄に投ぜられた。しかも裁判を重ねた結果、主犯蟹は死刑になり、臼、蜂、卵等の共犯は無期徒刑の宣告を受けたのである。⁵

⁴ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「猿蟹合戦」『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行 (平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 57.

⁵ 芥川龍之介, 「猿蟹合戦」『芥川龍之介全集 第三卷』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 94.

ถึงแม้จะไม่ได้เอ่ยถึง แต่ก็พูดราวกับปูได้ใช้ชีวิตอยู่ในรู ครกตำข้าวอยู่ตรงมุม
พื้นครัว ฝั่งอยู่ในรังตรงชายคาบ้าน ไข่ออยู่ในกล่องเก็บเปลือกข้าวอย่างสงบสุข
ตลอดมา
แต่ว่ามันเป็นการเสแสร้ง หลังจากที่พวกเขาแก่แล้วก็ถูกตำรวจจับและ
นำไปขังคุกไว้ ผลจากคำพิพากษาของศาล ปูซึ่งเป็นหัวหน้าใหญ่ได้รับโทษ
ประหารชีวิต ส่วนผู้สมรู้ร่วมคิดอย่าง ครกตำข้าว ฝั่งและไข่นั้น ได้รับโทษจำคุก
ตลอดชีวิต

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าตัวละครปูในเรื่องสั้นนั้นถูกตัดสินว่าพฤติกรรมการแก่
แก่ถึงนั้นเป็นสิ่งผิด จึงทำให้ปูและพรรคพวกต้องประสบชะตากรรมซึ่งแตกต่างไปจากในนิทาน
พื้นบ้านที่ได้ใช้ชีวิตอยู่อย่างสงบสุข

อย่างไรก็ตามแม้ว่าตัวละครปูในนิทานพื้นบ้านและเรื่องสั้นจะมีความแตกต่างกันดังที่
กล่าวมาข้างต้น แต่พฤติกรรมหลักของตัวละครปูทั้งในนิทานพื้นบ้านและในเรื่องสั้นนั้นมีความ
คล้ายคลึงกัน กล่าวคือปูทั้งในนิทานพื้นบ้านและเรื่องสั้นนั้นได้แลกข้าวปั้นกับเมล็ดลูกพลับของ
ลิง โคนลิงข้างลูกพลับใส่ และเป็นผู้มาลิงเพื่อแก่แก่น ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์ตัวละครปูโดย
ใช้พฤติกรรมของตัวละครปูในเรื่องสั้นเป็นหลัก

จะเห็นได้ว่าปูทั้งในนิทานพื้นบ้านและเรื่องสั้นต่างถูกลิงหลอกลวงและทำร้ายจึงมาลิงเพื่อ
แก่แก่น แต่ปูในเรื่องสั้นถูกศาลตัดสินว่าการแก่แก่นนั้นเป็นสิ่งชั่วร้ายและถูกประหารชีวิต

5.1.2.2 ลิง

ลิงในนิทานพื้นบ้านนั้นเป็นฝ่ายชั่วร้าย ใช้กลอุบายเพื่อให้ปูยอมแลกเมล็ดลูกพลับกับข้าว
ปั้น เพราะเห็นว่าข้าวปั้นของปูนั้นสามารถกินได้เลยทันที ไม่ต้องเสียเวลารอเหมือนกับเมล็ดลูก
พลับจึงพยายามหาเหตุผลต่าง ๆ มาหาว่าส้มเพื่อให้ปูยอมแลกข้าวปั้นกับเมล็ดลูกพลับของตน เมื่อ
ปูยอมแลกข้าวปั้นกับเมล็ดลูกพลับแล้ว ปูนำเมล็ดลูกพลับไปปลุกจนโตและออกลูกเต็มต้น แต่ด้วย
สภาพร่างกายของปูทำให้ไม่สามารถเก็บลูกพลับด้วยตนเองได้จึงต้องไปวานให้ลิงมาเก็บให้ ดัง
ตัวอย่างต่อไปนี้

蟹は下から気を揉んで、『オイ自分で先へ食って仕舞っちゃ
不可ぢゃないか。』『ナニこれはお毒見さ。』（と又一個取
ってガブリと咬む）『アレ又食うよ。そんなに独で食わず
に、此地へも投げて呉れよ。』『ヨシ今投げてやる。』と一
個取て投げてましたから、周章てて拾って一口咬むと、こは

如何に！舌も唇も痺れるほどの渋さ。『ヤア此奴ア渋い、もっと甘いのを呉れたまへ！』『それぢゃアこれは如何だ？』『ムシャムシャペッペッ、又渋かった。』『エイ、種々な贅沢を云うなア。それぢゃア是は？』と今度はまだ真青で、而も石の様な堅い奴を、力を籠めて投げつけましたが、それが脳天へ当たったから堪らない、蟹は『ア、痛ッ！』と云って倒れる。⁶

ปูยืนอยู่ข้างล่างอย่างกระวนกระวาย “นี่ ให้ตัวเองกินก่อนได้ยังงัยละ” อะไรนี่ทดลองกินให้ก่อน ใจว่ามียาพิษหรือเปล่า” (แล้วก็กัดกินอีกคำหนึ่ง) “เฮ้ย ทำไมกินอีกแล้วละ อย่างกินคนเดียวสิส่งมาให้ทางนี้กินบ้าง” “เฮ้อจะโยนให้ละนะ” แล้วลิงก็โยนลงมาให้ลูกหนึ่ง ปูจึงรีบเข้าไปเก็บ เมื่อกัดไปได้คำหนึ่ง ความเผื่อนั้นทำให้ชาไปทั้งลิ้นและริมฝีปาก “โอ๊ย อันนี้ฝาดนะ ส่งอันที่หวานกว่านี้มาหน่อยสิ” “เฮ้อ งั้นลองดูลูกนี้สิ” “ฮึ--- อันนี้ก็ฝาดอีกแล้ว” “เฮ้ย เรื่องมากจริงวู๊ เฮ้อ งั้นลองอันนี้สิ” คราวนี้ลิงก็ยังส่งลูกดิบมาให้ ยิ่งกว่านั้นยังโยนลูกพลับที่แข็งแรงกับหินนั้นลงมา โคนที่หัวอย่างเต็มแรงทำให้ปูเจ็บจนทำไม่ไหวร้องออกมาว่า “โอ๊ย เจ็บ” แล้วก็ล้มลง

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่าลิงเป็นฝ่ายเอาเปรียบปูก่อน โดยจงใจไม่เก็บลูกพลับสุกให้อีกทั้งยังปาลูกพลับดิบใส่ปู จนในที่สุดปูต้องตาย

ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าลิงในนิทานพื้นบ้าน เป็นลิงเจ้าเล่ห์ ทำทุกอย่างเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ไม่ว่าจะใช้กลอุบายหลอกให้ปูยอมแลกข้าวปั้น หรือว่า เก็บแต่ลูกพลับสุกกินโดยไม่ยอมส่งให้ปูเลย แล้วยังปาลูกพลับดิบใส่ปูจนตายอีกด้วย

แต่ในเรื่องสั้นลิงซึ่งทำพฤติกรรมอย่างเดียวกันกลับถูกมองว่าอาจจะไม่ได้มีเจตนาร้ายใดๆ ต่อปู และการที่ลิงส่งลูกพลับดิบให้ปูนั้นก็ไม่ใช่เรื่องผิดแต่อย่างใด ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

蟹は蟹自身の言によれば、握り飯と柿と交換した。が、猿は熟柿を与えず、青柿ばかり与えたのみか、蟹に傷害を加えるように、さんざんその柿を投げつけたと云う。しかし蟹は猿との間に、一通の証書も取り換わしていない。よしまたそれは不問に附しても、握り飯と柿と交換したと云い、熟柿とは特に断っていない。最後に青柿を投げつけられたと云うのも、猿に悪意があったかどうか、その辺の 証拠は不十分である。⁷

⁶ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「猿蟹合戦」『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行 (平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 56.

⁷ 芥川龍之介, 「猿蟹合戦」『芥川龍之介全集 第三卷』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 94.

ตามคำบอกเล่าของตัวเองนั้น ปู่ได้แลกข้าวปั้นกับลูกพลับแล้ว แต่ลิงไม่ยอมส่งลูกพลับสักให้ ไม่เพียงแต่ลิงจะส่งแต่ลูกพลับดิบให้เท่านั้น ยังขว้างลูกพลับลงมามากมายทำให้ปู่ได้รับบาดเจ็บ แต่ระหว่างปู่กับลิงไม่มีการทำเอกสารเอาไว้แม้แต่ฉบับเดียว แม้จะไม่มีการถามถึงเอกสารดังกล่าว แต่เมื่อบอกว่าแลกข้าวปั้นกับลูกพลับก็ไม่ได้จำเพาะเจาะจงว่าจะต้องเป็นลูกพลับสุก และสุดท้ายตอนที่ปู่ขว้างด้วยลูกพลับดิบนั้นก็ไม่มีหลักฐานพอที่จะบอกได้ว่าการกระทำดังกล่าวของลิงนั้นมีเจตนาร้ายหรือไม่

จากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นว่าในเรื่องสั้นนั้น พฤติกรรมของลิงถูกตัดสินด้วยมุมมองของสังคมสมัยใหม่โดยการใช้หลักฐานพิสูจน์ ดังนั้นพฤติกรรมของลิงในเรื่องสั้นจึงถูกมองว่าเป็นเรื่องไม่คิดเพราะลิงกับปู่ไม่ได้มีการทำเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษรว่าลิงจะต้องส่งลูกพลับสุกให้กับปู่ อีกทั้งยังพิสูจน์ไม่ได้อีกด้วยลิงนั้นตั้งใจจะทำร้ายปู่หรือไม่

ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าลิงที่เป็นฝ่ายผิดในนิทานพื้นบ้านกลับถูกมองว่าเป็นฝ่ายถูกต้องในเรื่องสั้น ด้วยการเพิ่มเติมมุมมองของสังคมสมัยใหม่เข้าไป เช่น การพิพากษาของศาล การใช้หลักฐานในการพิจารณาคดี เป็นต้น

5.1.2.3 พรคพวกของปู่

ในนิทานพื้นบ้านนั้นพรคพวกของปู่ ได้แก่ ครกหิน ฝิ่งและเกาลัด ทั้งหมดเป็นฝ่ายดีแต่ได้ร่วมมือกับลูกปู่ช่วยแก้แค้นให้กับพ่อปู่ โดยไปชวนเกาลัดเผาะซึ่งเป็นอาจารย์สอนยิงปืน และฝิ่งยักษ์ซึ่งเป็นอาจารย์สอนทวน* (Yari: 槍) มาเป็นผู้ร่วมแก้แค้นด้วย ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

石臼は兩個に向かひ、『早速の御入来辱い。さて今日御苦勞を願つたは、余の義でもござらぬ。此に居らるる蟹殿の父は、拙者も一方ならぬお世話に預かつた者。(中略) 焼栗は之を聞いて膝を進ませ、『只今お話を承はれば、其喧嘩の元因はと申すと、吾等が仲間の柿の実で御座る。されば同し果物の拙者、蟹殿への申訳に、助太刀致すは当然事、分に応じた御用あらば、何卒仰付けられよ。』とさも頼もしく答へますと、大蜂も負けぬ氣に成て、『某とても彼の猿奴には、屢々棲巢

* ทวน หมายถึง อาวุธชนิดหนึ่งคล้ายหอก แต่เรียวยาวและเบากว่า ค้ำยาวมาก (จุฬารัตน์ เศษะ โขควิวัฒน์และคณะ, พจนานุกรมญี่ปุ่น-ไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรม, 2546), หน้า 1025.)

を荒らされて、常より無念に思ふ処、此度の事を幸ひに、遺恨の一鎗刺さねば置かぬ。』⁸

ครกหินจึงเดินทางไปหาทั้งสอง “ขอภัยด้วยที่มาหาอย่างกระทันหัน แต่เรื่องที่จะมาขอร้องให้ช่วยวันนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับพวกท่านหรอกแต่พ่อของปู่ที่อยู่ตรงนี้นะเป็นหนึ่งในผู้มีพระคุณของข้าเช่นกัน (ย่อ) เกาลัดเผาได้ ยินดังนั้นจึงก้าวเข้ามาใกล้ “เมื่อได้ฟังเรื่องดังกล่าวแล้ว ต้นเหตุของการทะเลาะในครั้งนี้ก็คือลูกพลับซึ่งเป็นพวกเดียวกับเรา ยิ่งไปกว่านั้นก็เป็ผลไม้เหมือนกับข้า จึงเป็นเรื่องสมควรที่จะช่วยแก้แค้นให้ปู่ ถ้าหากมีอะไรให้ช่วยก็เชิญบอกมาได้เลย” เมื่อฟังขัณฑ์ได้ยินคำตอบดังนั้น ก็ไม่ยอมแพ้กล่าวว่า “ส่วนตัวข้านั้นถูกเจ้าลิงทำลายรังอยู่บ่อยครั้ง รู้สึกเจ็บใจเป็นอย่างมาก เรื่องครั้งนี้จึงถือเป็นโอกาสดี จะไม่แทงด้วยทวนแห่งความแค้นสักครั้งคงไม่ได้”

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ครกหิน ต้องการความช่วยเหลือจากเกาลัดเผาและฝิ่งขัณฑ์เพื่อแก้แค้นถึงให้ปู่ เพราะปู่เคยเป็นผู้มีพระคุณ ส่วนเกาลัดเห็นว่าตนเป็นพวกเดียวกับลูกพลับซึ่งเป็นต้นเหตุทำให้เกิดเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทดังกล่าว จึงคิดว่าตนควรจะช่วยปู่แก้แค้นถึง ส่วนฝิ่งนั้นต้องการแก้แค้นถึงเพราะความแค้นฝังใจที่เคยมีกับลิงมาก่อน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าทั้งครกหิน เกาลัดและฝิ่งขัณฑ์เองก็ไม่เห็นด้วยกับพฤติกรรมของลิง จึงยินดีที่จะร่วมแก้แค้นให้ลูกปู่

ส่วนในเรื่องสั้นนั้น พรรคพวกของปู่ประกอบด้วย ครกหิน ฝิ่ง และไข ซึ่งแตกต่างจากนิทานพื้นบ้านตรงที่หนึ่งในสมาชิกนั้นเป็นไข ไม่ใช่ เกาลัดเผาอย่างเช่นในนิทานพื้นบ้าน สำหรับตัวละครพรรคพวกของปู่ที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับฉบับของนิทานพื้นบ้าน โดยนิทานแบบรูปภาพของยุคสมัยใหม่ เช่น “ชะรุกะนิงซเซ็น” ในบันทึกของนิมิมุระ ชิเงะนะงะ หรือ “ชะรุกะนิงซเซ็น” ในหนังสืออะกะฮง (Akahon: 赤本) ส่วนใหญ่ผู้ที่ช่วยเหลือปู่จะเป็นครกหิน ฝิ่งและไขเป็นหลัก โดยตัวละครไขนั้นเริ่มเปลี่ยนมาใช้เป็นตัวละครเกาลัดเผาแทนตั้งแต่นิทานพื้นบ้านเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซ็น” ของอิวะยะซะสะนะมิ ในปี ค.ศ. 1894 เป็นต้นมา⁹ แต่ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าความแตกต่างระหว่างตัวละครเกาลัดเผากับไขนั้น ไม่ได้ส่งผลต่อการวิจัยในเรื่องจึงไม่ได้หยิบขึ้นมาเป็นประเด็นในการวิเคราะห์ต่อไป โดยผู้วิจัยจะใช้คำเรียกตัวละครทั้งสามนี้ว่า พรรคพวกปู่ สำหรับการวิเคราะห์ในลำดับต่อไป

⁸ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「猿蟹合戦」 『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行 (平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 58-59.

⁹ 山口昭男 (発行者), 「猿蟹合戦」 (注解) 『芥川龍之介全集 第 9 卷』, 第 2 刷発行 (岩波書店, 2007 年 9 月 7 日), p. 364.

ส่วนตัวละครพรรคพวกของปูที่ปรากฏในเรื่องสั้นนั้นกลับถูกมองว่าเป็นฝ่ายร้ายเพราะไปสนับสนุนปูให้ฆ่าลิง ดังข้อความตอนหนึ่งต่อไปนี้

彼等は仇を取った後、警官の捕縛するところとなり、ことごとく監獄に投ぜられた。しかも裁判を重ねた結果、主犯蟹は死刑になり、臼、蜂、卵等の共犯は無期徒刑の宣告を受けたのである。¹⁰

หลังจากที่พวกเขาแก้แค้นแล้ว ได้ถูกตำรวจจับและนำไปขังคุกไว้ แต่ผลจากคำพิพากษาของศาล ปูซึ่งเป็นหัวหน้าใหญ่ได้รับโทษประหารชีวิต ส่วนผู้สมรู้ร่วมคิดอย่างครกหิน ผึ้งและไข่นั้นได้รับโทษจำคุกตลอดชีวิต

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ชะตากรรมของพรรคพวกปู ภายหลังจากการแก้แค้นนั้น ไม่ได้มีความสุขเช่นเดียวกับในนิทานพื้นบ้าน พรรคพวกปูในเรื่องสั้นเรื่องสั้นต้องถูกจับและลงโทษจำคุกตลอดชีวิตในฐานะที่เป็นผู้สมรู้ร่วมคิดกับปูในการฆ่าลิง

5.1.2.4 ครอบครัวยุ

ในเรื่องสั้นนั้นผู้เขียนได้กล่าวถึงตัวละครอื่นๆเพิ่มเติมจากในนิทานพื้นบ้าน ซึ่งก็คือครอบครัวยุ ประกอบไปด้วย ภรรยาปู ลูกปูคนโต ลูกปูคนรอง และลูกปูคนสุดท้อง โดยครอบครัวยุต้องประสบชะตากรรมที่เลวร้ายภายหลังจากที่ปูได้รับโทษประหารไปแล้ว ดังข้อความต่อไปนี้

ついでに蟹の死んだ後、蟹の家庭はどうしたか、それも少し書いて置きたい。蟹の妻は売笑婦になった。なった動機は貧困のためか、彼女自身の性情のためか、どちらか未だに判然しない。蟹の長男は父の没後、新聞雑誌の用語を使うと、「翻然と心を改めた。」今は何でもある株屋の番頭か何かしていると云う。この蟹はある時自分の穴へ、同類の肉を食うために、怪我をした仲間を引きずりこんだ。クロボトキンが相互扶助論の中に、蟹も同類を助ると云う実例を引いたのはこの蟹である。次男の蟹は小説家になった。勿論小説家のことだから、女に惚れるほかは何もしない。ただ父蟹の一生を例に、善は悪の異名であるなどと、好い加減な皮肉を並べている。三男の蟹は愚物だったから、蟹よりほかのものになれなかった。それが横這いに歩いていると、握り飯が一つ落ちていた。握り飯は彼の好物だった。彼は大きい鉢の先にこの獲物を

¹⁰ 芥川龍之介, 「猿蟹合戦」 『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 94.

拾い上げた。すると高い柿の木の梢に風を取っていた猿が一匹、
 ——その先は話す必要はあるまい。¹¹
 แล้วครอบครัวของปู่หลังจากปู่ต้องตายไปนั้นจะเป็นอย่างไรบ้าง ส่วนนี้ก็อยากจะ
 เขียนบอกเอาไว้ด้วย ภรรยาของปู่ต้องกลายเป็น โสเภณี แรงจูงใจนั้นเป็นเพราะ
 ความลำบาก หรือเพราะนิสัยส่วนตัวของตัวหล่อนเองก็ไม่อาจบอกได้อย่างชัดเจน
 ส่วนลูกชายคนโตของปู่ หลังจากเสียพ่อไปแล้ว หากใช้คำของพวกหนังสือพิมพ์
 นิติสารก็ต้องเรียกว่า “กลับเนื้อกลับตัว” เท่าที่ได้ฟังมาก็ไม่รู้แน่ชัดว่าเป็นหัวหน้า
 หรือทำอะไรสักอย่างในบริษัทนายหน้าค้าหุ้นแห่งหนึ่ง ครั้งหนึ่งปู่ตัวนี้ลากเพื่อน
 ที่บาดเจ็บเข้ามาในรูของตนเพื่อกินเนื้อพวกเดียวกัน ในทฤษฎีการช่วยเหลือซึ่งกัน
 และกันของ โคร โปร โดกินส์ก็ยกตัวอย่างปู่ที่ช่วยเหลือพวกเดียวกันซึ่งคือปู่ตัวนี้
 ลูกชายคนรองของปู่เป็นนักเขียน แน่แน่นอนเพราะเป็นนักเขียนจึงเอาแต่ลุ่มหลง
 ผู้หญิงโดยไม่ทำอย่างอื่น ได้แต่พูดเสียดสีถึง ความดีว่าเป็นสมณนามของความ
 เลว โดยใช้ชีวิตของพ่อปู่เป็นตัวอย่าง ส่วนลูกชายคนที่สามนั้น โง่เขลาจึงเป็นได้
 เพียงแค่ปุจฉาเท่านั้น ต่อมาขณะที่กำลังเดินเฉไปมาอยู่นั้น พลันก็มีข้าวปั้นตกลง
 มา ข้าวปั้นนั้นเป็นของชอบของเขาเลย เขาใช้ปลายก้ามอันใหญ่โตหยิบสิ่งที่หามา
 ได้ นั้นขึ้นมา และแล้วบนกึ่งของต้นพลับอันสูงใหญ่ก็มีลิงตัวหนึ่งกำลังนั่งดิ่ง
 หมัดอยู่ ----ซึ่งเรื่องหลังจากนี้ไปก็คงไม่จำเป็นต้องเล่า

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า สภาพครอบครัวของปู่ ภายหลังจากที่ปู่ผู้ซึ่งเป็นหัวหน้า
 ครอบครัวถูกระงับไปนั้น ต้องประสบกับชะตากรรมอันน่าสงสาร เช่น ภรรยาที่ต้องกลายเป็น
 โสเภณี ลูกชายคนโตทำงานในบริษัทนายหน้าค้าหุ้น ลูกชายคนรองเป็นนักเขียนที่เอาแต่ลุ่มหลงใน
 ผู้หญิงและพูดจาเสียดสีเรื่องความดีความเลวโดยใช้คำพูดสวยหรู ส่วนลูกชายคนสุดท้ายที่โง่เขลาจึง
 เป็นเพียงปุจฉาที่รอกพบกับชะตากรรมแบบพ่อปู่ จึงกล่าวได้ว่าชะตากรรมของปู่รวมไปถึง
 ครอบครัวปู่ในเรื่องสั้นนั้นถูกเขียนให้มีลักษณะตรงข้ามกับในนิทานพื้นบ้าน โดยให้ชะตากรรม
 ทางฝ่ายปู่ต้องจบลงอย่างน่าสงสาร ไม่ได้ประสบแต่สิ่งดีๆเหมือนในนิทานพื้นบ้าน

5.1.2.5 ตัวละครทางสังคม

ในเรื่องสั้นนอกจากครอบครัวปู่ที่ถูกกล่าวถึงเพิ่มเติมแล้ว ผู้เขียนยังกล่าวถึงตัวละครทาง
 สังคมซึ่งมีอยู่หลากหลายอาชีพ เช่น พ่อค้า นักวิชาการ นักการเมือง นักบวช นักกฎหมาย เป็นต้น
 เพื่อนำเสนอมุมมองการถูกวิพากษ์วิจารณ์ทางสังคมที่ปู่ได้รับดังต่อไปนี้

¹¹ 芥川龍之介, 「猿蟹合戦」『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 95.

その上新聞雑誌の輿論も、蟹に同情を寄せたものはほとんど一つもなかったようである。蟹の猿を殺したのは私憤の結果にほかならない。(中略) 現に商業会議所会頭某男爵のごときは大体上のような意見と共に、蟹の猿を殺したのも多少は流行の危険思想にかぶれたのであろうと論断した。そのせいか蟹の仇打ち以来、某男爵は壮士のほかにも、ブルドッグを十頭飼ったそうである。¹²

ยิ่งไปกว่านั้น ก็ไม่มีคำวิจารณ์ในนิตยสารและหนังสือพิมพ์ไหนเลยที่จะเข้าข้างปู ส่วนแต่บอกว่าการที่ปูฆ่าลิงนั้นเป็นผลมาจากความแค้นส่วนตัวอย่างแน่นอน (ย่อ) จริงๆแล้วดูเหมือนว่าท่านต้นฉะกุผู้หนึ่งแห่งสมาคมการค้าส่วนใหญ่ก็มีความเห็นตรงกับข้างต้น โดยตัดสินว่าการที่ปูฆ่าลิงนั้นมีเหตุมาจากแนวคิดอันตรายที่กำลังนิยมกันอยู่ไม่มากนักน้อย ด้วยเหตุนี้หลังจากการแก้แค้นของปูแล้ว ดูเหมือนว่าท่านต้นฉะกุนอกจากจะมีชายฉกรรจ์ดูแลแล้วยังเลี้ยงสุนัขพันธ์ลูด็อกไว้อีกสิบตัวด้วย

จากประโยคดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในสังคมไม่ยอมรับว่าการกระทำของปูนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง กลับถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าการแก้แค้นลิงของปูนั้นเป็นไปเพราะความแค้นส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของต้นฉะกุ * ผู้หนึ่งนอกจากนั้นต้นฉะกุท่านนี้ยังเชื่อว่าการกระทำของปูได้รับอิทธิพลจากแนวคิดที่เป็นอันตรายจึงกลัวว่าปูจะมาทำร้ายตน ต้นฉะกุจึงได้จัดให้มีผู้คุ้มกันและเลี้ยงสุนัขพันธ์ลูด็อกเอาไว้ป้องกันตัว

ในขณะที่คนส่วนใหญ่ในทุกสาขาอาชีพล้วนแต่เห็นว่าพฤติกรรมของปูนั้นเป็นสิ่งผิดนั้น แต่กลับมีนักการเมืองผู้หนึ่งที่รู้สึกชื่นชมในพฤติกรรมของปู ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

そう云う中にたった一人、蟹のために気を吐いたのは酒豪兼詩人の某代議士である。代議士は蟹の仇打ちは武士道の精神と一致すると云った。しかしこんな時代遅れの議論は誰の耳にも止るはずはない。のみならず新聞のゴシップによると、その代議士は数年以前、動物園を見物中、猿に尿をかけられたことを遺恨に思っていたそうである。¹³

หนึ่งในนั้นมีอยู่เพียงคนเดียวที่สรรเสริญการกระทำของปู นั่นคือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้หนึ่งซึ่งเป็นกวีและนักดื่ม โดยกล่าวว่า การแก้

¹² 芥川龍之介, 「猿蟹合戦」『芥川龍之介全集 第三卷』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 94.

* ต้นฉะกุ (Danshaku: 男爵) หมายถึง บรรดาศักดิ์ชั้นหนึ่ง เป็นยศในจีนสมัยโบราณ ญี่ปุ่นในยุคสมัยใหม่ และอังกฤษ ซึ่งมีทั้งหมด 5 ตำแหน่ง ได้แก่ ดยุก(Duke) มาควิส(Marquess) เอิร์ล(Earl) ไวเคานต์ (Viscount) บารอน (Baron) ตำแหน่ง ต้นฉะกุ นั้น เทียบเท่ากับตำแหน่ง บารอน หรือ บารอนเนส

¹³ 芥川龍之介, 「猿蟹合戦」『芥川龍之介全集 第三卷』, p. 95.

แก่นของปุนั้นเป็นเหมือนกับจิตวิญญาณแห่งบุญโค แต่ทว่าข้อถกเถียงอันล้ำสมัยเช่นนั้นคงไม่มีใครสนใจอย่างแน่นอน ยิ่งไปกว่านั้น จากคอลัมภ์ซุบซิบของหนังสือพิมพ์บอกว่า นักการเมืองผู้นั้นนั้นเจ็บแค้นฝังใจเพราะเมื่อหลายปีก่อนได้ถูกลิงถ่ายปัสสาวะใส่ระหว่างเที่ยวชมสวนสัตว์

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า มีนักการเมืองผู้ที่ชื่นชมในพฤติกรรมการแก้แค้นของปู เพราะเห็นว่าพฤติกรรมดังกล่าวแสดงออกถึงจิตวิญญาณแห่งบุญโค แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดเรื่องลัทธิบุญโคนั้น ได้กลายเป็นเรื่องล้าสมัยไปแล้วจนไม่มีใครสนใจ นอกจากนี้ความชื่นชมของนักการเมืองที่มีต่อพฤติกรรมของปุนั้นอาจจะเป็นเพียงสิ่งที่เกิดขึ้นมากจากความแค้นที่ถูกลิงถ่ายปัสสาวะใส่ตอนไปสวนสัตว์

จึงจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า สังคมได้มีความเห็นไปในทางเดียวกันว่า พฤติกรรมของปูที่ไปแก้แค้นลิงนั้นไม่ถูกต้องเพราะทำไปเพื่อประโยชน์ส่วนตน ซึ่งผู้วิจัยไม่เห็นด้วยกับการที่สังคมตัดสินว่าพฤติกรรมปูแก้แค้นลิงเป็นสิ่งผิด เพราะคนในสังคมตัดสินพฤติกรรมของปูด้วยความเห็นส่วนตัว ไม่ได้ตัดสินจากความจริงที่เกิดขึ้น

5.1.3 โครงเรื่อง

โครงเรื่องของนิทานพื้นบ้านและเรื่องสั้นเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซิน” สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

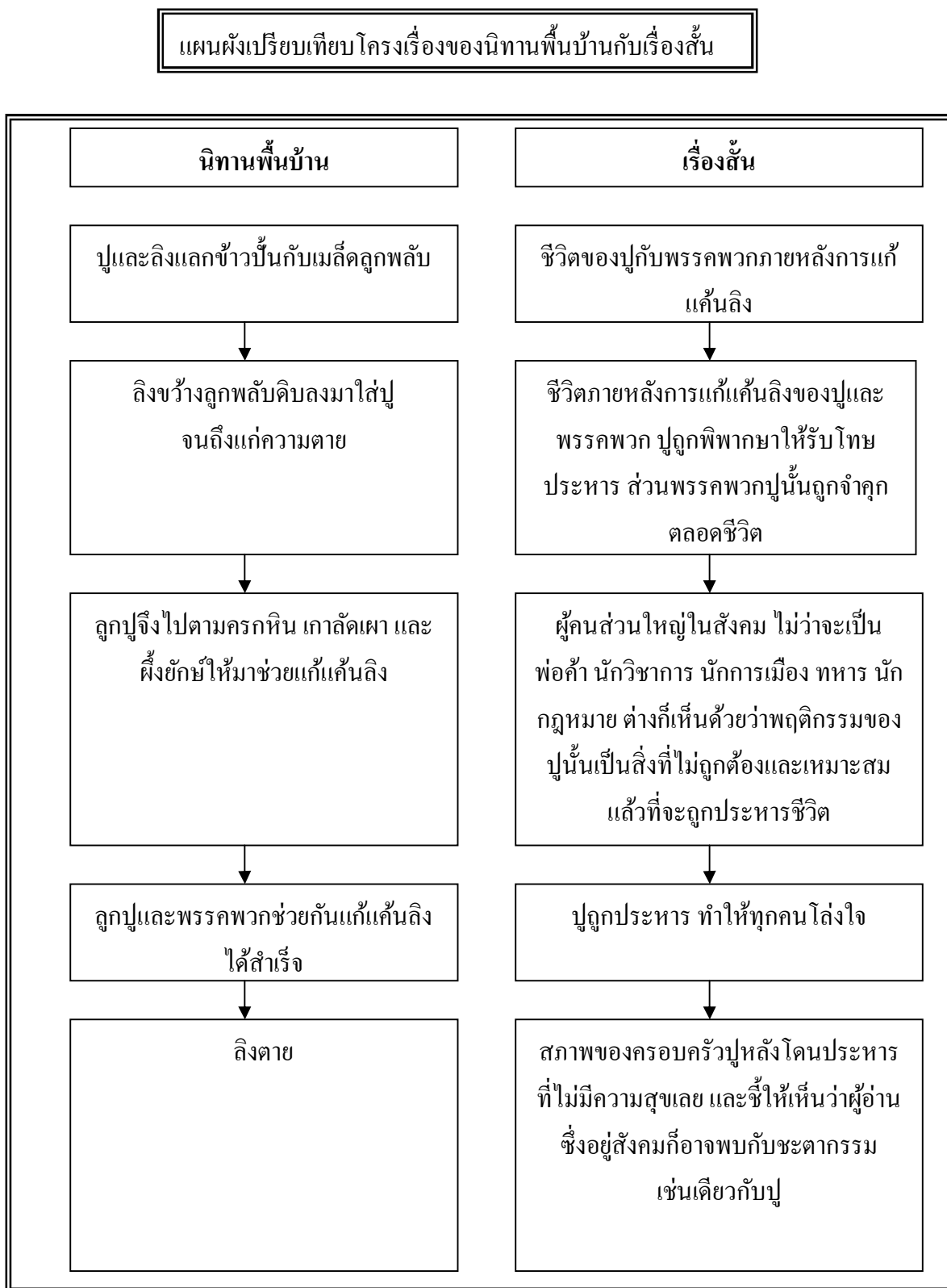
นิทานพื้นบ้านเปิดเรื่องโดยกล่าวถึงปูและลิงที่ออกไปเที่ยวข้างนอกด้วยกัน ปูเก็บข้าวบั้นได้ ส่วนลิงเก็บเมล็ดลูกพลับได้ ลิงจึงออกอุบายจนปูยอมแลกข้าวบั้นกับเมล็ดลูกพลับ เหตุการณ์เริ่มขมวดปม เมื่อเมล็ดลูกพลับที่ปูปลูกไว้โตเต็มที่จนมีลูกเต็มต้นแต่ปูเก็บลูกพลับกินเองไม่ได้จึงไปตามลิงมาช่วยเก็บให้ แต่ลิงกลับเลือกเก็บแต่ลูกพลับดิบส่งให้ จนในที่สุดลิงขว้างลูกพลับดิบใส่ปูจนถึงแก่ความตาย เหตุการณ์เข้าสู่จุดวิกฤต เมื่อลูกปูกลับมาถึงบ้านและเห็นพ่อของตนนอนเสียชีวิต เมื่อคูบริเวณโดยรอบแล้วทำให้รู้ว่าเป็นฝีมือของลิง ลูกปูจึงไปตามครกหิน เกล็ดเผา และฝ้ายยักษ์ให้มาช่วยแก้แค้นลิง เรื่องคลี่คลายลงเมื่อลิงหลงกลของปูจนเดินทางมาที่บ้านลูกปูจึงทำให้ลูกปูและพรรคพวกช่วยกันแก้แค้นลิงได้สำเร็จ และปิดเรื่องด้วยความตายของลิง

ส่วนโครงเรื่องของเรื่องสั้นเป็นดังนี้ เรื่องสั้นเปิดเรื่องด้วยการกล่าวว่าเนื้อหาในเรื่องสั้นนั้นจะเล่าถึงชีวิตของพ่อปูกับพรรคพวกภายหลังการแก้แค้นลิงซึ่งแตกต่างไปจากจุดจบในนิทานพื้นบ้าน เหตุการณ์เริ่มขมวดปมเมื่อเนื้อเรื่องแสดงให้เห็นว่าชีวิตภายหลังการแก้แค้นลิงของพ่อปูและพรรคพวกนั้นลำบากยากแค้น กล่าวคือ พ่อปูและพรรคพวกโดนจับ โดยพ่อปูถูกพิพากษา

ประหารชีวิต ส่วนพรรคพวกของพ่อปู้นั้นถูกจำคุกตลอดชีวิต เนื้อเรื่องเข้าสู่ส่วนที่เป็นจุดวิกฤต เมื่อผู้คนส่วนใหญ่ในสังคม ไม่ว่าจะเป็พ่อค้า นักวิชาการ นักการเมือง ทหาร นักกฎหมาย ต่างก็เห็นด้วยว่าพฤติกรรมของพ่อปู้นั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและเหมาะสมแล้วที่จะถูกประหาร เรื่องคลี่คลายเมื่อพ่อปู้ถูกประหาร ทำให้ทุกคนโล่งใจ และปิดเรื่องด้วยการนำเสนอให้เห็นสภาพของครอบครัวปู้หลังถูกประหารที่ไม่มีความสุขเลย และชี้ให้เห็นว่าผู้อ่านก็เป็นปู้เช่นเดียวกัน

เมื่อเปรียบเทียบโครงเรื่องนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นจะเห็นว่าเรื่องสั้นได้เพิ่มเนื้อหาในช่วงท้ายของนิทานพื้นบ้านดังแผนผังต่อไปนี้

ตารางที่ 12: แผนผังเปรียบเทียบโครงเรื่องของนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง“ชะรุกะนิงเซิน”

จากแผนผังดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า โครงเรื่องของเรื่องสั้นได้รับอิทธิพลจากนิทานพื้นบ้านในแง่การนำเสนอจากนิทานพื้นบ้านในช่วงสุดท้ายที่ปูและพรรคพวกมาติดตามมาใช้ในการเปิดเรื่องสั้น แล้วเล่าเหตุการณ์ภายหลังจากนั้น

5.1.4 การดำเนินเรื่อง

การดำเนินเรื่องในนิทานพื้นบ้านเป็นการดำเนินเรื่องแบบที่ผู้เล่าเรื่องไม่ได้ปรากฏตัวในเรื่องเล่า แต่เป็นผู้รู้เรื่องราวทั้งหมด รู้จักตัวละครทุกแง่มุม

ส่วนการดำเนินเรื่องในเรื่องสั้นเรื่องนี้มีลักษณะการดำเนินเรื่องที่คล้ายคลึงกับนิทานพื้นบ้านกล่าวคือ ผู้เล่าเรื่องไม่ปรากฏตัว และเป็นผู้รู้เรื่องราวทั้งหมดของเรื่อง แต่อย่างไรก็ตาม ลักษณะการเล่าเรื่องได้แตกต่างออกไป โดยมีการเล่าเรื่องแบบผู้เล่าเรื่องพูดคุยกับผู้อ่าน ดังข้อความต่อไปนี้

とにかく猿と戦ったが最後、蟹は必ず天下のために殺されることだけは事実である。語を天下の読者に寄す。君たちもたいてい蟹なんですよ。¹⁴

แน่นอนละ ความจริงก็คือ ปูได้ต่อสู้กับลิง และในที่สุดก็ถูกฆ่าเพราะสังกมจะย้อนเรื่องกลับมาหาผู้อ่านซึ่งอยู่ในสังกม พวกคุณส่วนใหญ่ก็คือปูนั่นแหละ

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้เล่าไม่ได้ปรากฏตัวในเรื่อง และมีการเล่าเรื่องในลักษณะที่พูดคุยกับผู้อ่าน ดังประโยคที่ว่า 「君たちもたいてい蟹なんですよ。」¹⁵ (“พวกคุณส่วนใหญ่ก็คือปูนั่นแหละ”)

ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าการดำเนินเรื่องของเรื่องสั้นนี้ได้รับอิทธิพลจากนิทานพื้นบ้านในรูปแบบที่ผู้เล่าเป็นผู้รู้ทุกเหตุการณ์ในเรื่อง มีการแสดงความคิดเห็นของตัวละครแต่ละตัว แต่ก็ใช้ลักษณะการเล่าเรื่องแบบพูดคุยกับผู้อ่าน ซึ่งเป็นแบบเดียวกับเรื่องสั้นเรื่อง “เคียวกุนตัน” ที่ได้วิเคราะห์แล้วในบทที่ 4 (นิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “เคียวกุนตัน”)

¹⁴ 芥川龍之介, 「猿蟹合戦」『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 95.

¹⁵ Ibid., p. 95.

5.1.5 ฉาก: เวลาและสถานที่

ในนิทานพื้นบ้านนั้นระบุไว้ว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเมื่อนานมาแล้ว โดยใช้คำว่า “นาน นาน มาแล้ว” (Mukashimukashi: むかしむかし) และระบุว่าสถานที่ที่ปู ลิง อยู่ นั้นเป็นสถานที่แห่งหนึ่ง โดยไม่ได้ระบุชื่อสถานที่เจาะจงลงไป โดยใช้คำว่า “ณ ที่แห่งหนึ่ง” (Arutokoroni: 或る処に) ดังที่ได้ทำการวิเคราะห์ไว้แล้วในบทที่ 3 (นิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ”) และบทที่ 4 (นิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “เกียวกุนตัน”)

สำหรับเรื่องสั้นผู้เขียนไม่ได้กำหนดเวลาและสถานที่ในเรื่องสั้นอย่างชัดเจน แต่ได้เล่าสภาพชีวิตของปูและพรรคพวกหลังจากไปแก้แค้นถึงต่อจากนิทานพื้นบ้าน ดังข้อความต่อไปนี้

彼等は仇を取った後、警官の捕縛するところとなり、ことごとく監獄に投ぜられた。しかも裁判を重ねた結果、主犯蟹は死刑になり、臼、蜂、卵等の共犯は無期徒刑の宣告を受けたのである。お伽噺のみしか知らない読者はこう云う彼等の運命に、怪訝の念を持つかも知れない。が、これは事実である。寸毫も疑いのない事実である。¹⁶

หลังจากที่พวกเขาแก้แค้นแล้ว ได้ถูกตำรวจจับและนำไปขังคุกไว้ ผลจากคำพิพากษาของศาล ปูซึ่งเป็นหัวหน้าใหญ่ได้รับโทษประหารชีวิต ส่วนผู้สมรู้ร่วมคิดอย่าง ครกตำข้าว ผึ้งและไข่นั้นได้รับโทษจำคุกตลอดชีวิต ผู้อ่านซึ่งรู้จักเพียงแค่นิทานพื้นบ้านอาจคิดว่าโชคชะตาของพวกเขาแปลกประหลาด แต่นี่คือความจริง เป็นความจริงที่ไม่มีข้อสงสัยแม้แต่น้อยนิดเลย

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าช่วงเวลาที่ปรากฏในเรื่องสั้นนั้นเป็นช่วงเวลาต่อเนื่องมาจากเหตุการณ์ในนิทานพื้นบ้าน โดยกล่าวถึงชีวิตของปูและพรรคพวกภายหลังที่ทำการแก้แค้นถึงว่าไม่ได้มีความสุขอย่างที่ผู้อ่านนิทานพื้นบ้านคิด แต่ปูและพรรคพวกกลับถูกจับและได้โทษอันร้ายแรง

นอกจากนี้ฉากที่ปรากฏในเรื่องสั้นยังถูกเขียนให้มีลักษณะของสังคมสมัยใหม่อีกด้วย ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

蟹は蟹自身の言によれば、握り飯と柿と交換した。が、猿は熟柿を与えず、青柿ばかり与えたのみか、蟹に傷害を加えるように、さんざんその柿を投げつけたと云う。しかし蟹は猿との間に、一通の証書も取り換わしていない。よしまたそれは不問に附しても、握り飯と柿と交換したと云い、熟柿とは特に断っていない。最後

¹⁶ 芥川龍之介, 「猿蟹合戦」『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 94.

に青柿を投げつけられたと云うのも、猿に悪意があったかどうか、その辺の 証拠は不十分である。¹⁷

ตามคำบอกเล่าของตัวเองนั้น ปูได้แลกข้าวปั้นกับลูกพลับแล้ว แต่ลิงไม่ยอมส่งลูกพลับสุกให้ ไม่เพียงแต่ลิงจะส่งแต่ลูกพลับดิบให้เท่านั้น ยังขวังลูกพลับลงมามากมายทำให้ลิงบาดเจ็บ แต่ระหว่างปูกับลิงไม่มีการทำเอกสารเอาไว้แม้แต่ฉบับเดียว แม้จะไม่มีการถามถึงเอกสารดังกล่าว แต่เมื่อบอกว่าแลกข้าวปั้นกับลูกพลับก็ไม่ได้จำเพาะเจาะจงว่าจะต้องเป็นลูกพลับสุก และสุดท้ายตอนที่ปูถูกขวังด้วยลูกพลับดิบนั้นก็ไม่มีหลักฐานพอที่จะบอกได้ว่าการกระทำดังกล่าวของลิงมีเจตนาร้ายหรือไม่

ข้อความข้างต้นเป็นเหตุการณ์ที่ปูพยายามอธิบายว่า ตนต้องฆ่าลิงเพราะทนไม่ได้กับการกระทำของลิง แต่ทว่าการอธิบายสาเหตุดังกล่าวกับกลายเป็นเพียงแค่ข้ออ้างที่ไม่สามารถหาหลักฐานการยืนยันได้ว่าอันที่จริงแล้วลิงตั้งใจจะทำร้ายปูหรือไม่ ยิ่งไปกว่านั้น พฤติกรรมที่ลิงส่งลูกพลับดิบให้นั้นก็ยังถูกมองว่าไม่ผิดเพราะตอนที่ปูแลกข้าวปั้นกับเมล็ดลูกพลับของลิงนั้น ไม่ได้มีการทำเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษรว่าลิงจะต้องส่งแต่ลูกพลับสุกให้กับปูเท่านั้น จะเห็นได้ว่าในเรื่องสั้นได้นำเอาเรื่องเอกสารหลักฐานมาใช้เพื่ออธิบายพฤติกรรมของลิงกับปู ซึ่งทำให้ฉากในเรื่องสั้นมีความเป็นสังคมสมัยใหม่

นอกจากนี้ผู้เขียนยังนำจากปูเก็บข้าวปั้น และลิงอยู่บนต้นไม้มาใช้เพื่อนำเสนอให้เห็นการเกิดซ้ำของเหตุการณ์ปูฆ่าลิงเพื่อแก้แค้นเช่นเดียวกับในนิทานพื้นบ้าน

三男の蟹は愚物だったから、蟹よりほかのものになれなかった。それが横這いに歩いていると、握り飯が一つ落ちていた。握り飯は彼の好物だった。彼は大きい鉢の先にこの獲物を拾い上げた。すると高い柿の木の梢に虱を取っていた猿が一匹、——その先は話す必要はあるまい。¹⁸

ส่วนลูกชายคนที่สามนั้น โง่เขลาจึงเป็นได้เพียงแค่ปูธรรมดาเท่านั้น ต่อมาขณะนี้กำลังเดินเฉไปมาอยู่นั้น พลันก็มีข้าวปั้นตกลงมา ข้าวปั้นนั้นเป็นของชอบของเขาเลย เขาใช้ปลายก้ามอันใหญ่โตหยิบสิ่งที่หามาได้นั้นขึ้นมา และแล้วบนกิ่งของต้นพลับอันสูงใหญ่ก็มีลิงตัวหนึ่งกำลังนั่งคั่งหมัดอยู่ ----ซึ่งเรื่องหลังจากนี้ไปก็คงไม่จำเป็นต้องเล่า

¹⁷ 芥川龍之介, 「猿蟹合戦」『芥川龍之介全集 第三卷』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 94.

¹⁸ Ibid., p. 95.

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนได้นำจากปูเก็บข้าวปั้น และลิงบนต้นไม้ซึ่งเป็นฉากเริ่มต้นในนิทานพื้นบ้านมากล่าวถึงผ่านชีวิตของลูกปูคนที่สาม ดังประโยคที่ว่า 「彼は大きい 鉄の先にこの獲物を拾い上げた。すると高い柿の木の小枝に虱を取っていた猿が一匹、——その先は話す必要はあるまい。」¹⁹ (“เขาใช้ปลายก้ามอันใหญ่โตหยิบสิ่งที่หามาได้นั้นขึ้นมา และแล้วบนกิ่งของต้นพลับอันสูงใหญ่ก็มีลิงตัวหนึ่งกำลังนั่งดิ่งหมัดอยู่ ---ซึ่งเรื่องหลังจากนี้ไปก็คงไม่จำเป็นต้องเล่า”) การย่อนำเอาจากที่ปูเก็บข้าวปั้น ลิงอยู่บนต้นไม้ และกล่าวต่อไปว่าเรื่องราวต่อไปก็เช่นเดียวกับในนิทานพื้นบ้านที่ปูกับลิงจะต้องแลกข้าวปั้น จนนำไปสู่การแก้แค้นของปูกับลิงต่อไปนั้น อาจกล่าวได้ว่าผู้เขียนต้องการนำเสนอให้ผู้อ่านเห็นว่าเรื่องราวการแก้แค้นของปูและชะตาชีวิตของปูและพรรคพวกเช่นเดียวกับในเรื่องสั้นจะเป็นเหตุการณ์ที่สามารถเกิดขึ้นอีกได้

จากการวิเคราะห์ฉากของนิทานพื้นบ้านและเรื่องสั้นดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าเรื่องสั้นนั้นได้รับอิทธิพลบางส่วนจากนิทานพื้นบ้าน โดยเรื่องสั้นนั้นไม่ได้ระบุเวลาและสถานที่เช่นเดียวกับในนิทานพื้นบ้าน แต่ในขณะที่ผู้เขียนได้นำส่วนท้ายของนิทานพื้นบ้านมาเล่าต่อถึงชะตากรรมของปูและพรรคพวก และนอกจากมีการใช้ฉากของสังคมสมัยใหม่ เช่น การตัดสินใจของศาล หรือ การพิจารณาความคิดโดยดูจากเอกสารหลักฐาน เป็นต้น แล้ว ยังกล่าวย้อนถึงจากปูและลิงในนิทานพื้นบ้านเพื่อนำเสนอการเกิดเหตุการณ์ซ้ำแบบเดิมอีกอ้าว

5.1.6 แก่นเรื่อง

นิทานพื้นบ้านต้องการนำเสนอแก่นของเรื่อง คือ การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ดังจะเห็นได้จากการที่ปูและพรรคพวกที่ถูกลิงหลอกและทำร้าย แต่สุดท้ายลิงก็ถูกปูและพรรคพวกแก้แค้นจนตาย ซึ่งแฝงคำสอนที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว อย่างเช่นที่นิทานพื้นบ้านทั่วไปมุ่งจะนำเสนอ

แต่ในเรื่องสั้นของอะคุตะจะวะมีแก่นเรื่องที่แตกต่างออกไป ไม่ใช่การสั่งสอนด้านทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วอย่างเช่นในนิทานพื้นบ้าน แต่เป็นการเสนอความคิดเรื่องที่ว่ามนุษย์เป็นผู้กำหนดว่าสิ่งไหนคือความดีหรือความเลว ดังจะเห็นได้จากการตัดสินใจว่าการกระทำของปูเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และเห็นว่าการกระทำของลิงไม่ใช่สิ่งผิด และมนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน ดังจะเห็นได้จากพฤติกรรมทางเพศของภรรยาปู และพฤติกรรมการกินเนื้อพวกเดียวกันของลูกปูคนโต สำหรับรายละเอียดเรื่องทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์เหล่านี้ผู้วิจัยจะอธิบายในหัวข้อทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ต่อไป

¹⁹ 芥川龍之介, 「猿蟹合戦」『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第7刷発行(筑摩書房, 1976年5月15日), p. 95.

5.1.7 สรุป

ผลการเปรียบเทียบเรื่องสั้น “ชะรุกะนิงซเซิน” กับนิทานพื้นบ้าน “ชะรุกะนิงซเซิน” สามารถสรุปผลการเปรียบเทียบเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 13: ตารางเปรียบเทียบอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านในเรื่องสั้นเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซิน”

	เนื้อเรื่อง	ตัวละคร	โครงเรื่อง	การดำเนินเรื่อง	ฉาก	แก่นเรื่อง
“ชะรุกะนิงซเซิน”	△	△	△	△	△	×

หมายเหตุ ○แสดงส่วนที่เหมือน △แสดงส่วนที่เหมือนและต่างกัน ×แสดงส่วนที่ต่างกัน

จากตารางเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่า เรื่องสั้น “ชะรุกะนิงซเซิน” ได้รับอิทธิพลบางส่วนจากนิทานพื้นบ้านด้านเนื้อเรื่อง ตัวละคร โครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง และฉาก กล่าวคือ ผู้เขียนได้นำเอาเนื้อเรื่องส่วนหลังของนิทานพื้นบ้านหลังจากที่ปูและพรรคพวกแก้แค้นลิงแล้วมาเล่าเรื่องต่อ แม้ในเรื่องสั้นยังคงใช้ตัวละครหลักของนิทานพื้นบ้าน ได้แก่ ปู พรรคพวกของปู และลิง แต่พฤติกรรมของปูและพรรคพวกกลับเป็นสิ่งที่ผิด ส่วนพฤติกรรมของลิงกลายเป็นสิ่งที่ถูกต้องซึ่งแตกต่างไปจากนิทานพื้นบ้าน โดยโครงเรื่องนั้นเปิดเรื่องด้วยเนื้อหาในช่วงท้ายของนิทานพื้นบ้านแล้วเล่าถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อจากนิทานพื้นบ้าน มีการดำเนินเรื่องที่คล้ายคลึงกันกับในนิทานพื้นบ้านในแง่ที่ผู้เล่าเป็นผู้รู้เหตุการณ์ทั้งหมดในเรื่อง แต่มีการเล่าเรื่องที่แตกต่างออกไปโดยมีลักษณะพูดคุยกับผู้อ่าน นอกจากนี้ในส่วนของฉากก็ไม่มีการบรรยายละเอียดเรื่องเวลาและสถานที่เช่นเดียวกับในนิทานพื้นบ้าน แต่ตัวละครต่างๆในเรื่องรวมไปถึงฉากการตัดสินใจของศาลด้วยการใช้หลักฐานเป็นหลักนั้นแสดงให้เห็นการดัดแปลงฉากในเรื่องให้มีความเป็นยุคสมัยใหม่มากขึ้น และมีการนำฉากในช่วงต้นของนิทานพื้นบ้านที่ปูเก็บข้าวปั้นและลิงเก็บเมล็ดลูกพลับมาใช้เพื่อนำเสนอให้เห็นความเป็นไปได้ที่จะเกิดเหตุการณ์ดังเช่นที่เกิดกับปูซ้ำอีก ซึ่งความแตกต่างในบางส่วนด้านเนื้อเรื่อง ตัวละคร โครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง และฉาก ระหว่างเรื่องสั้นกับนิทานพื้นบ้านนั้นส่งผลให้แก่นของเรื่องมีความแตกต่างกันไปด้วย

กล่าวโดยสรุป คือ เรื่องสั้นเรื่องนี้ได้รับอิทธิพลบางส่วนจากนิทานพื้นบ้านด้านเนื้อเรื่อง ตัวละคร โครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง และฉาก โดยมีแก่นของเรื่องที่ต่างออกไปเพื่อนำเสนอทฤษฎีเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลว และทฤษฎีเกี่ยวกับมนุษย์ ที่ว่า มนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวได้ปรากฏให้เห็นในการวิเคราะห์เรื่อง “กะซิกะซิชะมะ” และ “เลียวกุนตัน” ในบทที่ 3 และบทที่ 4 ตามลำดับ

5.2. ทรรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ในเรื่อง“ชะรุกะนิงซเซิน” ของอะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ

ในนิทานพื้นบ้านเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซิน” ได้นำเสนอแก่นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ดังจะเห็นได้จากในตอนท้ายของเรื่องที่ลิงถูกปูและพรรคพวกแก้แค้นจนตาย ดังข้อความต่อไปนี้ 「猿は苦しい息の中から『さ、さては矢張り...乃公を敵きと...?』『それ云はずと知れた事だ。よくもよくもわが父を、酷たらしく殺しをつたな。』『イヤあれは、自業自得...』『まだ其様な事を抜かし居るか。イデ其の息の根を止めてくれん。』と鉞をサッと開きまして、其の儘の首をチョキリ！まんまと敵を討ちましたとさ。」²⁰ (“ลิงกล่าวอย่างธรรมดาว่า “นี่ นี่ ตกลงจะมาแก้แค้นข้ารี?” “เรื่องนั้นไม่ต้องพูดก็รู้อยู่แล้วนี่ ช่างฆ่าพ่อของข้าได้ อย่างโหดเหี้ยมยิ่งนัก” “ไม่เช่นนั้นเค้าพลาดทำเอง” “ยังจะนอกเรื่องอีกหรือ มาฆ่ามันให้ตายกันเถอะ” ว่าแล้วปูก็กางก้ามปูออกตัดคอลิงดังจับ จนแก้แค้นได้ในที่สุด”) แต่ในเรื่องสั้นเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซิน” ได้นำเสนอแก่นของเรื่องซึ่งเป็นทรรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ เอาไว้ 2 ประเด็น คือ ทรรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลว และ ทรรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน โดยนำเสนอผ่านการตัดแปลงตัวละคร ลิง ปู พรรคพวกปู ครอบครัวยู และตัวละครทางสังคม เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมของมนุษย์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.2.1 ทรรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่ามนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลว

ทรรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่ามนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลวที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซิน” นั้นเหมือนกับทรรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง “กะชิกะชิยะมะ” ดังที่วิเคราะห์ในบทที่ 3 (นิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “กะชิกะชิยะมะ”) โดยนำเสนอผ่านการตัดแปลงตัวละครปู และพรรคพวกของปู ต่อไปนี้ผู้วิจัยจะอธิบายพฤติกรรมของตัวละครดังกล่าวว่ามีบทบาทในการนำเสนอทรรศนะมนุษย์อย่างไร นอกจากนั้นผู้วิจัยจะวิเคราะห์เพิ่มเติมในส่วนของบริบททางสังคมด้วย

5.2.1.1 การกำหนดความดี-เลวกับข้อกำหนดทางสังคม

พฤติกรรมของปูและพรรคพวกในเรื่องสั้นมีลักษณะตรงข้ามกับในนิทานพื้นบ้าน กล่าวคือ พฤติกรรมการแก้แค้นลิงของปูและพรรคพวกที่ถูกมองว่าเป็นสิ่งถูกต้องในนิทานพื้นบ้านนั้นกลับกลายเป็นสิ่งผิด โดยพฤติกรรมของลิง ปูและพรรคพวกถูกตัดสินว่าเป็นพฤติกรรมดีหรือเลวตาม

²⁰ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「猿蟹合戦」『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行 (平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 66.

ข้อกำหนดทางสังคม เช่น การทำการตกลงระหว่างลิงกับปูเรื่องแลกข้าวปั้นกับลูกพลับซึ่งไม่ได้ทำเป็นลายลักษณ์อักษร จึงถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ดังข้อความต่อไปนี้

しかし蟹は猿との間に、一通の証書も取り換わしていない。よしまたそれは不問に附しても、握り飯と柿と交換したと云い、熟柿とは特に断っていない。最後に青柿を投げつけられたと云うのも、猿に悪意があったかどうか、その辺の証拠は不十分である。²¹

แต่ระหว่างปูกับลิงไม่มีการทำเอกสารเอาไว้แม้แต่ฉบับเดียว แม้จะไม่มีการถามถึงเอกสารดังกล่าว แต่เมื่อบอกว่าแลกข้าวปั้นกับลูกพลับก็ไม่ได้จำเพาะเจาะจงว่าจะต้องเป็นลูกพลับสุก และสุดท้ายตอนที่ปูถูกขว้างด้วยลูกพลับดิบนั้นก็ไม่มีหลักฐานพอที่จะบอกได้ว่าการกระทำดังกล่าวของลิงมีเจตนาร้ายหรือไม่

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่าด้วยข้อกำหนดทางสังคม เช่น การบังคับใช้กฎหมาย การบังคับคดีของศาล หรือ การตัดสินของศาลที่เน้นการใช้หลักฐานเอกสารเป็นหลัก จึงทำให้ศาลตัดสินว่าการที่ลิงส่งลูกพลับดิบให้ปู และขว้างลูกพลับดิบใส่ปูนั้นไม่มีความผิด เพราะไม่มีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าลิงนั้นจงใจทำ แต่ในทางตรงกันข้ามการที่ปูฆ่าลิงมีหลักฐานที่ชัดเจนคือ ลิงถึงแก่ความตาย จึงทำให้ต้องถูกลงโทษตามระเบียบของสังคม

5.2.1.2 คนในสังคมคือผู้กำหนดความดี-เลว

การกำหนดความดี-เลวของพฤติกรรมปูและพรรคพวกด้วยข้อกำหนดทางสังคมแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่มีพลังสามารถกำหนดความดี-เลวของมนุษย์ได้ ก็คือ คำวิพากษ์วิจารณ์ของคนในสังคม โดยผู้เขียนได้นำเสนอคำวิพากษ์วิจารณ์ของผู้คนในสังคมจากแง่มุมในหลากหลายอาชีพที่ต่างก็เห็นว่าการแก้แค้นของปูนั้นเป็นพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง ส่วนพฤติกรรมของลิงเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ พฤติกรรมของลิงนั้นไม่ผิด

คำวิพากษ์วิจารณ์จากหนังสือพิมพ์และวารสารต่างๆ ได้ลงความเห็นว่าเป็นพฤติกรรมของปูนั้นเกิดจากความแค้นส่วนตัว ดังข้อความต่อไปนี้

²¹ 芥川龍之介, 「猿蟹合戦」『芥川龍之介全集 第三卷』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 94.

その上新聞雑誌の輿論も、蟹に同情を寄せたものはほとんど一つもなかったようである。蟹の猿を殺したのは私憤の結果にほかならない。しかもその私憤たるや、己の無知と軽卒とから猿に利益を占められたのを忌々しがっただけではないか？ 優勝劣敗の世の中にこう云う私憤を洩らすとすれば、愚者にあらずんば狂者である。——と云う非難が多かつたらしい。²²

ยิ่งไปกว่านั้นดูเหมือนว่าไม่มีคำวิจารณ์ในนิตยสารและหนังสือพิมพ์ไหนเลยที่เข้าข้างปู การฆ่าลิงของปูเป็นผลมาจากความแค้นส่วนตัวอย่างแน่นอน มีเสียงคำหึงเตือนอย่างมากมายว่า แม้จะดูเหมือนเป็นความแค้นส่วนตัว แต่เพราะความไม่รู้และสะเพร่าของปูเองจึงทำให้ลิงได้ผลประโยชน์มิใช่หรือ ผู้แสดงความแค้นส่วนตัวเช่นนั้นออกมาในโลกที่ผู้เข้มแข็งชนะผู้อ่อนแอหากไม่ใช่คนโง่ก็คงเป็นคนบ้า

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า หนังสือพิมพ์และวารสารต่างๆต่างเห็นพ้องต้องกันว่า พฤติกรรมของปูนั้นเกิดมาจากความแค้นส่วนตัว และส่วนใหญ่เห็นว่าปูไม่ควรแก้แค้นเพราะ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นล้วนเกิดจากความไม่รอบคอบของปูเองจึงทำให้ลิงได้ผลประโยชน์ ท่ามกลางโลกที่ผู้เข้มแข็งย่อมชนะผู้อ่อนแอเช่นนี้เมื่อปูเป็นฝ่ายสะเพร่าหรืออ่อนแอ ส่วนลิงเป็นฝ่ายฉลาด รอบคอบหรือเข้มแข็งกว่าจึงสมควรแล้วที่ลิงจะได้ผลประโยชน์ ดังประโยคที่ว่า 「優勝劣敗の世の中にこう云う私憤を洩らすとすれば、愚者にあらずんば狂者である。」²³ (“ผู้แสดงความแค้นส่วนตัวเช่นนั้นออกมาในโลกที่ผู้เข้มแข็งชนะผู้อ่อนแอหากไม่ใช่คนโง่ก็คงเป็นคนบ้า”) เกี่ยวกับประเด็นนี้หนังสือ *ญี่ปุ่นกับความเสื่อมของจักรวรรดินิยมตะวันตกในเอเชีย 1894-1943* ได้กล่าวถึงแนวคิดเรื่องผู้เข้มแข็งย่อมชนะผู้อ่อนแอกว่าเอาไว้ว่า เป็นแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลมาจากทางตะวันตกในช่วงปีศตวรรษที่ 19 โดยเชื่อในเรื่องการพึ่งพาตนเอง และการอยู่รอดของผู้เหมาะสมที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นผ่านการแข่งขัน การประเมินคุณค่าตัวเอง และการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี²⁴ ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าด้วยค่านิยมของสังคมที่เห็นว่าผู้เข้มแข็งย่อมชนะผู้อ่อนแอ จึงส่งผลให้พฤติกรรมของปูที่กระทำไปเพราะต้องการแก้แค้นนั้นกลับเป็นสิ่งผิด

²² 芥川龍之介, 「猿蟹合戦」『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 94.

²³ Ibid., p.94.

²⁴ ริชาร์ด สเตอร์รี่), *ญี่ปุ่นกับความเสื่อมของจักรวรรดินิยมตะวันตกในเอเชีย 1894-1943*, แปลโดย มนตรี เกกะนันท์ และคณะ(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2525), หน้า 24.

นอกจากนั้นยังมีความเห็นแบบอื่นๆ เช่น ความเห็นจาก ท่านคณณะกุ* ผู้หนึ่งซึ่งเป็นนายกสมาคมการค้าที่คิดว่าปูฆ่าลิงเพราะถูกแนวคิดที่เป็นอันตราย** (Kikenshisō: 危険思想) ครอบงำดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

現に商業会議所会頭某男爵のごときは大体上のような意見と共に、蟹の猿を殺したのも多少は流行の危険思想にかぶれたのであらうと論断した。そのせいか蟹の仇打ち以来、某男爵は壮士のほかにも、ブルドッグを十頭飼ったそうである。²⁵ จริงๆแล้วดูเหมือนว่าท่านคณณะกุผู้หนึ่งซึ่งเป็นนายกสมาคมการค้าก็เห็นตรงกับความคิดส่วนใหญ่ข้างต้น โดยตัดสินว่าที่ปูฆ่าลิงนั้นเป็นเพราะถูกแนวคิดอันตรายที่กำลังนิยมกันครอบงำไม่มากนักน้อย อาจจะเป็นด้วยเหตุนี้หลังจากปูได้แก้แค้นแล้ว ได้ยินว่าท่านคณณะกุนอกจากจะมีชายฉกรรจ์ดูแลแล้วยังเลี้ยงสุนัขพันธุ์ลูต็อกไว้อีก สิบตัวด้วย

ท่านคณณะกุผู้หนึ่งซึ่งเป็นนายกสมาคมการค้าท่านนั้น เห็นด้วยกับผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมว่าการกระทำของปูไม่ถูกต้อง โดยคิดว่าสาเหตุการแก้แค้นถึงนั้นเป็นเพราะปูถูกแนวคิดที่เป็นอันตรายที่กำลังเป็นที่นิยมกันอยู่ในช่วงนั้นครอบงำ จากข้อความในเรื่องสั้นที่ว่า 「そのせいか蟹の仇打ち以来、某男爵は壮士のほかにも、ブルドッグを十頭飼ったそうである。」²⁶ (“อาจจะเป็นด้วยเหตุนี้หลังจากปูได้แก้แค้นแล้ว ได้ยินว่าท่านคณณะกุนอกจากจะมีชายฉกรรจ์ดูแลแล้วยังเลี้ยงสุนัขพันธุ์ลูต็อกไว้อีก สิบตัวด้วย”) นั้นแสดงให้เห็นว่าแนวคิดที่เป็นอันตรายดังกล่าวนี้น่ากลัวมากจนคณณะกุนอกจากจะจ้างชายฉกรรจ์ไว้ดูแลแล้ว ยังต้องเลี้ยงสุนัขพันธุ์ลูต็อกไว้ป้องกันอีกถึงสิบตัว แนวคิดที่เป็นอันตราย ดังกล่าวอาจอนุมานได้ว่าเป็น ลัทธิสังคมนิยมซึ่งเป็นที่นิยมกันในช่วงตั้งแต่สมัยทะโอะอิโอะจนถึงสมัยโอะวะ สำหรับสาเหตุที่ทำให้ลัทธิสังคมนิยมถูกกล่าวถึงในแง่ที่ว่าแนวคิดอันตรายนั้นเป็นเพราะในสังคมสมัยทะโอะอิโอะ มีบางกลุ่มที่นิยมแนวคิดสังคมนิยม หรือ ลัทธิมาร์กซิสได้ก่อการกบฏใช้ความรุนแรงไปทั่วประเทศจนทำให้รัฐบาลต้องออกมาปราบปรามอย่างจริงจัง ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้แนวคิดสังคมนิยมถูกมองว่าเป็นลัทธิที่เป็นอันตรายต่อประเทศ

* บรรดาศักดิ์ชนิดหนึ่ง เป็นยศในจีนสมัยโบราณ ญี่ปุ่นในยุคสมัยใหม่ และอังกฤษ ซึ่งมีทั้งหมด 5 ตำแหน่ง ตำแหน่งคณณะกุ นั้น เทียบเท่ากับตำแหน่ง บารอน หรือ บารอนเนส

** หมายถึง ลัทธิสังคมนิยมซึ่งเป็นที่นิยมกันในช่วงตั้งแต่สมัยทะโอะอิโอะจนถึงสมัยโอะวะ

²⁵ 芥川龍之介, 「猿蟹合戦」『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 94.

²⁶ Ibid., p.94.

นอกจากคำวิจารณ์จากนายสภาคการค้าดังกล่าวแล้ว ในหมู่แวดวงของนักวิชาการเองก็มีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ดังข้อความต่อไปนี้

かつまた蟹の仇打ちはいわゆる識者の間にも、一向好評を博さなかった。大学教授某博士は倫理学上の見地から、蟹の猿を殺したのは復讐の意志に出たものである、復讐は善と称し難いと云った。²⁷

นอกจากนั้น แม้แต่ในหมู่นักวิชาการ การแก้แค้นของปูยังไม่เป็นที่ชื่นชม แม้แต่น้อย โดยศาสตราจารย์ดอกเตอร์คนหนึ่งในมหาวิทยาลัยเห็นว่าหากมองจากมุมมองด้านศีลธรรมแล้วเห็นว่าการที่ปูฆ่าลิงนั้น เป็นการแก้แค้นอย่างตั้งใจ การแก้แค้นนั้นยากที่จะบอกว่าเป็นสิ่งดี

ในแวดวงวิชาการซึ่งมองพฤติกรรมปูด้วยมุมมองด้านศีลธรรมนั้นเห็นว่า การกระทำของปูที่ตั้งใจแก้แค้นนั้น ไม่ใช่สิ่งที่ดี

นอกจากนั้นผู้เขียนยังได้กล่าวถึงคำวิจารณ์จากฝ่ายผู้นำลัทธิสังคมนิยมเกี่ยวกับพฤติกรรมของปูว่าไม่ดีเช่นกันอีกด้วย ดังข้อความตอนหนึ่งดังนี้

それから社会主義の某首領は蟹は柿とか握り飯とか云う私有財産を難有がっていたから、白や蜂や卵なども反動的思想を持っていたのであろう、事によると尻押しをしたのは国粋会かも知れないと云った。²⁸

นอกจากนี้หัวหน้าลัทธิสังคมนิยมผู้หนึ่งเห็นว่า เนื่องจากปูเกิดความเสียหายในทรัพย์สินส่วนตัวไม่ว่าจะเป็นลูกพลับหรือข้าวปั้น ครกหิน ผึ้งและไขจึงก็น่าจะมีแนวคิดต่อต้านเช่นเดียวกัน โดยอาจมีสมาคมลัทธิชาตินิยมสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง

หากมองพฤติกรรมของปูและพรรคพวกด้วยมุมมองของคนในลัทธิสังคมนิยม* แล้วจะเห็นได้ว่ากลุ่มคนเหล่านี้มองว่าพฤติกรรมของปูและพรรคพวกนั้นไม่ดีเพราะเป็นการกระทำที่เห็น

²⁷ 芥川龍之介, 「猿蟹合戦」『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 95.

²⁸ Ibid., p.95.

* ลัทธิสังคมนิยม (Socialism) คือระบบการจัดระเบียบสังคมระบบหนึ่ง ซึ่งเจ้าของความคิดหรือเจ้าของลัทธิเชื่อว่าเป็นระบบที่ยังความเป็นธรรมให้กับสังคม และยังความผาสุกให้กับสมาชิกแห่งสังคมอย่างถ้วนหน้า ระบบนี้เกิดจากความทุกข์ยากของคนส่วนใหญ่ในสังคมที่ต้องตรากตรำทำงานหนักอันเนื่องมาจากถูกเอารัดเอาเปรียบหรือถูกกดขี่ขูดรีดจากเจ้าของที่ดิน พวกเขาเข้าสัทธิศาสนาและวัดในศาสนาคริสต์ รวมทั้งเจ้าของโรงงานหัตถกรรม ซึ่งเป็นคนส่วนน้อยในสังคม

แก่ประโยชน์ส่วนตนซึ่งตรงข้ามกับแนวคิดสังคมนิยม และอาจได้รับการสนับสนุนจากสมาคมลัทธิชาตินิยม

นอกจาก พ่อค้า นักวิชาการ นักการเมืองแล้ว แม้กระทั่งนักบวชก็ยังมีมองว่าพฤติกรรมของปูนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สมควรทำ ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

それから某宗の管長某師は蟹は仏慈悲を知らなかったらしい、たとい青柿を投げつけられたとしても、仏慈悲を知っていさえすれば、猿の所業を憎む代りに、反ってそれを憐んだであろう。ああ、思えば一度でも好いから、わたしの説教を聴かせたかったと云った。それから——また各方面にいろいろ批評する名士はあったが、いずれも蟹の仇打ちには不賛成の声ばかりだった。²⁹

นอกจากนี้เจ้าคณะผู้หนึ่งของศาสนาหนึ่งบอกว่าปูนั้นไม่รู้จักเมตตาผู้อื่น เพราะหากปูรู้จักเมตตาผู้อื่นแม้เพียงสักนิด ถึงแม้จะโดนขว้างด้วยลูกพลับ ดิบ แทนที่ปูจะรู้สึกชิงชังในการกระทำของลิง ก็จะไม่รู้สึกสงสารเวทนาแทน อืม ถ้าเป็นไปได้อยากให้ฟังคำเทศนาของข้าพเจ้าผู้สักครั้งหนึ่ง แล้วก็ยังมีคำวิพากษ์วิจารณ์ในอีกหลายด้านจากบุคคลผู้มีชื่อเสียง แต่ไม่ว่าจะอย่างไร ก็มีแต่ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการแก้แค้นของปูทั้งสิ้น

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าแม้จะมองพฤติกรรมของปูจากแง่มุมของฝ่ายศาสนาแล้ว ฝ่ายศาสนาเองก็ไม่เห็นด้วยกับพฤติกรรมของปู ฝ่ายศาสนากลับแสดงความคิดเห็นว่าปูควรจะมีความเมตตาต่อพฤติกรรมของลิงที่ปฏิบัติต่อตนมากกว่าที่จะทำการแก้แค้นดังกล่าว

ท่ามกลางการวิพากษ์วิจารณ์ว่าพฤติกรรมของปูและพรรคพวกนั้น ไม่เหมาะสม แต่ก็มีนักการเมืองคนหนึ่งซึ่งแสดงความชื่นชมในพฤติกรรมของปู ดังข้อความต่อไปนี้

そう云う中にたった一人、蟹のために気を吐いたのは酒豪兼詩人の某代議士である。代議士は蟹の仇打ちは武士道の精神と一致すると云った。しかしこんな時代遅れの議論は誰の耳にも止るはずはない。のみならず新聞のゴシップによると、その代議士は数年以前、動物園を見物中、猿に尿をかけられたことを遺恨に思っていたそうである。³⁰

หนึ่งในนั้นมีอยู่เพียงคนเดียวที่สรรเสริญการกระทำของปู นั่นคือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้หนึ่งซึ่งเป็นกวีและนักดื่ม โดยกล่าวว่า การแก้

²⁹ 芥川龍之介, 「猿蟹合戦」『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 95.

³⁰ Ibid., p. 95.

เส้นของปูนั้นเป็นเหมือนกับจิตวิญญาณแห่งบูมิโด แต่ทว่าข้อถกเถียงอัน
ล้ำสมัยเช่นนั้นคงไม่มีใครสนใจอย่างแน่นอน ยิ่งไปกว่านั้น จากคอลัมภ์
ซุบซิบของหนังสือพิมพ์บอกว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นนั้นเจ็บแค้นฝัง
ใจเพราะเมื่อหลายปีก่อนได้ถูกลิงปัสสาวะใส่ระหว่างที่เข้าชมสวนสัตว์

แม้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นี้จะเห็นด้วยกับการกระทำของปู แต่ก็เป็นการเห็นด้วย
เพราะความแค้นที่เคยถูกลิงปัสสาวะใส่มาก่อน และการแก้แค้นนั้นเป็นการแสดงความกล้าหาญ
แบบลัทธินิยมบูมิโดซึ่งล้ำสมัยไปแล้ว

นอกจากผู้เขียนจะได้แสดงให้เห็นจุดยืนของคนกลุ่มต่างๆแล้ว ยังได้แสดงทรรศนะที่
ชัดเจนไว้ว่าสังคมเป็นผู้กำหนดว่าปูสมควรตายดังประโยคที่ว่า 「天下は蟹の死を是なりとし
た。」³¹ (“สังคมได้กำหนดแล้วว่าความตายของปูเป็นสิ่งถูกต้อง”) ตามพจนานุกรมภาษาญี่ปุ่น
โคจิเอ็น³² (Kojien: 広辞苑) คำว่า เท็งกะ (Tenka: 天下) นั้นหมายถึง โลก ประเทศ การปกครอง
หรือ สังคม ดังนั้นคำว่า เท็งกะ ในเรื่องสั้นนี้จึงหมายรวมถึง ระบบการปกครอง และบุคคลในสังคม
จึงน่าจะคิดได้ว่าผู้เขียนเน้นให้เห็นว่า พฤติกรรมของคนในสังคมถูกกำหนดให้ดีหรือเลวด้วยสังคม
ยิ่งไปกว่านั้นผู้เขียนได้จบเรื่องด้วยการนำเอาเรื่องของปูมาเปรียบเทียบกับผู้อ่านซึ่งเป็นคนที่อยู่ในสังคม
ดังข้อความที่ว่า 「語を天下の読者に寄す。君たちもたいてい蟹なんですよ。」³³ (“เอาเรื่อง
ย้อนกลับมาหาผู้อ่านซึ่งอยู่ในสังคม พวกคุณส่วนใหญ่ก็คือปูนั่นแหละ”)

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครทางสังคม รวมทั้งปูและพรรคพวกของปูจะเห็น
ได้ว่า มุมมองของสังคม รวมไปถึงข้อกำหนดของสังคมนั้นสามารถกำหนดว่าพฤติกรรมใดเป็นสิ่ง
ดีหรือเลว ดังที่หนังสือ *ปรัชญาการเมืองเปรียบเทียบ* ได้กล่าวไว้ว่า ความดีหรือเลวที่มนุษย์กล่าวถึง
นั้นเป็นเพียงคำใช้บ่งถึงสิ่งที่มนุษย์ชอบหรือไม่ชอบเท่านั้น ไม่ได้มีความหมายหรือความสำคัญ
อะไรในตัวเอง ความเป็นธรรมหรือยุติธรรมตกเป็นของผู้ที่ได้ ความไม่เป็นธรรมหรือ
ยุติธรรมเป็นเรื่องของผู้ที่สูญเสีย สิ่งใดก็ตามที่มนุษย์อยากได้หรือต้องการ สิ่งนั้นๆเรียกกันว่า ดี
ส่วนสิ่งที่มนุษย์เกลียดไม่พึงปรารถนาก็ถือว่าเป็นสิ่งชั่ว³⁴ การกำหนดกฎเกณฑ์และมุมมองของคน
ในสังคมจึงเป็นไปเพื่อประโยชน์ของมนุษย์ หากประพฤติตามกฎเกณฑ์และมุมมองของคนส่วน
ใหญ่จะถือว่าเป็นสิ่งดี ส่วนผู้ไม่ปฏิบัติตามจะต้องได้รับการลงโทษ ดังเช่นการแก้แค้นของปูและ

³¹ 芥川龍之介, 「猿蟹合戦」『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第 7 刷発行, (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 95.

³² 『広辞苑』, 第 6 版

³³ 芥川龍之介, 「猿蟹合戦」『芥川龍之介全集 第三巻』, p. 95.

³⁴ กุมินทร์ บุตรอินทร์และผู้แต่งร่วม, *ปรัชญาการเมืองเปรียบเทียบ-ศึกษาการเมืองแนวบูรณาการด้านอภิปรัชญา จริย
ศาสตร์ ธรรมศาสตร์ และคุณวิทยา* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม, 2554), หน้า 60.

พรรคพวก เช่นเดียวกับที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ไปแล้วในบทที่ 3 “นิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง ‘กะชิกะชยะมะ’” ว่า การกำหนดความดี ความเลวต่างๆในสังคมนั้นขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจ ตามแนวคิดด้านศีลธรรมของเฟรดริช นิทซ์เซ่ นักปรัชญาชาวเยอรมัน ที่แสดงให้เห็นว่า ความดีหรือเลวถูกกำหนดขึ้นมาโดยกลุ่มคนบางกลุ่มที่มีอำนาจเพื่อผลประโยชน์ของตนเองซึ่งสอดคล้องกับการวิพากษ์วิจารณ์ข้อกำหนดที่มีอำนาจเป็นอย่างมากในสังคม

5.2.2 วรรณคดีเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่ามนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน

ในเรื่อง “ชะรุกะนิงซ์เซ็น” นอกเหนือจากวรรณคดีเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่ามนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลวแล้ว ยังมีวรรณคดีเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่ามนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นธรรมชาติของมนุษย์ในแง่มุมนี้ผ่านพฤติกรรมของปู โดยต่อไปนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์พฤติกรรมของปูว่าแสดงให้เห็นวรรณคดีเกี่ยวกับมนุษย์อย่างไร นอกจากนั้นจะวิเคราะห์เพิ่มเติมในส่วนของบริบททางสังคมด้วย

5.2.2.1 การตอบสนองความต้องการตนเองของภรรยาปู

ในเรื่องสั้นผู้เขียนได้เล่าเรื่องราวของครอบครัวปูซึ่งไม่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน โดยนำเสนอให้เห็นภาพของภรรยาปูที่ต้องกลายเป็นโสเภณี ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

ついでに蟹の死んだ後、蟹の家庭はどうしたか、それも少し書いて置きたい。蟹の妻は売笑婦になった。なった動機は貧困のためか、彼女自身の性情のためか、どちらか未だに判然しない。³⁵

แล้วครอบครัวของปูหลังจากปูต้องตายไปนั้นจะเป็นอย่างไรบ้าง ส่วนนี้ก็อยากจะเขียนบอกเอาไว้ด้วย ภรรยาของปูต้องกลายเป็นโสเภณี แรงจูงใจนั้นเป็นเพราะความลำบาก หรือเพราะนิสัยส่วนตัวของตัวหล่อนเองก็ไม่อาจบอกได้อย่างชัดเจน

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เมื่อสามีถูกประหาร ภรรยาจึงกลายมาเป็นโสเภณี แต่พฤติกรรมของภรรยาปูที่ไปเป็นโสเภณีนั้น อาจไม่ได้เกิดจากความยากจนแร้นแค้น หรือความลำบากที่ต้องรับผิดชอบดูแลครอบครัวแทนสามีที่จากไป แต่อาจเป็นไปเพื่อความต้องการส่วนตน ซึ่งความต้องการส่วนตนดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยมองว่า น่าจะหมายถึงสัญชาตญาณดิบหรือความต้องการ

³⁵ 芥川龍之介, 「猿蟹合戦」『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第 7 刷発行(筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日)、p. 95.

ที่แฝงไว้อยู่มากใน อย่างไรก็ตามในเรื่องนี้ผู้เขียนได้ใช้สำนวนภาษาที่คลุมเครือ ดังประโยคที่ว่า 「なった動機は貧困のためか、彼女自身の性情のためか、どちらか未だに判然しない。」³⁶ (“แรงจูงใจนั้นเป็นเพราะความลำบาก หรือเพราะนิสัยส่วนตัวของตัวเองก็ไม่อาจบอกได้อย่างชัดเจน”) ซึ่งอาจตีความได้ว่าผู้เขียนต้องการสื่อให้เห็นว่า พฤติกรรมของปูที่แสดงออกมานั้น อาจจะมาจากการฉ้อโกงจำเป็นรอบตัว หรือสัญชาตญาณดิบที่อยู่ภายในก็ได้ ซึ่งเป็นการเสียดสีมนุษย์ว่าแท้จริงแล้วในตัวมนุษย์นั้นยังคงมีสัญชาตญาณดิบอยู่ในตัว พฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมานั้นอาจดูเหมือนเป็นสิ่งที่เหตุการณ์รอบตัวบังคับ แต่อาจจะเป็นการทำตามความต้องการของสัญชาตญาณดิบของตนก็เป็นได้

5.2.2.2 สัญชาตญาณดิบในพฤติกรรมของลูกปูคนโต

นอกจากสัญชาตญาณดิบทางเพศที่แสดงออกในพฤติกรรมของแม่ปูแล้ว ในเรื่องสั้นเรื่องนี้ ผู้เขียนยังได้แสดงให้เห็นสัญชาตญาณดิบในเรื่องการกินเนื้อพวกเดียวกันผ่านพฤติกรรมของลูกปูคนโตด้วย ดังข้อความตอนหนึ่งที่กล่าวว่า

蟹の長男は父の没後、新聞雑誌の用語を使うと、「翻然と心を改めた。」今は何でもある株屋の番頭か何かしていると云う。この蟹はある時自分の穴へ、同類の肉を食うために、怪我をした仲間を引きずりこんだ。クロボトキンが相互扶助論の中に、蟹も同類を舐ると云う実例を引いたのはこの蟹である。³⁷

ส่วนลูกชายคนโตของปู หลังจากเสียพ่อไปแล้ว หากใช้คำของหนังสือพิมพ์ นิตยสารก็เรียกว่า “กลับเนื้อกลับตัว” เท่าที่ได้ฟังมาก็ไม่รู้แน่ชัดว่าเป็นหัวหน้าหรือทำอะไรสักอย่างในบริษัทนายหน้าค้าหุ้นแห่งหนึ่ง ครั้งหนึ่งปูตัวนี้ลากเพื่อนที่บาดเจ็บเข้ามาในรูของตนเพื่อกินเนื้อพวกเดียวกัน ในทฤษฎีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของโคร โปร โตกินส์ก็ยกตัวอย่างปูที่ช่วยเหลือพวกเดียวกันซึ่งคือปูตัวนี้

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าลูกชายคนโตของปูในเรื่องสั้นมีพฤติกรรมการกินเนื้อพวกเดียวกัน โดยจะลากเพื่อนปูที่บาดเจ็บเข้ามาในรูของตนเพื่อกิน โดยผู้เขียนกล่าวว่า ลูกชายคนโตของปูนี้เป็นปูตัวเดียวกับปูที่ถูกกล่าวถึงในทฤษฎีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน(Sōgōhujoron:相互

³⁶ 芥川龍之介, 「蟹合戦」『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 95.

³⁷ Ibid., 95.

扶助)ของโครโปรโตกิน* (Kropotkin, ค.ศ.1842-1921) ดั่งข้อความที่ว่า 「この蟹はある時自分の穴へ、同類の肉を食うために、怪我をした仲間を引きずりこんだ。クロポトキンが相互扶助論の中に、蟹も同類を助ると云う実例を引いたのはこの蟹である。」³⁸ (“ปูตัวนี้เองที่ลากเพื่อนปูที่บาดเจ็บเข้ามาในรูของตนเพื่อกินเนื้อพวกเดียวกันเอง ซึ่งปูที่อยู่ในตัวอย่างทฤษฎีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของโครโปรโตกินที่บอกว่าปูก็จะช่วยเหลือพวกเดียวกัน ก็คือปูตัวนี้นั่นเอง”) ทฤษฎีของโครโปรโตกินนั้นเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ทฤษฎีวิวัฒนาการสิ่งมีชีวิตของชาลส์ดาร์วิน (Charles Darwin) ที่กล่าวถึงการอยู่รอดของสิ่งมีชีวิตในโลกนี้ว่า สิ่งมีชีวิตนั้นจะต้องแข่งขันกันเพื่อการมีชีวิตรอด โครโปรโตกินนั้นเห็นว่สิ่งมีชีวิตก็มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ได้แข่งขันเพื่อเอาชีวิตรอดอย่างเดียว โดยแสดงแนวคิดดังกล่าวผ่านเรื่องราวของปูที่คอยลากเพื่อนที่บาดเจ็บให้เข้ามาพักรักษาในรูของตนเพื่อไม่ให้ถูกสัตว์อื่นทำร้าย แต่ในเรื่องสั้นผู้เขียนได้กำหนดให้ลูกชายคนโตของปูคือ ปูตัวเดียวกับปูในทฤษฎีของโครโปรโตกิน ซึ่งน่าจะอนุมานได้ว่าผู้เขียนกำลังบอกว่า แท้จริงแล้วปูในทฤษฎีของโครโปรโตกินที่ลากเพื่อนที่บาดเจ็บลงรูเพื่อนำเอาไปรักษาและไม่ให้ถูกสัตว์อื่นทำร้ายนั้น อาจจะกำลังกินเนื้อพวกเดียวกันอยู่แทนที่จะกำลังช่วยเหลือก็เป็นได้ การสร้างตัวละครลูกชายคนโตของปูมาให้ขัดแย้งกับปูในทฤษฎีของโครโปรโตกินนั้น น่าจะคิดได้ว่าผู้เขียนต้องการแสดงให้เห็นถึงสัญชาตญาณดิบที่อยู่ในตัวมนุษย์ผ่านตัวละครลูกชายคนโตของปูที่กินเนื้อพวกเดียวกันสอดคล้องกับเรื่องสัญชาตญาณดิบที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เอาไว้ในเรื่องสั้นเรื่อง “เคียวกุนตัน” ว่า สัญชาตญาณดิบนั้นเป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่กำเนิดและไม่อาจกำจัดออกไปได้

จากการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในเรื่องสั้นเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซ็น” นั้นนำเสนอพรรณณะเกี่ยวกับมนุษย์ทั้งหมด 2 ประเด็น ได้แก่ มนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลว และมนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน ซึ่งแตกต่างไปจาก 2 บทที่ได้เคยทำการวิเคราะห์มาแล้ว ได้แก่ บทที่ 3 (นิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “กะซิกะชิยะมะ”) ซึ่งนำเสนอเฉพาะพรรณณะเกี่ยวกับมนุษย์ในประเด็นที่ว่า มนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลว เพียงประเด็นเดียว และบทที่ 4 (นิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “เคียวกุนตัน”) ซึ่งนำเสนอพรรณณะเกี่ยวกับมนุษย์ในประเด็นที่ว่ามนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน เพียงประเด็นเดียวเช่นกัน

* Petr Alekseevich Kropotkin (ค.ศ.1842-1921) นักวิทยาศาสตร์ นักทฤษฎีทางสังคมชาวรัสเซีย เจ้าของทฤษฎีสิ่งมีชีวิตช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

³⁸ 芥川龍之介, 「猿蟹合戦」『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日)、p. 95.

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า เรื่องสั้นเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซ็น” นี้ได้รวมพรรณษณะมนุษย์ของผู้เขียนทั้ง 2 ประเด็นที่เคยปรากฏในเรื่องสั้นก่อนหน้านี้เอาไว้ นอกเหนือไปจากการนำเสนอพรรณษณะเกี่ยวกับมนุษย์แล้วยังอาจกล่าวได้ว่าเรื่องสั้นเรื่องนี้มีเนื้อหาที่เสียดสีสังคมสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมในยุคทะอิโธ กรณีคติกบฏ* (Taigyakujiken: 大逆事件) ที่เกิดขึ้นในปีค.ศ.1910 (ปีเมจิที่ 43) ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่จักรพรรดิเมจิถูกลอบปลงพระชนม์โดยกลุ่มนักสังคมนิยม (Shakaishugisha: 社会主義者) และกลุ่มผู้ไม่นิยมการปกครองโดยรัฐบาล (Museifushugisha: 無政府主義者) (ดูรายละเอียดในหัวข้อ 2.3 คติกบฏ ข้อ 2 บริบททางสังคมกับชีวิตของอะกุตะงะวะะ ริวโนะซุเกะ บทที่ 2 ประวัติอะกุตะงะวะะ ริวโนะซุเกะและบริบททางสังคม) ที่โคโตะกุ ฌุซุอิ (Kōtoku Shūsui: 幸徳秋水) และพรรคพวกต้องถูกประหารตามคำสั่งของผู้มีอำนาจในสังคม เช่นเดียวกับปูและพรรคพวกถูกผู้มีอำนาจในสังคมตัดสินให้ได้รับโทษ ดังที่ ซะโต ทซุงิโอะ (Satō Tsugio: 佐藤 嗣男) กล่าวไว้ว่า จากต่างๆ ที่ปรากฏในเรื่อง เช่น จากประโยคที่ว่า 優勝劣敗の世の中にこう云う私憤を洩らすとすれば、愚者にあらずんば狂者である。(ผู้แสดงความแค้นส่วนตัวเช่นนี้ออกมาในโลกที่ผู้เข้มแข็งชนะผู้อ่อนแอหากไม่ใช่คนโง่ก็คงเป็นคนบ้า) หรือ 流行の危険思想にかぶれた (การถูกรอปรังโดยแนวคิดที่เป็นอันตรายซึ่งกำลังได้รับความนิยม) หรือ 現に死刑の行われた夜、判事、検事、弁護士、看守、死刑執行人、教誨師等は四十八時間熟睡したそうである。(ในคืนวันนั้นเมื่อปูถูกประหารไปแล้ว ตุลาการ อัยการ ทนายความ ผู้คุม เจ้าหน้าที่ประหาร พระ ทั้งหลาย ต่างก็หลับได้อย่างสนิทตลอดสี่สิบแปดชั่วโมง) นั้นล้วนแต่อ้างอิงมาจากคติกบฏ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่า แม้เนื้อหาของเรื่องสั้นจะมีความสอดคล้องกับคติกบฏ แต่ก็ยังนำเสนอให้เห็นเหตุการณ์ทางสังคมโดยรวมที่เกิดขึ้นหลังสมัยเมจิ เช่น ความนิยมในลัทธิสังคมนิยม การเคลื่อนไหวเกี่ยวกับลัทธิจักรวรรดินิยม เป็นต้น รวมทั้งอำนาจของข้อกำหนดทางสังคมและคำวิพากษ์วิจารณ์ของคนในสังคมอีกด้วย

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่านิทานพื้นบ้านเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซ็น” นั้นได้นำเสนอแก่นเรื่องเกี่ยวกับการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ดังจะเห็นได้จากแก่นแก่นลึงของปูและพรรคพวก แต่ในเรื่องสั้นของอะกุตะงะวะะนั้นมีแก่นเรื่องที่แตกต่างออกไป กล่าวคือ ไม่ใช่การสั่งสอนด้านทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว แต่เป็นการเสนอความคิดเรื่องที่ว่ามนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลว และมนุษย์ใช้สติปัญญาตัดสินใจเพื่อตอบสนองความต้องการของตน

* เหตุการณ์นี้เป็นการเปิดโปงแผนการลอบฆ่าจักรพรรดิของนักสังคมนิยม (Shakaishugisha: 社会主義者) และผู้ไม่นิยมการปกครองโดยรัฐบาล (Museifushugisha: 無政府主義者) ส่วนหนึ่งในขณะนั้น ส่งผลให้กลุ่มคนดังกล่าวจำนวน 26 คนถูกจับดำเนินคดีในศาล แต่สุดท้ายแล้วโดนประหารทั้งหมด 12 คน

บทที่ 6

นิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร”

เรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร” (Momotarō: 「桃太郎」) ดัดแปลงมาจากนิทานพื้นบ้านเรื่อง “โมะโมะตะโร” ได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร *ซันเดอิมะอิมะชิ* (Sundeimainichi: 『サンデー毎日』) ฉบับพิเศษฤดูร้อน วันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ.1924 หลังการเดินทางไปดูงานที่จีน 3 ปี¹

บทนี้เป็นการเปรียบเทียบนิทานพื้นบ้านเรื่อง “โมะโมะตะโร” กับเรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร” เพื่อศึกษาอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านที่มีต่อเรื่องสั้น และจากนั้นทำการวิเคราะห์ทรรชนะเกี่ยวกับมนุษย์ในเรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร” ของอะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะต่อไป

6.1. อิทธิพลของนิทานพื้นบ้านในเรื่องสั้น “โมะโมะตะโร”

6.1.1 เนื้อเรื่อง

ในการเปรียบเทียบเนื้อเรื่องของนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นจะทำในรูปแบบตาราง โดยเล่าเรื่องราวทั้งหมดโดยสังเขปของนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้น เพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่างของเนื้อเรื่อง จากนั้นจะทำการวิเคราะห์รายละเอียดของเนื้อเรื่องที่แตกต่างจากนิทานพื้นบ้านดังนี้

ตารางที่ 14: ตารางเปรียบเทียบเนื้อเรื่องนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร”

นิทานพื้นบ้าน	เรื่องสั้น
	นานนานมาแล้วในป่าลึกแห่งหนึ่งมีท้อต้นหนึ่งมีขนาดใหญ่มากกิ่งของมันยื่นยาวอยู่เหนือเมฆ ส่วนรากของมันก็ยาวลงไปถึงดินแดนใต้พิภพ ท้อต้นนี้เป็นต้นท้อในยุคแห่งการสร้างโลก* ของ

¹ 石原千秋・菊地弘・久保田芳太郎・関口安義編著, 『芥川龍之介事典』(明治書院、1985年12月), p. 495.

* ต้นท้อในยุคแห่งการสร้างโลก หมายถึง ต้นท้อที่ปรากฏในวรรณกรรมโบราณเรื่อง โคะจิกิ (古事記: Kojiki) ซึ่งเทพอิสะนะจิใช้ผลจากท้อต้นนี้ขว้างใส่เหล่าทหารที่ไล่ตามมา

นิทานพื้นบ้าน	เรื่องสั้น
	<p>เทพอิตสะนะจิ โนะ มิโกะโตะ* ปกติตื่นต่อนี้ จะออกดอกทุกๆหนึ่งหมื่นปีมีผลทุกๆหนึ่งหมื่นปี และมีเด็กอยู่ในกลวงลูกท้อ ผลต่อนี้ไม่เคยตกออกนอกบริเวณนี้เลยในช่วงหนึ่งพันปีที่ผ่านมา</p> <p>อยู่มาวันหนึ่งโจทชะตาลีจิตให้มีนกกาอะตะระระชู** มาจิกที่ลูกท้อทำให้ลูกท้อลูกหนึ่งตกลงมาและลอยไปตามแม่น้ำจนมาถึงโลกมนุษย์</p>
<p>กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีตายายอยู่คู่หนึ่ง วันหนึ่งขณะที่ตาออกไปเก็บฟืน ยายกำลังซักผ้าอยู่ที่ริมแม่น้ำ ทันใดนั้นก็มิลูกท้อลูกใหญ่ ลอยมาตามแม่น้ำ ยายจึงเก็บเอากลับไปกินที่บ้านกับตา</p> <p>เมื่อทั้งสองลงมือผ่าลูกท้อเพื่อจะกิน ขณะนั้นเองก็มีเสียงเด็กร้องดังออกมาจากข้างใน เมื่อเปลือกลูกท้อแยกออกก็เผยให้เห็นเด็กผู้ชายอยู่ภายใน ตายายคิดว่านี่เป็นเด็กที่สวรรค์ส่งมาให้ ทั้งสองได้ตั้งชื่อให้ว่า โมะโมะตะโร</p>	<p>ผู้ที่เก็บเด็กได้นั้นก็คือ ยายที่เด็กท้าวญี่ปุ่น รู้จักกันดีว่าเป็นยายที่มาซักผ้าให้ตาซึ่งกำลังออกไปเก็บฟืน</p>
<p>ต่อมาโมะโมะตะโรเติบโตใหญ่จนอายุ 15 ปี เป็นชายรูปงาม ร่างกายกำยำแข็งแรง เป็นที่น่ายินดีของตายาย วันหนึ่งโมะโมะตะโรเข้ามา</p>	<p>เมื่อโมะโมะตะโรเติบโตขึ้น ก็ไม่ยอมทำงานบนเขา แม่น้ำหรือ นาแบบตากับยาย จึงคิดที่จะไปปราบยักษ์ที่เกาะ โอนิงะมิมะ</p>

* เทพในตำนานญี่ปุ่น เทพชายอิตสะนะจิ โนะ มิโกะโตะรับคำสั่งจากอะมะทสุกะมิ (Amatsukami:天つ神) ให้ลงมาสร้างประเทศพร้อมกับเทพหญิงอิตสะนะมิ โนะ มิโกะโตะ ทั้งสองยังได้ให้กำเนิดเทพเจ้า ภูเขา และทะเลต่างๆ

** นกกาจากตำนานสร้างประเทศของจักรพรรดิจิมมุ เมื่อครั้งที่จักรพรรดิจิมมูกำลังเดินทางจากเมืองคุมะ โนะ มุงหน้า ไปยังเมืองยะมะโตะนั้น ได้ลงทางอยู่กลางเขา เทพอะมะตะระชู โอมิกะมิ ได้ส่งนกกาอะตะระชูให้มานำทางให้ทหารของจักรพรรดิจนสามารถออกมาจากภูเขาได้ เป็นนกกาที่มีขนาดใหญ่ ชาวญี่ปุ่นในสมัยโบราณเชื่อว่าเป็นนกกาที่สามารถติดต่อระหว่างโลกมนุษย์กับโลกของเทพได้

นิทานพื้นบ้าน	เรื่องสั้น
<p>ขออนุญาตจากตาชายเพื่อออกเดินทางไปปราบยักษ์ซึ่งสร้างความเดือดร้อนให้ชาวบ้านที่เกาะโอะนิงะชิมะ</p> <p>ตาและยายจึงเตรียมคิบังโงะ*ให้กับโมะโมะตะโรเมื่อได้เวลาออกเดินทางทั้งสามร่ำลากันที่น้ำตา</p>	<p>โมะโมะตะโรจึงมาบอกให้ตาและยายทราบตาและยายซึ่งเอือมระอากับนิสัยของโมะโมะตะโรที่ไม่ยอมช่วยทำงาน จึงรีบเตรียมของสำหรับออกรบพร้อมกับคิบังโงะให้ตามที่โมะโมะตะโรสั่ง เพื่อให้โมะโมะตะโรออกเดินทางไปโดยเร็วที่สุด</p>
<p>ระหว่างทางได้พบกับสุนัข ลิงและไก่ฟ้า เมื่อรู้ว่าเขาคือโมะโมะตะโรที่กำลังจะเดินทางไปปราบยักษ์จึงขอเป็นผู้ติดตามเดินทางไปด้วย</p> <p>โมะโมะตะโรจึงแบ่งคิบังโงะให้แก่ทั้งสามตัวตัวละครึ่งลูก เพื่อเป็นรางวัลที่มาร่วมเดินทางไปปราบยักษ์ด้วยกัน และขอให้ทุกตัวสามัคคีร่วมมือกัน</p>	<p>ระหว่างทางได้เจอกับ สุนัข ลิงและไก่ฟ้า</p> <p>โมะโมะตะโรให้คิบังโงะครึ่งลูก แล้วทั้งสามจึงมาเป็นเพื่อนร่วมเดินทางไปปราบยักษ์ แต่ระหว่างเดินทางทั้งสามทะเลาะกันตลอด</p> <p>เมื่อถึงเริ่มหิวก็คอยต่อว่าโมะโมะตะโรว่าคิบังโงะครึ่งลูกนั้นไม่เพียงพอสำหรับการไปปราบยักษ์ จนโมะโมะตะโรบอกว่าจะแบ่งสมบัติบนเกาะโอะนิงะชิมะ ลิงจึงยอม</p>
	<p>ยักษ์ที่เกาะโอะนิงะชิมะเป็นยักษ์ที่รักสันติ ร้องรำทำเพลง และใช้ชีวิตอย่างเช่นมนุษย์ ในหมู่ยักษ์เองก็มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับมนุษย์ว่าเป็นสิ่งมีชีวิตที่น่ากลัว</p>
<p>หลังจากทั้งหมดเดินทางมาอย่างยากลำบากและยาวนานทั้งทางบกและทางน้ำ ในที่สุดก็เดินทางมาจนถึงเกาะโอะนิงะชิมะ</p> <p>โมะโมะตะโรได้ให้ไก่ฟ้าบินเข้าไปสังเกตการณ์ข้างใน แล้วลิงและสุนัขก็รีบขึ้นจากเรือฟังประตูเข้าไปต่อสู้ยักษ์ร่วมกับไก่ฟ้า จนยักษ์ตายเกลื่อนทั้งในทะเลและตาม โขดหิน ส่วนยักษ์ที่</p>	<p>ทันทีที่โมะโมะตะโร และพรรคพวกเดินทางถึงเกาะโอะนิงะชิมะ ก็เข้าทำร้ายยักษ์ทุกคนอย่างโหดร้าย พลังโบกพัดที่มีรูปพระอาทิตย์ทรงกลมอยู่ตรงกลางไปมา สุนัขไล่กัดยักษ์หนุ่ม ไก่ฟ้าใช้จงอยปากไล่ฆ่าลูกยักษ์และลิงไล่ข่มขืนลูกสาวของยักษ์แล้วฆ่า จนทำให้เกาะอันแสนรื่นรมย์นี้เต็มไปด้วย</p>

* แป้งผสมน้ำตาลกับน้ำ นำไปปั้นเป็นลูกกลมแล้วนึ่งหรือคั่ว ทำครั้งแรกในช่วงปีค.ศ.1854-1860 ในอดีตใช้แป้งที่ทำมาจากเมล็ดข้าวฟ่างจึงให้ชื่อว่า คิบังโงะ (คิบัง หมายถึง เมล็ดข้าวฟ่าง คังโงะ หมายถึง แป้งปั้นเป็นลูกกลมๆแล้วนำไปนึ่งหรือคั่ว) (จุฬารัตน์ เดชะ โชควิวัฒน์และคณะ, พจนานุกรมญี่ปุ่น-ไทย (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรม, 2546), หน้า 211.)

นิทานพื้นบ้าน	เรื่องสั้น
<p>เหลืออยู่ก็คือ หัวหน้ายักษ์ ซึ่งได้หมอบกราบ โมะโมะตะโรเพื่อขอชีวิตพร้อมทั้งยกสมบัติ ทั้งหมดให้ แต่โมะโมะตะโรไม่อาจปล่อย หัวหน้ายักษ์ไปได้ เพราะพวกยักษ์มีความผิด ที่ไปรุกรานชาวบ้านตลอดเวลาที่ผ่านมา</p> <p>โมะโมะตะโรจึงจับยักษ์มัดแล้วให้ลิงลากตัว พากลับไป ส่วนสุนัขและไก่ฟ้าช่วยกันขน สมบัติ ทั้งหมดกลับขึ้นเรือลำเดิมเดินทาง กลับมายังหมู่บ้าน ตายายรอรับโมะโมะตะโร ด้วยความปลาบปลื้ม และบ้านเมืองก็สงบ ราบรื่นเรื่อยมา</p>	<p>ซาकศพ</p> <p>โมะโมะตะโรไว้ชีวิตหัวหน้ายักษ์ โดยแลก กับทรัพย์สินและการเอาลูกยักษ์มาเป็นทาส แล้วทั้งหมดก็เดินทางกลับมายังหมู่บ้าน</p>
	<p>การใช้ชีวิตในภายหลังของ โมะโมะตะโร นั้นไม่เคยมีความสุขเลย เพราะยักษ์คอยมาแค้น อยู่เสมอ ทั้งไก่ฟ้าและลิงก็ถูกฆ่าตาย ส่วนฝ่ายยักษ์เองก็ไม่เคยกลับมามีชีวิตอย่าง สงบสุขเหมือนเช่นแต่ก่อน เพราะต้องคอยทำ ระเบิดและต่อสู้เพื่ออิสระของตน</p>
	<p>บนภูเขาอันห่างไกลที่มนุษย์ไม่รู้จัก ต้นท้อ มากมายกำลังออกลูกเช่นเดียวกับในอดีตที่ ผ่านมา และในลูกท้อนั้นมีเด็กอัจริยะอยู่ข้าง ในเช่นเดียวกับลูกท้อของโมะโมะตะโร แต่ ลูกท้อที่ตกลงไปในแม่น้ำนั้น มีเพียงลูกท้อ ของโมะโมะตะโรเท่านั้น อย่างไรก็ตามหาก กาที่เคยจิกลูกท้อของโมะโมะตะโรกลับมาก็ ไม่รู้ว่ามันจะจิกลูกท้อลูกไหนอีก ในลูกท้อ ทั้งหลายนั้น มีเด็กอัจริยะในอนาคตนอนรอ อยู่อีกมากมาย</p>

นิทานพื้นบ้านเรื่อง “โมะโมะตะโร” เป็นเรื่องราวของเด็กชายที่เกิดจากลูกท้อซึ่งย้ายเก็บได้จากแม่น้ำและให้ชื่อว่า โมะโมะตะโร เมื่อโตขึ้น โมะโมะตะโรขออนุญาตตาและยายออกเดินทางไปปราบยักษ์ซึ่งคอยมารุกรานชาวบ้านที่เกาะโอนิงะมิมะ ระหว่างทางเจอกับสุนัข ลิง และไก่ฟ้า ทั้งสามเมื่อรู้ว่า โมะโมะตะโรกำลังจะเดินทางไปปราบยักษ์จึงขอตามไปด้วย โมะโมะตะโรจึงให้คิบิด้ง โกะครึ่งลูกแก่ทุกตัวเป็นการตอบแทน เมื่อทั้งหมดเดินทางถึงเกาะโอนิงะมิมะจึงฆ่ายักษ์บนเกาะทั้งหมด หัวหน้ายักษ์ร้องขอชีวิต แต่โมะโมะตะโรเห็นว่ายักษ์นั้นทำความเดือดร้อนให้แก่ทุกคนเกินกว่าจะให้อภัยได้ จึงจับยักษ์กลับมาลงทัณฑ์ที่หมู่บ้าน หลังจากนั้น โมะโมะตะโรและพรรคพวกมีชีวิตอย่างมีความสุข

ส่วนเรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร” นั้นเป็นเรื่องราวของลูกท้อที่เกิดจากต้นท้อของเทพอิสะนะงิซึ่งอยู่ในป่าลึก บังเอิญถูกนกกาอะตะงะระชะจิกจึงตกลงมาในแม่น้ำที่ไหลไปยังเมืองมนุษย์ ผู้เก็บลูกท้อได้คือ ยายที่มานั่งซักผ้าอยู่ริมแม่น้ำ เมื่อโมะโมะตะโรโตขึ้นก็ไม่อยากทำงานเหมือนตากับยายจึงคิดที่จะออกเดินทางไปปราบยักษ์ ตาและยายซึ่งเอือมระอากับนิสัยของโมะโมะตะโรเต็มทนจึงรีบจัดเตรียมข้าวของต่างๆ ให้ตามที่ โมะโมะตะโรสั่ง รวมทั้งคิบิด้ง โกะด้วย ระหว่างทาง โมะโมะตะโรพบกับสุนัข ลิง และไก่ฟ้า โมะโมะตะโรให้คิบิด้ง โกะครึ่งลูกแก่ทั้งสามเพื่อให้มาเป็นผู้ติดตามไปปราบยักษ์ด้วยกัน แต่ทว่ายักษ์ที่โมะโมะตะโรคิดจะไปปราบนั้นเป็นยักษ์ที่รักสันติ ไม่รุกรานผู้ใดและมีชีวิตอยู่อย่างสงบสุข เมื่อโมะโมะตะโรเดินทางไปถึงเกาะยักษ์ โมะโมะตะโรและผู้ติดตามก็เข้าโจมตียักษ์อย่างโหดเหี้ยมจนหัวหน้ายักษ์ยอมแพ้และยินยอมให้โมะโมะตะโรยึดสมบัติมีค่าทั้งหมดบนเกาะไป รวมทั้งยอมให้จับลูกยักษ์ไปเป็นตัวประกัน โมะโมะตะโรจึงยอมไว้ชีวิตหัวหน้ายักษ์ แต่ทว่าชีวิตในภายหลังของโมะโมะตะโรนั้นไม่เคยมีความสุขอีกเลย เมื่อลูกยักษ์โตขึ้นก็หนีกลับไปยังเกาะยักษ์และแอบกลับมารบกวน โมะโมะตะโรอยู่เสมอ ส่วนในป่าลึกที่มีต้นท้อที่ให้กำเนิดลูกท้อของโมะโมะตะโรนั้นก็ยังคงมีลูกท้ออยู่อีกมากมาย และภายในลูกท้อนั้นมีเด็กอัจฉริยะในอนาคตนอนหลับใหลรอให้นกกาอะตะงะระชะจิกอีกครึ่ง

จากตารางเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่าผู้เขียนนำเนื้อหาหลักของนิทานพื้นบ้านมาใช้ในการแต่งเรื่องสั้น เช่น ยายเก็บลูกท้อริมน้ำ โมะโมะตะโรเดินทางไปปราบยักษ์ ผู้ติดตามทั้งสามของโมะโมะตะโร ได้แก่ สุนัข ลิง และไก่ฟ้า และการฆ่ายักษ์แล้วยึดเอาสมบัติมา แต่เรื่องสั้นได้มีการเพิ่มเนื้อหาในช่วงต้นของเนื้อเรื่อง ดังข้อความต่อไปนี้

むかし、むかし、大むかし、ある深い山の奥に大きい桃の木が一本あった。大きいとだけではない足りないかも知れない。この桃の枝は雲の上にひろがり、この桃の根は大地の底の黄泉の国にさえ及んでいた。何でも天地開闢の頃おい、伊弉諾の尊は黄最津平

阪に八つの雷を却けるため、桃の実を礫に打ったという、——その神代の桃の実はこの木の枝になっていたのである。²
 กาลครั้งหนึ่ง นาน นานมาแล้ว มีต้นท้อใหญ่ต้นหนึ่งขึ้นอยู่ในป่าลึก แต่บอกว่าต้นใหญ่อาจจะยังไม่พอ กิ่งของท้อต้นนี้แผ่ขยายปกคลุมอยู่เหนือเมฆ รากของมันยาวไปจนถึงดินแดนใต้พิภพ * ตอนเปิดประตูนรกและสวรรค์ อิศระนะงิ โนะ มิโกะ โตะใช้ลูกท้อขว้างเพื่อหนีให้พ้นจากเทพสายฟ้าที่แบ่งที่เนิน โยะ โมะ ทุซุอิระชะกะ ลูกท้อในยุคเทพตอนนั้นก็มาจากกิ่งต้นท้อต้นนี้

ข้อความข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของส่วนเริ่มต้นของเรื่องสั้นที่ผู้เขียนเสริมในเรื่องจุดกำเนิดของ โยะ โมะ ตะโร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าต้นท้อที่ให้กำเนิด โยะ โมะ ตะโร ไม่ใช่ต้นท้อธรรมดา แต่เป็นต้นท้อที่เทพอิสะนะงิเก็บลูกของมันมาขว้างเมื่อครั้งที่ต้องหนีจากดินแดนใต้พิภพ ** ซึ่งในนิทานพื้นบ้านนั้นเริ่มด้วย 「むかしむかし或る所に、爺と婆がありましたとさ。或る日の事で、爺は山へ芝刈に、婆は川へ洗濯に、別れ別れに出ていきました。」³ (“กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ณ ที่แห่งหนึ่ง มีตาบกับยายคู่หนึ่งอาศัยอยู่ วันหนึ่งตาออกไปตัดฟืนบนภูเขา และยายออกไปซักผ้าที่แม่น้ำ”)

นอกจากนั้นผู้เขียนยังได้เพิ่มเนื้อหาช่วงท้ายของเรื่อง โดยผู้เขียนได้บรรยายถึงการใช้ชีวิตของ โยะ โมะ ตะโร และผู้ติดตามทั้งสามไว้ว่าต้องประสบชะตากรรมอันเลวร้ายอย่างไรบ้าง ดังข้อความต่อไปนี้

鬼の子供は一人前になると番人の雉を噛み殺した上、たちまち鬼が島へ逐電した。のみならず鬼が島に生き残った鬼は時々海を渡って来ては、桃太郎の屋形へ火をつけたり、桃太郎の寝首をかこうとした。何でも猿の殺されたのは人違いだったらしいという噂

² 芥川龍之介, 「桃太郎」 『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第 7 刷 発行(筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 216.

* ดินแดน โยะมิ (Yomi no kuni) คือ ดินแดนใต้พิภพอันมีคิมิดซึ่งคนที่ตายแล้วจะไปอยู่

** เทพอิสะนะงิปรารถนาจะพบกับเทพหญิงอิสะนะงิที่เสียชีวิตไปจึงคิดตามไปยังดินแดนใต้พิภพที่อยู่ของคนตาย เทพอิสะนะงิให้เทพอิสะนะงิโรโดยห้ามให้หันกลับมามองอย่างเด็ดขาด เทพอิสะนะงิโรไม่ไหวจึงเข้าไปในวัง และได้พบกับร่างของเทพอิสะนะงิที่มีหนอนขนไสยั่วเยี้ย เทพอิสะนะงิตกใจกลัวจึงรีบหนีไป เทพอิสะนะงิสั่งให้เหล่าปีศาจหญิงไล่ตามไป เทพอิสะนะงิจึงขว้างที่ประดับผมสีดำบังเกิดเป็นผลงุ่นป่า และขว้างซี่หวีบังเกิดเป็นหน่อไม้เพื่อหลอกล่อเหล่าปีศาจ หลังจากนั้นเทพอิสะนะงิสั่งให้เทพสายฟ้าที่แบ่งพาเหล่าทหารไล่ตามเทพอิสะนะงิจนถึงดินเขา โยะ โมะ ทุซุอิระ ซึ่งเป็นดินแดนเชื่อมต่อระหว่างโลกกับดินแดนใต้พิภพ เทพอิสะนะงิจึงเก็บผลท้อสามผลซึ่งขึ้นอยู่ที่นั่นแล้วขว้างออกไป เหล่าทหารจึงล่าถอยไป

³ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「桃太郎」 『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行 (平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 16.

である。桃太郎はこういう重ね重ねの不幸に嘆息を洩らさずには
いられなかった。⁴

เมื่อลูกยักษ์โตขึ้นก็กัดไก่ฟ้าผู้เฒ่าตาย แล้วก็กลับไปซ่อนตัวที่เกาะโอนิงะมิมะ
ไม่เพียงเท่านั้นยักษ์ที่รอดชีวิตบนเกาะโอนิงะมิมะบางที่ยังข้ามทะเลมาวางเพลิง
บ้านของโมะโมะตะโรบ้าง พยายามจะเข้ามาลอบตัดคอโมะโมะตะโรตอนนอน
บ้าง แต่มีคำเล่าลือว่าถึงถูกฆ่าผิดตัว โมะโมะตะโรต้องพบกับความโชคร้ายซ้ำแล้ว
ซ้ำอีกจนต้องถอนหายใจออกมา

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าชีวิตหลังการไปปราบยักษ์ของโมะโมะตะโร สุนัข ลิง และ
ไก่ฟ้า นั้นไม่มีความสุขเลย ไก่ฟ้าและลิงถูกลอบฆ่า ส่วนโมะโมะตะโรต้องคอยหวาดระแวงกับพวก
ยักษ์ที่ต้องการจะกลับมาแก้แค้นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งแตกต่างจากนิทานพื้นบ้านที่จบว่า “แล้วทุก
อย่างก็จบลงอย่างมีความสุข” อย่างสิ้นเชิง

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร” มีเนื้อเรื่องที่ใกล้เคียงกับนิทาน
พื้นบ้าน โดยมีเนื้อหาหลักคือ โมะโมะตะโรกำเนิดจากลูกท้อ ยายและตาเลี้ยงดูมาจนเติบโตใหญ่
โมะโมะตะโรออกเดินทางไปปราบยักษ์โดยมีผู้ติดตามสามตัวคือ สุนัข ลิง และไก่ฟ้า แต่ผู้เขียนได้
เพิ่มเนื้อหาในตอนต้นและท้ายเรื่องเข้าไปเพื่อแสดงให้เห็นถึงที่มา และจุดจบของโมะโมะตะโรที่
แตกต่างออกไปจากนิทานพื้นบ้าน รวมทั้งสร้างตัวละครโมะโมะตะโรและยักษ์ให้ตรงข้ามกับ
นิทานพื้นบ้าน โดยสร้างให้โมะโมะตะโรเป็นฝ่ายเลวคอยเอาเปรียบและรุกรานผู้อื่น และสร้างยักษ์
ให้เป็นฝ่ายดีรักสันติและเป็นฝ่ายถูกรุกราน เพื่อนำเสนอแก่นเรื่องที่แตกต่างจากนิทานพื้นบ้าน
นอกจากนี้ยังมีรายละเอียดอื่นๆที่แตกต่างไปจากนิทานพื้นบ้าน เช่น การสร้างตัวละครและฉากให้
มีลักษณะตรงข้ามกับนิทานพื้นบ้าน ซึ่งรายละเอียดดังกล่าวและความแตกต่างด้านอื่นๆ เช่น การ
ดำเนินเรื่อง และแก่นของเรื่องนั้นจะได้อธิบายอย่างละเอียดในหัวข้ออื่นๆถัดไป

6.1.2 ตัวละคร

ตัวละครในนิทานพื้นบ้านและเรื่องสั้นนั้นมีตัวละครคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ
ในนิทานพื้นบ้าน ได้แก่ 1.ตาและยาย 2.โมะโมะตะโร 3.สุนัข 4.ลิง 5.ไก่ฟ้า 6.ยักษ์
ในเรื่องสั้น ได้แก่ 1.ตาและยาย 2.โมะโมะตะโร 3.สุนัข 4.ลิง 5.ไก่ฟ้า 6.ยักษ์
โดยมีลักษณะตัวละครดังตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

⁴ 芥川龍之介, 「桃太郎」 『芥川龍之介全集 第三卷』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日),
p. 219.

ตารางที่ 15: ตารางเปรียบเทียบตัวละครของนิทานพื้นบ้านและเรื่องสั้นเรื่อง“โมะโมะตะโร”

นิทานพื้นบ้าน		เรื่องสั้น	
ตัวละคร	พฤติกรรม	ตัวละคร	พฤติกรรม
ตาและยาย	-รักโมะโมะตะโรมาก	ตาและยาย	-เอือมระอาโมะโมะตะโร -ไม่ต้องการโมะโมะตะโร
โมะโมะตะโร	-ร่างกายกำยำ แข็งแรง -ฉลาด -มีชื่อเสียง -มีจิตใจงามช่วยเหลือชาวบ้าน ที่ถูกยักษ์รังแก	โมะโมะตะโร	-ต่อรองเพื่อผลประโยชน์ตน -ระรานผู้อื่น
สุนัข	-ชอบทะเลาะกับ ลิงและไก่ฟ้า -ตั้งใจช่วยโมะโมะตะโรปราบ ยักษ์	สุนัข	-มีเขี้ยวที่แข็งแรง -มีความดันทุรง -ชอบหาเรื่องทะเลาะ -ต่อรองเพื่อประโยชน์ตน
ลิง	-ลิงป่า -ฉลาด -ตั้งใจช่วยโมะโมะตะ โรปราบยักษ์	ลิง	-ไม่กล้าหาญ -ไม่ยอมเสียผลประโยชน์ ของตน โดยคำนวณปริมาณ ของคิบิด้งโงะอย่างว่องไว
ไก่ฟ้า	-ต่อสู้เก่ง -ฉลาด -ตั้งใจช่วยโมะโมะตะโรปราบ ยักษ์	ไก่ฟ้า	-ฉลาด -สามารถทำนายแผ่นดินไหว -คอยเป็นตัวกลางประสาน ไม่ให้ลิงกับสุนัขทะเลาะกัน
ยักษ์	-ระรานและขโมยของมีค่าจาก ชาวบ้าน	ยักษ์	-รักสันติ -รำเริง รักการเดินรำ -ใช้ชีวิตแบบมนุษย์ -ไม่เคยระรานใคร

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนนำตัวละครในนิทานพื้นบ้านมาเป็นหลักในการสร้างตัวละคร แต่ได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางส่วน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.1.2.1 ตาและยาย

ตัวละครตาและยายในเรื่องสั้นนั้น ผู้เขียนใช้รายละเอียดของตาและยายในนิทานพื้นบ้านมาเป็นพื้นฐานในการสร้างตัวละคร ดังข้อความต่อไปนี้

むかしむかし或る所に、爺と婆がありましたとさ。或る日の事で、爺は山へ芝刈に、婆は川へ洗濯に、別れ別れに出ていきました。⁵

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ณ ที่แห่งหนึ่ง มีตากับยายคู่หนึ่งอาศัยอยู่ วันหนึ่งตาออกไปเก็บฟืนบนภูเขา และยายออกไปซักผ้าที่แม่น้ำ

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าตานั้นออกไปเก็บฟืน และยายออกไปซักผ้าอยู่ริมแม่น้ำ ซึ่งวันหนึ่งขณะที่ยายออกไปนึ่งซักผ้าที่ริมแม่น้ำตามปกติก็พบลูกท้อที่ลอยตามน้ำมา จึงเก็บกลับมาบ้านเพื่อหวังจะกินกับตา ดังข้อความต่อไปนี้

婆さんは^{これ}之を見て、さてさて見事な桃ではある。^{わたし}妾も今年で六十になるが、産まれてからまだ此様な大きな桃は、つひに見た事が無い。(中略) 占めたと急いで拾ひあげましたが、斯う成るともう肝腎の御用は其方退け、匆々に洗濯物を片付け、件んの桃を小脇にかかへて、エッチラオッチラ、吾家をさして帰りました。⁶
เมื่อยายมองดูก็เห็นว่าเป็นลูกท้อที่ประหลาด ตั้งแต่เกิดมาจนอายุจะครบ60ปีในปี นี้ยังไม่เคยเห็นลูกท้อลูกใหญ่ขนาดนี้มาก่อนเลย (ย่อ) เมื่อลูกท้อลอยเข้ามาที่ริบเก็บโดยไม่สนใจธุระสำคัญอื่นๆ แล้วก็รีบเก็บเสื้อผ้าที่ซักอย่างรวดเร็ว หลังจากนั้นก็อุ้มลูกท้อกลับบ้าน

จากข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ยายเป็นผู้พบลูกท้อ และนำลูกท้อดังกล่าวกลับมาที่บ้าน ต่อมาจึงพบว่าข้างในนั้นมีโมะโมะตะโรอยู่ตาและยายจึงได้เลี้ยงดูเด็กที่เกิดจากลูกท้อนั้นด้วยความรัก และตั้งชื่อว่าโมะโมะตะโร

ยายและตาทั้งรักและเป็นห่วงโมะโมะตะโรมากกว่าลูกแท้ๆเมื่อโมะโมะตะโร บอกว่าจะไปปราบยักษ์ ตากับยายก็รีบทำคิบิด้งโงะให้เอาไปเป็นเสบียง

⁵ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「桃太郎」『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行 (平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 15.

⁶ Ibid., p. 16.

爺さんは又兵糧の用意。兼て貯へて置いた黍を持ち出し、勝手の土間に大きな臼を据えて、婆さんお相手にペッタラコロコと、黍団子の製造に取り掛かりました。⁷

ตาจะเตรียมอาหารสำหรับออกเดินทาง จึงเอาเมล็ดข้าวฟ่างที่ตนเก็บเอาไว้ออกมา แล้วยกหีบไม้ตำข้าวอันใหญ่จากพื้นข้างประตูมาช่วยยายทำคิบิด้งโงะ

จากข้อความนี้แสดงให้เห็นว่า ตานั้นรักและเป็นห่วงโมะโมะตะโรมาก เมื่อโมะโมะตะโรมาขออนุญาตออกไปปราบยักษ์เพื่อช่วยชาวบ้าน ตาจึงจัดเตรียมสิ่งของจำเป็น และคิบิด้งโงะให้แก่โมะโมะตะโร สำหรับออกเดินทาง

ในการออกเดินทางไปปราบยักษ์ของโมะโมะตะโรนี้ ตาและยายได้แสดงความรักต่อโมะโมะตะโร ดังนี้

思ひは同じ桃太郎、『それでは行て参ります。同卒御無事で、御機嫌好う！』と跡は胸一杯。思ひ切て吾家を出ました。見送る爺婆、見返る桃太郎...⁸

แล้วโมะโมะตะโรก็บอกว่า “ถ้าเช่นนั้นหนูจะออกเดินทางแล้ว ขอให้ทั้งสองแข็งแรงและรักษาเนื้อรักษาตัวด้วย” โมะโมะตะโรตัดใจออกจากบ้าน ตาและยายมองตามโมะโมะตะโร และโมะโมะตะโรก็เหลียวกลับไปดูตาและยาย

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความเป็นห่วงเป็นใยระหว่างโมะโมะตะโรกับตาและยาย เมื่อโมะโมะตะโรต้องออกเดินทางไปปราบยักษ์ทั้งตาและยายต่างก็ร่ำลาอาลัยกัน

แต่ความสัมพันธ์ระหว่างตาและยาย และโมะโมะตะโรในเรื่องสั้นนี้มีลักษณะตรงกันข้ามกับนิทานพื้นบ้าน นั่นก็คือ ตากับยายไม่ชอบใจพฤติกรรมของโมะโมะตะโร และอยากให้ออกจากบ้านเร็วที่สุด ดังข้อความต่อไปนี้

その話を聞いた老人夫婦は内心この腕白ものに愛想をつかしていた時だったから、一刻も早く追い出したさに旗とか太刀とか陣羽織とか、出陣の支度に入用のものは云うなり次第に持たせることにした。のみ

⁷ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「桃太郎」『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行 (平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 20.

⁸ Ibid., p. 20.

ならず途中の兵糧には、これも桃太郎の注文通り、黍団子さえこしらえてやったのである。⁹

สองสามีภรรยาที่ได้ฟังเรื่องดังกล่าวภายในใจเองก็รู้สึกเอือมระอากับเด็กเหลือขอคนนี่เช่นกัน ดังนั้นจึงจัดเตรียมของสำหรับออกรบให้ตามคำสั่งทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นธงดาบเล่มใหญ่ เสื้อคลุม เพื่อไล่ให้เด็กคนนี้ออกไปให้เร็วที่สุด ไม่เพียงเท่านั้นในการออกรบครั้งนี้ยังต้องเตรียมเสบียงระหว่างทางให้แม้กระทั่งคิบิด้งโงะตามทีโมะโมะตะโรสั่ง

จากคำบรรยายข้างต้นที่ว่า 「老人夫婦は内心この腕白ものに愛想をつかしていた時だったから」¹⁰ (“สองสามีภรรยาที่ได้ฟังเรื่องดังกล่าวภายในใจเองก็รู้สึกเอือมระอากับเด็กที่ชอบแกล้งคนอื่นคนนี่เช่นกัน”) แสดงให้เห็นว่าตาและยายในเรื่องสั้นนั้นเอือมระอากับนิสัยเกรของโมะโมะตะโรแล้วจึงจัดของทุกอย่างให้ตามความต้องการของโมะโมะตะโรเพื่อให้โมะโมะตะโรไปจากพวกตนให้เร็วที่สุด

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าในเรื่องสั้นนั้นผู้เขียนยังคงใช้พฤติกรรมของตัวละครตาและยายในนิทานพื้นบ้าน เช่น ตาเข้าป่าเก็บฟืน ยายซักผ้าและ เลี้ยงดูโมะโมะตะโรราวกับลูกของตนเองตั้งแต่ยังเด็ก แต่ได้เปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างตายาย กับ โมะโมะตะโรจากในนิทานพื้นบ้านที่มีความสัมพันธ์ดุจลูกแท้ๆ ตายายและโมะโมะตะโรต่างรักและเป็นห่วงซึ่งกันและกันให้เป็นตาและยายไม่รักโมะโมะตะโร และต้องการให้โมะโมะตะโรออกเดินทางไปปราบยักษ์ให้เร็วที่สุด แม้กระทั่งการเตรียมของเป็นไปตามที่โมะโมะตะโรสั่ง ไม่ได้เป็นไปตามความรักและห่วงใยเช่นที่มีในนิทานพื้นบ้าน

6.1.2.2 โมะโมะตะโร

โมะโมะตะโรในนิทานพื้นบ้านนั้นมีจุดกำเนิดจากลูกท้อซึ่งไหลตามแม่น้ำลงมา แล้วตาเก็บเอาไปเลี้ยงเป็นลูก โดยในนิทานพื้นบ้านได้บรรยายเกี่ยวกับต้นกำเนิดของโมะโมะตะโรไว้ดังนี้

嬰兒はそれを制して、『イヤ驚くまいイヤ驚くまい、私は決して怪しい者ではない。実は天津神様から、御命を蒙つて降つたもので、其方衆二人が此年頃、子供が無い泣嘆いて居るのを、神様に

⁹ 芥川龍之介, 「桃太郎」 『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 216.

¹⁰ Ibid., p.216.

も不便に思召し、則ち私を受ける程に、吾が子に育てよとの事だ。』と声も朗かに陳べました。¹¹

แล้วเด็กก็แหวกลูกท้อออกมาแล้วบอกด้วยน้ำเสียงกังวานว่า “ไม่ต้องตกใจ ไม่ต้องตกใจ หนูไม่ใช่คนไม่ดี ท่านเทพอะมะที่ส่งหนูมา เพราะเห็นว่าท่านทั้งสองอายุมากแล้วแต่ยังไม่มีลูก คงลำบาก จึงส่งหนูมาให้ท่านรับเลี้ยงเป็นลูก”

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ลูกท้อที่ยายเก็บมาได้ นั้นข้างในมีเด็กอยู่ เมื่อเปลือกลูกท้อเปิดออกมา เด็กข้างในก็บอกกับตาขายว่า ตนเป็นเด็กที่สวรรค์ส่งมาเกิดให้เป็นลูกของตาขาย

ความสัมพันธ์ระหว่างตาขายและโมะโมะตะโรในนิทานพื้นบ้านนั้นผูกพันอย่างแนบแน่นราวกับพ่อแม่ลูก ตาขายรักโมะโมะตะโรมาก ส่วนโมะโมะตะโรเองก็รักและตระหนักดีในบุญคุณของตาขายที่ได้เลี้ยงดูตนมา ดังข้อความต่อไปนี้

すると、或日の事で、桃太郎は父に向ひ、『さて阿父さん！不図した御縁で親子と成り、長の年月の御養育、御恩は^{くさ}山よりも高く、又洗濯の川よりも深くして、何と御礼の申様も御座りませぬ。』と改まつて申しますと。¹²

และแล้วในวันหนึ่งโมะโมะตะโรก็เข้ามาหาตาแล้วบอกว่า “พ่อครับ แม้ว่าเราจะบังเอิญได้มาเป็นพ่อลูกกัน แต่พระคุณที่เลี้ยงดูหนูมานานหลายปีนั้นสูงกว่าภูเขาที่ขึ้นไปเก็บพิน ลึกกว่าแม่น้ำที่ซักผ้า จนไม่รู้จะตอบแทนอย่างไรได้”

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าโมะโมะตะโรตระหนักดีว่าตาขายมีบุญคุณต่อตนเองเป็นอย่างมากที่เลี้ยงดูตนมาจนเติบโตใหญ่ เมื่อโมะโมะตะโรต้องมาขออนุญาตตาไปปราบยักษ์ก็หวังเกรงว่าตนอาจจะต้องตายและไม่ได้กลับมาเลี้ยงดูตาขายต่อไป

สำหรับในนิทานพื้นบ้านนั้นได้บรรยายสาเหตุที่โมะโมะตะโรออกเดินทางไปปราบยักษ์ดังต่อไปนี้

元来此日本の東北の方、海原遥かに隔てた処に、鬼の住む嶋が御座ります。其鬼心邪にして、我皇神の皇化に従はず、却て此の蘆原の国に寇を為し、蒼生を取り喰ひ、宝物を奪ひ取る、世にも憎くき奴に御座りますれば、私只今より出陣致し、彼奴を一挫に取て抑へ、貯へ置ける宝の数々、残らず奪取て立ち帰る所存。¹³

¹¹ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「桃太郎」『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行 (平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 18-19.

¹² Ibid., p.18-19.

¹³ Ibid., p.19.

นานมาแล้วทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของญี่ปุ่นในทะเลอันไกลโพ้นมีเกาะที่
 ชักษ์อาศัยอยู่ ชักษ์เหล่านี้มีนิสัยแค้น ไม่ยอมทำตามท่านเทพซุเมงะมิ และยังมี
 รุกรานเมืองอะมิสะระ กินชาวบ้าน และขโมยสิ่งของมีค่า หากในโลกนี้มีพวกที่
 นิสัยไม่ดีเหล่านี้อยู่ หนุก็จะไปเอาชีวิตพวกมัน เอาของมีค่าทั้งหลายกลับคืนมา
 ไม่ให้เหลือเลยเชียว

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าโมะโมะตะโรในนิทานพื้นบ้านมีความต้องการจะออกไป
 ปรายชักษ์เพราะชักษ์นั้นเข้ามารุกรานมนุษย์ จึงจำเป็นที่จะต้องไปปราย โมะโมะตะโรจึงเข้ามาขอ
 อนุญาตตาเพื่อเดินทางไปปรายชักษ์นิสัยไม่ดีดังกล่าว

เมื่อโมะโมะตะโรออกเดินทางไปปรายชักษ์ ระหว่างนั้นได้พบกับสุนัข ลิง และไก่ฟ้าโดย
 นิทานพื้นบ้านได้บรรยายพฤติกรรมของโมะโมะตะโรที่มีต่อสุนัข ไว้ดังนี้

『ウン所望とあらば只今より、共に連れるも苦しくない。』『早
 速の御聞届、之に過ぎたる喜悦は御座りませぬ。就きましては私
 も、大分腹が減って居ります故、只今召上がりました其御品を、
 何卒一個頂かして下さりませぬか！』『是は日本一の黍団子、一
 個は遣られぬが半分やろう。』¹⁴

“ได้สิ ถ้าต้องการแบบนี้ล่ะก็จะเริ่มติดตามตั้งแต่ตอนนี้เลยก็ได้” “ไม่มีอะไรจะ
 นำยินดีไปกว่าการคำตอบทันทีเช่นนี้ แต่ข้าหิวมากจึงอยากจะขอสิ่งที่ท่านเพิ่งกิน
 ไปเมื่อครูนี้อีกหนึ่งอันจะได้หรือไม่” “สิ่งนี้คือ คิบิด้ง โงะอันดับหนึ่งของญี่ปุ่น คง
 จะให้ทั้งลูกไม่ได้แต่ข้าจะให้ครึ่งลูกละกัน”

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าในนิทานพื้นบ้าน โมะโมะตะโรไม่ได้คิดว่าตนเองยิ่งใหญ่
 และไม่ได้คิดจะเอาเปรียบสุนัข ในทางตรงกันข้ามโมะโมะตะโรในนิทานพื้นบ้านนั้นเป็นที่รู้จัก
 พอสุนัขทราบว่าชายผู้นี้เป็น โมะโมะตะโรที่จะเดินทางไปปรายชักษ์ก็ขอโทษสำหรับพฤติกรรม
 หยาบคายที่ได้ทำลงไปและขอเป็นผู้ติดตามโมะโมะตะโรไปปรายชักษ์อย่างยินดีโดยไม่มีข้อแม้
 ใดๆ แต่ในภายหลังสุนัขหิวมากจึงเอ่ยปากขอคิบิด้ง โงะจาก โมะโมะตะโร ซึ่ง โมะโมะตะโรก็ให้
 โดยไม่ได้มีการต่อรองใดๆ

ในเรื่องต้นนั้นผู้เขียนยังคงให้โมะโมะตะโรกำเนิดจากลูกท้อเช่นเดียวกับในนิทานพื้นบ้าน
 แต่ได้เพิ่มเติมต้นกำเนิดของโมะโมะตะโรให้แตกต่างไปจากนิทานพื้นบ้าน ดังประโยคต่อไปนี้

¹⁴ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「桃太郎」『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行
 (平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 21.

一万年に一度結んだ実は一千年の間は地へ落ちない。しかしある寂しい朝、運命は一羽の八咫鴉になり、さっとその枝へおろして来た。と思うともう赤みのさした、小さい実を一つ啄み落した。実は雲霧の立ち昇る中に遥か下の谷川へ落ちた。谷川は勿論峯々の間に白い水煙をなびかせながら、人間のいる国へ流れていたの
である。¹⁵

ลูกท้อที่หนึ่งหมื่นปีจะออกลูกเพียงครั้งเดียวมันไม่เคยตกลงบนพื้นดินในช่วงหนึ่งพันปีที่ผ่านมา แต่เข้าอันเจียบเหงาวันหนึ่ง ฟาลีจิตให้นกเกาะตะงะระชูตัวหนึ่งบินมาเกาะที่กิ่งไม้ แล้วทันใดนั้นก็จิกผลท้อเล็กๆสีแดงตกลงมา ลูกท้อใช้เวลาเนิ่นนานผ่านท่ามกลางเมฆหมอกจนตกลงสู่ลำธารด้านล่าง สายธารอยู่ระหว่างยอดเขาถูกปกคลุมด้วยไอน้ำสีขาว ไหลลงไปสู่เมืองมนุษย์

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าลูกท้อของโมะโมะตะโรไหลมาตามแม่น้ำนั้น ไม่ใช่สิ่งที่สวรรค์กำหนดดังเช่นในนิทานพื้นบ้านหากแต่เป็นความบังเอิญที่เกิดขึ้นจากนกเกาะตะงะระชูที่บังเอิญไปจิกโคนลูกท้อลูกนั้น แต่ทว่าคนที่ผู้เขียนกำหนดให้ต้นท้อของโมะโมะตะโรนั้นเป็นต้นท้อของเทพอิสระนะจิ และนกกาที่มาจิกลูกท้อให้ร่วงนั้นเป็นนกกาของเทพอะมะเตะระชูโอมิกะมิที่ส่งมาช่วยจักรพรรดิจิมมุนั้นแสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของโมะโมะตะโรซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากเทพ

สำหรับความความสัมพันธ์ระหว่างตายายและโมะโมะตะโรนั้น ในเรื่องสั้นได้บรรยายความคิดของโมะโมะตะโรที่มีต่อตาและยายเอาไว้ ดังประโยคต่อไปนี้

思い立った訣はなぜかという、彼はお爺さんやお婆さんのように、山だの川だの畑だのへ仕事に出るのがいやだったせいである。¹⁶

สาเหตุที่นี้จะทำก็เพราะเขาไม่ชอบทำงานที่ภูเขา แม่น้ำ หรือทุ่งนาเหมือนตาและยาย

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สาเหตุที่โมะโมะตะโรในเรื่องสั้นต้องการเดินทางไปปราบยักษ์ เพราะโมะโมะตะโรไม่ชอบลำบากทำงานตามภูเขา แม่น้ำ และท้องทุ่ง เช่นเดียวกับตายาย โมะโมะตะโรไม่ได้มีความสำนึกถึงบุญคุณของตายายที่เลี้ยงดูตนมาเลยแม้แต่น้อยนึกถึงเพียงตนเองเท่านั้น

¹⁵ 芥川龍之介, 「桃太郎」 『芥川龍之介全集 第三卷』, 初版第 7 刷発行(筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 216.

¹⁶ Ibid., p. 216.

นอกจากโมะโมะตะโรในเรื่องสั้นจะเป็นผู้ที่ไม่กตัญญูรู้คุณต่อตาและยายแล้ว โมะโมะตะโรยังมีพฤติกรรมโอดัวตัวตัวเองอีกด้วย ดังคำบรรยายนี้

「桃太郎さん。桃太郎さん。お腰に下げたのは何でございませう？」

「これは日本一の黍団子だ。」

桃太郎は得意そうに返事をした。勿論実際は日本一かどうか、そんなことは彼にも怪しかったのである。¹⁷

“ท่านโมะโมะตะโร ท่านโมะโมะตะโร ที่แขวนอยู่เอวท่านนั่นคืออะไรหรือ”

“นี่คือคิบิด้งโงะอันคับหนึ่งของญี่ปุ่น”

โมะโมะตะโรตอบด้วยท่าทางภาคภูมิใจ แน่ใจว่าความจริงโมะโมะตะโรเองก็ยังคงขอยู่เช่นกันว่าเป็นอันคับหนึ่งของญี่ปุ่นหรือไม่

ข้อความข้างต้นเป็นบทสนทนาระหว่างโมะโมะตะโรกับสุนัข ที่โมะโมะตะโรตอบสุนัขอย่างภาคภูมิใจว่าตนมีคิบิด้งโงะอันคับหนึ่งของญี่ปุ่น แม้โมะโมะตะโรจะตอบด้วยท่าทางมั่นใจ แต่ตัวโมะโมะตะโรเองกลับไม่แน่ใจว่าคิบิด้งโงะของตนนั้นเป็นอันคับหนึ่งของญี่ปุ่นจริงหรือไม่ดังข้อความที่ว่า 「勿論実際は日本の一かどうか、そんなことは彼にも怪しかったのである。」¹⁸ (“แน่นอนว่าความจริงโมะโมะตะโรเองก็ยังคงขอยู่เช่นกันว่าเป็นอันคับหนึ่งของญี่ปุ่นหรือไม่”) การตอบสุนัขเช่นนั้นแสดงให้เห็นว่า คิบิด้งโงะที่โมะโมะตะโรมีอยู่นั้นอาจเป็นสิ่งของที่มีค่าและผู้เป็นเจ้าของย่อมไม่ธรรมดา แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อคิบิด้งโงะของโมะโมะตะโรอาจจะไม่ใช่ที่หนึ่งของญี่ปุ่นการกล่าวเช่นนั้นอย่างภาคภูมิใจต่อหน้าสุนัขจึงเหมือนเป็นการโอดัวว่าตนนั้นยิ่งใหญ่

นอกจากนั้น โมะโมะตะโรยังใช้ประโยชน์จากผู้ที่อ่อนแอกว่าโดยพยายามให้ตัวเสียผลประโยชน์น้อยที่สุด ดังคำบรรยายในเรื่องสั้นดังนี้

犬はしばらく強情に、「一つ下さい」を繰り返した。しかし桃太郎は何といっても「半分やろう」を撤回しない。こうなればあらゆる商売のように、所詮持たぬものは持ったものの意志に服従するばかりである。¹⁹

¹⁷ 芥川龍之介, 「桃太郎」 『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 217.

¹⁸ Ibid., p.217.

¹⁹ Ibid., p.217.

สุนัขยังคงค้นบอกซ้ำๆ อยู่พักหนึ่งว่า “ขอหนึ่งลูก” แต่ไม่ว่าจะพูดว่าอย่างไร โมะ โมะ ตะโร ก็ยังยืนยันอย่างหนักแน่นว่า “ให้แค่ครึ่งลูก” การทำแบบนี้เหมือนเป็นการค้าขาย ซึ่งท้ายที่สุดผู้ไม่มีก็ย่อมต้องทำตามคำสั่งของผู้มี

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า โมะ โมะ ตะโร ในเรื่องสั้นนั้นพยายามต่อรองที่จะให้คิปี ดัง โงะ แก่สุนัขแค่เพียงครึ่งลูก แม้ว่าสุนัขจะพยายามร้องขอคิปีดัง โงะ ทั้งลูกสักเท่าไรก็ตาม แต่ โมะ โมะ ตะโร ก็พยายามต่อรองให้ตนเสียประโยชน์น้อยสุดและยังต้องได้ประโยชน์สูงสุดจากฝ่ายตรงข้ามอีกด้วย เนื่องจากอีกฝ่ายอยู่ในฐานะที่ต่ำกว่าจึงไม่สามารถต่อรองอะไรได้มากกว่านี้

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมของตัวละคร โมะ โมะ ตะโร แล้วจะเห็นได้ว่า โมะ โมะ ตะโร ในเรื่องสั้นนั้นมีพฤติกรรมต่างๆ ที่ตรงกันข้ามกับ โมะ โมะ ตะโร ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน เช่น ออกตัญญู หลงตนเอง ต่อรองเพื่อประโยชน์ส่วนตน ซึ่งผู้เขียนได้ทำลายภาพลักษณ์ของ โมะ โมะ ตะโร ที่แต่เดิมเป็นวีรบุรุษของชาวญี่ปุ่นไปด้วยสิ้นเชิง

ในบทความของ หวง เซียวโป (Huang Xiaobo: 黄晓波) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่าง โมะ โมะ ตะโร กับผู้ติดตามทั้งสาม อันได้แก่ สุนัข ลิง และไก่ฟ้า เอาไว้ว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวเปรียบเทียบกับระบบจักรพรรดิสมัยเก่าที่มีจักรพรรดิเป็นผู้สั่งการ และมีลูกน้องผู้รับคำสั่งอันได้แก่คณะรัฐมนตรี ทหารเรือ และทหารบก²⁰ ซึ่งผู้วิจัยเห็นด้วยกับ หวง เซียว โป เพราะหากมองเรื่องสั้นเรื่อง “โมะ โมะ ตะโร” ในยุคที่ญี่ปุ่นเป็นจักรวรรดินิยมก็สามารถมองความสัมพันธ์ระหว่าง โมะ โมะ ตะโร กับลูกน้องไปในลักษณะดังกล่าวได้ แต่อย่างไรก็ตามนอกจากเรื่องจักรวรรดินิยมที่อะกุตะงะวะอาจจะแฝงเอาไว้ในเรื่องสั้นเรื่องนี้แล้วนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า อะกุตะงะวะได้ใช้ความสัมพันธ์ระหว่าง โมะ โมะ ตะโร และผู้ติดตามดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นการวิพากษ์วิจารณ์มนุษย์ในแง่การเอาเปรียบของผู้มีอำนาจอย่างชัดเจน ซึ่งอาจจะเจาะจงถึงชาวญี่ปุ่น หรือมนุษย์ทั่วไปก็ว่าได้

6.1.2.3 สุนัข

สุนัขในนิทานพื้นบ้านนั้นเป็นสุนัขที่หัวโหยง และนิสัยไม่ดีชอบหาเรื่องตัวอื่น โดยสังเกตได้จากสิ่งที่สุนัขพูดกับ โมะ โมะ ตะโร เมื่อ โมะ โมะ ตะโร เดินทางเข้าไปในเขตของสุนัข ดังต่อไปนี้

²⁰ 黄晓波, 「隠蔽されたストーリー——芥川『桃太郎』の生成について」『文学研究論集』第 25 号 (筑波大学比較・理論文学会, 2007 年 3 月), p. 105.

己れ此斑殿の領分を、断りも無く通らうとは不屈な奴、其の喰つて
いる弁当を、残らず置いて行けばよし。²¹
เจ้าคนไร้มารยาทเข้ามาในพื้นที่ของสุนัขลายจุดโดยไม่ได้รับอนุญาต จงวางข้าว
กล่องที่กำลังกินอยู่ทั้งหมดไว้ให้ข้าเสีย

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สุนัขตรงเข้ามาทำร้ายโมะโมะตะโรเพื่อต้องการอาหารที่
โมะโมะตะโรกำลังจะกิน แสดงให้เห็นถึงความหิวโหยที่สุนัขมี

นอกจากนี้สุนัขยังมีพฤติกรรมไม่ถูกกับลิงมาตั้งแต่เริ่มพบกันในช่วงต้นเรื่อง เนื่องจาก
สุนัขไม่ต้องการให้ลิงเข้าร่วมเดินทางไปปราบยักษ์ด้วย สุนัขจึงคอยแกล้งลิงตลอดทาง ดังข้อความ
ต่อไปนี้

根が仲の悪い犬の事だから、此方の猿も黙っては居ない、何を小
癪など刀の柄・・・ではない、牙を剥き出し爪を反らして、²²
เนื่องจากเป็นสุนัขที่ไม่ถูกกันมาแต่เดิม ลิงเองก็อยู่เฉยๆไม่ได้ หากจะเป็นการ
บังอาจก็คงไม่ใช่การชักดาบ แต่คงเป็นการตอบโต้ใช้เล็บข่วนและแยกเขี้ยวใส่

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สุนัขมีลักษณะนิสัยที่ไม่ดี คอยหาเรื่องสัตว์ตัวอื่น ใน
นิทานพื้นบ้านสุนัขจึงเป็นผู้เริ่มทะเลาะกับลิงและไก่ฟ้าก่อนเสมอ

ส่วนการเป็นผู้ติดตามโมะโมะตะโรของสุนัขนั้น ในนิทานพื้นบ้านสุนัขเป็นผู้อาสาขอ
ติดตามไปอย่างเต็มใจ โดยไม่ต้องการสิ่งตอบแทน ดังคำบรรยายต่อไปนี้

『さて此度は鬼が嶋御征代とあつて、此处を御通りの由、何卒私
奴も御供仰せ付られましやうなら、有難い幸福に御座ります。』²³
“หากท่านจะเดินทางไปปราบยักษ์ที่เกาะโอนินะฉิมะคราวนี้ ด้วยเหตุผลนั้นหาก
ให้ข้าได้ติดตามไปด้วยจะดีใจเป็นอย่างยิ่ง”

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าสุนัขยินดีและดีใจเป็นอย่างยิ่งที่จะเดินทางไปปราบยักษ์
กับโมะโมะตะโร

²¹ 巖谷小波（著），上田信道（校訂），「桃太郎」『日本昔噺（東洋文庫 692）』，初版第 2 刷発行
（平凡社，2007 年 9 月 28 日），p. 20.

²² Ibid., p.22.

²³ Ibid., p.21.

แต่ต่อมาโมะโมะตะโรก็ได้ให้คิบิด้งโงะครั้งลูกแก่สุนัขด้วยความสงสาร ดังคำบรรยาย
ต่อไปนี้

『是は日本一の黍団子、一個は遣られぬが半分やらう。』『それは有難う御座ります。』と、斑は此処で黍団子を半分貰ひ、それから桃太郎の供を致して、尚も路を急ぎました。²⁴
“นี่เป็นคิบิด้งโงะอันคับหนึ่งของญี่ปุ่น ไม่ให้ทั้งลูกหรือกนะเอาไปครึ่งลูกละกัน”
“ขอบคุณมากขอรับ” สุนัขตอบพร้อมกับรับคิบิด้งโงะครึ่งลูกมา หลังจากนั้นก็เป็น
ผู้ติดตามของโมะโมะตะโร แล้วรีบออกเดินทางไป

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเมื่อโมะโมะตะโรตกลงรับสุนัขเป็นผู้ติดตามไปปราบยักษ์
ตามที่สุนัขขอมมาแล้ว สุนัขซึ่งหิวอยู่จึงขอคิบิด้งโงะกิน โมะโมะตะโรให้คิบิด้งโงะแก่สุนัขครึ่งลูก
ซึ่งสุนัขก็ยอมรับด้วยความยินดี

สำหรับในเรื่องสั้น สุนัขนั้นมีลักษณะคล้ายคลึงกับสุนัขในนิทานพื้นบ้าน ดังคำบรรยาย
ต่อไปนี้

すると大きい野良犬が一匹、餓えた眼を光らせながら、こう桃太郎へ声をかけた。²⁵
แล้วสุนัขเร่ร่อนตัวใหญ่ตัวหนึ่ง ก็ส่งเสียงเรียกโมะโมะตะโร ด้วยประกายสายตา
อันหิวโหย

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงลักษณะของสุนัขในเรื่องสั้นว่าเป็นสุนัขเร่ร่อนขนาดใหญ่ซึ่งมี
สายตาอันหิวกระหาย ได้ร้องเรียกโมะโมะตะโร

ในเรื่องสั้นนั้น นอกจากสุนัขจะหิวโหยแล้ว ยังชอบทะเลาะกับสัตว์อื่นด้วย ดังตัวอย่าง
ประโยคต่อไปนี้

しかし彼等は残念ながら、あまり仲の好い間がらではない。丈夫な牙を持った犬は意気地のない猿を莫迦にする。²⁶

²⁴ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「桃太郎」『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行 (平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 21.

²⁵ 芥川龍之介, 「桃太郎」『芥川龍之介全集 第三卷』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 217.

²⁶ Ibid., p. 217.

แต่น่าเสียดายที่พวกเขาเข้ากันไม่ค่อยได้ สุนัขที่มีเขี้ยวแข็งแรงแก่งลิงที่ไม่มี
กล้า

จากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นว่านอกจากจะเป็นสุนัขที่หิวโหยแล้วยังเป็นสุนัขที่มี
เขี้ยวอันแข็งแรงและชอบแก่งลิงอีกด้วย

แม้ว่าในเรื่องสั้น สุนัขจะมีลักษณะหิวโหยและชอบแก่งสัตว์ตัวอื่นเช่นเดียวกับในนิทาน
พื้นบ้าน แต่สุนัขกลับแสดงพฤติกรรมไม่พอใจต่อ โมะ โมะ ตะโรที่ได้คิบิด้งโงะเพียงครั้งลูกซึ่ง
แตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับสุนัขในนิทานพื้นบ้าน ดังคำบรรยายต่อไปนี้

犬もとうとう嘆息しながら、黍団子を半分貰う代りに、桃太郎の
伴をすることになった。²⁷

ในที่สุดสุนัขก็ถอนหายใจพร้อมกับยอมเป็นลูกสมุนของ โมะ โมะ ตะโร แลกกับคิบิ
ด้งโงะครั้งลูก

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าแม้ในเรื่องสั้นสุนัขผู้หิวโหยจะขอคิบิด้งโงะจาก โมะ โมะ
ตะโร และได้คิบิด้งโงะมาเพียงครั้งลูกเช่นเดียวกับในนิทานพื้นบ้าน แต่สุนัขในเรื่องสั้นนั้นแสดง
ความไม่พอใจที่ได้คิบิด้งโงะมาแค่ครั้งลูก อย่างไรก็ตามสุนัขไม่สามารถทำอะไรได้เพราะ โมะ โมะ
ตะโรยังคงยื่นกรานที่จะให้เพียงแค่ครั้งลูก เมื่อสุนัขต้องการกินคิบิด้งโงะจึงต้องยอมตามคำต่อรอง
ของ โมะ โมะ ตะโรอย่างช่วยไม่ได้

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าสุนัขในเรื่องสั้นมีพฤติกรรมบางส่วนที่คล้ายคลึงกับสุนัขในนิทาน
พื้นบ้าน เช่น เป็นสุนัขที่หิวโหย นิสัยไม่ดีชอบหาเรื่องสัตว์ตัวอื่น แต่ในเรื่องสั้นนั้นผู้เขียนได้เพิ่ม
รายละเอียดบางส่วน เช่น การต่อรองเรื่องคิบิด้งโงะระหว่าง โมะ โมะ ตะโรกับสุนัข สะท้อนภาพ
ของสุนัขที่ทำการต่อรองเพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง

6.1.2.4 ลิง

ในนิทานพื้นบ้าน โมะ โมะ ตะโรพบกับลิงหลังจากที่ได้สุนัขมาเป็นผู้ติดตามแล้ว โดยได้เข้า
มาอาสาขอเป็นผู้ติดตาม โมะ โมะ ตะโรในทันที ดังเหตุการณ์ในเรื่องต่อไปนี้

『これはこれは桃太郎様、好うこそ御出陣遊ばされました。何卒
私奴も御供に…』²⁸

²⁷ 芥川龍之介, 「桃太郎」 『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日),
p. 217.

“นี่ นี่คือท่าน โมะ โมะ ตะโร ยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ท่านออกมารบ อย่างไรก็ตามขอให้ข้าเป็นผู้ติดตามไปด้วย”

เหตุการณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าลิงนั้นยินดีที่จะเป็นผู้ติดตามของ โมะ โมะ ตะโร ตั้งแต่แรก แม้ว่าอาจจะไม่ได้รับคิบัง โงะ เป็นการตอบแทนในการเข้าร่วมเป็นผู้ติดตามครั้งนี้เลยก็ตาม นอกจากนั้นการที่ โมะ โมะ ตะโร ยอมให้ลิงเป็นผู้ติดตามรับใช้ไปปราบยักษ์ในครั้งนี้ ยังทำให้ลิงรู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่ง

ในนิทานพื้นบ้านลิงนั้นมีพฤติกรรมที่ไม่ถูกกับสุนัข ดังจะเห็นได้จากในช่วงตอนที่สุนัขและลิงเจอกัน ลิงจะถูกสุนัขแก๊งอยู่ตลอดเวลาซึ่งลิงเองก็จะไม่ยอมถูกแก๊งเพียงฝ่ายเดียวจึงมีการต่อสู้กลับ ดังเหตุการณ์ในเรื่องต่อไปนี้

根が仲の悪い犬の事だから、此方の猿も黙っては居ない、何を小癩なと力の柄・・・ではない、牙を剥き出し爪を反らして、²⁹
 เนื่องจากเป็นสุนัขที่ไม่ถูกกันมาแต่เดิม ลิงเองก็อยู่เฉยๆ ไม่ได้ แต่จะชกคาบออกมาสู้กันเพื่อแสดงอำนาจก็ไม่ได้ จึงใช้เล็บข่วน แล้วยิงเขี้ยวใส่

เหตุการณ์ข้างต้นได้แสดงให้เห็นว่า ลิงนั้นมักถูกสุนัขเป็นฝ่ายแก๊งก่อน เนื่องจากสุนัขนั้นมีนิสัยไม่ดี และลิงเองก็ยอมไม่ได้กับการถูกแก๊งจึงมีการตอบโต้กลับไป ทำให้เกิดการทะเลาะระหว่างลิงกับสุนัขตลอดการเดินทาง

เมื่อ โมะ โมะ ตะโร ได้ให้คิบัง โงะ เพื่อตอบแทนสัตว์ทุกตัวที่มาร่วมเป็นสมุนติดตามตนไปช่วยกันปราบยักษ์ ทุกตัวต่างก็ดีใจ มีความสามัคคีกัน และเชื่อฟัง โมะ โมะ ตะโร เมื่อทั้งหมดเดินไปถึงเกาะยักษ์แล้ว ทั้งสุนัขและลิงก็ได้ช่วยกันปราบยักษ์อย่างเข้มแข็ง ดังเหตุการณ์ในเรื่องต่อไปนี้

其中に斑犬山猿は、船からヒラリと陸へ飛び下り、はや大手の鉄門を破って、ドッと斗りに踊り込みました。敵は一羽の雉のみと思つた処へ、又犬猿の2匹の者が、獅子の勢で、矢庭に踊り込んで参りましたから、³⁰

ในจำนวนนั้นมีสุนัขลายจุดและลิงป่ากระโดดลงจากเรือเข้าพังประตูเหล็กได้แล้ว ก็เข้าไปข้างในในทันที ยักษ์คิดว่ามีไกฟ้าอยู่เพียงตัวเดียว แต่ลิงและสุนัขทั้งสองกระโดดเข้าไปในทันใดด้วยพละกำลังราวกับสิงโต

²⁸ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「桃太郎」『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行 (平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 21.

²⁹ Ibid., p.22.

³⁰ Ibid., p.27.

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เมื่อลิงได้รับคิบิดังโงะจากโมะโมะตะโร และเดินทางเป็นระยะทางอันแสนไกลจนกว่าจะมาถึงเกาะยักษ์นั้นทำให้การทะเลาะเบาะแว้งระหว่างกับสุนัขหมดไป ทั้งคู่มีความสามัคคีและช่วยกันปราบยักษ์จนสำเร็จ

ส่วนในเรื่องสั้นนั้น ลิงได้เป็นผู้ติดตามไปปราบยักษ์กับโมะโมะตะโรเช่นเดียวกับในนิทานพื้นบ้าน แต่ผู้เขียนได้เพิ่มเติมพฤติกรรมที่ไม่ยอมเสียผลประโยชน์ส่วนตน ดังประโยคต่อไปนี้

黍団子の勘定に素早い猿はもっともらしい雉を莫迦にする。³¹

ลิงที่คำนวณคิบิดังโงะอย่างฉับไวแก้งไก่ฟ้าที่รอบรู้ทุกอย่าง

จากข้อความข้างต้น ผู้เขียนได้เพิ่มพฤติกรรมของลิงให้เป็นลิงที่คำนวณเกี่ยวกับคิบิดังโงะได้อย่างรวดเร็วดังข้อความที่ว่า 「黍団子の勘定に素早い猿」³² (“ลิงที่คำนวณคิบิดังโงะอย่างฉับไว”) เพื่อนำเสนอให้เห็นภาพการต่อรองผลประโยชน์ระหว่างโมะโมะตะโรกับลิง

นอกจากนี้ยังเปลี่ยนความรู้สึกของลิงที่มีต่อการเดินทางไปปราบยักษ์กับโมะโมะตะโร ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

その上猿は腹が張ると、たちまち不服を唱え出した。どうも黍団子の半分くらいでは、鬼が島征伐の伴をするのも考え物だとい

出したのである。³³
ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อลิงท้องอืดแล้วก็เริ่มโวยวายไม่พอใจเสียงดังว่า ไม่ว่าจะอย่างไร การให้คิบิดังโงะแค่ครึ่งลูกแตกต่างกับการเป็นลูกสมุนไปปราบยักษ์ที่โอะนิงะฉิมะนั้นจะต้องลองคิดดูก่อน

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า จากเดิมในนิทานพื้นบ้านที่ลิงยินดีและเต็มใจจะไปปราบยักษ์กับโมะโมะตะโรโดยไม่มีเงื่อนไขใดๆนั้น กลับกลายเป็นว่าเมื่อลิงเริ่มหิวก็ไม่พอใจที่การไปปราบยักษ์แล้วได้รางวัลเพียงแค่วัตถุคิบิดังโงะครึ่งลูก จึงไม่ต้องการจะเดินทางไปปราบยักษ์จนโมะโมะตะโรเข้ามาเจรจาว่าจะแบ่งสมบัติบนเกาะยักษ์ให้ ลิงจึงยอมไปด้วย

ในเรื่องสั้นยังเห็นพฤติกรรมของลิงที่ไม่ลูกกับสุนัขเช่นเดียวกับในนิทานพื้นบ้าน ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

³¹ 芥川龍之介, 「桃太郎」 『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 217.

³² Ibid., p.217.

³³ Ibid., p.217.

桃太郎はその後犬のほかにも、やはり黍団子の半分を餌食に、猿や雉を家来にした。しかし彼等は残念ながら、あまり仲の好い間がらではない。丈夫な牙を持った犬は意気地のない猿を莫迦にする。³⁴

นอกจากสุนัขแล้ว หลังจากนั้น โมะ โมะ ตะโร ก็ให้คิบิดัง โงะ ครึ่งลูกแก่ลิงและไก่ฟ้าด้วย แต่เป็นที่น่าเสียดายที่พวกเขาไม่ได้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สุนัขซึ่งมีเขี้ยวแข็งแแกร่งจะแก้งลิงซึ่งขี้ลาด

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ในเรื่องสั้นนั้นลิงกับสุนัขก็ไม่ถูกกันเช่นเดียวกับในนิทานพื้นบ้าน แต่ในเรื่องสั้นแม้ว่า โมะ โมะ ตะโร จะให้คิบิดัง โงะ ครึ่งลูกไปแล้ว แต่ลิงและสุนัขก็ยังคงทะเลาะกัน ไม่สามัคคีกัน

นอกจากนั้นในเรื่องสั้นยังสร้างให้ลิงมีลักษณะพฤติกรรมคล้ายมนุษย์ กล่าวคือเมื่อทั้งหมดเดินทางถึงเกาะยักษ์ ต่างก็เข้ารุกรานยักษ์ตามความต้องการของตน ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

猿も——猿は我々人間と親類同志の間がらだけに、鬼の娘を絞殺す前に、必ず凌辱を恣にした。³⁵

ลิงเองก็....!เพียงเพราะว่าลิงนั้นเป็นเชื้อชาติร่วมอุดมการณ์เดียวกับมนุษย์ ก่อนฆ่าลูกสาวยักษ์จึงต้องทำตามใจตนโดยการข่มขืน

จากเหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงลักษณะพฤติกรรมของลิงที่จะข่มขืนลูกสาวยักษ์ก่อนฆ่าให้ตาย โดยมุ่งล้อเลียนพฤติกรรมดังกล่าวว่า การที่ลิงมีพฤติกรรมเช่นนั้นเป็นเพราะลิงอยู่จำพวกเดียวกับมนุษย์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าพฤติกรรมลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้โดยสิ่งมีชีวิตจำพวกเดียวกับมนุษย์

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าในนิทานพื้นบ้านนั้นลิงเต็มใจที่จะเดินทางไปปราบยักษ์กับ โมะ โมะ ตะโร โดยไม่มีข้อแม้ใดๆ หรือผลตอบแทนใดๆ แม้ในช่วงต้นลิงจะทะเลาะกับสุนัขอยู่บ้างเพราะไม่ยอมถูกสุนัขแก้งเพียงฝ่ายเดียว แต่เมื่อได้รับคิบิดัง โงะ ครึ่งลูกจาก โมะ โมะ ตะโร แล้วสถานการณ์ดังกล่าวก็คลี่คลาย ทุกตัวร่วมมือกันในการปราบยักษ์เป็นอย่างดี

ส่วนในเรื่องสั้นนั้นแม้ว่าลิงจะมีพฤติกรรมทั่วไปคล้ายคลึงกับลิงในนิทานพื้นบ้าน เช่น ให้ลิงเป็นผู้ติดตาม โมะ โมะ ตะโร หรือ การทะเลาะกับสุนัขแต่ในเรื่องสั้นทะเลาะกันตลอดทั้งเรื่องซึ่งแตกต่างจากนิทานพื้นบ้านที่ทะเลาะกันเฉพาะต้นเรื่อง นอกจากนี้ผู้เขียนได้เพิ่มพฤติกรรมบางส่วน

³⁴ 芥川龍之介, 「桃太郎」 『芥川龍之介全集 第三卷』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 217.

³⁵ Ibid., p. 219.

ที่ทำให้สิ่งแตกต่างจากนิทานพื้นบ้าน เช่น การที่ลิงไม่พอใจกับคิบิด้ง โงะครั้งลูกที่โม่ โม่ตะโรให้ลิงและสุนัขไม่ถูกกันตลอดเส้นทางแม้ว่าจะได้รับคิบิด้ง โงะแล้ว หรือพฤติกรรมที่ใกล้เคียงมนุษย์ของลิงบนเกาะยักษ์ เช่น การข่มขืนยักษ์ผู้หญิง

6.1.2.5 ไก่ฟ้า

ในนิทานพื้นบ้านไก่ฟ้ามีความแข็งแรง ว่องไว และต่อสู้ได้อย่างเก่งกาจ ดังจะเห็นได้จากการต่อสู้ระหว่างสุนัขกับไก่ฟ้า ดังข้อความต่อไปนี้

彼の斑は之を見るや否、己と云ひさま駈け寄て、一口に咬ひ殺さうと仕ますと、彼方も去る者、ヒラリと体を替しましたが、嘴を尖らし蹴爪を立て、斑を一突に突き倒さんと、隙を狙て居る様子。³⁶

ทันทีที่สุนัขหลายตัวนั้นเห็นก็รีบตรงเข้าไปหมายจะกัด(ไก่)ให้ตายในครั้งเดียว อีกฝ่ายก็ไม่ยอมแพ้ ทันใดนั้นไก่ฟ้าก็กลับตัว หันมาชี้จงอยปากจิกและใช้เล็บข่วน ทำให้สุนัขล้มลงไปแล้วก็ตั้งท่าจะจิกอีก

เหตุการณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมอันกล้าหาญของไก่ฟ้าที่ตอบโต้สุนัขจนพ่ายแพ้ไป ทำให้โม่ โม่ตะโรรู้สึกสนใจไก่ฟ้าจนอยากได้มาเป็นสัตว์เลี้ยง

โม่ โม่ตะโรจึงวางแผนเพื่อจะเปิดเผยให้ไก่ฟ้ารู้ว่าตนเองเป็นใครเพื่อจะได้ไก่ฟ้ามาเป็นสัตว์เลี้ยง โดยส่งเสียงดังว่ากล่าวสุนัขที่ทำตัวไม่ดี และขู่ว่าหากทำอย่างนี้อีกจะไม่พาไปรบด้วย เมื่อไก่ฟ้าได้ยินก็รู้ทันทีว่าชายผู้นี้คือ โม่ โม่ตะโร จึงรีบขอเดินทางไปปราบยักษ์กับ โม่ โม่ตะโร ดังข้อความต่อไปนี้

御命に随ひ只今より、改めて降参致しまする間、何卒其奴も犬殿や、まつたあれなる猿殿同様、御供の役目仰付られまするやう、偏へに願ひ奉ります。』³⁷

ท่านขอรับ ตั้งแต่บัดนี้ ข้าขอเป็นสัตว์เลี้ยงท่านเช่นเดียวกับสุนัข และลิง ด้วยเถิด

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเมื่อไก่ฟ้ารู้ว่าชายที่เดินทางมากับสุนัข คือ โม่ โม่ตะโรก็รีบอาสาขอเป็นสัตว์เลี้ยงไปปราบยักษ์ด้วยทันที โดยไม่ต้องใช้คิบิด้ง โงะมาเป็นสิ่งตอบแทน และ

³⁶ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「桃太郎」『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行 (平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 23.

³⁷ Ibid., p. 23-24.

หลังจากที่โมะโมะตะโรรับไก่อไฟเข้ามาเป็นผู้ติดตามแล้ว ไก่อไฟ สุนัข และลิงก็ไม่เคยทะเลาะกันเลย โดยทั้งหมดเดินทางร่วมกันอย่างมีความสุข มีการร้องเพลงไปตลอดการเดินทาง

ส่วนในเรื่องสั้นนั้น ไก่อไฟเป็นผู้ติดตามโมะโมะตะโรไปปราบยักษ์ และมีลักษณะทั่วไปเหมือนไก่อไฟในนิทานพื้นบ้าน ดังข้อความต่อไปนี้

黍団子の勘定に素早い猿はもっともらしい雉を莫迦にする。地震学などにも通じた雉は頭の鈍い犬を莫迦にする。³⁸

ลิงที่หัวไวด้านคำนวณคิบิด้งโงะแก๊งไก่อไฟที่มีลักษณะเป็นไก่อไฟมากๆ ส่วนไก่อไฟที่รู้พวกเรื่องแผ่นดินไหวก็แก๊งสุนัขแสนโง่

จากคำบรรยายข้างต้นแม้ว่าผู้เขียนจะไม่ได้บรรยายลักษณะของไก่อไฟเอาไว้อย่างละเอียดเช่นเดียวกับในนิทานพื้นบ้าน แต่การไม่บรรยายดังกล่าวทำให้ผู้อ่านสามารถนึกถึงภาพของไก่อไฟที่ปรากฏตัวในนิทานพื้นบ้าน นอกจากนี้ยังเน้นลักษณะพิเศษของไก่อไฟ กล่าวคือ ความหยิ่งรู้เกี่ยวกับการเกิดแผ่นดินไหว ดังประโยคที่ว่า 「地震学などにも通じた雉は頭の鈍い犬を莫迦にする。」³⁹ (“ไก่อไฟที่รู้พวกเรื่องแผ่นดินไหวก็แก๊งสุนัขแสนโง่”)

อย่างไรก็ตามไก่อไฟในเรื่องสั้นได้กลั่นแก๊งสุนัข แสดงให้เห็นความไม่สามัคคีของสัตว์ทั้งหมด แต่ในบรรดาสัตว์ทั้งสามตัว ไก่อไฟเป็นผู้ที่มีความอดทน มีเหตุผล และเชื่อฟังคำสั่งของโมะโมะตะโรมากที่สุด ดังข้อความต่อไปนี้

すると犬は吠えたけりながら、いきなり猿を噛み殺そうとした。もし雉がとめなかつたとすれば、猿は蟹の仇打ちを待たず、この時もう死んでいたかも知れない。しかし雉は犬をなだめながら猿に主従の道徳を教え、桃太郎の命に従えと云った。⁴⁰

แล้วสุนัขก็เห่าพร้อมกับทำท่าจะเข้าไปกัดลิงหมาจะฆ่าให้ตาย ถ้าหากไก่อไฟไม่เข้ามาห้ามไว้ ลิงคงตายเสียตั้งแต่ตอนนี้โดยไม่ต้องรอให้ปูมาแก้แค้นก็ได้ แต่ไก่อไฟก็ปลอบโยนสุนัข พร้อมกับสอนลิงเรื่องศีลธรรมของบ่าวนาย และบอกให้ลิงเชื่อฟังคำสั่งของโมะโมะตะโร

³⁸ 芥川龍之介, 「桃太郎」 『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 217.

³⁹ Ibid., p. 217.

⁴⁰ Ibid., p. 217.

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นเหตุการณ์ที่ไ้ฟ้าพยายามห้ามไม่ให้สุนัขทำร้ายลิง พยายามสั่งสอนลิงให้รู้จักศีลธรรมเรื่องบ่าวนาย และเชื่อฟังคำสั่งของโมะโมะตะโร แต่ลิงซึ่งปีนขึ้นไปอยู่บนต้นไม้ไม่สามารถได้ยินคำสั่งสอนดังกล่าวของไ้ฟ้าได้ ไ้ฟ้าเป็นสัตว์ชนิดเดียวที่เชื่อฟังโมะโมะตะโรมากที่สุด

ไ้ฟ้าในนิทานพื้นบ้านนั้นเป็นสัตว์ที่มีความกล้าหาญและต่อสู้เก่ง อีกทั้งยังเป็นผู้ที่สร้างความสำเร็จในหมู่คณะ แต่ในเรื่องสั้นนั้นเป็นไม่มีภาพของไ้ฟ้าที่กล้าหาญ แต่เป็นเพียงไ้ฟ้าที่ยังรู้เกี่ยวกับการเกิดแผ่นดินไหว อดทน มีเหตุผล และเชื่อฟังคำสั่งของโมะโมะตะโรเท่านั้น

6.1.2.6 ยักษ์

ยักษ์ในนิทานพื้นบ้านเป็นยักษ์ที่นิสัยไม่ดี คอยรุกรานชาวบ้านอยู่เสมอ เมื่อโมะโมะตะโรรู้เรื่องจึงอาสาจะเดินทางไปปราบยักษ์เหล่านั้นให้เพื่อให้บ้านเมืองสงบสุข ดังเหตุการณ์ในเรื่องต่อไปนี้

其鬼心邪にして、我皇神の皇化に従はず、却て此の蘆原の国に寇を為し、蒼生を取り喰ひ、宝物を奪ひ取る、⁴¹

ยักษ์เหล่านี้มีนิสัยแย่มาก ไม่ยอมทำตามท่านเทพซุเมะงะมิ และยังมีมารุกรานเมืองอะมิ

ชะระ จับชาวบ้านกิน และแย่งชิงสิ่งของมีค่าไป

เหตุการณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่ายักษ์มีนิสัยไม่ดี มักคร่าชีวิตและแย่งชิงของมีค่าของชาวบ้านอยู่เสมอ โมะโมะตะโรเห็นว่าพฤติกรรมดังกล่าวไม่ดีจึงคิดว่าควรจะออกเดินทางไปปราบและนำเอาสิ่งของมีค่าต่างๆกลับคืนมา

เมื่อโมะโมะตะโรเดินทางถึงเกาะยักษ์และปราบยักษ์จนได้ตัวหัวหน้ายักษ์มาแล้ว หัวหน้ายักษ์ก็ร้องขอชีวิตกับโมะโมะตะโร ดังข้อความต่อไปนี้

然し其方は永の間、多くの人間を害めたる罪あれば、所詮生け置く訳にはゆかぬ、是より日本へ連れてゆき、法の通り首を刎ぬ、⁴²

เนื่องจากท่านมีความผิดที่ทำร้ายมนุษย์มากมายมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ข้าจึงไม่อาจจะไว้ชีวิตท่านได้ จากนี้ไปข้าจะนำท่านกลับไปญี่ปุ่นเพื่อประหารท่านตามกฎหมาย

⁴¹ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「桃太郎」『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行 (平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 19.

⁴² Ibid., p. 29.

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่ายักษ์ได้รุกรานมนุษย์มาช้านาน ด้วยความผิดนี้โมะโมะตะโรจึงไม่อาจยกโทษและไว้ชีวิตยักษ์ได้ จึงได้สั่งให้นายยักษ์กลับไปยังญี่ปุ่นและลงโทษตามกฎหมาย เหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่ายักษ์ในนิทานพื้นบ้านเป็นยักษ์เลว มีนิสัยที่ไม่ดี ชอบรุกรานมนุษย์ ทั้งขโมยพืชผักและสิ่งของมีค่า จึงเป็นเรื่องสมควรที่จะถูกโมะโมะตะโรปราบ ในเรื่องสั้นแม่ยักษ์จะถูกโมะโมะตะโรปราบเช่นเดียวกับในนิทานพื้นบ้าน แต่ในเรื่องสั้นนั้นอะกุตะงะวะได้สร้างลักษณะของยักษ์ให้แตกต่างออกไปจากในนิทานพื้นบ้านอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ ยักษ์ของอะกุตะงะวะเป็นยักษ์ที่รักสันติ ไม่รุกรานใคร ใช้ชีวิตตามแบบมนุษย์ทุกประการ ดังข้อความต่อไปนี้

こういう楽土に生を享けた鬼は勿論平和を愛していた。いや、鬼
というものは元来我々人間よりも享樂的に出来上った種族らし
い。⁴³

แน่นอนว่ายักษ์ที่อาศัยอยู่บนแดนสวรรค์แบบนี้ย่อมต้องรักสันติภาพ ไม่สิ ยักษ์
นั่นเป็นพวกที่รักความสนุกสนานมากกว่ามนุษย์มาแต่ไหนแต่ไรแล้ว

เหตุการณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเกาะที่ยักษ์อาศัยอยู่นั้นสวยงาม และยักษ์ที่อาศัยอยู่บนเกาะนั้นก็รักสันติภาพเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งยักษ์เหล่านั้นก็ยังรักเสียงเพลงและการเต้นรำอีกด้วย จึงแสดงให้เห็นถึงนิสัยของยักษ์ที่ไม่มีความดุร้าย รักความสงบสุข รักเสียงเพลงและการเต้นรำ

นอกจากนั้นลักษณะการใช้ชีวิตโดยทั่วไปของยักษ์บนเกาะนี้ยังเป็นแบบเดียวกับมนุษย์ดัง เหตุการณ์ในเรื่องต่อไปนี้

鬼は熱帯的風景の中に琴を弾いたり踊りを踊ったり、古代の詩人の詩を歌ったり、頗る安穩に暮らしていた。そのまた鬼の妻や娘も機を織ったり、酒を醸したり、蘭の花束を拵えたり、我々人間の妻や娘と少しも変らずに暮らしていた。⁴⁴

ท่ามกลางทิวทัศน์แบบเขตร้อน ยักษ์ดีด โคะ โคะ บ้างเต้นรำบ้าง ขับขานกลอนของกวีสมัยเก่าบ้าง ใช้ชีวิตอย่างสงบสุขมาก ยิ่งไปกว่านั้นทั้งภรรยาและลูกสาวของยักษ์ ก็ทอผ้าบ้าง ต้มเหล้าบ้าง จัดช่อดอกกล้วยไม้บ้าง ใช้ชีวิตไม่ต่างไปจากภรรยาและลูกสาวของมนุษย์เลย

⁴³ 芥川龍之介, 「桃太郎」 『芥川龍之介全集 第三卷』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 218.

⁴⁴ Ibid., p. 218.

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่ายักษ์นั้นรักความสนุกสนาน รวมทั้งภรรยาและลูกสาวที่ใช้ชีวิตและมีกิจกรรมที่ไม่ต่างจากภรรยาและลูกสาวของมนุษย์เลย

แต่ในทางตรงกันข้ามมนุษย์ในเรื่องสั้นกลับมีลักษณะคล้ายมีชื่อเสียงไม่ดีในหมู่มนุษย์ ดังข้อความต่อไปนี้

「お前たちも悪戯をすると、人間の島へやってしまうよ。人間の島へやられた鬼はあの昔の酒顛童子のように、きっと殺されてしまうのだからね。え、人間というものかい？ 人間というものは角の生えない、生白い顔や手足をした、何ともいわず気味の悪いものだよ。おまけにまた人間の女と来た日には、その生白い顔や手足へ一面に鉛の粉をなすっているのだよ。それだけならばまだ好いのだがね。男でも女でも同じように、嘘はいうし、欲は深いし、焼餅は焼くし、己惚は強いし、仲間同志殺し合うし、火はつけるし、泥棒はするし、手のつけようのない毛だものなのだよ……」⁴⁵

“ถ้าพวกเจ้าซนละก็จะถูกส่งไปอยู่เกาะมนุษย์นะ ยักษ์ที่ถูกส่งไปเกาะมนุษย์ก็จะถูกฆ่าเหมือนกับยักษ์ญี่ปุ่นโคจิแน่นอน ฮือ มนุษย์เป็นยังไงนะเหรอ มนุษย์ก็เป็นพวกที่ไม่มีเขา หน้าขาวและมีแขน เป็นพวกที่ประหลาดจริงๆ ยิ่งไปกว่านั้น วันที่มนุษย์ผู้หญิงมานั้น บนใบหน้าและแขนขาที่ขาวนั้นทาด้วยผงตะกั่ว แต่ว่าถ้ามันแค่นั้นก็คงดีนะสิ ทั้งผู้หญิงผู้ชายก็เหมือนกันหมดทั้งจีโกหก โลก ชื่อจจา หลงตัวเอง ฆ่าพวกเดียวกัน วางเพลิง จีจ โมข เป็นสัตว์ที่เลวร้ายอย่างเอาไม่อยู่”

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงทัศนคติของยักษ์ที่มีต่อมนุษย์ว่า สำหรับยักษ์แล้วมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ร้ายกาจ และเคยทำร้ายพวกยักษ์มาก่อนด้วย ยักษ์ในเรื่องสั้นจึงถูกตัดแปลงจากผู้ร้ายให้กลายเป็นผู้รักสงบที่ถูกกรุกรานจากมนุษย์แทน

ภายหลังที่โมะโมะตะ โรปราบยักษ์เสร็จสิ้นและกลับมาอยู่ที่หมู่บ้านเดิม โมะโมะตะ โรก็ไม่ได้มีชีวิตมีความสุขเหมือนในนิทานพื้นบ้าน ดังข้อความต่อไปนี้

鬼の子供は一人前になると番人の雉を噛み殺した上、たちまち鬼が島へ逐電した。のみならず鬼が島に生き残った鬼は時々海を渡って来ては、桃太郎の屋形へ火をつけたり、桃太郎の寝首をかこうとした。⁴⁶

⁴⁵ 芥川龍之介, 「桃太郎」 『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 218.

⁴⁶ Ibid., p. 219-220.

เมื่อลูกยักษ์โตขึ้นก็มาโก่ฟ้าผู้ฟ้ายาม แล้วก็กลับไปซ่อนตัวที่เกาะโอนิงะมิมะ ไม่เพียงเท่านั้นยักษ์ที่รอดชีวิตบนเกาะโอนิงะมิมะนั้นบางที่ยังข้ามทะเลมาวางเพลิงบ้านของโมะโมะตะโรบ้าง มาลอบตัดคอโมะโมะตะโรบ้าง

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่ายักษ์นั้นยังคงกลับมาแก้แค้นพวกโมะโมะตะโรอยู่ตลอดเวลา ทำให้โมะโมะตะโรไม่มีชีวิตที่สงบสุข

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมยักษ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าในเรื่องสั้นได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์และยักษ์ให้ตรงข้ามกับลักษณะทั่วไป ยักษ์กลายเป็นผู้ถูกรุกราน และมนุษย์เป็นผู้รุกราน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าตัวละครในเรื่องสั้นมีส่วนที่เหมือนกับตัวละครในนิทานพื้นบ้าน แต่ผู้เขียนได้เพิ่มเติมรายละเอียดของตัวละครให้มีพฤติกรรมที่ตรงข้ามกับตัวละครในนิทานพื้นบ้าน เช่น โมะโมะตะโรผู้เป็นเสมือนตัวแทนของเทพกลับมีพฤติกรรมรุกรานยักษ์ผู้รักสันติ สุนัข ลิง และโก่ฟ้าก็ไม่มีความสามัคคีกัน ไม่เชื่อฟังโมะโมะตะโร มีพฤติกรรมเห็นแก่ตัวและระรานผู้อื่น ส่วนยักษ์รักสันติ ไม่ชอบรุกรานผู้อื่น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตัวละครดังกล่าวส่งผลให้ภาพของตัวละครทั้งหลายในเรื่องโมะโมะตะโรซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีถูกทำลายลงและเกิดภาพลักษณ์ใหม่ขึ้น

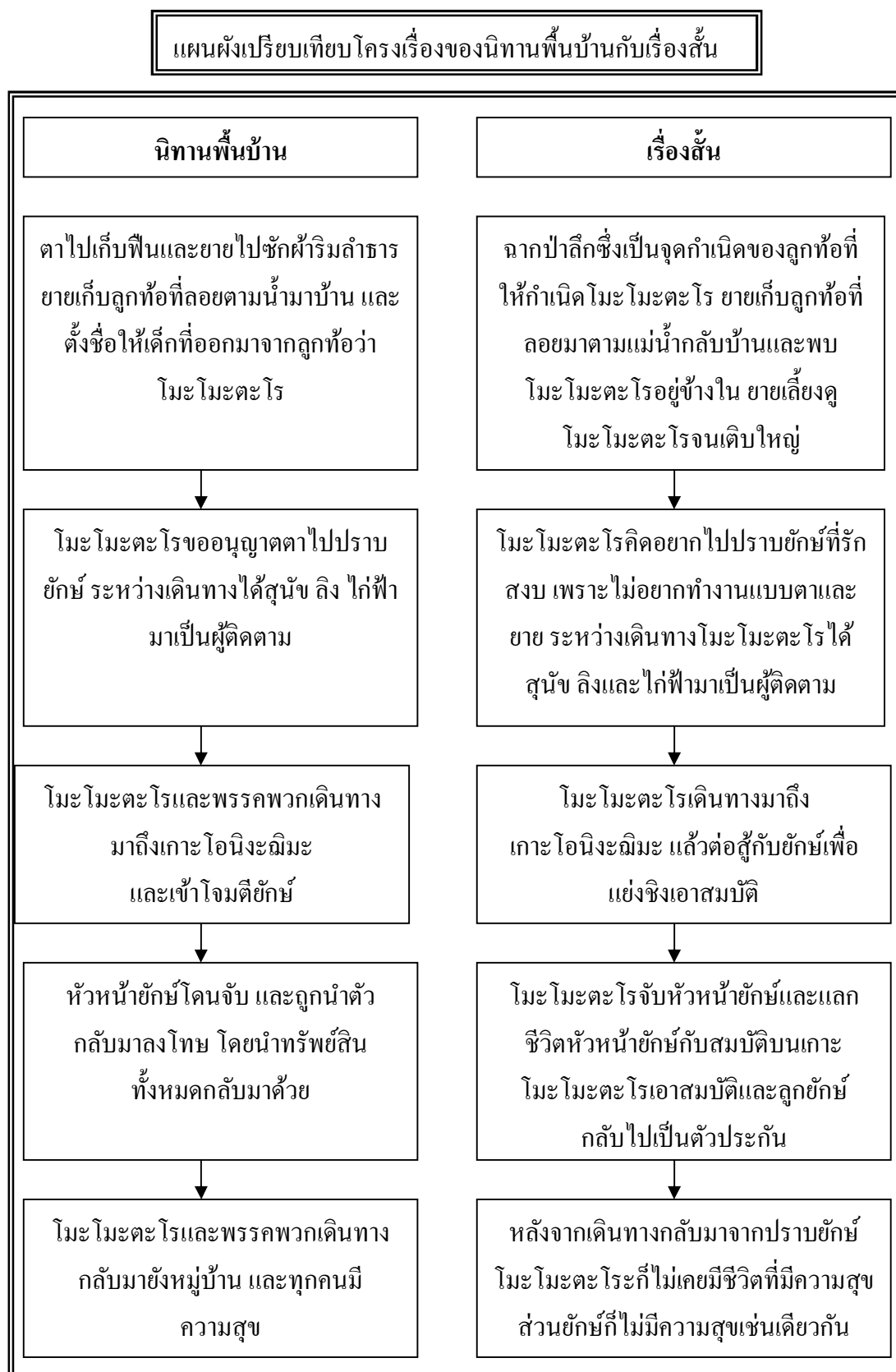
6.1.3 โครงเรื่อง

โครงเรื่องของนิทานพื้นบ้านและเรื่องสั้น “โมะโมะตะโร” สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้
 นิทานพื้นบ้านเปิดเรื่องโดยกล่าวถึงดาที่ออกไปเก็บฟืนและขายที่ออกไปซัฟัริมลำธารตามปกติ ขณะนั้นเองขายก็พบลูกท้อที่ลอยตามน้ำมาและเก็บกลับมาที่บ้านหมายจะเอามากินกับตา แต่กลับมีเด็กออกมาจากในลูกท้อนั้น ตาและขายจึงเลี้ยงไว้และตั้งชื่อว่าโมะโมะตะโร สถานการณ์ขมวดปมขึ้นเมื่อโมะโมะตะโรเข้ามาขออนุญาตตาเพื่อออกไปปราบยักษ์ซึ่งมารุกรานชาวบ้าน ในระหว่างการเดินทางได้สุนัข ลิง โก่ฟ้ามาเป็นผู้ติดตาม สถานการณ์เข้าสู่จุดสุดยอดเมื่อโมะโมะตะโรและพรรคพวกเดินทางมาถึงเกาะโอนิงะมิมะ และเข้าโจมตียักษ์ จนยักษ์บนเกาะตายเกลื่อนไปทั่วเกาะ เรื่องคลี่คลายลงเมื่อหัวหน้ายักษ์โดนจับได้และได้ร้องขอชีวิตของตนกับโมะโมะตะโร แต่โมะโมะตะโรเห็นว่ายักษ์นั้นรุกรานมนุษย์เป็นระยะเวลานานแล้วไม่สามารถให้อภัยได้ จึงนำเอาตัวหัวหน้ายักษ์กลับมาลงโทษและนำเอาทรัพย์สินทั้งหมดกลับมาด้วย และปิดเรื่องโดยโมะโมะตะโรและพรรคพวกเดินทางกลับมายังหมู่บ้านท่ามกลางความดีใจของตาและขาย รวมทั้งบ้านเมืองก็เจริญรุ่งเรืองสืบต่อเรื่อยมา

ส่วน โครงเรื่องของเรื่องสั้น เปิดเรื่องที่ป่าลึกซึ่งเป็นจุดกำเนิดของลูกท้อที่ให้กำเนิด โมะ โมะ ตะโร แล้วยายก็เป็นผู้เก็บลูกท้อนั้น ไปและเลี้ยงดู โมะ โมะ ตะโร จนเติบโตใหญ่ สถานการณ์ ขมวดปมขึ้นเมื่อ โมะ โมะ ตะโร คิดที่จะไปปราบยักษ์ เพราะไม่อยากทำงานแบบตาและยาย ระหว่าง เดินทาง โมะ โมะ ตะโร ได้สุนัข ถึงและไก่ฟ้ามาเป็นผู้ติดตาม และมีการบรรยายสภาพของเกาะ โอนิ งะฉิมะ ให้เป็นเกาะที่สวยงามและยักษ์มีความเป็นอยู่ที่คล้ายคลึงกับมนุษย์ สถานการณ์เข้าสู่จุดสุด ยอดเมื่อ โมะ โมะ ตะโร เดินทางมาถึงเกาะ โอนิ งะฉิมะ พร้อมกับต่อสู้กับยักษ์เพื่อแย่งชิงเอาสมบัติ สถานการณ์คลี่คลายลงเมื่อ โมะ โมะ ตะโร จับหัวหน้ายักษ์ได้และหัวหน้ายักษ์ร้องขอชีวิต โดยแลก กับสมบัติบนเกาะ โมะ โมะ ตะโร ตกลงโดยขอเอาสมบัติและลูกยักษ์ไปเป็นตัวประกัน ผู้เขียนปิด เรื่องโดยบรรยายสภาพของ โมะ โมะ ตะโร หลังจากเดินทางกลับมาจากปราบยักษ์ เมื่อ โมะ โมะ ตะโร กลับมาแล้วก็ไม่เคยมีชีวิตที่มีความสุขอีกเลย ยักษ์เองก็ไม่ได้ใช้ชีวิตที่มีความสุขเช่นเดียวกัน

เมื่อเปรียบเทียบ โครงเรื่องนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นจะเห็นว่า โครงเรื่องของเรื่องสั้นกับ นิทานพื้นบ้านในส่วนกลางเรื่องจะคล้ายคลึงกัน แต่จะแตกต่างกันในส่วนต้นเรื่องและท้ายเรื่องดัง แขนงต่อไปนี้

ตารางที่ 16: แผนผังเปรียบเทียบโครงเรื่องของนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง“โมะโมะตะโร”

จากแผนผังดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าโครงเรื่องของเรื่องสั้นได้รับอิทธิพลนิทานพื้นบ้านในแง่ที่โครงเรื่องของเรื่องสั้นและนิทานพื้นบ้านนั้นมีจุดขมวดปม จุดวิกฤต และการคลี่คลายที่คล้ายคลึงกัน แต่เรื่องสั้นมีส่วนเปิดเรื่องและปิดเรื่องที่แตกต่างจากนิทานพื้นบ้านโดยกล่าวเปิดเรื่องให้เห็นถึงจุดกำเนิดของโมะโมะตะโรและ ปิดเรื่องด้วยชีวิตของโมะโมะตะโรหลังจากไปปราบยักษ์มาแล้ว

6.1.4 การดำเนินเรื่อง

การดำเนินเรื่องในนิทานพื้นบ้านเป็นแบบที่ผู้เล่าเรื่องไม่ได้ปรากฏตัวในเรื่อง แต่เป็นผู้รู้เรื่องราวทั้งหมด ดังเช่นนิทานพื้นบ้านเรื่อง “คะซิกะซิชะมะ” “ชะรุกะนิงัซเซ่น”

ส่วนการดำเนินเรื่องในเรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร” นี้มีบางส่วนคล้ายกับนิทานพื้นบ้าน กล่าวคือ การดำเนินเรื่องในลักษณะที่ผู้เล่าเป็นผู้รู้เรื่องราวทั้งหมดในเรื่อง แม้จะปรากฏการใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่งแทนตัวผู้เล่าว่า “ข้าพเจ้า” แต่จากการที่ผู้วิจัยวิเคราะห์จากเนื้อเรื่องแล้วเห็นว่าสรรพนาม “ข้าพเจ้า” ที่ปรากฏในเรื่องสั้นนั้นน่าจะหมายถึงตัวผู้เขียนเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

女人自身のいう所を悉く真実と認めるのは、一わたしはこの二十年来、こういう疑問を抱いている。あの頼光や四天王はいずれも多少気遣いじみた女性崇拜家ではなかったであろうか？⁴⁷

การยอมรับว่าสิ่งที่ผู้หญิงพูดนั้นเป็นเรื่องจริงทั้งหมดนั้น ผมจึงตั้งคำถามกับตัวเอง มาตลอดยี่สิบปีที่ผ่านมาว่า ท่านไรโค* และผู้ติดตามทั้งสี่** คงเป็นผู้ศรัทธาในผู้หญิงที่ดูเหมือนจะเสียดสีมาตลอดไม่ใช่หรือ

จากประโยคข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนได้แสดงความคิดเห็นของตนที่มีต่อยักษ์ในเรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร” ว่า เหตุการณ์การลักพาตัวผู้หญิงของยักษ์ผู้ตื้นโงกนั้น อาจจะเป็นเรื่องเข้าใจผิดก็ได้

⁴⁷ 芥川龍之介, 「桃太郎」 『芥川龍之介全集 第三卷』, 初版第 7 刷発行(筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 218.

* ไรโค (Raiko: 頼光) หรือมินะโมะโตะ โนะ โยะริมิทซุ (Minamoto no yorimitsu: 源頼光, ค.ศ. 948-1021) นายพลในช่วงกลางของสมัยเฮอัน มีความกล้าหาญ มีตำนานเล่าว่าเป็นผู้ปราบยักษ์ผู้ตื้นโงก

** ผู้ติดตามที่มีความเก่งกล้าทั้งสี่คนของมินะโมะโตะ โนะ โยะริมิทซุ ได้แก่ วะตะนะเบะ โนะ ทซุนะ (Watanabe no tsuna: 渡辺綱) ชะกะตะ โนะ กินโตะกิ (Sakata no kintoki: 坂田金時) อุระเบะ โนะ ชูเอะตะเกะ (Urabe no suetake: 卜部季武) อุซุโนะซะดะมิทซุ (Usui no sadamitsu: 碓井貞光)

*** นิทานพื้นบ้านในสมัยมุโรมาชิ เป็นเรื่องของมินะโมะโตะ โนะ โยะริมิทซุที่มาปราบยักษ์ผู้ตื้นโงกแห่งเขาโอเอะยะมะ (ภูเขาในเขตเมืองเกียวโต เป็นที่อาศัยของยักษ์ผู้ตื้นโงก) โดยการมอบแห้วเพื่อช่วยเหลือเทพเจ้า

แม้ลักษณะการเล่าเรื่องโดยรวมจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับนิทานพื้นบ้าน แต่มีบางจุดที่ผู้เขียนเล่าเรื่องในลักษณะชี้ชวนให้ผู้อ่านขบคิด ดังข้อความต่อไปนี้

なるほど大江山の酒顛童子や羅生門の茨木童子は稀代の悪人のように思われている。しかし茨木童子などは我々の銀座を愛するよう
に朱雀大路を愛する余り、時々そっと羅生門へ姿を露わした
のではないであろうか？⁴⁸

เป็นแบบนี้เองชักชวนเตือนจิตใจที่ภูเขาโอเอะยะมะ และชักชวนอึบะระงิจิตใจที่ประตุรา
โชมอนจึงถูกมองว่าเป็นคนเลวที่แปลกประหลาด แต่พวกเขายังอึบะระงิจิตใจก็คง
รักถนนซุสะกุโอจิ เช่นเดียวกับที่พวกเรารักย่านกินซ่า บางครั้งจึงโผล่ไปแถว
ประตุราโชมอนมิใช่หรือ

จากข้อความข้างต้น เป็นข้อความที่แสดงความเห็นต่อพฤติกรรมยักษ์ที่เคยถูกกล่าวถึงในนิทานพื้นบ้านเรื่องอื่นๆของผู้เขียน โดยนำเสนอให้ผู้อ่านได้ขบคิดว่าแท้จริงแล้วยักษ์ไม่ได้มีความโหดร้ายอย่างที่เคยรับรู้กันมาก่อน

จากการเปรียบเทียบลักษณะการดำเนินเรื่องระหว่างเรื่องสั้นกับนิทานพื้นบ้านนั้น พบว่าการดำเนินเรื่องเรื่องสั้นนั้นได้รับอิทธิพลจากนิทานพื้นบ้านในแง่ของความคล้ายคลึงกันในการดำเนินเรื่องให้ผู้เล่ารู้เห็นทุกอย่าง แต่มีบางส่วนของเนื้อเรื่องที่ใช้ลักษณะการเล่าแบบชี้ให้ผู้อ่านขบคิด

6.1.5 ฉาก: เวลาและสถานที่

ในนิทานพื้นบ้านระบุว่าเรื่องราวของโมะโมะตะโรนั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเมื่อนานมาแล้ว โดยใช้คำว่า “นาน นาน มาแล้ว” (Mukashimukashi: むかしむかし) และระบุว่าสถานที่ที่ตา ยาย และโมะโมะตะโร อยู่เป็นสถานที่แห่งหนึ่ง โดยไม่ได้ระบุชื่อสถานที่เจาะจงลงไปโดยใช้คำว่า “ณ ที่แห่งหนึ่ง” (Arutokoroni: 或る処に) ซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของการระบุเวลาและสถานที่ของนิทานพื้นบ้าน สำหรับเกาะยักษ์ที่โมะโมะตะโรเดินทางไปนั้นเป็นเกาะที่อยู่ทางทิศเหนือของญี่ปุ่น ส่วนเรื่องสั้นนั้นไม่ได้ระบุเวลาและสถานที่เช่นเดียวกับในนิทานพื้นบ้าน ดังข้อความต่อไปนี้

⁴⁸ 芥川龍之介, 「桃太郎」 『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 218.

谷川の末にはお婆さんが一人、日本中の子供の知っている通り、
柴刈りに行ったお爺さんの着物か何かを洗っていたのである。
.....49

ที่ปลายลำธารนั้นมีหญิงชราคนหนึ่ง กำลังซักกิโมโนหรืออะไรสักอย่างของดาที่
กำลังออกไปเก็บฟืนในป่า อย่างที่เด็กท้าวญี่ปุ่นรู้จักกันดี

ประโยคข้างต้นแสดงให้เห็นว่าในเรื่องสั้น ไม่ได้ระบุเวลาหรือสถานที่อย่างเฉพาะเจาะจง
แต่ยังใช้แม่น้ำเป็นฉากให้ยายซักผ้า

แม้จะยังใช้เวลาหรือสถานที่ในการดำเนินเรื่องเหมือนในนิทานพื้นบ้าน แต่ผู้เขียนได้เพิ่ม
รายละเอียดของต้นท้อซึ่งเป็นฉากที่เป็นจุดกำเนิด โมะ โมะ ตะโร ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังข้อความ
ต่อไปนี้

この桃の枝は雲の上にひろがり、この桃の根は大地の底の黄泉の
国にさえ及んでいた。何でも天地開闢の頃おい、伊弉諾の尊は黄
最津平阪に八つの雷を却けるため、桃の実を礫に打ったという、
——その神代の桃の実はこの木の枝になっていたのである。⁵⁰
กิ่งของท้อต้นนี้แผ่ขยายปกคลุมอยู่เหนือเมฆ รากของมันยาวไปจนถึงเมืองนรก
ตอนเปิดประตูนรกและสวรรค์ อิศะนะงิ โนะ มิโกะ โตะ ใช้ลูกท้อขว้างเพื่อหนีให้
พ้นจากสายฟ้าที่แบดที่เนิน โยะ โมะ ทุซึอิระชะกะ ลูกท้อในยุคเทพตอนนั้นก็มา
จากกิ่งต้นท้อต้นนี้

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ต้นท้อที่ให้กำเนิด โมะ โมะ ตะโร นั้น แท้จริงแล้วไม่ใช่
ต้นท้อธรรมดา แต่เป็นต้นท้อที่มีความสำคัญถึงขนาดเกี่ยวข้องกับการสร้างประเทศญี่ปุ่นของเทพ
อิศะนะงิ โนะ มิโกะ โตะ จึงทำให้เรื่อง โมะ โมะ ตะโร ที่เดิมเคยเป็นนิทานพื้นบ้านสามารถเชื่อมโยง
เข้ากับตำนานของญี่ปุ่น

นอกจากการสร้างฉาก โดยการสอดแทรกตำนานญี่ปุ่นแล้ว ฉากเกาะของยักษ์ในเรื่องสั้นยังมี
มีลักษณะตรงกันข้ามกับในนิทานพื้นบ้าน ดังข้อความต่อไปนี้

49 芥川龍之介, 「桃太郎」 『芥川龍之介全集 第三卷』, 初版第7刷発行(筑摩書房, 1976年5月15日),
p. 216.

50 Ibid., p.216.

鬼が島は絶海の孤島だった。が、世間の思っているように岩山ばかりだった訣ではない。実は椰子の聳えたり、極楽鳥の囀ったりする、美しい天然の楽土だった。⁵¹

โอะนิงะชิมะเป็นเกาะที่ตั้งโดดเดี่ยวห่างจากเกาะใหญ่มาก แต่ก็ไม่ใช่เกาะที่มีแต่โจดหินเต็มไปหมดอย่างที่ทุกคนว่ากัน ที่จริงแล้วเป็นเกาะที่มีต้นมะพร้าวยืนต้นสูงตระหง่าน มีนกกระเวกส่งเสียงเจื้อยแจ้ว เป็นสวรรค์แห่งธรรมชาติอันสวยงาม

จากประโยคข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เกาะของยักษ์ในเรื่องสั้นนั้นแตกต่างจากในนิทานพื้นบ้านแบบตรงกันข้ามโดยสิ้นเชิง โดยฉากเกาะยักษ์ในนิทานพื้นบ้านนั้นถูกนำเสนอให้เห็นความน่ากลัวโดยผ่านภาพของโจดหินตะปุ่มตะป่ำ แต่ในเรื่องสั้นนั้นได้บรรยายภาพของเกาะยักษ์ให้มีความสวยงาม สงบ และมีการใช้ชีวิตที่ไม่แตกต่างไปจากมนุษย์เลย

สำหรับฉากเกาะของยักษ์ดังกล่าว หวง เซียวโป (Huang Xiaobo:黄晓波) ได้แสดงความเห็นเอาไว้ว่า จากผลการสำรวจสภาพกำลังของประเทศในปีค.ศ.1920 นั้นได้ระบุไว้ว่าพื้นที่อาณานิคมทั้ง 3 ที่อันได้แก่ เกาหลี ไต้หวัน และเกาะคะระฟูโต* (Karabutotō : 樺太島) ส่วนหมู่เกาะทะเลใต้** (Nanyōguntō:南洋群島) นั้นญี่ปุ่นได้มาจากเยอรมันในปีค.ศ.1922 หลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เมื่อดูจากการบรรยายสภาพแวดล้อม รวมไปถึงการใช้คำว่า “หลังการสถาปนาประเทศ” (Kenkoku irai:建国以来) แล้วจึงอาจสรุปได้ว่าฉากที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร” นั้น น่าจะเป็นฉากของหมู่เกาะทะเลใต้ มากกว่าจะเป็นไต้หวันหรือเกาะคะระฟูโต⁵² อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่าการบรรยายฉากเกาะยักษ์ในเรื่องสั้นนั้น ไม่ได้มุ่งเน้นที่จะนำเสนอให้เห็นว่าเกาะยักษ์นั้นจริงๆแล้วตั้งอยู่ที่ใด หากแต่มุ่งนำเสนอให้เห็นถึงความแตกต่างด้านความเป็นอยู่ของยักษ์ของในเรื่องสั้นกับยักษ์ในนิทานพื้นบ้านทั่วไปมากกว่า

นอกจากนั้นยังมีการเพิ่มฉากตอนจบโดยย้อนไปยังจุดกำเนิดของโมะโมะตะโร ดังข้อความต่อไปนี้

⁵¹ 芥川龍之介, 「桃太郎」 『芥川龍之介全集 第三卷』, 初版第7刷発行(筑摩書房, 1976年5月15日), p. 218.

* เกาะคะระฟูโต(Karafutotō : 樺太島) เรียกอีกชื่อว่า Ostrov Sakhalin (Saharintō : サハリン島) อยู่ทางตะวันออกของรัสเซีย ภายหลังสงครามญี่ปุ่นรัสเซียมีการทำสัญญาพอดสมรในปี 1905 ทำให้เกาะนี้กลับมาอยู่ในครอบครองของญี่ปุ่นอีกครั้ง

** หมู่เกาะทะเลใต้(Nanyōguntō : 南洋群島) (The South Sea Islands) หมายถึง หมู่เกาะไมโครนีเชีย (Micronesia) ซึ่งเคยเป็นเมืองขึ้นของประเทศญี่ปุ่นในสมัยสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง และได้รับเอกราชคืนโดยอเมริกา ในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง

⁵² 黄晓波, 「隠蔽されたストーリー——芥川『桃太郎』の生成について——」 『文学研究論集』第25号(筑波大学比較・理論文学会, 2007年3月), p. 100.

人間の知らない山の奥に雲霧を破った桃の木は今日もなお昔のように、累々と無数の実をつけている。勿論桃太郎を孕んでいた実だけはとうに谷川を流れ去ってしまった。しかし未来の天才はまだそれらの実の中に何人とも知らず眠っている。あの大きい八咫鴉は今度はいつこの木の梢へもう一度姿を露わすであろう？
ああ、未来の天才はまだそれらの実の中に何人とも知らず眠っている。……⁵³

ต้นท้อท่ามกลางสายหมอกที่อยู่ลึกไปในหุบเขาที่มนุษย์ไม่รู้จักนั้นวันนี้ก็ยังคงออกลูกมากมายนับไม่ถ้วนเหมือนเช่นสมัยก่อน แน่นอนว่าลูกท้อที่ให้กำเนิดโมะโมะตะโรเท่านั้นที่ไหลไปตามลำธาร แต่ยังมีอัจฉริยะอีกไม่รู้เท่าไรที่ยังคงหลับใหลอยู่ในลูกท้อเหล่านั้น เจ้านกกาเหาะที่ชูตัวใหญ่นั้นจะมาปรากฏให้เห็นที่กิ่งไม้เหล่านี้อีกเมื่อไรกันหนอ? อ้อ อัจฉริยะอีกไม่รู้เท่าไรยังคงนอนหลับใหลอยู่ในลูกท้อเหล่านั้น-----

ผู้เขียนได้นำจากต้นกำเนิดโมะโมะตะโรมากล่าวถึงอีกครั้งในตอนท้ายเรื่อง ดังจะเห็นได้จากข้อความที่ว่า 「しかし未来の天才はまだそれらの実の中に何人とも知らず眠っている。あの大きい八咫鴉は今度はいつこの木の梢へもう一度姿を露わすであろう？ ああ、未来の天才はまだそれらの実の中に何人とも知らず眠っている。----」⁵⁴ (“แต่แล้วยังมีอัจฉริยะอีกไม่รู้เท่าไรที่ยังคงหลับใหลอยู่ในลูกท้อเหล่านั้น เจ้านกกาเหาะที่ชูตัวใหญ่นั้นจะมาปรากฏให้เห็นที่กิ่งไม้เหล่านี้อีกเมื่อไรกันหนอ? อ้อ อัจฉริยะอีกไม่รู้เท่าไรยังคงนอนหลับใหลอยู่ในลูกท้อเหล่านั้น-----”) จากข้อความนี้อาจอนุมานได้ว่าผู้เขียนอาจต้องการแสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ต่างๆ ดังเช่นในเรื่องสั้นนั้นอาจเกิดขึ้นได้อีก

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ฉากในเรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร” จะเห็นได้ว่ายังคงฉากหลักของนิทานพื้นบ้านเอาไว้ เช่น ฉากยายเก็บลูกท้อ ฉากโมะโมะตะโรปราบยักษ์ แต่ได้มีการเพิ่มเติมรายละเอียดเรื่องจุดกำเนิดของโมะโมะตะโรให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และยังเปลี่ยนเกาะยักษ์ให้เป็นสถานที่ที่สวยงาม เจียบสงบอีกด้วย

6.1.6 แก่นเรื่อง

นิทานพื้นบ้านนำเสนอเรื่องราวของโมะโมะตะโรที่เป็นตัวแทนของคนดีซึ่งถูกคนชั่วอย่างยักษ์เข้ามารุกราน ในท้ายสุดโมะโมะตะโรก็ปราบยักษ์ได้ และใช้ชีวิตอย่างมีความสุขเรื่อยมา ซึ่งแฝงคำสอนที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว อย่างเช่นที่นิทานพื้นบ้านทั่วไปมุ่งนำเสนอ

⁵³ 芥川龍之介, 「桃太郎」 『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第7刷発行(筑摩書房, 1976年5月15日), p. 220.

⁵⁴ Ibid., p.220.

ในเรื่องสั้นของอะกุตะงะวะมีแก่นเรื่องที่แตกต่างออกไป ไม่ใช่การสั่งสอนด้านทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วอย่างเช่นในนิทานพื้นบ้าน แต่เป็นทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่ามนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลว ดังจะเห็นได้จากการที่โมะโมะตะโรและยักษ์ต่างกำหนดว่าการ รุกรานอีกฝ่ายของตนเป็นความถูกต้อง และมนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการ ของตน ดังจะเห็นได้จากพฤติกรรมการแสดงอำนาจของโมะโมะตะโรต่อผู้ที่ต่ำกว่า เช่นการรุกราน ยักษ์ รวมทั้งพฤติกรรมการต่อรองเพื่อผลประโยชน์ของตนของลิงและสุนัข นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นผ่านพฤติกรรมการข่มขืนลูกสาวยักษ์ของลิงอีกด้วย สำหรับรายละเอียดเรื่องทรศนะเกี่ยวกับ มนุษย์เหล่านี้ผู้วิจัยจะอธิบายอย่างละเอียดในหัวข้อทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ต่อไป

6.1.7 สรุป

ผลการเปรียบเทียบเรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร” กับนิทานพื้นบ้านเรื่อง “โมะโมะตะโร” สามารถสรุปผลการเปรียบเทียบเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 17: ตารางเปรียบเทียบอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านในเรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร”

	เนื้อเรื่อง	ตัวละคร	โครงเรื่อง	การดำเนินเรื่อง	ฉาก	แก่นเรื่อง
“โมะโมะตะโร”	△	△	△	△	△	×

หมายเหตุ ○แสดงส่วนที่เหมือน △แสดงส่วนที่เหมือนและต่างกัน ×แสดงส่วนที่ต่างกัน

จากตารางจะเห็นได้ว่า เรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร” ได้รับอิทธิพลบางส่วนจากนิทานพื้นบ้านด้านเนื้อเรื่อง ตัวละคร โครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง และฉาก กล่าวคือ ผู้เขียนได้เพิ่มเนื้อหา ช่วงต้นและช่วงท้ายเรื่องของนิทานพื้นบ้านเพื่อแสดงให้เห็นถึงที่มา และจุดจบของโมะโมะตะโรที่ นิทานพื้นบ้านไม่ได้ระบุไว้ แม้ในเรื่องสั้นยังคงใช้ตัวละครเช่นเดียวกับในนิทานพื้นบ้าน เช่น โมะโมะตะโร ยักษ์ สุนัข ลิง ไก่ฟ้า และตายาย แต่ผู้เขียนได้ดัดแปลงตัวละครให้ตรงข้ามกับนิทานพื้นบ้าน โดยให้โมะโมะตะโร สุนัข ลิง ไก่ฟ้าเป็นฝ่ายรุกราน ส่วนยักษ์ผู้รักสันติเป็นฝ่ายถูกรุกราน โดยโครงเรื่องนั้นเปิดเรื่องด้วยที่มาของลูกท้อซึ่งให้กำเนิด โมะโมะตะโร และปิดเรื่องด้วยชีวิต ภายหลังไปปราบยักษ์ของโมะโมะตะโร นอกจากนี้มีการดำเนินเรื่องที่คล้ายคลึงกับนิทานพื้นบ้าน ในแง่ผู้เล่าเรื่องเป็นผู้รู้เหตุการณ์ทั้งหมดในเรื่อง แต่มีลักษณะการเล่าเรื่องบ้างส่วนที่แตกต่าง ออกไปโดยชี้ชวนให้ผู้อ่านขบคิดในเรื่องพฤติกรรมของยักษ์ที่ผู้คนทั่วไปเห็นว่าเป็นฝ่ายเลว นอกจากนี้ส่วนของฉากแม้จะไม่มีการบรรยายละเอียดเรื่องช่วงเวลาและสถานที่เช่นเดียวกับใน นิทานพื้นบ้าน แต่ผู้เขียนได้ดัดแปลงฉากเกาะยักษ์ให้มีความสวยงาม สงบสุขซึ่งตรงข้ามกับใน

นิทานพื้นบ้านที่มีฉากเกาะยักษ์ที่คุ้นเคยแล้ว และยังมีการนำฉากต้นกำเนิดของโมะโมะโรมากล่าวซ้ำในตอนท้ายของเรื่องเพื่อแสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์เช่นเดิมที่ปรากฏในเรื่องสั้นอาจเกิดขึ้นซ้ำอีกด้วยความแตกต่างด้านเนื้อเรื่อง ตัวละคร โครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง และฉาก ระหว่างเรื่องสั้นกับนิทานพื้นบ้านดังกล่าว ส่งผลให้แก่นของเรื่องมีความแตกต่างกันด้วย

กล่าวโดยสรุป คือ เรื่องสั้นเรื่องนี้ได้รับอิทธิพลบางส่วนจากนิทานพื้นบ้านด้านเนื้อเรื่อง ตัวละคร โครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง และฉาก โดยมีแก่นของเรื่องที่ต่างออกไปเพื่อนำเสนอทฤษฎะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลว และมนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน ซึ่งจะวิเคราะห์อย่างละเอียดในหัวข้อถัดไป

6.2. ทฤษฎะเกี่ยวกับมนุษย์ในเรื่อง “โมะโมะตะโร” ของอะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ

นิทานพื้นบ้านเรื่อง “โมะโมะตะโร” นั้น นำเสนอแก่นเรื่องที่ว่า ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ซึ่งจะเห็นได้จากเรื่องทั้งฉบับโดยโมะโมะตะโรสามารถปราบยักษ์ที่มารุกรานมนุษย์ได้สำเร็จ ดังข้อความที่ว่า 待ち焦れた爺さん婆さんの喜悅は申し上る迄もない事。いよいよ市が栄えましたとさ。⁵⁵ (คงไม่ต้องกล่าวว่าผู้ที่รอคอยอย่างใจจดใจจ่อเช่นตากับยายนั้นจะดีใจสักเท่าใด แล้วบ้านเมืองก็เจริญรุ่งเรือง) ส่วนในเรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร” ได้นำเสนอแก่นของเรื่องซึ่งเป็นทฤษฎะเกี่ยวกับมนุษย์ เอาไว้ 2 ประเด็น เช่นเดียวกับเรื่องสั้นเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซ็น” คือ ทฤษฎะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลว และทฤษฎะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน โดยนำเสนอผ่านตัวละคร โมะโมะตะโร ยักษ์ และผู้ติดตามโมะโมะตะโร เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมของมนุษย์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.2.1 ทฤษฎะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่ามนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลว

ในเรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร” นี้ ผู้เขียนแสดงให้เห็นทฤษฎะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่ามนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลวเช่นเดียวกับเรื่องสั้นเรื่อง “คะซิกะชิยะมะ” (บทที่ 3 นิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “คะซิกะชิยะมะ”) และเรื่องสั้นเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซ็น” (บทที่ 5 นิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซ็น”) ผ่านตัวละคร โมะโมะตะโร และยักษ์ การกำหนดคุณค่าของความดี-เลวนั้นจะถูกให้ความหมายที่แตกต่างกันไปตามสถานการณ์และมุมมอง

⁵⁵ 巖谷小波 (著), 上田信道 (校訂), 「桃太郎」『日本昔噺 (東洋文庫 692)』, 初版第 2 刷発行 (平凡社, 2007 年 9 月 28 日), p. 30.

ของแต่ละบุคคล เช่นเดียวกับมุมมองต่อความดี-เลวของโมะโมะตะโรและยักษ์ ต่อไปนี้ผู้วิจัยจะอธิบายพฤติกรรมของตัวละครดังกล่าวว่ามีบทบาทในการนำเสนอพรรณานมนุษย์อย่างไร นอกจากนี้จะได้วิเคราะห์เพิ่มเติมในส่วนของบริษัททางสังคมด้วย

6.2.1.1 การกำหนดความดี-เลวกับพฤติกรรมของโมะโมะตะโร

พฤติกรรมของโมะโมะตะโรที่ปรากฏในเรื่องสั้นมีลักษณะตรงกันข้ามกับนิทานพื้นบ้าน กล่าวคือ เห็นแก่ตัว ออกตัญญูต่อตายที่เลี้ยงตนมาอย่างดี ดังข้อความต่อไปนี้

桃から生れた桃太郎は鬼が島の征伐を思い立った。思い立った訣はなぜかという、彼はお爺さんやお婆さんのように、山だの川だの畑だのへ仕事に出るのがいやだったせいである。⁵⁶

โมะโมะตะโรผู้ถือกำเนิดจากลูกท้อजूๆก็นี้จะไปปราบยักษ์ที่เกาะโอะนิงะฉิมะขึ้นมา หากจะกล่าวถึงสาเหตุก็คงเป็นเพราะเขาไม่ชอบทำงานตามภูเขา แม่น้ำหรือทุ่งนาเหมือนกับตาและยาย

ข้อความดังกล่าวอธิบายถึงสาเหตุของการออกเดินทางไปปราบยักษ์ของโมะโมะตะโรว่าการที่जूๆโมะโมะตะโรก็นี้ออกออกเดินทางไปปราบยักษ์นั้นเป็นเพราะไม่ต้องการทำงาน เก็บพินหรือซักผ้าแบบตาและยาย

นอกจากความเห็นแก่ตัว และความออกตัญญูที่ปรากฏให้เห็นในเรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร” แล้ว โมะโมะตะโรยังแสดงความรู้สึกให้เห็นว่า ตนเองนั้นยิ่งใหญ่กว่าทุกคน ดังตัวอย่างประโยคต่อไปนี้

桃太郎は意気揚々と鬼が島征伐の途に上った。すると大きい野良犬が一匹、饑えた眼を光らせながら、こう桃太郎へ声をかけた。「桃太郎さん。桃太郎さん。お腰に下げたのは何でございませう？」「これは日本一の黍団子だ。」桃太郎は得意そうに返事をした。勿論實際は日本一かどうか、そんなことは彼にも怪しかったのである。⁵⁷

โมะโมะตะโรออกเดินทางไปปราบยักษ์ที่เกาะโอะนิงะฉิมะอย่างภาคภูมิใจ ทันใดนั้นก็มิสนับขจรจัดตัวใหญ่ตัวหนึ่งส่งเสียงเรียกโมะโมะตะโร ด้วยแววตาหิวโหย “ท่านโมะโมะตะโร ท่านโมะโมะตะโร อะไรแขวนอยู่ที่เอวหรือขอรับ” โมะโมะ

⁵⁶ 芥川龍之介, 「桃太郎」 『芥川龍之介全集 第三卷』, 初版第 7 刷発行(筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 216.

⁵⁷ Ibid., p.216-217.

ตะโรตอบด้วยท่าทางภาคภูมิใจว่า “นี่เป็นคิบิดังโงะอันดับหนึ่งของญี่ปุ่นนะ”
แน่นอนว่าโมะโมะตะโรเองก็ยังสงสัยว่าเป็นอันดับหนึ่งของญี่ปุ่นจริงหรือไม่

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าโมะโมะตะโรออกเดินทางไปปราบยักษ์ด้วยทำที่อันภาคภูมิใจ รวมทั้งน้ำเสียงอันภาคภูมิใจที่โมะโมะตะโรพูดคุยกับสุนัขเมื่อถูกถามถึง คิบิดังโงะ ดังข้อความที่ว่า 「これは日本一の黍団子だ。」桃太郎は得意そうに返事をした。」⁵⁸ (“โมะโมะตะโรตอบด้วยท่าทางภาคภูมิใจว่า “นี่เป็นคิบิดังโงะอันดับหนึ่งของญี่ปุ่นนะ””) การตอบกลับของโมะโมะตะโรด้วยน้ำเสียงอันภาคภูมิใจที่ได้บอกว่า สิ่งที่มีนัยเป็นคิบิดังโงะอันดับหนึ่งของญี่ปุ่น น่าจะคิดได้ว่า โมะโมะโรต้องการแสดงให้สุนัขเห็นว่าผู้ที่มีคิบิดังโงะอันดับหนึ่งของญี่ปุ่นไว้ในครอบครองย่อมต้องเป็นอันดับหนึ่งของญี่ปุ่นอย่างแน่นอน และเห็นได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นจากข้อความที่ผู้เขียนบรรยายว่า 「勿論實際は日本一かどうか、そんなことは彼にも怪しかったのである。」⁵⁹ (“แน่นอนว่าโมะโมะตะโรเองก็ยังสงสัยว่าเป็นอันดับหนึ่งของญี่ปุ่นจริงหรือไม่”) แสดงให้เห็นว่า ทั้งๆที่โมะโมะตะโรเองก็ไม่แน่ใจนักว่าคิบิดังโงะนั้นจะเป็นอันดับหนึ่งของญี่ปุ่นจริงหรือไม่ แต่การแสดงออกเช่นนั้นน่าจะอนุมานได้ว่าเป็นไปเพื่อแสดงความยิ่งใหญ่ของตนให้ฝ่ายตรงข้ามเห็น

นอกจากนั้น โมะโมะตะโรยังมีนิสัยพาเข้าไปรุกรานยักษ์ซึ่งในเรื่องสั้นเป็นกลุ่มที่รักสันติ ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายและไม่เคยรุกรานใคร ดังข้อความต่อไปนี้

桃太郎は悠然と頷いた。「日本一の桃太郎は犬猿雉の三匹の忠義者を召し抱えた故、鬼が島へ征伐に来たのだ。」⁶⁰
โมะโมะตะโรพยักหน้าอย่างใจเย็น “เมื่อโมะโมะตะโรผู้เป็นหนึ่งในญี่ปุ่นได้สุนัข ลิง และไก่ฟ้าทั้งสามผู้จงรักภักดีมาเป็นข้ารับใช้แล้ว จึงมาปราบยักษ์ที่เกาะโอนินะชิมะ”

ข้อความข้างต้นเป็นคำพูดที่โมะโมะตะโรตอบยักษ์ว่า มารุกรานยักษ์ทำไม โดยโมะโมะตะโรตอบข้อสงสัยของยักษ์นั้นอย่างง่าย ๆ ว่า เพราะเขาเป็นโมะโมะตะโรผู้เป็นอันดับหนึ่งของญี่ปุ่น ดังข้อความที่ว่า 「日本一の桃太郎は犬猿雉の三匹の忠義者を召し抱えた故、鬼が島へ征伐に来たのだ。」⁶¹ (“เมื่อโมะโมะตะโรผู้เป็นหนึ่งในญี่ปุ่นได้สุนัข ลิง และไก่ฟ้าทั้งสามผู้

⁵⁸ 芥川龍之介, 「桃太郎」 『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 216-217.

⁵⁹ Ibid., p.216-217.

⁶⁰ Ibid., p.219.

⁶¹ Ibid., p.219.

จงรักภักดีมาเป็นข้าวรับใช้แล้ว จึงมาปราบยักษ์ที่เกาะโอนิงะชิมะ") แสดงให้เห็นว่า โมะโมะตะโร คิดว่าตนเองเป็นที่หนึ่งหรืออีกนัยหนึ่งคือการเก่งกล้ากว่าผู้อื่น จึงสามารถเข้ามารุกรานยักษ์ได้ และ ถือว่าการรุกรานยักษ์เป็นสิ่งถูกต้อง

จากการศึกษาบริบททางสังคมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร” นี้พบว่า พฤติกรรมของฝ่ายโมะโมะตะโรที่ปรากฏในเรื่องนั้น สอดคล้องกับเหตุการณ์จริงทางประวัติศาสตร์ โดยชะโต ทซุจิโอะ (Satō Tsugio: 佐藤嗣男) ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับประเด็นนี้ไว้ว่า การที่โมะโมะตะโรสร้างความกลัวให้กับยักษ์ผู้ซึ่งไม่มีความผิดใดๆ การส่งเสียงบอกให้บุกของโมะโมะตะโร การโบกพัดที่มีรูปพระอาทิตย์ทรงกลม การกัดยักษ์หนุ่มตายของสุนัข การจิกลูกยักษ์ของไก่ฟ้า และการข่มขืนยักษ์แล้วฆ่าทิ้งของลิงนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ทหารญี่ปุ่นทำกับประชาชนชาวจีนเมื่อจักรวรรดิญี่ปุ่นเข้าไปบุกจีน⁶²

นอกจากนี้ หวง เซียวโป (Huang Xiaobo: 黄晓波)⁶³ ผู้วิจัยเรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร” อีกท่านหนึ่ง ก็นำเสนอประเด็นเรื่องการรุกรานยักษ์ของโมะโมะตะโรเอาไว้ในแนวเดียวกับชะโต ทซุจิโอะว่า พฤติกรรมการใช้ความรุนแรงที่โมะโมะตะโรมีต่อยักษ์ในเรื่องสั้น “โมะโมะตะโร” นั้นเป็นการแสดงภาพการใช้กำลังทหารของรัฐบาลญี่ปุ่นกับเกาหลี แม้ว่าจะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อ 13 ปีก่อน แต่ภาพของสุนัขที่ใช้กำลังกับยักษ์นั้นเป็นการนำเสนอภาพของเมืองอาณานิคมทั้งก่อนและหลังการทำสนธิสัญญาญี่ปุ่นเกาหลี*

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับชะโต ทซุจิโอะ และหวง เซียว โป เพราะจากการศึกษาประวัติผู้เขียนเพิ่มเติม ได้พบว่า ก่อนที่อะกุตะงะวะจะเขียนเรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร” นั้น อะกุตะงะวะได้เดินทางไปดูงานที่ประเทศจีน ในปีค.ศ.1921 ซึ่งก่อนหน้านั้น 2 ปี (ปีค.ศ.1919) ได้เกิดเหตุการณ์ปฏิวัติเกาหลีในวันที่ 1 มีนาคม ปีค.ศ.1919 และเหตุการณ์ปฏิวัติจีนในวันที่ 4 พฤษภาคม ปีค.ศ. 1919 ระหว่างการเดินทางไปประเทศจีนนั้นอะกุตะงะวะได้พบกับนักเขียนสำคัญของจีนหลายท่าน เช่น โฉเฮอิริน** (Shōheirin: 章炳麟, ค.ศ.1869-1936) เทะอิโก โฉะ*** (Teikōsho: 鄭孝胥, ค.ศ.1860-

62 佐藤嗣男, 芥川龍之介『桃太郎』—お前たちも悪戯すると、人間の島へやつてしまふよ』『文学と教育』第201号(2005年5月20日), P. 57.

63 黄晓波, 「隠蔽されたストーリー—芥川『桃太郎』の生成について—」『文学研究論集』第25号(筑波大学比較・理論文学会), 2007年3月, p. 102-103.

* สนธิสัญญาญี่ปุ่นเกาหลี เป็นสนธิสัญญาลงนามระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีในวันที่ 22 สิงหาคม 1910 (ปีเมจิที่43) เป็นสัญญาที่กล่าวว่า เกาหลีจะยกสิทธิในการปกครองประเทศให้กับญี่ปุ่นเป็นการถาวร

** โฉเฮอิริน(Shōheirin: 章炳麟) หรือ จาง บิ่ง หลิน (Zhang Binglin, ค.ศ.1869-1936) นักการเมือง นักปฏิวัติชาวจีน

*** เทะอิโก โฉะ (Teikōsho: 鄭孝胥) หรือ เจิ้ง เซี่ยว ซู (Zheng Xiaoxu, ค.ศ.1860-1938) นักการเมือง นักเขียนชาวจีน

1938) ริจินเกะทซุ* (Rijinketsu: 李人傑, ค.ศ. 1890-1927) โดยเฉพาะโมเฮอิริน อะกุดะงะวะ ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับโมเฮอิรินดังจะเห็นได้จากบทความชื่อ “เซียงไฮ้ยูกิ”** (Shanghaiyūki: 「上海遊記」) ในหนังสือเรื่อง *ฉินะยูกิ* (Shinayūki: 『支那遊記』) ซึ่งบทหนึ่งในนั้นเป็นการบันทึกเกี่ยวกับการพูดคุยระหว่างอะกุดะงะวะกับโมเฮอิรินด้วย อะกุดะงะวะได้กล่าวว่ายังจดจำถ้อยคำของโมเฮอิรินที่ว่า “คนญี่ปุ่นที่เลวที่สุดก็คือ โมะ โมะตะ โร ที่ไปปราบยักษ์ที่เกาะ โอนิเงมิมะ” ดังนั้นโมเฮอิรินจึงรู้สึกต่อต้านชาวญี่ปุ่นที่รักในตัว โมะ โมะตะ โรอย่างเลี่ยงไม่ได้” ได้เป็นอย่างดี อะกุดะงะวะรู้สึกแปลกใจในคำกล่าวนั้นเพราะเพิ่งเคยพบกับคนที่ต่อต้าน โมะ โมะตะ โรเป็นครั้งแรก การพูดคุยกับโมเฮอิรินในครั้งนี้ยังส่งผลต่อความคิดของอะกุดะงะวะดังที่ปรากฏให้เห็นในบทความเรื่อง “เฮกิเก็น”*** (Hekiken: 「僻見」) ซึ่งเป็นบทความวิพากษ์วิจารณ์บุคคลและผลงานที่เกี่ยวกับ ซะอิโต โมะกิชิ† (Saitō Mokichi: 齋藤茂吉, ค.ศ. 1882-1953) อิวะมิ จูตะโร†† (Iwami Jūtārō: 岩見重太郎, ?-1615) โอคุโบะ โคะงุ††† (Ōkubo Koshū: 大久保湖州, ค.ศ. 1865-1900) คิมุระ ซนซะอิ† (Kimura Sonsai: 木村巽齋, ค.ศ. 1736-1802) แล้ว ต่อมาไม่นานก็ได้ตีพิมพ์เรื่องสั้นเรื่อง “โมะ โมะตะ โร” ในเดือนกรกฎาคม ปีค.ศ. 1924

แม้ว่าในเนื้อเรื่องจะไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนว่า โมะ โมะตะ โร ผู้เป็นเสมือนตัวแทนของประเทศญี่ปุ่นได้เข้ารุกรานประเทศใด แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาประวัติของอะกุดะงะวะดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับงานวิจัยของซะโต ทซุงิโอะ (Sato Tsugio: 佐藤嗣男) และงานวิจัยของ หวง เซียวโป (Huang Xiaobo: 黄晓波) ว่า อะกุดะงะวะนั้นมีความต้องการที่จะเขียนเรื่องสั้นเรื่อง “โมะ โมะตะ โร” ออกมาในแนวจักรวรรดินิยมที่ โมะ โมะตะ โร ซึ่งเป็นตัวแทนของญี่ปุ่นนั้นเป็นผู้เข้าไปรุกรานประเทศอาณานิคม ไม่ว่าจะเป็นจีนหรือเกาหลี นอกจากนี้ผลงานของอะกุดะงะวะยังแตกต่างไปจากวรรณกรรมแนวจักรวรรดินิยมอื่นๆ ที่มักจะถูกเขียนขึ้นเพื่อให้

* ริจินเกะทซุ (Rijinketsu: 李人傑) หรือ หลี่ เหวิน เจีย (Li Ren Jie, ค.ศ. 1890-1927) นักการเมืองชาวจีน

** บทความเรื่อง “เซียงไฮ้ยูกิ” (Shanghaiyūki: 上海遊記) ในหนังสือเรื่อง *ฉินะยูกิ* (Shinayūki: 支那遊記) ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เคอิโส (Kaizōsha: 改造社) ในเดือนพฤศจิกายน ปีค.ศ. 1925

*** บทความเรื่อง “เฮกิเก็น” (Hekiken: 「僻見」) ตีพิมพ์ในวารสาร *โจเซอิเกอิโส* (Joseikaizō: 『女性改造』) ระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนกันยายน ปีค.ศ. 1924

† นักแต่งกลอนชาวญี่ปุ่น

†† ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะการต่อสู้ มีบทบาทสำคัญในช่วงสมัยอะดุงิชิ โมะ โมะยะมะ (Aduchimomoyama: 安土桃山, ค.ศ. 1573-1598) จนถึงช่วงต้นของสมัยเอโดะ

††† นักประวัติศาสตร์ชาวญี่ปุ่น

‡ นักเขียนมีชื่อเสียงชาวญี่ปุ่น

ประโยชน์แก่ประเทศอาณานิคม โดยอะกุตะงะวะได้นำเสนอในทางตรงข้ามโดยให้เห็นภาพของประเทศฝ่ายรุกรานที่สุดท้ายต้องประสบกับความทุกข์ทรมาน

จากพฤติกรรมของโมะโมะตะโร แสดงให้เห็นว่าโมะโมะตะโรเป็นผู้กำหนดว่าการกระทำของตนเป็นสิ่งที่สมควรและถืออำนาจว่าตนมีสิทธิที่จะไปรุกรานผู้อื่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของความดี-เลว ที่ได้วิเคราะห์ในเรื่องสั้นเรื่อง “คะซึกะซึยะมะ” และ “ชะรุกะนังซึเซ็น” ว่า ความดี-เลวนั้นมักถูกกำหนดโดยอำนาจและความต้องการของมนุษย์ หากเป็นสิ่งที่มนุษย์อยากได้หรือต้องการสิ่งนั้นจะเรียกกันว่าดี สิ่งที่มีมนุษย์ไม่ต้องการหรือขัดผลประโยชน์ของตนจะถือว่าเลว

6.2.1.2 การกำหนดความดี-เลวกับพฤติกรรมของยักษ์

ในขณะที่โมะโมะตะโรใช้อำนาจและความต้องการของตนกำหนดว่าสิ่งที่ตนทำเป็นความดี ส่วนยักษ์ผู้ถูกรุกรานก็คิดว่าตนซึ่งเป็นฝ่ายถูกรุกรานนั้นมีสิทธิที่จะแก้แค้นโมะโมะตะโรเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากพฤติกรรมของยักษ์ในช่วงท้ายของเรื่องที่กลับมาแก้แค้นโมะโมะตะโร ดังข้อความต่อไปนี้

鬼の子供は一人前になると番人の雉を噛み殺した上、たちまち鬼が島へ逐電した。のみならず鬼が島に生き残った鬼は時々海を渡って来ては、桃太郎の屋形へ火をつけたり、桃太郎の寝首をかこうとした。⁶⁴

เมื่อลูกยักษ์โตขึ้นก็กัดไก่ฟ้าผู้ฝ้ายตาย แล้วก็กลับไปซ่อนตัวที่เกาะโอนิงะฉิมะ ไม่เพียงเท่านั้นยักษ์ที่รอดชีวิตบนเกาะโอนิงะฉิมะนั้นบางที่ยังข้ามทะเลมาวางเพลิงบ้านของโมะโมะตะโรบ้าง พยายามจะตัดคอโมะโมะตะโรบ้าง

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าพวกยักษ์ ทั้งลูกยักษ์ที่โตแล้ว และยักษ์ที่ยังมีชีวิตเหลืออยู่บนเกาะได้กลับมาแก้แค้นพวกโมะโมะตะโรในเวลาต่อมา ซึ่งอาจอนุมานได้ว่าเป็นเพราะพวกยักษ์เห็นว่าพวกตนเคยถูกโมะโมะตะโรรุกรานและเข่นฆ่ามาก่อน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าในมุมมองของยักษ์แล้วการรุกรานโมะโมะตะโรด้วยการลอบสังหารไก่ฟ้า ถึง รวมทั้งโมะโมะตะโรด้วยนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แม้สุดท้ายแล้วโมะโมะตะโรจะรอดชีวิตมาได้แต่ก็ต้องใช้ชีวิตที่เหลืออยู่อย่างหวาดระแวง

⁶⁴ 芥川龍之介, 「桃太郎」『芥川龍之介全集 第三卷』, 初版第 7 刷発行(筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 219-220.

หวง เซียวโป (Huang Xiaobo: 黄晓波) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของยักษ์ที่กลับมารุกรานถึงเอาไว้ว่า ภาพการใช้ความรุนแรงของยักษ์ต่อสุนัขในเรื่องนั้นสะท้อนให้เห็นภาพเหตุการณ์การปฏิวัติในวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ.1919(San-ichi undō: 三・一運動)⁶⁵ ซึ่งเป็นการประท้วงของชาวเกาหลีในช่วงสมัยที่ต้องอยู่ภายใต้กฎข้อบังคับของญี่ปุ่น* เนื่องจากชาวเกาหลีต้องการเป็นอิสระจากญี่ปุ่น หลังจากที่ญี่ปุ่นออกกฎข้อบังคับ 21 ประการ** ทำให้ชาวเกาหลีตระหนักถึงการถูกกดขี่และความเป็นชนชาติของตนเองมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าในเนื้อเรื่องไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนว่ายักษ์นั้นเป็นฝ่ายใด แม้อาจตีความได้ตามที่ หวง เซียวโป แต่ผู้วิจัยเห็นว่าผู้เขียนอาจจะไม่ได้หมายถึงการรุกรานเกาหลีของญี่ปุ่นเท่านั้น แต่น่าจะมีความหมายกว้างกว่านั้นซึ่งอาจจะหมายถึงการล่าอาณานิคมในสมัยนั้นของญี่ปุ่น และรวมไปถึงการวิพากษ์วิจารณ์ความเป็นมนุษย์สอดแทรกอยู่ในเนื้อหาด้วย

จากการวิเคราะห์เรื่องการกำหนดความดี-เลว โดยศึกษาจากพฤติกรรมของโมะโมะตะโร และยักษ์แล้ว น่าจะสรุปได้ว่าผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่าบนโลกนี้ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์อย่างโมะโมะตะโรหรืออมมนุษย์อย่างยักษ์ต่างก็มีเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของตนเองในการกำหนดว่า

65 黄晓波, 「隠蔽されたストーリー——芥川『桃太郎』の生成について」『文学研究論集』第25号(筑波大学比較・理論文学会, 2007年3月), p. 102.

* ใช้ภาษาญี่ปุ่นว่า (Nihontōchijidai no chōsen: 日本統治時代の朝鮮) หรือ Korea under Japanese rule เป็นชาวเกาหลีที่ต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับของญี่ปุ่นนับตั้งแต่ช่วงยุคสมัยจักรวรรดินิยมของญี่ปุ่นจนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง (29 สิงหาคม ค.ศ.1910-15 สิงหาคม ค.ศ.1945)

** ข้อบังคับ 21 ประการ แบ่งย่อยได้ 5 หมวดคือ

หมวดที่ 1 เป็นกรณีขนตง โดยให้ญี่ปุ่นเป็นผู้มีอิทธิพลในเขตเช่าของเยอรมนีแทนเท่านั้น และจีนต้องยอมให้ญี่ปุ่นสร้างทางรถไฟสายชิปู ไปเชื่อมกับสายเกียวโจว-ชินานฟู นอกจากนี้จีนและญี่ปุ่นจะร่วมกันเปิดเมืองค้าขายเพิ่มขึ้นในขนตงด้วย

หมวดที่ 2 เป็นกรณีแมนจูเรียใต้และตะวันออกของมองโกเลียใน จีนยอมให้ญี่ปุ่นขยายอิทธิพลในดินแดนดังกล่าว และจีนต้องขออนุญาตญี่ปุ่นก่อนที่จะทำการข่มเงินจากชาติอื่นมา ทั้งจีนจะต้องปรึกษาหารือกับญี่ปุ่นก่อนในกรณีที่ดินจีนจะขอมิที่ปรึกษาทางการเมือง การคลัง และการทหาร รวมทั้งยอมให้ญี่ปุ่นได้ควบคุมทางรถไฟสายคิริน-ฉางชุน เป็นเวลา 99 ปี

หมวดที่ 3 เป็นกรณีบริษัทเหมืองแร่ฮันเยปิง ทั้งจีนและญี่ปุ่นจะเป็นเจ้าของฮันเยปิงร่วมกันและจีนจะต้องไม่ยอมให้ชาติอื่นใดมาใช้บริเวณรอบเหมือง รวมทั้งทำการขุดแร่ใดๆด้วย

หมวดที่ 4 เป็นกรณีการใช้ประโยชน์จากดินแดนจีน จีนจะต้องไม่ยอมให้ชาติอื่นใดมาเช่าซื้อใช้ประโยชน์จากดินแดนทางอ่าว ผังทะเล หรือหมู่เกาะของจีน

หมวดที่ 5 กรณี ความปรารถนาของญี่ปุ่น จีนจะต้องจ้างที่ปรึกษาชาวญี่ปุ่น ทางการเมือง การคลัง และกิจการทหาร ให้สิทธิญี่ปุ่นเป็นเจ้าของที่ดินที่จะสร้างโรงพยาบาล วัด และโรงเรียน บนดินแดนดินดอนในของจีน ทั้งยังให้สิทธิร่วมแก่ญี่ปุ่นในด้านกิจการตำรวจ ให้สั่งซื้ออาวุธจากญี่ปุ่นตามจำนวนที่กำหนด อนุญาตให้ญี่ปุ่นสร้างทางรถไฟในจีนตอนใต้ ต้องขอความเห็นชอบจากญี่ปุ่นก่อนที่จะให้ชาติอื่นมาลงทุนในฟูเกี้ยน และคนญี่ปุ่นมีสิทธิที่จะโฆษณาศาสนาพุทธแบบญี่ปุ่นในจีนด้วย

(พีญศรี กาญจนมัย, ญี่ปุ่นสมัยใหม่ (กรุงเทพฯ: นิตยสารพิมพ์, 2538), หน้า 203.)

สิ่งใดคือความดี หรือความเลว ดังนั้นความดีและความเลวจึงแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละบุคคล และทุกคนก็เป็นผู้กำหนดมาตรฐานความดี ความชั่วเหล่านั้นขึ้นมาเอง

6.2.2 ทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่ามนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน

ในเรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร” นอกจากจะแสดงให้เห็นทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่ามนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลวแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่ามนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน เช่นเดียวกับในเรื่องสั้นเรื่อง “เถียวกุนตัน” และ “ชะรุกะนิงซเซ่น” อีกด้วย โดยผู้เขียนได้ใช้ตัวละครโมะโมะตะโร สุนัข และลิง เพื่อแสดงให้เห็นสัญชาตญาณดิบที่สะท้อนออกมาในพฤติกรรมของมนุษย์ ต่อไปนี้ผู้วิจัยจะอธิบายพฤติกรรมของตัวละครโมะโมะตะโร สุนัข ลิง ว่ามีบทบาทในการนำเสนอทรศนะมนุษย์อย่างไร นอกจากนั้นผู้วิจัยจะวิเคราะห์เพิ่มเติมในส่วนของบริบททางสังคมด้วย

6.2.2.1 สัญชาตญาณดิบกับพฤติกรรมของโมะโมะตะโร

ผู้เขียนได้เปลี่ยน โมะโมะตะโร ในนิทานพื้นบ้านจากฝ่ายดีที่คอยช่วยเหลือผู้เดือดร้อนให้เป็นฝ่ายเลวที่มารุกรานผู้บริสุทธิ์ เช่น ยักษ์ แทน ดังข้อความต่อไปนี้

桃太郎はこういう罪のない鬼に建国以来の恐ろしさを与えた。
鬼は金棒を忘れたなり、「人間が来たぞ」と叫びながら、亭々と聳えた椰子の間を右往左往に逃げ惑った。「進め！ 進め！ 鬼という鬼は見つけ次第、一匹も残らず殺してしまえ！」桃太郎は桃の旗を片手に、日の丸の扇を打ち振り打ち振り、犬猿雉の三匹に号令した。⁶⁶

โมะโมะตะโรได้แสดงให้เห็นยักษ์ผู้ไม่มีความผิดเช่นนี้ได้รับรู้ถึงความน่ากลัวตั้งแต่การสถาปนาประเทศ ยักษ์สี่มกระบองทองคำและร้องตะโกนว่า “มนุษย์มาแล้ว” พร้อมกับวิ่งหนีกัน โกลาหลท่ามกลางต้นมะพร้าวสูงตระหง่าน โมะโมะตะโรถือธงรูปลูกท้อเอาไว้ข้างหนึ่ง ส่วนอีกข้างก็โบกพัดที่มีรูปดวงอาทิตย์กลมอยู่ไปมา แล้วสั่งสุนัข ลิง และไก่ฟ้าทั้งสามว่า “บุกเลย บุกเลย ถ้าเจอยักษ์ละก็ฆ่าอย่าให้เหลือเลยเชียว”

ข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นถึงสันดานดิบของมนุษย์ที่มักจะชอบรังแกผู้ที่อ่อนแอกว่าผ่านพฤติกรรมของโมะโมะตะโรที่เข้ามารุกรานยักษ์ผู้อาศัยอยู่อย่างสงบสุขอย่างโหดร้าย

⁶⁶ 芥川龍之介, 「桃太郎」 『芥川龍之介全集 第三卷』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 218-219.

นอกจากนี้ เหตุผลในการโจมตีเกาะยักษ์ของโมะโมะตะโร ยังเป็นแค่ต้องการแสดงความยิ่งใหญ่ของตัวเองเท่านั้น ดังจะเห็นจากข้อความตอนหนึ่งที่โมะโมะตะโรตอบคำถามยักษ์ว่าทำไมต้องมารุกราน

「わたくしどもはあなた様に何か無礼でも致したため、御征伐を受けたことと存じて居ります。しかし実はわたくしを始め、鬼が島の鬼はあなた様にどういふ無礼を致したのやら、とんと合点が参りませぬ。ついてはその無礼の次第をお明し下さる訣には参りますまいか？」桃太郎は悠然と頷いた。「日本一の桃太郎は犬猿雉の三匹の忠義者を召し抱えた故、鬼が島へ征伐に来たのだ。」⁶⁷
 “พวกข้าคงไปทำอะไรไม่สมควรต่อท่านไว้ จึงต้องถูกรบ แต่ข้าไม่ค่อยเข้าใจนักว่ายักษ์ของเกาะโอะนิงะชิมะ เช่นข้านี้ไปทำอะไรล่วงเกินท่านไว้หรือ ขอให้ท่านได้โปรดบอกให้ทราบได้หรือไม่”โมะโมะตะโรพยักหน้าอย่างใจเย็น “เมื่อโมะโมะตะโรอันดับหนึ่งของญี่ปุ่นได้สู้นัซ ดิง และโกไฟ้าทั้งสามผู้จงรักภักดีมาเป็นข้ารับใช้แล้ว จึงมาปราบยักษ์ที่เกาะโอะนิงะชิมะ”

ข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นว่าโมะโมะตะโรไม่ได้ใช้เหตุผลอันสมควรในการตัดสินใจที่จะเข้าปราบยักษ์ในครั้งนี้ เหตุผลนั้นเป็นเพียงการตอบสนองความต้องการของตนที่คิดว่าตัวเองยิ่งใหญ่และเก่งที่สุดในประเทศญี่ปุ่น จึงสามารถเข้ามารุกรานอีกฝ่ายหนึ่งได้

การรุกรานยักษ์โดยไม่มีเหตุผลดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการกระทำตามใจตัวเองเพียงเพื่อตอบสนองกิเลสตัณหา ดังเช่นหนังสือ *ปรัชญาการเมืองเปรียบเทียบ* ได้กล่าวเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์เอาไว้ว่า มนุษย์นั้นเป็นสัตว์ที่เห็นแก่ตัวที่สุด มากที่สุดและถือตัวเป็นใหญ่ที่สุด มนุษย์เกิดมาพร้อมกับกิเลสตัณหา (desires) และถูกกิเลสตัณหาที่ครอบงำ ยิ่งกว่านั้น ยังเชื่อว่า ถ้าอยากอยู่อย่างสุขสบายก็จำเป็นต้องสนองตอบกิเลสตัณหา ความทะยานอยากหรือความต้องการนั้นๆ จึงมีสิ่งจะอยู่ข้อหนึ่งว่า ไม่มีสามัญชนคนใด กระทำการใดๆ โดยไม่อาศัยความอยากเป็นแรงผลักดัน และโดยไม่คำนึงถึงตัวเอง รวมทั้งผลประโยชน์เพื่อสนองความอยากของตัวเอง⁶⁸ ดังนั้น พฤติกรรมการรุกรานยักษ์ของโมะโมะตะโร จึงอาจอนุมานได้ว่าเป็นพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการที่คิดว่าตัวเองเป็นผู้มีอำนาจ

⁶⁷ 芥川龍之介, 「桃太郎」 『芥川龍之介全集 第三卷』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 219.

⁶⁸ กุมินทร์ บุตรอินทร์และผู้แต่งร่วม, *ปรัชญาการเมืองเปรียบเทียบ-ศึกษาการเมืองแนวบูรณาการด้านอภิปรัชญา จริยศาสตร์ ธรรมศาสตร์ และคุณวิทยา* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม, 2554), หน้า 58.

6.2.2.2 ลักษณะญาณคติในเรื่องผลประโยชน์กับพฤติกรรมของสุนัขและลิง

เรื่องสั้นเรื่องนี้ผู้เขียนได้สร้างตัวละครสุนัขและลิงให้มีพฤติกรรมคล้ายกับมนุษย์ เช่น ตัวละครสุนัขมีพฤติกรรมต่อเรื่องผลประโยชน์ โดยสุนัขได้ต่อรองเพื่อขอคิบิด้งโงะจาก โมะโมะตะโร ดังประโยคต่อไปนี้

犬はしばらく強情に、「一つ下さい」を繰り返した。しかし桃太郎は何といっても「半分やろう」を撤回しない。こうなればあらゆる商売のように、所詮持たぬものは持ったものの意志に服従するばかりである。⁶⁹

สุนัขยังดึงดันบอกซ้ำๆ อยู่พักหนึ่งว่า “ขอหนึ่งลูก” แต่ไม่ว่าจะพูดว่ายังไง โมะโมะตะโรก็ยังยืนกรานอย่างหนักแน่นว่า “ให้ครึ่งลูก” การทำแบบนี้เหมือนเป็นการค้าขาย ซึ่งท้ายที่สุดผู้ไม่มีก็ยอมต้องทำตามคำสั่งของผู้มี

ข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการต่อรองเพื่อให้ตัวเองได้ผลประโยชน์มากที่สุด สุนัขพยายามรักษาผลประโยชน์ของตน ต่อรองอย่างเต็มที่เพื่อให้ได้คิบิด้งโงะหนึ่งลูก

นอกจากสุนัขแล้ว อะกุกะวะระก็ยังคงสร้างตัวละครลิง ให้มีพฤติกรรมเลียนแบบมนุษย์ด้วย ดังประโยคต่อไปนี้

黍団子の勘定に素早い猿はもっともらしい雉を莫迦にする。⁷⁰
ลิงที่หัวไวเรื่องคำนวณคิบิด้งโงะแก๊งโกไฟ่าที่ดูเหมือนจะรู้ทุกอย่าง

ประโยคข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ลิงในเรื่องสั้นนั้นเป็นลิงที่มีความสามารถในการคำนวณเรื่องคิบิด้งโงะได้อย่างว่องไว และมักคิดถึงเรื่องผลประโยชน์และกำไรมาก่อนเสมอ

ลิงที่คำนึงถึงแต่ผลประโยชน์ของตนเองนั้น เมื่อได้รับคิบิด้งโงะเพียงแกล่งลูกในตอนแรกก็ไม่ได้แสดงท่าทีไม่พอใจ แต่เมื่อเริ่มหิวจึงเริ่มต่อรองเพื่อให้ตนได้ผลประโยชน์ที่มากขึ้น ดังข้อความต่อไปนี้

その上猿は腹が張ると、たちまち不服を唱え出した。どうも黍団子の半分くらいでは、鬼が島征伐の伴をするのも考え物だといひ出したのである。⁷¹

⁶⁹ 芥川龍之介, 「桃太郎」 『芥川龍之介全集 第三巻』, 初版第 7 刷発行(筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 217.

⁷⁰ Ibid., p. 217.

⁷¹ Ibid., p. 217.

ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อถึงห้องอ้อมแล้วก็เริ่มโวยวายไม่พอใจเสียงดังว่า ไม่ว่าจะอย่างไร
การได้คิบังโงะแค่ครึ่งลูกแลกกับการเป็นลูกสมุนไปปราบยักษ์ที่โอะนิงะมิมะ
นั้นจะต้องลอบคิดก่อน

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของลิงที่ต่อรองกับ โมะ โมะตะ โรเพื่อขอคิบังโงะเพิ่มจาก โมะ โมะตะ โร โดยคำนึงถึงแต่ผลประโยชน์ของตนเองว่า ในการไปปราบยักษ์นั้นตนควรได้คิบังโงะมากกว่าครึ่งลูกสำหรับการไปปราบยักษ์

หวง เซียวโป (Huang Xiaobo: 黄晓波) ได้กล่าวเกี่ยวกับการต่อรองคิบังโงะของสัตว์ทั้ง 3 ตัวในเรื่องสั้นว่า การที่ผู้ติดตาม โมะ โมะตะ โร ทั้งสามตัวยอมเดินทางมาปราบยักษ์ด้วยนั้นก็เพราะคิบังโงะที่ โมะ โมะตะ โร ได้ให้ไว้ ดังนั้นจุดดึงดูดสำคัญที่ทำให้ทั้งสามยอมติดตามไปปราบยักษ์ด้วยก็คือ “ความต้องการ” ในคิบังโงะ เมื่อทั้งสามทะเลาะกันตลอดเวลาจึงต้องต่อรองกันเพื่อให้ได้สิ่งตอบแทนตามความต้องการของทุกคน⁷² ซึ่งผู้วิจัยเห็นด้วยกับ หวง เซียว โป ว่าการต่อรองของสัตว์ทั้งสามตัวนี้ คือ ต้องการคิบังโงะ โดยไม่ได้คำนึงถึงอีกฝ่ายนั้นแสดงให้เห็นถึงการเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตน และยังแสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีพลังกำลังหรือสิ่งของมีค่านั่นถือได้ว่าเป็นผู้ที่แข็งแกร่งกว่าได้เปรียบผู้ที่ไม่มีสิ่งดังกล่าวซึ่งถือว่าเป็นผู้อ่อนแอเสมอ ดังเช่นในหนังสือ *ปรัชญาการเมืองเปรียบเทียบ* ที่กล่าวเกี่ยวกับประเด็นนี้ไว้ว่า เมื่อมนุษย์ที่ประกอบไปด้วยกิเลสค้นหา ความทะยานอยาก หรือความต้องการนั้นต้องมาอยู่ร่วมกัน จึงมุ่งที่จะข้อย่างสิ่งๆเดียวกันเพื่อตอบสนองความอยาก จนต้องเกิดการขัดแย้งและแก่งแย่งขึ้น เพื่อตอบสนองความอยากของตน แม้ผู้อื่นจะเป็นฝ่ายได้รับความเสียหาย ชีวิตในสังคมมนุษย์จึงเป็นไปในลักษณะที่ว่าใครแข็งแกร่งใครชนะก็ได้ผลประโยชน์ ใครอ่อนแอใครแพ้ก็ยอมต้องเสียผลประโยชน์ หรือหากใครมีอำนาจก็สามารถข่มขู่ระรานผู้อื่นได้⁷³ ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมของสุนัขและลิงนั้นสะท้อนให้เห็นถึงสัญชาตญาณดิบของมนุษย์ที่กระทำเพื่อสนองความต้องการภายในตนเอง เพื่อผลประโยชน์ของตนเองโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น

6.2.2.3 สัญชาตญาณดิบในเรื่องเพศกับพฤติกรรมของลิง

นอกจากผู้เขียนจะได้สะท้อนพฤติกรรมของมนุษย์ในแง่ของการทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนแล้ว ยังได้สะท้อนให้เห็นสัญชาตญาณดิบในเรื่องเพศผ่านพฤติกรรมของลิงอีกด้วย ดังข้อความตอนหนึ่งที่กล่าวว่า

⁷² 黄晓波, 「隠蔽されたストーリー——芥川『桃太郎』の生成について」『文学研究論集』第 25 号 (筑波大学比較・理論文学会, 2007 年 3 月), p. 105.

⁷³ ภูมินทร์ บุตรอินทร์และผู้แต่งร่วม, *ปรัชญาการเมืองเปรียบเทียบ-ศึกษาการเมืองแนวบูรณาการด้านอภิปรัชญา จริยศาสตร์ ธรรมศาสตร์ และคุณวิทยา* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม, 2554), หน้า 58-59.

猿も——猿は我々人間と親類同志の間がらだけに、鬼の娘を絞殺す前に、必ず凌辱を恣にした。⁷⁴
 ลิงเองก็.....เพียงเพราะว่าลิงนั้นเป็นญาติกับมนุษย์ จึงตัดสินใจว่าจะต้องข่มขืนลูกสาวยักษ์ก่อนฆ่า

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า แม้อิงจะฆ่ายักษ์เช่นเดียวกับที่สุนัขและไก่ฟ้าทำ แต่เพราะลิงเป็นสัตว์ที่มีความใกล้เคียงกับมนุษย์ พฤติกรรมก่อนที่จะฆ่ายักษ์จึงต้องข่มขืนก่อน ซึ่งน่าจะมองได้ว่า พฤติกรรมที่ลิงกระทำกับยักษ์นั้นเป็นลักษณะของการรุกรานอีกฝ่ายเพื่อแสดงอำนาจและตอบสนองความต้องการของตน พฤติกรรมของลิงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมของมนุษย์ในแง่การใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน ในหนังสือเรื่อง *ฟรอยด์และพัฒนาการของจิตวิเคราะห์: จากความฝันสู่ทฤษฎีสังคม* ซิกมันด์ ฟรอยด์ได้นำเสนอเกี่ยวกับสัญชาตญาณของมนุษย์กับเรื่องเพศ เอาไว้ว่า สัญชาตญาณของมนุษย์กับเรื่องเพศ นั้นมีความสัมพันธ์กัน ฟรอยด์เชื่อว่า เราสามารถทำความเข้าใจกับเรื่องสัญชาตญาณของมนุษย์โดยผ่านการวิเคราะห์ธรรมชาติของเรื่องเพศ ฟรอยด์ได้ชี้ให้เห็นว่า มนุษย์พยายามแสวงหาความสุขความพึงพอใจให้แก่ตนเองอยู่เสมอ โดยการดิ้นรนแสวงหาและการกระทำต่างๆของมนุษย์มาจากสัญชาตญาณทางเพศที่เติบโตมาพร้อมกับเด็กทารก⁷⁵ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการที่ลิงข่มขืนลูกสาวยักษ์นั้นเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของตัวเอง และลิงก็เปรียบเสมือนตัวแทนของมนุษย์นั่นเอง นอกจากนี้ยังน่าจะคิดได้ว่าพฤติกรรมของลิงถูกยกขึ้นมาเพื่อใช้เสียดสีทหารญี่ปุ่นในช่วงยุคอาณานิคมที่มีพฤติกรรมข่มขืนใจหญิงสาวในประเทศที่เข้าไปยึดครอง

จากการวิเคราะห์ทรรสนะเกี่ยวกับมนุษย์ในเรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร” ทั้ง 2 ประเด็นคือ ทรรสนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลว และทรรสนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตนนั้น แสดงว่าในการกำหนดความดี-เลว มนุษย์จะคำนึงถึงผลดีผลเสียของตนเป็นหลัก สะท้อนให้เห็นในพฤติกรรมการรุกรานของโมะโมะตะโร และยักษ์ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นอีกว่าสัญชาตญาณดิบซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของจิตใต้สำนึกมนุษย์นั้นแสดงออกมาเพื่อตอบสนองความต้องการและผลประโยชน์ส่วนตน ซึ่งเห็นได้จากพฤติกรรมการรุกรานยักษ์ของโมะโมะตะโร การต่อรองลึบคังโงะของสุนัขและลิง รวมทั้งพฤติกรรมข่มขืนยักษ์ของลิง ซึ่งเป็นแก่นเรื่องที่แตกต่างไปจาก

⁷⁴ 芥川龍之介, 「桃太郎」 『芥川龍之介全集 第三卷』, 初版第 7 刷発行 (筑摩書房, 1976 年 5 月 15 日), p. 219.

⁷⁵ ยศ สันตสมบัติ(ศ.ดร.), *ฟรอยด์ และพัฒนาการของจิตวิเคราะห์: จากความฝันสู่ทฤษฎีสังคม*, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), หน้า 36-40.

นิทานพื้นบ้านที่มุ่งนำเสนอแก่นเรื่องเกี่ยวกับ การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ดังที่เห็นได้จากการปราบ
ยักษ์ของโมะโมะตะโร

แม้งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องสั้นเรื่อง “โมะโมะตะโร” ส่วนใหญ่จะตีความไปในแนวลัทธิ
จักรวรรดินิยม ซึ่งเป็นนโยบายขยายอำนาจโดยการเข้าควบคุมหรือมีอำนาจบังคับบัญชาเหนือ
ดินแดนต่างชาติโดยตรงเพื่อการรักษาจักรวรรดิให้ดำรงอยู่ต่อไป และจากการเข้าคุมอำนาจ
ทางอ้อมในด้านการเมือง ทางเศรษฐกิจของประเทศอื่น ๆ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหากศึกษาผ่าน
ประวัติศาสตร์และประวัติผู้แต่งแล้วไม่อาจหลีกเลี่ยงที่จะกล่าวถึงเรื่องสั้นเรื่องนี้ในแง่ของลัทธิ
จักรวรรดินิยมได้เลย แต่อย่างไรก็ตามหากศึกษาในแง่ของวรรณกรรมมนุษย์ก็สามารถมองเห็น
แนวคิดของผู้เขียนที่มีต่อมนุษย์ได้เช่นเดียวกัน

บทที่ 7

บทสรุป

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าเรื่องสั้นเรื่อง“กะซิกะซิชะมะ” (Kachikachiyama: かちかち山) “เคียวกุนดัน” (Kyōkundan: 教訓談) “ชะรุกะนิงซเซิน” (Sarukanigassen: 猿蟹合戦) “โมะโมะตะโร” (Momotarō: 桃太郎) ได้รับอิทธิพลบางส่วนจากนิทานพื้นบ้านในด้านเนื้อเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร การดำเนินเรื่อง และฉาก แต่ส่วนที่เรื่องสั้นไม่ได้รับอิทธิพลเลย คือ แก่นเรื่อง ดังตารางสรุปผลการเปรียบเทียบดังต่อไปนี้

ตารางที่ 18: ตารางเปรียบเทียบอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านในเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่อง

	เนื้อเรื่อง	โครงเรื่อง	ตัวละคร	การดำเนินเรื่อง	ฉาก	แก่นเรื่อง
“กะซิกะซิชะมะ”	△	△	△	△	△	×
“เคียวกุนดัน”	△	△	△	×	△	×
“ชะรุกะนิงซเซิน”	△	△	△	△	△	×
“โมะโมะตะโร”	△	△	△	△	△	×

หมายเหตุ ○แสดงส่วนที่เหมือน △แสดงส่วนที่เหมือนและต่างกัน ×แสดงส่วนที่ต่างกัน

กล่าวคือ ผู้วิจัยพบว่าผู้เขียนได้นำเนื้อเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร การดำเนินเรื่อง และฉากของนิทานพื้นบ้าน มาดัดแปลงในรายละเอียดบางส่วนเพื่อนำเสนอทรรสนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลว และทรรสนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน ซึ่งเป็นแก่นเรื่องที่แตกต่างไปจากแก่นเรื่องเดิมในนิทานพื้นบ้านที่มุ่งนำเสนอแนวคิดเรื่อง “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว”

จากตารางเปรียบเทียบนิทานพื้นบ้านกับเรื่องสั้นจะเห็นได้ว่าเนื้อเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร การดำเนินเรื่อง และฉากของแต่ละเรื่องนั้นมีทั้งส่วนที่เหมือนและแตกต่าง โดยผู้เขียนยังคงบางส่วนของนิทานพื้นบ้านไว้ แต่ได้ดัดแปลงและเพิ่มเติมรายละเอียดเข้าไปเพื่อการนำเสนอแก่นเรื่องที่แตกต่างกัน ซึ่งการดัดแปลงและการเพิ่มเติมรายละเอียดต่างๆ ในเรื่องสั้นจะมากน้อยแตกต่างกันไปตามแต่ละเรื่อง

สำหรับด้านเนื้อหานั้น เรื่องสั้นมีการดัดแปลงเนื้อหาของนิทานพื้นบ้าน โดยแบ่งได้ 2 แบบ คือ การดัดแปลงและเพิ่มเติมรายละเอียดช่วงหลังของนิทานพื้นบ้าน ได้แก่เรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” “เกียวกุนตัน” และ “ชะรุกะนิงซ์เซ็น” และการดัดแปลงและเพิ่มเติมรายละเอียดทั้งในช่วงต้นและช่วงหลังของนิทานพื้นบ้าน ได้แก่ เรื่อง “โมะโมะตะโร”

ส่วนด้านโครงเรื่องนั้น ก็มีการดัดแปลง 2 แบบเช่นกัน กล่าวคือ การเปิดเรื่องด้วยการนำเนื้อหาบางส่วนของนิทานพื้นบ้านมาใช้ เช่น เรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” “เกียวกุนตัน” “ชะรุกะนิงซ์เซ็น” และอีกแบบคือการเปิดเรื่องด้วยการเพิ่มเติมเนื้อหาออกเหนือจากเนื้อหาในนิทานพื้นบ้าน เช่น เรื่อง “โมะโมะตะโร”

ส่วนด้านตัวละครนั้น เรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่องได้นำเอาตัวละครหลักของนิทานพื้นบ้านมาใช้ โดยมีการดัดแปลงตัวละครให้มีลักษณะตรงข้ามกับตัวละครในนิทานพื้นบ้าน

การดำเนินเรื่องของเรื่องสั้นนั้น เรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” “ชะรุกะนิงซ์เซ็น” และ “โมะโมะตะโร” นั้นยังคงมีส่วนคล้ายกับนิทานพื้นบ้านในแง่ผู้เล่าเรื่องเป็นผู้รู้ความเป็นไปของเหตุการณ์ในเรื่องทั้งหมด แต่ในเรื่อง “เกียวกุนตัน” นั้นมีการใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 เพื่อเป็นการเข้ามาแทรกแซงเนื้อเรื่องของผู้เขียนทำให้ผู้อ่านมองเห็นในประเด็นที่ผู้เขียนได้อย่างชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้เรื่อง “เกียวกุนตัน” และ “ชะรุกะนิงซ์เซ็น” นั้นยังมีการดำเนินเรื่องในลักษณะผู้เขียนพูดคุยกับผู้อ่านซึ่งเป็นลักษณะการดำเนินเรื่องที่พิเศษกว่าเรื่องอื่นอีกด้วย

ส่วนด้านฉากนั้น เรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่องยังคงใช้ลักษณะของฉากคล้ายกับฉากในนิทานพื้นบ้าน กล่าวคือ ไม่ระบุเวลาและสถานที่ แต่ได้นำเอาสถานบางแห่งที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านมาใช้ เช่น ทะเล ในเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ” หรือ เกาะยักษ์ ในเรื่อง “โมะโมะตะโร”

จากการศึกษาผลการเปรียบเทียบระหว่างเรื่องสั้นกับนิทานพื้นบ้านผู้วิจัยพบว่า องค์ประกอบของเรื่องสั้นที่ผู้เขียนดัดแปลงเพื่อนำเสนอพรรณนาของตนมากที่สุด คือ ตัวละคร และรองลงมาก็คือ ฉาก โดยผู้เขียนได้สร้างตัวละครและฉากในเรื่องสั้นให้มีลักษณะตรงข้ามกับนิทานพื้นบ้านเพื่อนำเสนอแก่นเรื่องที่ต้องการ

ในนิทานพื้นบ้านนั้นมีแก่นเรื่องหลัก คือ การทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ที่แสดงให้เห็นว่าผู้ที่กระทำความดีควรได้รับสิ่งตอบแทนและความสุข ส่วนผู้ที่ประพฤติชั่วย่อมต้องได้รับการลงโทษ แต่ในเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่องของอะกุตะงะวะแนะนำเสนอแก่นเรื่องด้านพรรณนามนุษย์โดยแบ่งเป็น 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ พรรณนาเกี่ยวกับมนุษย์ ที่ว่า มนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลว และ พรรณนาเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน โดยมีประเด็นนำเสนอที่แตกต่างกันไปตามเนื้อเรื่อง ดังนี้

ในเรื่องสั้นเรื่อง “กะชิกะชียะมะ” ได้นำเสนอแก่นเรื่องด้านทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ ที่ว่า มนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลว โดยการสร้างตัวละครหลักคือ ตา กระจ่าต่าย และทะนุกิ ให้เป็นตัวละครที่เป็นกลางคือ ไม่ระบุว่าดีหรือเลว จากนั้นจึงให้ ตาซึ่งเป็นตัวละครที่เป็นมนุษย์เป็นผู้ตัดสินว่า กระจ่าต่ายกับทะนุกิ ฝ่ายใดคือฝ่ายดี โดยยึดผลประโยชน์ของตัวเองเป็นหลัก นั่นก็คือ ฝ่ายไหนเป็นประโยชน์ก็จะเป็นฝ่ายดี

ส่วนในเรื่องสั้นเรื่อง “เถียวกุนตัน” นั้นนำเสนอแก่นเรื่องด้านทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน โดยการเลือกเอาพฤติกรรมบางส่วน ของตาขาย และกระจ่าต่ายกับทะนุกิ มาเล่า เพื่อแสดงให้เห็นถึงสัญชาตญาณดิบเกี่ยวกับเรื่องการกิน เนื้อมนุษย์ซึ่งแฝงอยู่ในตัวมนุษย์ที่สามารถแสดงออกมาได้ตลอดเวลา

สำหรับเรื่องสั้นเรื่อง “ชะรุกะนิงซเซ่น” นั้นนำเสนอแก่นเรื่องด้านทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ เอาไว้ทั้ง 2 ประเด็น คือ ทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลว โดยการสร้างตัวละครให้มีลักษณะตรงข้ามกันนิทานพื้นบ้าน กล่าวคือ ในเรื่องสั้นได้สร้างให้ปูและพรรคพวกเป็นฝ่ายเลว ส่วนลิงเป็นฝ่ายดี และทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตน โดยการเพิ่มตัวละคร เช่น ครอบครวปู เพื่อแสดงให้เห็นถึงสัญชาตญาณดิบของมนุษย์ในเรื่องการกินเนื้อพวกเดียวกันและการตอบสนองความต้องการทางเพศ ผ่านพฤติกรรมของตัวละครครอบครวปู

สำหรับเรื่อง “โมะโมะตะโร” นั้นนำเสนอแก่นเรื่องด้านทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์เอาไว้ทั้ง 2 ประเด็น เช่นเดียวกัน คือ ทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์เป็นผู้กำหนดว่า สิ่งไหนคือความดีหรือความเลว โดยการสร้างตัวละครฝ่ายโมะโมะตะโรให้เป็นฝ่ายรุกราน ส่วนยักษ์นั้นเป็นฝ่ายถูกรุกราน และทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์ใช้สัญชาตญาณดิบเพื่อตอบสนองความต้องการของตนในเรื่องผลประโยชน์และการตอบสนองความต้องการทางเพศ ผ่านพฤติกรรมของโมะโมะตะโร และพรรคพวก

จากการศึกษาอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านรวมไปถึงทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ปรากฏในเรื่องสั้นทั้ง 4 นั้น จะเห็นได้ว่า อะกุตะงะวะ ได้นำเสนอทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์โดยการนำเอา เนื้อหาบางส่วนจากนิทานพื้นบ้านมาใช้ ไม่ว่าจะเป็นการตัดเนื้อหาเดิม เพิ่มเนื้อหาใหม่ ดัดแปลงตัวละครและฉาก รวมไปถึงการใช้วิธีการดำเนินเรื่องที่มีบางส่วนแตกต่างออกไป หากพิจารณา ร่วมกับประวัติผู้แต่งรวมไปถึงบริบททางสังคมแล้ว จะเห็นได้ว่านอกจากการดัดแปลงเนื้อเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร การดำเนินเรื่อง และฉากในเรื่องสั้นจะไปสอดคล้องกับเหตุการณ์ทาง

ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นหลายเหตุการณ์ เช่น สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง* (Daiichiji Sekaitaisen: 第一次世界大戦) คดีกบฏ** (Taigyaku Jiken: 大逆事件) สงครามญี่ปุ่น-จีน*** (Nisshin Sensō: 日清戦争) สงครามญี่ปุ่น-รัสเซีย† (Nichiro Sensō: 日露戦争) การรุกรานเกาหลี เป็นต้นแล้ว การตัดแปลงดังกล่าวยังแสดงให้เห็นทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ของอะกุตะงะวะผ่านเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่อง ซึ่งสะท้อนมุมมองและความคิดที่มีต่อมนุษย์ในฐานะนักเขียนสมัยทะอิโธ เนื่องด้วยสมัยทะอิโธเป็นยุคสมัยที่สังคมกำลังเผชิญหน้ากับปัญหาที่เกิดจากการปฏิรูปอุตสาหกรรมอันเป็นผลต่อเนื่องมาจากการปฏิรูปสมัยเมจิ เพื่อให้เป็นไปตามแบบอย่างตะวันตก สังคมจึงเกิดความเปลี่ยนแปลงมากมายและผู้คนเริ่มสงสัยในความเป็นมนุษย์ ดังนั้นการศึกษาเรื่องสั้นเรื่อง“คะชิกะชิยะมะ” “เคียวกุนคัน” “ชะรุกะนิงซเซิน” “โมะโมะตะโร” นอกจากจะสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมในยุคทะอิโธได้เป็นอย่างดีแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงถึงทรศนะเกี่ยวกับมนุษย์ของอะกุตะงะวะอีกด้วย

* เกิดในปีค.ศ. 1914 (ปีทะอิโธที่ 3) เป็นความขัดแย้งระหว่างฝ่ายสัมพันธมิตร ประกอบด้วยเยอรมนี อิตาลีและออสเตรีย กับฝ่ายไตรภาคีหรือมหาอำนาจกลาง ประกอบด้วย สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส และรัสเซีย

** เกิดขึ้นในปีค.ศ. 1910 เป็นการเปิดโปงแผนการลอบปลงพระชนม์จักรพรรดิของนักสังคมนิยม (Shakaishugisha: 社会主義者) และผู้ไม่นิยมการปกครองโดยรัฐบาล (Museifushugisha: 無政府主義者)

*** เกิดขึ้นในปีค.ศ. 1894 (ปีเมจิที่ 27) ถือเป็นสงครามกับต่างประเทศครั้งแรกในช่วงต้นของยุคสมัยใหม่ของญี่ปุ่น เนื่องจากญี่ปุ่นไม่พอใจการเข้ามาจัดการเกาหลีของจีนซึ่งส่งผลให้ผลประโยชน์ที่ญี่ปุ่นเคยได้รับลดลง การรบในครั้งนี้ญี่ปุ่นเป็นฝ่ายชนะ ทำให้ญี่ปุ่นได้รับเงินค่าชดเชยเป็นจำนวนมหาศาล และได้หัวนมาครอบครอง

† เป็นสงครามที่เกิดขึ้นในปีค.ศ. 1904 (ปีเมจิที่ 37) เพื่อแย่งกันครอบครองเกาหลี และ แมนจูเรีย ซึ่งเป็นพื้นที่ด้านตะวันออกเฉียงเหนือของจีนในสมัยนั้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กอบกุล อิงคุทานนท์. ศัพท์วรรณกรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์รักอักษร.

กลุ่มไทยทำปรัชญา. สารานุกรมปรัชญาออนไลน์ฉบับ สังเขป -อภิจริยศาสตร์- [ออนไลน์].

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2009. แหล่งที่มา: <http://www.philospedia.net/metaethics.html> [1 ตุลาคม 2011]

คณาจารย์คณะอักษรศาสตร์. วรรณคดีศึกษา. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

จุฬารัตน์ เตชะ โชควิวัฒน์และคณะ. พจนานุกรมญี่ปุ่น-ไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรม, 2546.

ฉอง-ปิแยร์ โกลเด็นชไตน์. การอ่านนวนิยาย. พิมพ์ครั้งที่ 2. แปลโดย วัลยา วิวัฒน์ศร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ธารทิพย์ มาพิบูลธัญชาติ. อิทธิพลของนิทานพื้นบ้านและวรรณคดีเกี่ยวกับมนุษย์ใน “โอะ โตะจิ โสฉิ” ของคะสะอิ โอะซะมุ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาภาษาและวรรณคดีญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2548.

ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์. เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา 158420 จริยธรรมของนักบริหารเกณฑ์การตัดสินจริยธรรม[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.angelfire.com/country/thanyawat/158420-4.html>[1 ตุลาคม 2011]

เพ็ญศรี กาญจ โนมัย. ญี่ปุ่นสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: นิตยสารพิมพ์, 2538.

Friedrich Wilhelm Nietzsche. Also Sprach Zarathustra - Thus Spake Zarathustra , แปลโดย กิรติ บุญเจือ. กรุงเทพฯ, 2524.

ภูมินทร์ บุตรอินทร์และผู้แต่งร่วม, ปรัชญาการเมืองเปรียบเทียบ-ศึกษาการเมืองแนวบูรณาการ ด้านอภิปรัชญา จริยศาสตร์ ตรรกศาสตร์ และคุณวิทยา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม, 2554.

ยุวพาส์(ประทีปเสนา) ชัยศิลป์วัฒนา. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดี. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 2544.

ยศ สันตสมบัติ(ศ.ดร.), พรอยด์ และพัฒนาการของจิตวิเคราะห์: จากความฝันสู่ทฤษฎีสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.

ริชาร์ด สตอร์รี่. ญี่ปุ่นกับความเสื่อมของจักรวรรดินิยมตะวันตกในเอเชีย 1894-1943. แปลโดย วุฒิชัย มูลศิลป์, สุภัทรา นิลวัชระ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เคสดีไทย, 1982.

วนิดา คุณตวัส. ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมเรื่องนิเวศกับการวิจารณ์จริยศาสตร์ของนิทซ์เซ่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทอักษรศาสตรบัณฑิต, ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

สุรางค์ศรี ดันเสียงสม. ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

ภาษาญี่ปุ่น

芥川龍之介 『芥川龍之介全集 (筑摩類聚全集) 第3卷、第4卷』 (筑摩書房、1971年)

巖谷小波 (著)、上田信道 (校訂) 『日本昔噺 (東洋文庫 692)』 (平凡社、2007年9月28日 初版第2刷発行)

- 稲田浩二・稲田和子編『日本昔話ハンドブック』（三省堂、2011年）
- 海老井英次「芥川龍之介の桃太郎論」『民主文学』（日本民主主義文学会、1982年11月号）
- 菊地弘・久保田芳太郎・関口安義（編）『芥川龍之介事典』（明治書院、1985年12月）
- 桑原隲藏「支那人の食人肉風習」『太陽』第25巻第7号所載（1919年6月）
- 佐藤嗣男「芥川龍之介『桃太郎』—お前たちも悪戯すると、人間の島へやっってしまうふよ」『文学と教育』第201号（2005年5月20日）
- 佐藤亮一『新潮日本文学アルバム13 芥川龍之介』（新潮社、1983年）
- 杉田 弘子『礎石の『猫』とニーチェ—佐稀代の哲学者に震撼した近代日本の知性たち』（白水社、2010年2月10日）
- 関口安義『芥川龍之介とその時代』（筑摩書房、1999年3月）
- 関口安義「よみがえる芥川龍之介」（NHK ライブラリー、2006年6月）
- 関口安義編『芥川龍之介新辞典』（翰林書房、2003年12月）
- 関口安義『芥川龍之介』（岩波書店、1995年）
- 関口安義『芥川龍之介の歴史認識』（新日本出版社、2004年）
- 土屋忍「大正期『南洋論』の展開—鶴見祐輔と芥川龍之介—」『社会文学』第19号（日本社会文学会、2003年9月）
- 滑川道夫『桃太郎像の変容』（東京書籍、1981年3月）
- 中村青史「『桃太郎』論」『方位』（1982年5月号）

日本民話の会（編）『決定版 日本の民話辞典—読んで面白い ひいてわかり易い』

（講談社、2007年4月23日第2刷発行）

林和利、小林幸夫（編著者）『整理と鑑賞 精選日本文学史』（桐原書店、2001年5月

1月第13刷）

松澤信祐『新時代の芥川龍之介』（洋々社、1999年11月）

山口昭男（発行者）、「猿蟹合戦」（注解）『芥川龍之介全集 第9巻』第2刷発行（岩波書店、2007年9月7日、）

黄曉波「隠蔽されたストーリー—芥川『桃太郎』の生成について—」『文学研究論集』第25号（筑波大学比較・理論文学会、2007年3月）

ブライアン・マラー（著者）、平石律子（訳者）『カニバリズム 最後のタブー』第1版第2刷発行（青弓社、1994年1月11日）

Peggy Reeves Sanday（著者）、中山元（訳者）『聖なる飢餓 カニバリズムの文化人類学』第一版第一刷発行（青弓社、1995年12月30日）

『広辞苑』、第6版

『ブリタニカ国際大百科辞典』（Britannica Japan, 2009年1月）

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

คริสโตเฟอร์ โกด-โจนส์. ญี่ปุ่นสมัยใหม่: ความรู้ฉบับพกพา. แปลโดย พลอยแสง เอกญาติ.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเพ่นเวลดส์, 2554.

วีระชัย โชคมุกดา. ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ: ยิปซี, 2554.

ริชาร์ด สตอร์รี่. ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยใหม่. แปลโดย พรรณี สรวงบุญมี และ มร.ว.ประกายทอง
สิริสุข. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2520.

อรรถยา สุวรรณระดา. เรียนรู้ตำนานเทพญี่ปุ่นจากวรรณกรรมโคะจิกิ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.

E.H Norman. ญี่ปุ่น: การก่อตัวเป็นชาติสมัยใหม่. แปลโดย พรรณี ฉัตรพลรักษ์. กรุงเทพฯ:
โครงการแปลไทย-ญี่ปุ่น มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2526.

ภาษาญี่ปุ่น

芥川龍之介 『芥川龍之介全集 第9巻』 (岩波書店、2007年、第2刷発行)

永沢道雄 『大正時代 現代を読みとく大正の事件簿』 (光人社、2005年)

佐藤弘雄 (代表) 『概説 日本思想史』 (ミネルヴァ書房、2007年、第3刷発行)

ピョートル・クロポトキン (著) 大杉栄 (訳) 『相互扶助論』 (同時代社、2009年)

吉田和明 『For Beginners シリーズ 芥川龍之介』 (現代書館、1989年)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ในภาคผนวกนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำดัชนีแสดงอักษร โรมะจิและอักษรคันจิของชื่อภาษาญี่ปุ่นที่ได้ถอดเสียงเป็นภาษาไทยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เพื่อความสะดวกแก่การค้นหาคำอักษรภาษาญี่ปุ่นของเสียงอ่านภาษาญี่ปุ่นซึ่งเป็นชื่อเฉพาะที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์

A

Ababababa	あばばば	อะบะบะบะบะ
Akahon	赤本	อะกะฮง
Akashichō	明石町	อะกะชิโชน
Akutagawa Dōshō	芥川道章	อะคุตะงะวะ โดโชน
Akutagawa Ryūnosuke	芥川龍之介	อะคุตะงะวะ ริวโนะซุกะ
Akutagawa Ryūnosuke zenshū	芥川龍之介全集	อะคุตะงะวะ ริวโนะซุกะเซ็นฉู
Amatsukami	天つ神	อะมะทซุกะมิ
Amerikamonogatari	あめれか物語	อะเมะริกะโมะโนะงะตะริ
Anokoro no jibun no koto	あの頃の自分の事	อะโนะโกะโรโนะจินุน โนะโกะโตะ
Arahitogami	現人神	อะระฮิโตะงะมิ
Arishima Takeo	有島武郎	อะริชิมะ ทะเกะโอะ
Arukatakiuchi no hanashi	或敵打ちの話	อะรุคะตะกิอุชิ โนะ สนะฉิ
Aruonna	或る女	อะรุอนนะ
Arurenaishōsetsu	或る恋愛小説	อะรุเร็นอะอิโฉเซทซุ
Asakusaku	浅草区	อะซะกุซะกุ

B

Bakufu	幕府	บะกุฟุ
Barutazaaru	バルタザアル	บะรุตะสะอะรุ
Bishō	微笑	บิโชน
Bisei no shin	尾生の信	บิเซอิโนะฉิน
Bōto no ko	暴徒の子	โบโตะ โนะ โคะ
Bunmeikaika	文明開化	บุนเมอิ กะอิกะ
Butōkai	舞踏会	บุโตะกะอิ

B

Bunshō	文章	บุน โฉ
Bungeitekina Amari ni bungeitekina	文芸的な、 余りに文芸的な	บุงเงอิเตะกินะ อะมะรินิบุงเงอิ เตะกินะ
Bunsho	文書	บุน โฉะ

C

Chikumashobō	筑摩書房	ชิกุมะ โฉะโบ
Chichi no shi	父の死	ชิชิโนะฉิ
Chūgokumono	中国物	ชูงะกุโมะโนะ
Chuōku	中央区	ชูโอคุ
Chūōkōron	中央公論	ชูโอโอรอน
Chūgi	忠義	ชูจิ
Chūtō	偷盜	ชูโต
Chichi	父	ชิชิ

D

Dainipponteikokukenpō	大日本帝国憲法	คะอิชิปปอง เทะอิโกะกุเก็มโป
Daiichi goken undō	第一次護憲運動	คะอิชิชิ โงะเก็น อุนโด
Daiichiji sekaitaisen	第一次世界大戰	คะอิชิชิ เซะกะอิทะอิเซ็น
Dainichi goken undō	第二次護憲運動	คะอิชิชิ โงะเก็น อุนโด
Daiichikōtōgakkō	第一高等学校	คะอิชิชิโกโตกักโก
Daiyon no otto kara	第四の夫から	คะอิยงโนะออตโตะกะระ
Daidōjishinsuke no hansei	大導寺信輔の半生	คะอิโดจิฉินชูเกะ โนะ ฮันเซะอิ
Daiichikōtōchūgakkō	第一高等中学校	คะอิชิชิโคโตชูงักโก
Dainihonkokuikai	大日本国粋会	คะอิชิชิโนะโกะกุชูอิกะอิ
Dazai Osamu	太宰治	คะซะอิ โอะซะมุ

E

Ebii Eiji	海老井英次	เอะบิอิ เอะอิจิ
Edo	江戸	เอะโตะ
Edojidaimono:	江戸時代物	เอะโตะจิคะอิโมะโนะ

E

Eguchi Kan	江口 渙	เอะงุชิ คัง
Ehigashijinjoshōgakkō	江東尋常小学校	เอะฮิงะฉิมิจินโจโมะกักโก
Eiyū no tsuwa	英雄の器	เอะอียูโนะอุทซุวะ
Enhon	円本	เอ็นฮอน
Entaku	円タク	เอ็นทะกุ

F

Fukakawaku	深川区	ฟุกะกะวะกุ
Fuki	フキ	ฟุกิ
Fukeijiken	不敬事件	ฟุเกะอิจิกัง
Fuku	フク	ฟุคุ
Fumihogo	文放古	ฟุมิโอะโงะ
Fushiginashima	不思議な島	ฟุฉิมิจินะชิมะ
Futsūsenkyohō	普通選挙法	ฟุทซุเซ็นเคียวโฮ
Futon	布団	ฟุตง
Fujingōron	婦人公論	ฟุจิน โกรน
Fuyu	フユ	ฟุยุ

G

Gakuyūkaizasshi	学友会雑誌	กะกุยูกะอิซัสซชิ
Giwaku	疑惑	กิวะกุ
Geijutsusonota	芸術その他	เกะอิจุกุซุโชะโนะตะ
Gesakuzanmai	戯作三昧	เกะซะกุสั้มมะอิ
Genkakusanbō	玄鶴山房	เก็นกะกุซั้มโบ
Gendai	現代	เก็นคะอิ
Go-Yon undō	五・四運動	โกะ ยง อุโนโด
Gokensanpa	護憲三派	โกะเก็นซั้มปะ

H

Hakai	破壊	ซะกะอิ
Hana	鼻	ฮะนะ

H

Hayama Yoshiki	葉山嘉樹	ฮะยะมะ โยะฉิกิ
Hatsu	ハツ	ฮะทซุ
Haru no shinzō	春の心臓	ฮะรุ โนะฉิน โส
Hansenshōsetsu	反戦小説	ฮันเซ็น โฉะเซทซุ
Harufuku	春服	ฮะรุฟุกุ
Hanasakajii	花咲爺	ฮะนะซะกะกะจิอิ
Haguruma	齒車	ฮะงุระมะ
Hashiremerosu	走れメロス	ฮะฉิเรมะ โระสุ
Hisenron	非戦論	อิเซ็นรอน
Hankechi	手布 (ハンケチ)	ฮังกะชิ
Higuchi Ichiyō	樋口一葉	ฮิงุชิ อิชิโย
Hisa	ヒサ	อิซะ
Hinodekai	日の出界	อิโนะเดกะอิ
Hiyotsukoto	ひよつこと	อิโยะทซุโกะโตะ
Hitokure no tsuchi	一塊の土	อิโตะกุระ โนะ ทซุชิ
Hekiken	僻見	เฮะกิเก็น
Honesarashi	骨晒し	โอะเนะซะระฉิ
Hōkyounin no shi	奉教人の死	โอยะเกียฉิน โนะ ฉิ
Hōkyōnin no shi	奉教人の死	โอยะเกียฉิน โนะฉิ
Honjoku	本所区	ฮอนโจกุ

I

Inukai Tsuyoshi	犬養毅	อินุกะอิ ทซุชิโยะฉิ
Iwaya Sazanami	巖谷小波	อิวะยะ ซะซะนะมิ
Irifunechō	入船町	อิริฟูเนะโช
Imogayu	芋粥	อิโมะงะยู
Ichimiyagawa	一宮川	อิชิมียะงะวะ
Ichi no miya	一の宮	อิชิโนะมียะยะ
Imogayu	芋粥	อิโมะงะยู
Itojo oboegaki	糸女覚え	อิโตะโจะ โอะโอะเอะงะกิ

I

Inada Kōji	稲田浩二	อินะดะ โคจิ
Inada Kazuko	稲田和子	อินะดะ คะสุโกะ
Inukai Tsuyoshi	犬養毅	อินุกะอิ ทูซึโยะฉิ

J

Joseikaizō	女性改造	โจะเซอิกะอิโตะ
Jitsuwabunko	実話文庫	จิทซุวะบุงโกะ
Jigokuhen	地獄変	จิโงะกุเฮ็น
Juriano-kichisuke	じゆりあの・吉助	จูริอะโนะ・คิชิซุเกะ
Joseisanseiken undō	女性参政権運動	โจะเซอิซันเซอิเก็น อุนโด
Jianjihō	治安維持法	จิอันอิจิโฮะ

K

Kappa	河童	คัปปะ
Kamakurachō	鎌倉町	คะมะคุระโช
Kaika no sasujin	開化の殺人	คะอิกะโนะซะซุจิน
Kaika no otto	開化の良人	คะอิกะโนะออตโตะ
Karenoshō	枯野抄	คะเระโนะโฌ
Kairaishi	傀儡師	คะอิระอิฉิ
Kaizōsha	改造社	คะอิโตะฉะ
Kagedōrō	影燈籠	คะเงะโคโร
Kachikachiyama	カチカチ山	คะชิคะชิยะมะ
Kantōdaishinsai	関東大震災	คันทโตะดะอิฉินซะอิ
Kamigami no bishō	神々の微笑	คะมิกะมิ โนะ บิโฌ
Kan Tadamichi	菅忠道	คันท ทะคะมิชิ
Kaizō	改造	คะอิโตะ
Kamigami no bishō	神神の微笑	คะมิกะมิ โนะ บิโฌ
Kandaku	神田区	คันทะกุ
Kikuchi Kan	菊池寛	คิกุชิ คันท
Kiseru	煙管	คิเซะรุ
Kirishitanmono	切支丹物	คิริฉิตันโมะโนะ

K

Kiyoura Keigo	清浦圭吾	กิโยะอุระ เคะอิโงะ
Kyōkundan	教訓談	เคียวคุนคัน
Kyōbashiku	京橋区	เคียวบะฉิกุ
Kikuchi Kan	菊池寛	คิกุชิ คัน
Kikuchi Hiroshi	菊池 寛	คิกุชิ ฮิโระฉิ
Kirishitohoroshōninden	きりしとほろ上人伝	คิริฉิโตะโฮะโระโฉฉินินเด็น
Kinyūkyōkō	金融恐慌	คินยูเกียวโก
Kikenshisō	危険思想	คิเก็นฉิโซ
Kyōbashiku	京橋区	เคียวบะฉิกุ
Kyōbunsha	興文社	เคียวบุฉฉะ
Kinshōgun	金将軍	คินโฉงุน
Kindainihonbungeiyomihon	近代日本文芸読本	คินดะอิโนฮงบุงะเออิโยมิฮง
Kume Masao	久米正雄	คุเมะ มะซะโอะ
Kumo no ito	蜘蛛の糸	คุโมะ โนะ อิโตะ
Kuroshio	黒潮	คุโรฉิโอะ
Kume Masao	久米正雄	คุเมะ มะซะโอะ
Kuwabara Jitsuzō	桑原隲藏	คุวะบะระ จิทซุโตะ
Kumo no ito	蜘蛛の糸」	คุโมะ โนะอิโตะ
Kesa to moritō	袈裟と盛遠」	เคะซะ โตะโมะริโตะ
Kōryōmu	黄梁夢	โคเรียมู
Kōjakufū	黄雀風	โคจะกุฟู
Kyōikuchokugo	教育勅語	เคียวอิคุโชกุโงะ
Kōtokujiken	幸徳事件	โคโตะกุจิเก็น
Kōtoku Shūsui	幸徳秋水	โคโตะกุ ฉุซุอิ
Kodokujigoku	孤独地獄	โคะโคะกุจิโงะกุ
Kobayashi Takiji	小林多喜二	โคะบะยะฉิ ทะกิจิ
Konjakumonogatari	今昔物語	คนจะคุโมะโนะงะตะริ
Kokusuishugi	国粹主義	โคะกุซุอิฉุจิ
Kokusuikai	国粋会	โคะกุซุอิกะอิ

K

Kojiki	古事記	โคะจิกิ
Kobutori	癩取り	โคะบุโตะริ

M

Meijikaikakimono	明治開花期物	เมจิกะอิกะกิโมะโนะ
Matsuoka Yuzuru	松岡讓	มะทซุโอะกะกะ ยุดซุรุ
Matsuzawa Shinsuke	松澤信祐	มะทซุสะวะะ ฉินซุเกะ
Matsumura Asajirō	松村浅二郎	มะทซุมุระะ อะซะจิโร
Mikan	蜜柑	มิกัง
Mitabungaku	三田文学	มิตะบุงงะกุ
Musha no koujisaneatsu	武者小路実篤	มุฉะ โนะ โคจิซะเนะอะทซุ
Museifushugisha	無政府主義者	มุเซอิฟุฉุฉิมะ
Muhonron	謀叛論	มุฮอนรอน
Mujina	貉	มุจินะ
Majutsu	魔術	มะจุทซุ
Menkaibi	面会日	เม็งกะอิบิ
Meijikenpō	明治憲法	เมะจิกิ้นโป
Mojiwan	門司湾	โมะจิวัน
Mōrisensei	毛利先生	โมริเซ็นเซอิ
Momotarō	桃太郎	โมะโมะตะโร
Mori Ōgai	森鷗外	โมะริ โองะอิ

N

Nagai Kafū	永井荷風	นะงะอิ คะฟู
Namekawa Michio	滑川道夫	นะเมะกะวะะ มิชิโอะ
Nakamura Seishi	中村青史	นะกะมุระ เซะอิฉิ
Nanyō	南洋	นันโย
Nanyōguntō	南洋群島	เกาะนันโยงุนโต
Naruse Seiichi	成瀬正一	นะรุเซะ เซะอิอิชิ
Natsume Sōseki	夏目漱石	นะทซุเมะโซเซะกิ
Nagasaki	長崎	นะงะซะกิ

N

Nisshinsensō	日清戦争	นิฉฉินเซ็นโซ
Nichiro Sensō	日露戦争	นิชิโรเซ็นโซ
Nihonmukashibanashi	日本昔噺	นิฮนมุกะฉิบะนะฉิ
Niihara Toshizō	新原敏三	นีฮะระ โทะฉิโตะ
Nijūikkaj no yōkyū	二十一条の要求	นิจูกะโจ โนะ โยเกิว
Nishikawa Hisa	西川ヒサ	นิฉิกะวะ ฮิซะ
Nishimura Isaburō	西村伊三郎	นิฉิมุระ อิซะบุโร
Ningenshikkaku	人間失格	นินเง็นฉิกกะกุ
Nishikawa Yutaka	西川豊	นิฉิกะวะ ยูตะกะ
Nihonbashiku	日本橋区	นิฮนบะฉิกุ
Nihonmukashibanashi handobukku	日本昔話ハンドブック	นิฮนมุกะฉิบะนะฉิฮันโตะบุคกุ
Numachi	沼他	นุมะฉิ
Nyotai	女体	เนียวไต
Negi	葱	เนงิ
Nogi Maresuke	乃木希典	โนะงิ มะเระซุเกะ

O

Omedetakihito	お目出たき人	โอะเมะเตะตะกิฮิโตะ
Onshū no kanata ni	恩讐の彼方に	อนฉุ โนะ คะนะตะ เอะ
Ōchōmono	王朝物	โอะโชโมะโนะ
Ozaki Yukio	尾崎行雄	โอะสะกิ ยูกิโอะ
Otomi no teisō	お富の貞操	โอะโตะมิ โนะ เทะอิโช
Ojigi	お時儀	โอะจิจิ
Osanai Kaoru	小山内薫	โอะซะนะอิ คะโอะรุ
Okada Kōzō	岡田耕三	โอะกะคะ โคะโตะ
Ogatoryōsaioboegaki	尾形了齋覚え書	โอะงะตะเรียวซะอิ
Oana Ryūichi	小穴隆一	โอะโอะนะ ริวอิชิ
Otokigi	お時儀	โอะโตะกิ

O

Oshino	おしの	โอะฉิโนะ
Otogizōshi	御伽草紙	โอะโตะงิโตะฉิ
Ōsakamainichi shinbun	大阪毎日新聞	โอซาก้ามะเอินิชิฉิมิบุน
Otomi no teisō	お富の貞操	โอะโตะมิ โนะ เตะอิโซ
Ozaki Yukio	尾崎行雄	โอะสะกิ ยูกิโอะ

R

Rashōmon	羅生門	ราโหมอน
Rijinketsu	李人傑	ริจินเกะทังชู
Risōshugi	理想主義	ริโซฉุฉิ
Ryūgū	龍宮	ริวกิว
Ryū	龍	ริว
Rushiheru	るしへる	รุฉิเฮะรุ
Rekishishōsetsu	歴史小説	เระกิฉิโฉะเซะทังชู
Rekishishōsetsu	歴史小説	เระกิฉิโฉะเซะทังชู
Rokunomiya no himegimi	六の宮の姫君	โระคุโนะมิยะ โนะ ฮิเมะงิมิ
Rōmanshugi	浪漫主義	โรมันฉุฉิ
Rōnen	老年	โรเน็น
Rojō	路上	โระโจ

S

Sarukanigassen	猿蟹合戦	ซะรุกะนิงังเซ็น
Satō Tsugio	佐藤嗣男	ซะโต ทังชูจิโอะ
Shakaishugisha	社会主義者	ฉะกะเอฉุฉิฉะ
Shajitsushugi	写実主義	ฉะจิทังชูฉุฉิ
Shihonshugi	資本主義	ฉิฮอนฉุฉิ
Shakaishugi	社会主義	ฉะกะเอฉุฉิ
Shizenshugi	自然主義	ฉิเซ็นฉุฉิ
Shimazaki Tōson	島崎藤村	ฉิมะสะกิ โทซัน
Shisei	刺青	ฉิเซอิ
Shirakaba	白樺	ฉิระกะบะ

S

Shinshichōha	新思潮派	ฉินฉิโซชะ
Shinshichō	新思潮	ฉินฉิโซ
Seihō no hito	西方の人	เซะฮิโฮ โนะ ฮิโตะ
Seta Teiji	瀬田貞二	เซะตะ เทะอิจิ
Sekiguchi Yasuyoshi	関口安義	เซะกิงุชิ ยะซุโยะฉิ
Shinnen Shingetsu	辰年辰月辰日辰刻	ฉินเน็น ฉินเกะทังชู
Shinnichi Shinkoku		ฉินนิชิ ฉินโกะกุ
Saiyūki	西遊記	ซะอียูกิ
Suikoden	水滸伝	ซูอิโกะเด็น
Seinen to shi	青年と死	เซะฮิเน็น โตะ ฉิ
Shinchō	新潮	ฉินโซ
Shinshōsetsu	新小説	ฉินโฌเซะทังชู
Saru	猿	ซะรุ
Shirami	虱	ฉิระมิ
Shuchū	酒虫	ฉุชู
Shishōsetsu	私小説	ฉิโฌเซะทังชู
Saitō Mokichi	斎藤茂吉	ซะฮิโต โมะเกอิชิ
Shinchō	新潮	ฉินโซ
Shunyōdō	春陽堂	ฉุนโยโด
Shōheirin	章炳麟	โฌเฮะอิริน
Shanghaiyūki	上海游記	เซียงไฮ้ยูกิ
Sundeimainichi	サンデー毎日	ซันเดอิมะฮินิชิ
Shunkan	俊寛	ฉุนกัน
Shinchō	新潮	ฉินโซ
Shōgun	将軍	โฌงุน
Shinshōsetsu	新小説	ฉินโฌเซะทังชู
Sanemon no tsumi	三右衛門の罪」	ซังเอะมอน โนะ ทังชูมิ
Samusa	寒さ	ซะมุซะ
Shōnen	少年	โฌเน็น

S

Shōgakuseizenshū	小学生全集	โผงะกุเซอิเซ็นฉุ
Seihō no hito	西方の人	เซอิโฮ โนะ ฮิโตะ
Shinmin	臣民	ฉิมมิน
Shimonosekijōyaku	下関条約	ฉิมโอะโนะเซอิกิโจยะกุ
Shōgun	将軍	โผงุน
Santōhantō	山東半島	ซันโตฮันโต
San-Ichi undō	三・一運動	ซัน อิจิ อุโนโด
Suiheisha	水平社	ซุอิเฮอิฉะ
Shitakirisuzume	舌切雀	ฉิตะกิริซุซุเมะ
Satō Tsugio	佐藤嗣男	ซะโต ทซุจิโอะ
Seihō no hito	西方の人	เซอิโฮ โนะ ฮิโตะ
Sōgōhujoron	相互扶助	ทฤษฎีโซงโงฟูโจะรอน
San-ichi undō	三・一運動	ซัน อิจิ อุโนโด
Shayō	斜陽	ฉะโย

T

Tsubōchi Shōyō	坪内逍遙	ทซุโบะอูชิ โผโย
Takekurabe	たけくらべ	ทะเกะคุระเบะ
Tayama Katai	田山花袋	ทะยะมะ คะตะอิ
Tambiha	耽美派	ทัมบิฮะ
Tanizaki Junichirō	谷崎潤一郎	ทะนิซะกิ จุนอิชิโร
Taishō	大正時代	ทะอิโผ
Taigyaku jiken	大逆事件	ทะอิเงียะกุ จิเก็น
Taishō seihen	大正政変	ทะอิโผ เซอิเฮ็น
Toshishun	杜氏春	โทะฉิมูน
Tsuchiya Shinobu	土屋忍	ทซุชิยะ ฉิมโนะบุ
Tomo	儔	โทะโมะ
Tokuji	得二	โทะกุจิ
Tokyofuritsudaisanchūgakkō	東京府立第三中学校	โตเกียวฟูริทซุตะอิซังชูกักโก

T

Tokyotoritsuryōkokukōtōgakkō	東京都立両国高等学校	โตเกียวโตะริที่ซุเรียวโกะกุ โกโตกักโก
Tokyoteikokudaigakku	東京帝国大学	โตเกียวเทะอิโกะกุตะอิักกุ
Teigakubungaku	帝国文学	เทะอิโกะกุบุงะกุ
Tsungushōkai	ツング紹介	ที่ซุงงุโธะกะอิ
Tsumi no kanata e	罪の彼方へ	ที่ซุมิ โนะ คะนะตะ เอะ
Tsukamoto Fumi	塚本文	ที่ซุกะโมะโตะ ฟุมิ
Tokyōhibishinbun	東京日日新聞	โตเกียวอิบิฉิมบุน
Tokyōbyōin	東京病院	โตเกียวเบียวอิน
Tabata	田端	ทะบะตะ
Teikōsho	鄭孝胥	เทะอิโก โธะ
Torokko	トロッコ	โทะรกกะ
Tokuda Shūsei	徳田秋声	โทะกุตะ ฌุเซะอิ
Tokutomi Roka	徳富蘆花	โทะกุโตะมิ โระกะ
Taishō demokurashii	大正デモクラシー	เทะอิโธ เคะโมะกุระฉิอิ
Tsugaru	津軽	ที่ซุงะรุ

U

Ujishūimonogatari	宇治拾遺物語	อุฉิฉูอิโมะโนะกะตะริ
Ueda Nobumichi	上田信道	อุเอะคะ โนะบุมิชิ
Umi no hotori	海のほとり	อุมิ โนะ โฮะโตะริ
Unkikangakkō	運機関学校	อุนกิกังกักโก
Un	運	อุณ
Uogaji	魚河岸	อุโอะงะจิ
Uchimura Kanzō	内村鑑三	อุชิมุระ คันโซ
Urashimatarō	浦島太郎	อุระฉิมะตะโร
Urashimasan	浦島さん	อุระฉิมะซัง

Y

Yoshida Seiichi	吉田精一	โยะฉิคะ เซะอิอิชิ
Yoshinakaron	義仲論	โยะฉินะกะรอน

Y

Yoshida Yayoi	吉田弥生	โยะฉิตะ ยะโยะอิ
Yomiurishinbun	読売新聞	โยะมิอุริฉิมบุน
Yokosuka	横須賀	โยะ โคะซุกะ
Yonosuke no hanashi	世之助の話	โยะ โนะซุกะ โนะสะนะฉิ
Yabu no naka	藪の中	ยะบุ โนะนะกะ
Yasukichi no techō	保吉の手帳	ยะซุกิชิ โนะเตะโซ
Yasukichimono	保吉もの	ยะซุกิชิ โมะ โนะ
Yanaihara Tadao	矢内原忠雄	ยะนะอิสะระ ทะคะโอะ
Yamamoto Gonnohyōe	山本権兵衛	ยะมะ โมะ โตะ กน โนะเฮียวะอะ
Yari	槍	ยะริ

Z

Zokusaihō no hito	続西方の人	โตะกุซะอิโ โนะ ฮิโตะ
Zoiria no monosashi	ゾイリアの物差	โตะอิริอะ โนะ โมะ โนะซะฉิ
Zuihitsu	随筆	สุอิฮิซุ

ภาคผนวก ข
ลำดับเหตุการณ์สำคัญ

ปีค.ศ.	เหตุการณ์ ¹	ประวัติอะกุตะงะวะ ²
1853	-นายพลจัตวาแมทธิว เพอร์รี่ (Matthew Perry) จากกองทัพเรือสหรัฐอเมริกา เดินทางไปญี่ปุ่นครั้งแรก	
1854	-นายพลจัตวาแมทธิว เพอร์รี่ ไปญี่ปุ่นครั้งที่สอง -สหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่นทำสนธิสัญญาเป็นครั้งแรก	
1858	-ญี่ปุ่นทำสนธิสัญญากับรัสเซีย อังกฤษ ฝรั่งเศสและมหาอำนาจตะวันตกอื่นๆ ทำให้ญี่ปุ่นต้องเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขต	
1863	-กองเรืออังกฤษระดมยิงเมืองกะโงะชิมะ	
1874	-อังกฤษ ฝรั่งเศส ฮอลแลนด์ และอเมริกาใช้เรือระดมยิงป้อมที่ช่องแคบมิโมะโนะ เซะกิ	
1868	-การฟื้นฟูสมัยเมจิและการสิ้นอำนาจของ โฉงุนตระกูลโตะกุงะวะ	
1875	-รัสเซียกับญี่ปุ่นทำความตกลงเกี่ยวกับหมู่เกาะคูริลและสัทกะลิน -ญี่ปุ่นได้หมู่เกาะคูริลตอนเหนือและรัสเซียได้เกาะสัทกะลิน	
1877	-การจลาจลในซะทซุมะนำโดยซะอิโง ทะกะโมะริ	

¹ ริชาร์ด สตอร์รี, ญี่ปุ่นกับความเสื่อมของจักรวรรดินิยมตะวันตกในเอเชีย 1894-1943, แปลโดย วุฒิชัย มูลศิลป์, สุภัทรา นิลวัชร (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เคทีซีไทย, 1982), หน้า194-201.

² 関口安義, 『芥川龍之介の歴史認識』 (新日本出版社, 2004年)

ปี.ศ.	เหตุการณ์	ประวัติอะกุตะงะวะ
1885	-จีนกับญี่ปุ่นทำสนธิสัญญาเทียนสิน (The Treaty of Tianjin) ตกลงกันในปัญหาเกาหลี	
1886	-เกิดนโยบายการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดจักรวรรดินิยม	
1889	-จักรพรรดิเมจิทรงประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งจักรวรรดิญี่ปุ่น	
1890	-สภาโตเอทเปิดประชุมครั้งแรก	
	-มีพระบรมราชโองการเกี่ยวกับการศึกษา	
1891	-เริ่มสร้างทางรถไฟสายทรานส์ไซบีเรีย -คดีไม่เคารพจักรพรรดิ	
1892		-เกิดที่โตเกียว 1 มีนาคม 1982
1894	-แก้ไขสนธิสัญญากับอังกฤษ -เกิดสงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่น	-มีอายุ 2 ปี
1895	-จีนต้องทำสนธิสัญญาสันติภาพมิโมะโนะเซะกิ โดยญี่ปุ่นได้ฟอร์โมซาและพอร์ต อาร์เธอร์	
	-การแทรกแซงของสามอำนาจ รัสเซีย เยอรมนี และฝรั่งเศส “แนะนำ” ญี่ปุ่นให้คืนพอร์ต อาร์เธอร์ แหลมเลียวตงแก่จีน	
1898	-เยอรมนีได้สิทธิการเช่าแหลมเลียวตงจากจีน -รัสเซียได้สิทธิการเช่าพอร์ต อาร์เธอร์ -ฝรั่งเศสได้สิทธิการเช่าอ่าวกวางเจา -เกิดสงครามระหว่างสหรัฐอเมริกากับสเปน -อังกฤษได้สิทธิการเช่าฮ่องกง -อังกฤษได้สิทธิการเช่าเมืองเว่ยไฮเวย (Weihaiwei) “เป็นเวลาเท่ากับที่รัสเซียเช่าพอร์ต อาร์เธอร์” -สหรัฐอเมริกาผนวกฮาวาย	-เข้าเรียนระดับประถมต้นที่โรงเรียนประถมอะฮิงะมิจินโจ

ปีค.ศ.	เหตุการณ์	ประวัติอะกุตะงะวะ
	-สหรัฐอเมริกาทำสนธิสัญญาสงบศึก -สหรัฐอเมริกาได้หมู่เกาะฟิลิปปินส์และเกาะกวม	
1899	-สงครามในแอฟริกาใต้ (1899-1902)	-อะกุตะงะวะจึงถูกนำไปฝากไว้กับอะกุตะงะวะ โคโมฟีซาของ ฟูกู -ทำวารสารเวียนชื่อ ฮิโนะตะกะอิ -จัดทำวารสารเวียนชื่อ จิทัวะบุงโกะ
1899	-สหรัฐอเมริกาทำสงครามปราบปรามกองโจรฟิลิปปินส์ (1899-1902)	
1900	-กบฏบ็อกเซอร์ (Boxer Rebellion)	
1901	-พิธีสารบ็อกเซอร์	
1902	-อังกฤษกับญี่ปุ่นทำสนธิสัญญาพันธมิตร	-แม่แท้(ฟูกู)เสียชีวิต
1903	-ญี่ปุ่นกับรัสเซียเริ่มเจรจากัน	
1904	-ญี่ปุ่นโจมตีพอร์ตอาร์เธอร์ -สงครามระหว่างรัสเซียกับญี่ปุ่น	-เข้าเรียนต่อที่โรงเรียนมัธยมต้น โตเกียว ฟุริทัวะอะอิซัง
1905	-ญี่ปุ่นยึดได้พอร์ตอาร์เธอร์ -การรบที่มุกเด็น -การรบที่ซุฉิมะ ในทะเลญี่ปุ่น -ข้อตกลงท้าวฟ้า-กัตสุระ -เปิดประชุมสันติภาพระหว่างญี่ปุ่นกับรัสเซียที่พอร์ตสมัธ มลรัฐนิวแฮมเชียร์	
	-ปรับปรุงแก้ไขสนธิสัญญาพันธมิตรอังกฤษ-ญี่ปุ่น -ลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพพอร์ตสมัธ - การเจรจาต่อต้านสนธิสัญญาในโตเกียว และในเมืองต่างๆ -ญี่ปุ่นได้สัทกะลินตอนใต้ และสิทธิการเช่า พอร์ตอาร์เธอร์ และแหลมเลียวตง -เกาหลีเป็นรัฐในอารักขาของญี่ปุ่น	

ปีค.ศ.	เหตุการณ์	ประวัติอะกุตะงะวะ
1906 -1907	-การจลาจลต่อต้านญี่ปุ่นในแคลิฟอร์เนีย ความ “ตื่นกลัวสงคราม” เกิดขึ้นทางชายฝั่ง ตะวันตกของอเมริกา กองเรืออเมริกัน เคลื่อนย้ายมาทางมหาสมุทรแปซิฟิก	
1908	-“กองเรือสีขาว” ของอเมริกามาที่โยะโกะซะ มะ -ข้อตกลงรุต-ทะกะฮิระ	
1910	-ญี่ปุ่นผนวกเกาหลี -คดีกบฏ	-ตีพิมพ์บทความเรื่อง “โยะฉินะกะรอน” ในวารสารโรงเรียนมัธยมต้นโตเกียวฟู ริที่ชูตะอิซัง <i>กะกุยะอิซัง</i> ฉบับที่ 15 -เข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนมัธยมปลาย คะอิอิชิ
1911	-การปฏิวัติในจีน ราชวงศ์แมนจู(ราชวงศ์ชิง) ถูกโค่นล้ม(1911-1912) -อังกฤษและญี่ปุ่นต่อสนธิสัญญาพันธมิตร	-นักโทษคดีกบฏถูกประหาร -โทะกุโตะมิ โระกะ ปาฐกถาเรื่อง ทฤษฎีกบฏ ที่บริเวณลานโรงเรียน มัธยมปลายของอะกุตะงะวะ
1912	-จักรพรรดิทะอิโหมขึ้นครองราชย์ -การเคลื่อนไหวเพื่อปกป้องรัฐธรรมนูญครั้งที่ ที่ 1	
1913	-เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเมืองของสมัยทะอิ โหม	-เข้ามหาวิทยาลัยโตเกียว แผนก วรรณคดีอังกฤษ
1914	-อังกฤษประกาศสงครามต่อเยอรมนี -ญี่ปุ่นประกาศสงครามต่อเยอรมนี -กองทัพเรือญี่ปุ่นยึดหมู่เกาะของเยอรมันใน มหาสมุทรแปซิฟิกตอนเหนือเส้นศูนย์สูตร -ญี่ปุ่นยึดชิงเต่า -สงครามโลกครั้งที่ 1	-ร่วมมือกับเพื่อนทำวารสาร <i>ฉินฉิโซ</i> ฉบับที่ 3 -มีความรักและคิดจริงจังที่จะแต่งงาน กับ โยะฉิตะ ยะโยะอิ -บ้านอะกุตะงะวะต่อต้านอย่างหนัก เรื่องการแต่งงานกับยะโยะอิ จึงต้อง ยกเลิกความคิดเรื่องแต่งงาน -เขียนเรื่อง “ราโชมอน”

ปีค.ศ.	เหตุการณ์	ประวัติอะกุกะงะวะ
1915	-ญี่ปุ่นยื่นข้อเรียกร้อง 21 ประการต่อจีน	-ตีพิมพ์เรื่อง “อิโยะทซุโกะโตะะ” -พบกับนะทซุเมะ โชเซะกิ
1916	-รัสเซียกับญี่ปุ่นลงนามในสนธิสัญญาพันธมิตร	-ตีพิมพ์วารสาร <i>มินนิโซ</i> ฉบับที่ 4 ร่วมกับเพื่อน -ตีพิมพ์เรื่อง “ฮะนะ”
		-ได้รับจดหมายชื่นชมผลงานจากนะทซุเมะ โชเซะกิ -จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยด้วยเกรดเฉลี่ยเป็นอันดับสอง -เข้าทำงานเป็นผู้ช่วยอาจารย์ในโรงเรียนนาวิกโยธิน แผนกภาษาอังกฤษ ที่เมืองโยะโกะซุกะ -นะทซุเมะ โชเซะกิเสียชีวิต
1917	-อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย และอิตาลี ลงนามในความตกลงลับกับญี่ปุ่น -การปฏิวัติในรัสเซียทำให้ระบบกษัตริย์สิ้นสุดลง -สหรัฐอเมริกาประกาศสงครามกับเยอรมนี -จีนประกาศสงครามกับเยอรมนี	
1918	-การจลาจลข้าวในเมืองต่างๆของญี่ปุ่น -รัฐบาลโตเกียวตัดสินใจร่วมกับฝ่ายพันธมิตรส่งทหารไปไซบีเรีย -จัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นอย่างจริงจัง -สงครามโลกครั้งที่ 1 สิ้นสุด -ออกหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่น โรงเรียนประถม -ออกนิตยสารสำหรับเด็ก <i>อะกะอิโทะริ</i>	- แต่งงานกับ ทซุกะโมะ โตะะ ฟูมิ

ปีค.ศ.	เหตุการณ์	ประวัติอะกุตะงะวะ
1919	-การประชุมสนธิสัญญาสันติภาพที่ปารีส -การลงนามสนธิสัญญาสันติภาพที่แวร์ซายส์ -การเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องการเลือกตั้งทั่วไป -การประท้วง 4 พฤษภาคม -การประท้วง 1 มีนาคม	-ออกหนังสือรวมเรื่องสั้นชื่อว่า <i>คะอิระอิมิ</i> - นิฮะระ โทะมิโซฟอแต่้ๆของอะกุตะงะวะเสียชีวิตด้วยโรคไข้สเปน -ลาออกจากโรงเรียนนาวิกโยธิน เมืองโยะโกะซุกะแล้วเข้าทำงานเป็นพนักงานของบริษัทหนังสือพิมพ์ไอซาก้ามะอินิชิ -ย้ายบ้านจากคะมะคุระ กลับมาอยู่ที่
		เมืองทะบะตะ -เขียนเรื่อง “คะชิกะชิยะมะ”
1920	-สหรัฐอเมริกาและพันธมิตรถอนทหารออกจากไซบีเรีย ทหารญี่ปุ่นยังคงไม่ถอนออก ต่อมาญี่ปุ่นยึดได้เกาะสีกะลินตอนเหนือ -เกิดการประท้วงของแรงงาน	
1921	-การประชุมใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่เซี่ยงไฮ้	-เดินทางไปประเทศจีนตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงกรกฎาคม
1921	-การลงนามสนธิสัญญา 4 มหาอำนาจที่วอชิงตัน -สนธิสัญญาพันธมิตรอังกฤษ-ญี่ปุ่นจะสิ้นสุดลงหลังจากสนธิสัญญา 4 มหาอำนาจได้รับการให้สัตยาบัน	-ตีพิมพ์เรื่อง “เซี่ยงไฮ้ยูกิ”
1922	-จีนกับญี่ปุ่นทำความตกลงที่วอชิงตัน -ญี่ปุ่นตกลงถอนตัวออกจากชานตง -การลงนามในสนธิสัญญาลดกำลังทางเรือและสนธิสัญญาแก้มหาอำนาจที่วอชิงตัน -จัดตั้งกลุ่มซุซุเฮอิฉะ	-โมะริ โองะอิเสียชีวิต -ได้ลูกชายคนรองชื่อ ทะกะกะมิ -ประสบปัญหาทั้งด้านสุขภาพและครอบครัว

ปีค.ศ.	เหตุการณ์	ประวัติอะกุตตะงะวะ
1923	-แผ่นดินไหวที่คันโต (บริเวณโตเกียว-โยะโกะฮะมะะ) -การเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิทางด้านการเมืองของผู้หญิง -คดีลอบสังหารมกุฎราชกุมาร(โผนะ)	-เข้าร่วมกับกลุ่มกองกำลังป้องกันตนเอง -ตีพิมพ์เรื่อง “เคียวกุนคัน” -ตีพิมพ์เรื่อง “ชะรุกะนิงซเซ็น”
1924	-การเคลื่อนไหวเพื่อปกป้องรัฐธรรมนูญครั้งที่ 2 -การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีร่วมสามกลุ่มสหภาพการเมือง	-ตีพิมพ์บทความเรื่องเรื่อง “เฮะอิเก็น” -ตีพิมพ์เรื่อง “โมะโมะตะโร” -หนังสือรวมผลงานชื่อ โคะกะกุฟุ
1925	-การออกกฎหมายเลือกตั้งทั่วไป -ออกกฎหมายรักษาความปลอดภัยประเทศ	-ตีพิมพ์เรื่อง “คะอิโดจินชิซุเกะ โนะ ฮันเซะอิ” -ตีพิมพ์หนังสือรวมผลงานในชื่อ คินคะอินชิซงบุงเงะอิโยมิฮง -เริ่มมีอาชีพทางประสาธ
1926	-กองทัพก๊กมินตั้งเริ่มยกพลขึ้นเหนือภายใต้การนำของเจียงไคเช็ค -จักรพรรดิโผนะขึ้นครองราชย์ -หนังสือราคาหนึ่งเยน -แท็กซี่ราคาหนึ่งเยน	
1927	-เกิดความแตกตื่นทางการเงิน	-สามีของพี่สาวอะกุตตะงะวะฆ่าตัวตาย -รับภาระหนักทางด้านครอบครัว -ตีพิมพ์ผลงานเรื่อง “เก็นกะกุซุมโบ” -ตีพิมพ์เรื่อง “บุงเงะอิเตะกินะ อะมะรินิบุงเงะอิเตะกินะ” -เขียนเรื่อง “ฮะรุระมะ” -ตีพิมพ์เรื่อง “เซะอิโฮ โนะ ฮิโตะ” -ตีพิมพ์เรื่อง “โตะกุเซะอิโฮ โนะ ฮิโตะ” -เสียชีวิตในวันที่ 24 กรกฎาคม 1927 โดยฆ่าตัวตายจากการกินยานอนหลับ

ปีค.ศ.	เหตุการณ์	ประวัติอะกุงะวะวะ
1928	-จางโซหลินถูกลอบสังหาร	
1929	-วอลสตรีท ล้มละลาย เกิดเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก สนธิสัญญานาวีแห่งลอนดอน	
1930	-นายกรัฐมนตรีฮะมะกุชิถูกลอบทำร้าย	
1931	-แผนการยึดอำนาจของคณะทหารในโตเกียว ซึ่งล้มเหลวลงก่อนที่จะลงมือทำ -การยึดอำนาจในมุกเด็น ทำให้ญี่ปุ่นยึดครอง ส่วนใหญ่ของแมนจูเรีย จีนได้ร้องเรียนไปยัง สันนิบาตชาติ	
1932	-ความขัดแย้งระหว่างจีนกับญี่ปุ่นที่เซี่ยงไฮ้ -ญี่ปุ่นตั้งประเทศแมนจูแก้ว -นายกรัฐมนตรีอินุกะอิถูกฆาตกรรม -การจัดพิมพ์รายงานของคณะกรรมการลิต ตัน	
1933	-ญี่ปุ่นออกจากสันนิบาตชาติ	
1935	-ความวุ่นวายในกรณีของมิโนะเบะ	
1936	-กบฏในโตเกียว	
	-เยอรมนีกับญี่ปุ่นลงนามในสนธิสัญญา แอนตี้คอมินเทอร์น -เจียงไคเช็คซึ่งถูกคุมขังที่ซื่อจางตกลงร่วมมือ กับจีนคอมมิวนิสต์ต่อสู้ญี่ปุ่น	
1937	-การสู้รบระหว่างจีนกับญี่ปุ่นที่สะพานมาร์ โคโปโลใกล้กรุงปักกิ่ง -การสู้รบระหว่างจีนกับญี่ปุ่นได้ขยายไป ยังเซี่ยงไฮ้ -ญี่ปุ่นจมเรือ ยู.เอส.เอส. ปาเนย์ และ เอส. เอ็ม.เอส. เลดีเบิร์ด ในแม่น้ำแยงซี -ญี่ปุ่นยึดไต้หวัน	

ปีค.ศ.	เหตุการณ์	ประวัติอะกุตะฮาระ
1938	-ข้อตกลงที่มิวนิก -ญี่ปุ่นยึดครองอุฮั่น -ญี่ปุ่นบุกจีนตอนใต้และยึดไต้หวัน	
1939	-การรบระหว่างรัสเซียกับญี่ปุ่นบริเวณโนมอนฮาน ระหว่างพรหมแดนมองโกเลียนอกกับแมนจูเรีย	
1940	-ฝรั่งเศสยอมแพ้ -ฝรั่งเศสให้ญี่ปุ่นใช้ฐานทัพในอินโดจีนเหนือ -เยอรมนี ญี่ปุ่น อิตาลีลงนามสนธิสัญญาไตรภาคี	
1941	-รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ โอะกะเอะฮิโระ เบอริลินและโรม ต่อมาได้ลงนามในสนธิสัญญาความเป็นกลางกับสหภาพโซเวียต(13เมษายน) -ญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกาเปิดการเจรจาที่วอชิงตัน -เยอรมนีโจมตีสหภาพโซเวียต -ญี่ปุ่นยึดฐานทัพในอินโดจีนใต้ -สหรัฐอเมริกา ประเทศในเครือจักรภพ อังกฤษ ฮอลแลนด์ตัดการค้าขายกับญี่ปุ่น -การประชุมต่อหน้าองค์จักรพรรดิ ว่าญี่ปุ่นจะต้องเข้าสู่สงคราม ถ้าการเจรจาที่วอชิงตันล้มเหลว -ญี่ปุ่นโจมตีเพิร์ล ฮาร์เบอร์ ฮังกง และมลายู -ญี่ปุ่นยึดฮ่องกง	

ปีค.ศ.	เหตุการณ์	ประวัติอะกุตะงะวะ
1942	<ul style="list-style-type: none"> -ญี่ปุ่นยึดครองมลายู ฟิลิปปินส์ ชวา สุมาตรา บอร์เนียว เซเลเบส พม่า และหมู่เกาะอันดามัน -โจมตีลังกา และพอร์ตดาร์วินในออสเตรเลีย ได้ชัยชนะทางเรือบริเวณช่องแคบชวาและมหาสมุทรอินเดีย -สงครามในทะเลคอรัลระหว่างอเมริกากับญี่ปุ่น -สงครามที่มิดเวย์ ญี่ปุ่นเสียหายอย่างมาก -เปิดฉากการรบที่กัวดัลคาแนล หมู่เกาะโซโลมอน 	
1944	<ul style="list-style-type: none"> -สงครามโคะชิมะ-อิมพัล -ไชนันแตก -อเมริกาโจมตีฟิลิปปินส์ การรบที่อ่าวเลย์เต 	
1945	<ul style="list-style-type: none"> -มินา, อิโวะจิมะ, ย่างกุ้งแตก -เยอรมนียอมแพ้ -ยึดโอะกินะวะได้ -ทิ้งระเบิดปรมาณูที่เมืองฮิโรชิมะ -สภาพโซเวียตประกาศสงครามต่อญี่ปุ่น -ทิ้งระเบิดปรมาณูที่เมืองนะงะซะกิ -จักรพรรดิญี่ปุ่นประกาศทางวิทยุยอมแพ้ -ญี่ปุ่นยอมแพ้อย่างเป็นทางการบนเรือรบยู.เอส.เอส. มิสซูริ ในอ่าวโตเกียว 	

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวเพ็ญพร แก้วฟูงรัมย์ เกิดเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ.2524 ที่จังหวัด พิษณุโลก สำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น จากคณะศิลปศาสตรมหาวิทาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปีพ.ศ.2548 จากนั้นได้เข้าทำงานตำแหน่งเจ้าหน้าที่ประสานงานภาษาญี่ปุ่น ฝ่ายจัดซื้อที่บริษัท แคนนอน ไฮ-เทค (ประเทศไทย) จำกัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อมาในปีพ.ศ.2550 ได้ลาออกจากบริษัท และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันประกอบอาชีพล่ามอิสระ